

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka\May_Karl-Abdan_effendi.pdb

PDB Name: Abdán effendi
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 11.4.2007
Modification Date: 11.4.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Název: Abdán Effendi
Autor: Karel May
Nakladatelství: Gabi, 1995

ABDAN EFFENDI

1. KAPITOLA VPODLLOUDNICKÉ KRČMĚ

Mnoho povolaných i nepovolaných se marně pokoušelo rozřešit záhadu, o níž vypravuji. Nikdo nedovedl odhalit bandu, kterou tvořilo pět osob se třemi jmény. Byli v ní totiž dva Achmed agové, dva Selim agové a Abdán effendi, její náčelník.

Čtyři agové byli důstojníci, effendi byl nevoják a tlusfoch, jakého jsem ještě neviděl. Choval dobytek, pekařil, řezničil, rybařil, lovil, byl hospodským, provpzoval vnitrozemský a zahraniční obchod, byl zároveň šejkem el beled, kádím a imá-mem - rychtářem, soudcem a duchovním v široce se rozprostírajícím území Džanu, jímž prochází turecko-perská hranice.

Proto měl titul effendi, kterým ho musel každý oslovovat a který mu byl také skutečně přiřknut.

Džan leží vysoko na jihu kurdského pohoří. Tyčí se tam úlumské hory, dvě řady Částečně od sebe oddělených a částečně do sebe splývajících horských hřbetů, které však jdou přece jen vedle sebe a tvoří dlouhé, přerývané, hluboké údolí příkrých stěn, jehož středem protéká řeka, bohatá rybami.

Ryby patřily effendimu. Tak to aspoň tvrdil, a hrozil, že zastřelí každého, kdo by se opovážil ulovit jedinou rybičku. Úlumské hory jsou, právě tak jako údolí mezi nimi, hustě zalesněné a mají hojně zvěře. Effendi tvrdil, že i ta mu náleží a že oběsí každého, kdo se drze dotknout třeba jen chlupu některého zvířete.

Kdo zná Turecko a Persii, ten ví, že na hranicích obou zemí vždy kvetlo čilé a výnosné podloudnictví. Žádné místo a žádný kraj však nepoutal tolik pozornosti celních a berních úřadů na obou stranách jako právě Džan, jehož hory, rokliny a lesy přímo podloudníky vybízely, aby se tam soustředili.

Široká karavanní cesta, spojující Persii s Tureckem, vede napříč Džanem, tedy úlumskými horami. Je to veřejná cesta, kudy se mají všichni poutníci ubírat a kudy mají být dopravovány náklady. Každá jiná cesta je považována za podloudnickou cestu, a kdo po ní jde, vydává se do nebezpečí, že s ním bude zacházeno jako s podloudníkem nebo dokonce jako se zlodějem a pytlákem ryb a zvěřiny.

Tam, kde karavanní cesta sestupuje na východní straně do údolí, je hlavní strážnice perských celníků. Na západní straně - na svahu cesty - jsou budovy tureckých finančníků.

Obě strážnice stojí vysoko na obou okrajích údolí, zatímco dok mezi nimi je u mostu vedoucího přes řeku effendiho usedlost.

Effendi tvrdil, že také tento most je jeho, a vyhrožoval, že zavře každého, kdo po něm přejde, ať už z jedné nebo z druhé strany, aniž mu zaplatí mostné.

Jeho usedlost tvořil značný počet domků, chat, stájí, stodol s humny, jakož i plno koutů a slují, v nichž effendi provozoval všechna už dříve vyjmenovaná zaměstnání.

Nejprostornějšími staveními ze všech byly dva karavanseraje, nalevo pro ty, kteří přicházejí zprava, tedy z Persie, a chtějí do Turecka, napravo pro ty, kteří cestují zleva, tedy z Turecka do Persie. •

Tam mohli pocestní, přicházející z obou stran, najít přístřeší se svými zvířaty a zbožím, odpočinout si a vyspat se. V hlavní budově, v níž bydlel Abdán effendi, mohli bydlet také vznešenější lidé, protože tam měl krčmář dvě světnice v prvním patře, jakož i dvě komůrky nad oběma světnicemi.

Byla tu tedy dvě poschodí, na které se ovšem při stavbě hospody nepomýšlelo. Byly to spíše dvě prosté kostky z prken,

které byly přistavěny na plochou střechu teprve později, čímž byly získány tyto čtyři místnosti pro hosty.

Jel jsem se svým veselým hadžím Haléfem Omarem z Bagdádu do Teheranu. Nezastavili jsme se v žádném z obou karavansera-jů, ale v hlavní budově, kde byla také hostinská místnost.

Považovali nás za vznešené osoby, protože nás odhadovali podle koní, čistokrevných arabů, a podle drahocenných postrojů, které jsou v Persii označovány názvem rešma.

V hostinské místnosti sedělo pět osob, tři starší a dvě mladší. Jedna ze starších osob byla nesmírně tlustá. Dřepěla na důkladné židli, která byla pro ni zřejmě zvlášť vyrobena. Posadit se orientálním způsobem, to je se sknženými nohama, se ovšem tlusfoch nesměl odvážit, protože by nemohl vstát.

"Mašallah, div boží," zašeptal mi Halef, když spatřil ten lidský žok. "To je divný člověk. Kdo by ho chtěl třikrát obejít, musel by si cestou čtyřikrát odpočinout."

Tloušťák byl Abdán effendi, krčmář. Tváře mu vystupovaly jako polokoule a očka téměř zanikala v tuku, který je obklopoval. Ústa nebylo skoro vidět a pod tlustým nosem mizel slabý knírek.

Rys dobráckosti, kterým se tlustí lidé vyznačují, chyběl této tváři úplně. Effendi šilhal, a pokud mluvil, zněla z jeho hlasu na-dutost a bezohlednost.

Když jsme vstoupili, zrovna jedn. Jak jsem brzy postřehl, bylo to jeho nejzamilovanější zaměstnání.

Z druhých dvou starších osob měla jedna dlouhou, úzkou ptačí tvář a druhá krátkou, širokou buldočí tvář. Obě tváře však byly ryze orientální a zarostlé dlouhými hustými vousy.

Dva mladší muži si byli podobní. Jeden se stále usmíval jako liška, slibující huse manželství, druhý střídavě seděl, chodil nebo stál a počínal si jako kuna, která se plíží do kurníku.

Jak je zřejmé, nebylo na těch lidech nic vábného. Člověk na první pohled cítil, že není radno si s nimi něco začínat.

Podle orientálního zvyku mi effendi řekl, že je hostinským, představil mi čtyři ostatní muže a označil i jejich povolání.

Oslovovali se navzájem ago, což znamená pane a klade se vždy zájmeno.

Ti čtyři měli jen dvě jména. Každý z obou starších se jmenoval Achmed aga a každý z obou mladších Selim aga. Ke stejným jménům se pojily i stejné hodnosti. Oba Achmedové byli plukovníci, oba Selimové poručíci, tedy všichni čtyři důstojníci.

Ptal jsem se sám sebe, jaké asi měli v Cařihradu a Teheránu důvody, že přeložili tak vysoké a zasloužilé důstojníky do této odlehle krajiny?

Brzy se mi však dostalo vysvětlení, protože pánové byli neobyčejně sdílní. Bylo zřejmé, že mají radost, že si mohou opět pohovořit se vzdělaným člověkem. Když slyšeli, že jsem Evropan, zdálo se, že jim velmi záleží na tom, aby se přede mnou ukázali v dobrém světle.

Proto mi - aniž jsem je o to žádal - vyprávěli, proč přišli z Bagdádu a z Teheránu do Džanu a zůstali tu.

Říkali, že už nebylo možné trpět rozsáhlé podloudnictví na hranicích. Cla téměř nic nevynášela, a proto se obě vlády dohodly, že zruší dosavadní ledabylý pohraniční styk a vloží jej do pevných vojenských rukou. To se však nemohlo stát dříve, dokud se určené vojenské osoby nezapracují u pohraniční stráže, aby poznaly své povinnosti.

Z obou stran byli do Džanu posláni setníci, nadporučík a poručík, jakož i tři prostí vojáci k jejich obsluze.

Oba setníci a oba nadporučíci byli brzy podloudníky odprave-ni a jejich mrtvoly zakopány na místech, kde byli zavražděni.

Oba poručíci se však se svými dvěma vojáky zachránili. Později také zjistili, že předešli přednostové celnic byli ve spojení s podloudníky a podváděli úřady o ohromné peníze. Přednostové byli zatčeni a v poutech dopraveni jednak do Teheránu, jednak do Bagdádu.

Poručíci byli dosazeni na uvolněná místa a zůstali tam navždy - prý jen z citu pro povinnost. Říkali, že kdyby odešli, podloudnictví, které bylo tak těžce potlačeno, by opět pozvedlo hlavu a veškerá dosavadní námaha by byla marná.

Nadřízené úřady projevíly poručíkům i vojákům vděčnost za jejich nevšední nezištnost, obětavost a věrnost. Povýšily je. Poručíci už byli plukovníky, když jsem přišel do Džanu, a vojáci už měli hodnost poručíků.

Protože se plukovníci jmenovali Achmedové a poručíci Selimové a všichni čtyři byli agové, bylo je možné rozeznat jen tak, že hodnost obou tureckých důstojníků byla vyjadřována turecky a obou perských důstojníků persky.

Plukovník se turecky nazývá miralaj, persky sártix. Poručíkovi se řekne turecky mylasim, persky naib.

Proto se starší důstojník s ptačí tváří nazýval "miralaj Achmed aga", starší s buldočí tváří "sártix Achmed aga". Mladý s liščí tváří se nazýval "mylasim Selim aga" a mladý s kuní tváří "naib Selim aga".

Halef a já jsme zde nechtěli zůstat, zamýšleli jsme se jen najíst, nakrmit koně a dopřát jim odpočinku. Ale pohled na těchto pět mužů ve mně probudil přání poznat je blíže.

Když jsme se najedli, opustil jsem světnici, abych se trochu prošel.

Když jsem se asi za dvě hodiny vrátil, neseděl už Halef na svém místě, ale u těch pěti mužů. Práti si, aby k nim přisedl, a vyptávali se ho.

Kdo zná mého malého hadžiho Halefa, ví, jakou výmluvnost před nimi rozvinul, aby jim vypověděl všechny naše zážitky a vyličil v nejlepším světle naše přednosti, jimiž nás jeho básnická duše opředla.

Ke svému velkému údivu jsem byl pozdraven hlasitým jásosem. Všichni agové si počínali tak, jako by mě už dávno znali a milovali. Tlustý Abdán effendi mě snažně prosil, abych byl jeho hostem tak dlouho, jak mi bude libo, aniž bych musel něco zaplatit. Jen mu prý musím prokázat jednu laskavost - zastřelit v lese zvěř pro jeho kuchyni, kolik jen budu moci.

Přijali jsme jeho pozvání, protože nám šlo o to, abychom se mohli nerušené procházet lesem. Kladl jsem jedinou podmínku, že totiž budeme dobře zaopatřeni a že dá našim koním dostatek zdravého krmení.

Naše rozhodnutí vzbudilo všeobecnou radost. Pro koně byla hned připravena čistá stáj a dostatek ječmene, mleté kukurice a rozmačkaných bobů.

Pokud šlo o naše ubytování, tlouštíků nás ujistil, že nám sám vykáže místnosti. Jinak se prý o své hosty nestará, protože mu na to nezbývá čas. Dá-li si nyní s námi práci, je to vyznamenání, které musíme vděčně uznat.

Vyvedl nás za humna, odkud vedly dřevěné schody na plochou střechu. Předešel nás, ale vzdychal a sténal, protože mu jeden krok trval celou minutu. Měli jsme potěšení kochat se pohledem na beztvárnou hroudu masa, kterou představoval.

Střecha byla rovná, široká a dlouhá, z upěchované hlíny. Dům se podobal, jak už bylo řečeno, dřevěné krychli, v níž byly čtyři světnice. Z těch nám byly vykázané dvě, které byly přímo na ploché střeše. Vcházelo se do nich dveřmi přímo ze schodiště. K oběma hořejším světnicím vedlo cosi kolísavého, něco mezi schody a žebříkem, Hořejší komůrky byly už obydleny - také dvěma cizinci. Jeden byl Turek z bažinaté krajiny v Basře, druhý z Luristanu, z krajiny zamořené bahenní zimmici, tedy Peršan.

Bahenní zimmice je vysílila téměř na smrt, a proto přišli sem nahoru do Džanu na zdravý vzduch. Hostinský nám řekl, že tu jsou už plné dvě neděle a nebudou nás obtěžovat, protože se celý den zdržují v lese.

Světnice se nám líbily, protože z nich byl volný rozhled na všechny čtyři světové strany. Kromě toho stačilo jen vyjít ze dveří, abychom byli venku, aniž bychom byli nuceni sejít k ostatním hostům.

Bohužel jsme nebyli jedinými obyvateli těchto dvou místností, bohatě opatřených polštáři, přikrývkami a koberci. Žilo tu množství drobných pitulných zvířátek, která Arabové nazývají bakka, Peršané sos nebo mília, tedy - štenice.

Zdejší druh štenic je zvláště nebezpečný, protože jejich kousnutí způsobí za některých okolností otravu.

Effendi sice hovořil o tom, že od nás za pobyt a stravu nic nežádá, ale tušili jsme, že náš odchod by se neodebral tak klidně

jako příchod, a proto jsem hospodskému prohlásil, že zaplatím za ubytování i stravování, třebaže se toho zřekl.

S překvapující upřímností doznal, že to právě tak myslí. Slušný člověk si prý nedá nic darovat a zaplatí tím více, čím méně se od něho žádá. Protože ode mne nic nežádal, doufá, že mu zaplatím nejvyšší cenu, jaká je tu obvyklá.

Když jsem ho vybidl, aby řekl, kolik žádá, zavrtěl hlavou a odpověděl, že to ponechává na mně.

Potom se sténáním a hekáním odešel, zatímco schody pod ním praskaly a skřípaly.

"Právě tak tlustý a neotesaný jako hrabivý," smál se Halef. "Zaplatíme mu, effendi, vid ? Ne mnoho a ne málo."

Maličký Halef vytáhl z opasku svůj zamilovaný karabáč z hroší kůže a několika mocnými pohyby paže naznačil minci, kterou hodlal krčmáři zaplatit.

Sešli jsme dolů a chystali se na lov. Než jsme vyrazili, dal nám Abdán effendi toto ponaučení:

"Celý les je můj a celá krajina patří mně. Můžete všude, kam chcete. Jen před majitelem pily ben Adlem se mějte na pozoru. Je to můj nepřítel. Varuji vás, abyste vkročili na jeho pozemek nebo s ním mluvili. Zastřelí každého, kdo se k němu odváží přiblížit. Dejte si pozor!"

"Kde je jeho pila?" zeptal jsem se.

"Půjdete-li proti vodě, přijdete nejprve napravo k potoku, potom k druhému nalevo, potom opět k potoku napravo. Na tom potoku se ten darebák ben Adl usadil, aby hyzdil náš krásný Džan. Jeho otec byl přednostou zdejšího celního úřadu, ale byl odvezen v poutech. Otec mlynářovy ženy byl velitelem turecké celní stráže a je rovněž v žaláři. Oba byli sesazeni a potrestáni, protože se dopouštěli velkých podvodů. Museli vydat vše, co měli. Jen půda, kterou koupili svým dětem, jim nemohla být odňata. Na té vybudovali dětem obydlí a provdali je. V usedlosti byla zřízena pila, kde ty děti žijí jako muž a žena, kácejí mě stromy a způsobují mi mnoho škod a žalu. Stromy rozřezávají na prkna, která posílají široko daleko - až do Kurdaziru a Fe-ridanu, dokonce i do Teheránu a Ispahanu, kde z nich jsou vvrá-

běny rakve. Za to dostávají mnoho peněz. Odnímají mi zisk, okrádají mě a olupují. Proto vám zakazují se s ním stýkat.

Pokud to přece uděláte, má pomsta vás zničí."

"Má také," zvolal Achmed aga s ptačí tváří.

"Má také," zvolal Achmed aga s buldočí tváří.

"Naše rovněž," varovali současně oba Selimové, liška i kuna.

Když tímto učinili zadost své povinnosti, všichni se opět zatvářili co nejpřátelštěji a blahovolně nás propustili.

2. KAPITOLA

DVA VYSLANCI

Šli jsme mlčky proti vodě a každý se zabýval vlastními myšlenkami. Strávili jsme sotva tři hodiny u těch lidí, a už jsme věděli, co jsou zač.

Prohlédnout je úplně ovšem ještě možné, ale byli jsme přesvědčeni, že pravděpodobně odhalíme jen špatnost.

Když jsme kráčeli delší dobu mlčky vedle sebe, Halef se konečně zeptal:

"Sídi, smím ti říct, nač oba myslíme?"

"Oba si myslíme," odpověděl jsem, "že právě nyní půjdeme k mlynáři ben Adlovi, vlastníku pily. Je to asi hodný člověk."

"To je také mé mínění. Mám ho už teď rád. Koho takový šilhavý a hrabivý tlust'beh nenávidí, ten si jistě zaslouží, aby mu byla věnována úcta i důvěra. Cítí jsi, jak ten effendi smrděl, když šel před námi po schodech?"

Přikývl jsem.

"Páchl všemi možnými špatnými smrady," pokračoval Halef, "zvláště však nedostatkem ducha a duše. Pospěš si, sídi, abychom byli brzy u ben Adla."

Halef zdvojnásobil kroky svých krátkých nohou a nutil mě, abych i já vykročil rychleji.

Za půl hodiny jsme došli k prvnímu potoku, za další půl hodiny k druhému.

Údolí, kterým jsme kráčeli, bylo místy velmi široké, místy

však velmi úzké. Všude byl hustý podrost, z něhož vyčnívaly košaté stromy.

Bylo zde množství dřeva, což bylo možné v Persii považovat skoro za zázrak.

Když jsme putovali asi půldruhé hodiny, došli jsme k třetímu potoku, tedy k druhému tekoucímu zprava. Zahnuli jsme k němu a šli jsme dále proti vodě. Cesta zde byla schůdnější. Často jsme překračovali po můstcích potok, který tu tvořil hojně zákruty.

Do bublání potoka náhle zalehly lidské hlasy. Zdálo se, že to jsou ženské hlasy. Zastavili jsme se a naslouchali. Na břehu rostly dva obrovské buky. Polovina kořenů byla zapuštěna do země, druhá tvořila loubí, v němž byla dvě sedátka -- jedno nižší, jedno vyšší - zhotovená z kamenů a mechu.

Abychom zjistili, kdo to mluví, přistoupili jsme opatrně k blikům, položili se na zem a dívali se do loubí, které tvořila volná část kořenů.

Na nižším sedátku klečely vedle sebe dvě děti, hošík a děvčátko. Jejich sepjaté ruce spočívaly na klíně ženy, která seděla na vyšším sedátku.

Všichni tři se společně modlili, ne však z koránu - byl to Otčenáš, ovšem odříkávaný arabsky.

Žena i děti se modlily neobyčejně dojemně. Z jejich modlitby prýštila pevná víra. Oči dětí plné lásky se upíraly na matčinu tvář. Ženiny oči byly v té chvíli pozvednuty k nebi a vycházela z nich dojemná zář.

Bylo vidět a slyšet, že se zde modlí tři srdce, která opravdu věří v moc a dobrotu toho, k němuž se obracejí.

Když jsme začali naslouchat, odmodlili se právě první část Otčenáše. Potom pokračovali:

"Chléb náš vezdejší dejž nám dnes. Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým viníkům. Neuveď nás v pokušení, ale zbav nás zlého. Zbav nás Abdána effendiho a jeho přátel, zbav otce našeho otce a otce naší matky okovů, do nichž byli nevinně uvrženi. Ty je můžeš zachránit, bude-li to tvá vůle. Amen."

Když se domodlili, přitiskla matka hlavičky dětí na své srdce a každé dítě políbila.

Byl jsem hluboce dojat, vstal jsem a ustoupil jsem od stromů. Zdálo se mi znesvecením modlitby, že jsme zde naslouchali. Halef patrně cítil totéž. Zatahal mě za rukáv a zašeptal:

"Sidi, pojd' pryč!"

Teprve když jsme byli už dost daleko a dokola obklopeni křovím, Halef se zastavil.

"Effendi, kdo myslíš, že jsou ty tři osoby?" zeptal se mne.

"Žena a děti mlynáře ben Adla."

"Také si to myslím," posvědčoval Halef. "Zdá se, že pila není daleko, protože modlitebna bývá obvykle velmi blízko obydlí. Půjdeme přímo do pily."

"Ne - aspoň ne hned. Nejprve ji obejdeme, aniž nás kdo spatří. Je vždy výhodné poznat trochu obydlí, než vejdemo k lidem, kteří v něm žijí."

"Myslíš, že je dobré nejdříve poznat tělo, než se přikročí k prozkoumání ducha?"

"Ano, ale pojd' už!"

šli jsme.

Bylo to tak, jak se Halef domníval. Pila byla nablízku. Nedošli jsme daleko a zůstal jsem překvapením stát. Spatřil jsem rozkošný obrázek, který by umělec nedovedl namalovat pů-vabněji.

Roklina, kudy se vinul potok, se náhle rozevřela směrem k jihu. Bylo zřejmé, že vlastník půdy je pilný, prozíravý a schopný muž. Viděl jsem obdělaná pole, louky a pastviny, které byly zavlažovány vodou z potoka.

Nablízku v kamenném lomu se pilně pracovalo. Na úpatí hor se prostíraly dvě velké, dobře pěstěné zahrady, mezi nimiž stál mlýn.

Kolo však nebylo poháněno potokem, ale vodou přiváděnou korytem. Vnitřní zařízení jsme ovšem nemohli zdaleky postřehnout, ale bylo asi podobné jako zařízení pil u nás ve střední Evropě.

Před pilou byly nakupeny kmeny, klády a prkna. Stranou stálo nízké, avšak prostorné stavení, kde asi ben Adl bydlel. Vedle byla velká ohrada a v ní velbloudi, mulové a mezci, u-rčení k dopravě prken.

Všude bylo vidět stopy práce. Na pastvinách se pásli koně, krávy, ovce a kozy. Půvabný obraz byl obklopen hustým, krásným lesem.

Mohl jsem si teď snadno představit, že tlustý Abdán effendi záviděl mlynáři tento jeho majetek a zlobil se, že se ben Adlovi tak dobře daří.

Zastavili jsme se na okraji lesa a stačilo několik kroků, abychom se ocitli na volném prostranství.

Podrost tvořily husté keře jasmínu a divokých višní. Květy svítily bělostí a šířily opojnou vůni, mnohem silnější než naše evropské keře.

Chtěl jsem na chvíli opustit ochranný lesní kryt, abych se rozhlédl, kudy se máme nyní ubírat, ale rychle jsem zase ustoupil do houštiny, protože z blízké zahrady vycházeli tři muži a šli přímo směrem k místu, kde jsme právě stáli.

Zamýšleli asi sejít cestou, kterou jsme my vystoupili nahoru.

Ukryli jsme se za svěží zelení a vonící běl jasmínů, abychom vyčkali, až přejdou.

Stalo se však něco jiného, než jsme očekávali.

Dva z nich byli už starší muži, ale ještě statní. Jejich chování bylo důstojné, nesli se vzpřímeně, pyšně, skoro vojensky.

Oba měli plnovousy.

Třetí byl mnohem mladší, silný a dobře urostlý, neobyčejně upřímný a přece chytrý tvář. Měl jen knír. Oblek nesl

stopy práce, ale bylo vidět, že muž nepatří mezi podřízené zaměstnance. S oběma staršími jednal se zřejmou úctou. "Že by to byl ben Adl, mlynář?" šeptal mi Halef. "Je to velmi pravděpodobné," řekl jsem. "Ti dva druzí nejsou zdejší," pokračoval Halef. "Jsou to asi vznešení páni. Míří do údolí cestou, která vede k domu Abdána effendiho. Myslím, že se nemýlím, domnívám-li se, že to jsou ti cizinci, kteří bydlí nad námi. Zakázal-li nám Abdán effendi,

abychom sem šli, je pravděpodobné, že to zakázal i jim. Cizinci si však, právě tak jako my, řekli, že ho nejsou povinni poslouchat. Ale tiše! Už jsou tady!"

Předpokládali jsme, že trojice mužů přejde - zůstala však stát na místě, kde ústila cesta z lesa do volného prostoru. Nemýlili jsme se - byli to oba cizinci z Basry a Luristanu, kteří bydleli přímo nad námi.

Měli asi v zahradě důležitý rozhovor a mlynář doprovázel návštěvu až k lesu, jímž se vraceli domů. Zastavili se, aby se rozloučili.

"Tak to tedy uděláme," řekl jeden ze starších mužů arabsky - podle výslovnosti jsem ho však považoval za Peršana.

"Nezbývá nám nic jiného. Selže-li i tento prostředek, vzdáme se dalšího pátrání a vrátíme se na svá stanoviště."

"Bůh uchovej!" vzdechl mlynář a sepal ruce.

"Nic jiného nám nezbývá," přisvědčoval druhý starší muž, který byl jistě Turek. "Připouštíme, že ty tři osoby jsou nanejvýš podezřelé. Nemůžeme jim však nic dokázat. Pravda, clo už nevynáší, ačkoliv víme, že značné množství zboží je dopravováno oběma směry právě Džanem. Spoléhal jsem na tebe. Žiješ tady a znáš poměry. Tvrdíš, že tvůj otec a tchán byli nevinně potrestáni. Máš tedy dostatečný důvod, abys nám pomohl dokázat, že ti tři chlapi jsou darebáky. Co jsme však zjistili?"

"Nic, vůbec nic!" vpadl mu do řeči Peršan. "Jen o jedné věci jsme se přesvědčili - že se totiž oba Achmedové vydávají za plukovníky a oba Selimové za poručíky, ačkoliv nebyli povýšeni. Achmedové jsou dosud jen poručíky a Selimové prostými vojáky. Ale to není důvod, aby byli potrestáni. Vymluvili by se, že to byl jen žert nebo že považovali za nutné dát si vyšší hodnost, aby oklamali podloudníky a dodali si u nich větší vážnost. Stejnokroje nenosili a ve svých úředních zprávách, zasilaných do Bagdádu a Teheránu, se nikdy nepodepisoval vyšší hodností, proto mohou dostat nanejvýš důtku, že předstírali, že mají vyšší hodnost. Tito tři muži jsou buď naprosto poctiví lidé, nebo tak mazaní ničemové, že se nám proti nim nepodaří najít sebeslabší důkaz. Přes tvou pomoc a přesto, že je už dvě neděle pozoruje-

mé, aniž bychom byli jimi odhaleni, přesto, že u nich bydlíme a dbáme, aby nám nic neušlo, nedosáhli jsme ničeho. Teď ještě vyčkáme, jak se osvědčí náš nový plán. Ode dneška za čtyři dny přijde posel, kterého jsem si vyžádal z Teheránu -"

"A asi v týž den přijde posel, kterého jsem objednal z Bagdádu," dodal Turek. ,

"Přijdou tedy oba v týž den do Džanu," řekl mlynář, "a oba tak řečení plukovníci dostanou současně zprávu, že sem přijdou dva vysocí úředníci, Peršan a Turek, kteří jsou tajně pověřeni svými vládami, aby zde provedli vyšetřování proti celníkům. Že jsou oba vyslanci už tady, to nikdo neví a netuší. Zprávou poslu budou jistě mocně vzrušeni. Budou pobíhat sem a tam, ve dne v noci budou pracovat a všemožně se namáhat, aby odstranili stopy své zločinné činnosti. Ztratí klid a budou neopatrni. My však zdvojnásobíme pozornost a hned poznáme, prozradí-li se něčím."

"Ano, očekáváme to," podotkl Peršan. "Že jsou na cestě i tvůj otec a otec tvé ženy, to nebude ve zprávě poslu obsaženo. Podezřelí celníci se strašně uleknu, až je uvidí. Doufáme, že ve chvíli uleknutí budou tak zdrceni, že prozradivšechna svá tajemství." _

"A potom budou naši otcové propuštěni?" zeptal se mlynář.

"Jen v tom případě, prokáže-li se, že byli nevinně odsouzeni, protože to, co ti tři darebové dělali potom, nemůže být důvodem, aby byli tvůj otec a otec tvé ženy osvobozeni."

"Denně prosíme Boha o pomoc."

"To je marné!"

"Proč? Protože jsem křesťan?"

"Ó ne," smál se Peršan, "proto ne! Já jsem šiita. Můj druh zde je sunnita a ty jsi křesťan. Jsme jimi proto, že naši otcové byli tím, čím jsme. Prostý lid si však přičítá za zásluhu to, čím je. Žádá za tu zásluhu, aby mu byl Alláh stále připraven sloužit. Prostý lid se modlí, tedy obtěžuje Alláha. Žádá od něho služby, jimiž mu Alláh není povinen. Můj druh zde je sice sunnita, avšak Alláha úplně popírá. Já, šiita, ho sice nepopírám, ale nežádám na něm, aby nám konal služby a plnil naše přání, jakmile

po nich zatoužíme. Věříš-li, že Alláh něco dá na modlení půldruhého tisíce miliónu lidí na světě, pak nevyhléditelně blázníš."

"Nikoli!"

"Dokaž to!"

"To nemůžu. To může jen Bůh."

"Tak ať to dokáže!"

"Ano, tak mluví nevěřící," řekl mlynář vážně. "Nejdříve tvrdí, že žádný Bůh není, a potom žádají, aby je přece vyslyšel a projevil se jim. Vaše nevěra stojí na velmi slabých nohou."

"Neposmívej se," řekl Turek. "Ty jsi mlynář a nic víc. Řežeš dříví a vyhazuješ modlitby do vzduchu jako piliny, které však přece padají zase zpět k zemi. Tvrdíš, že světu vládne Bůh, ale nemůžeš to dokázat. Já tvrdím, že Bůh není, a můj druh, šiita, si myslí, že i kdyby nějaký Bůh byl, neposlouchal by tvé mumláni. Dokážeme ti to. Ty, tvá žena a tvé děti se denně modlíte, aby vás Bůh zbavil Abdána effendiho a jeho přátel - mám pravdu?"

"Ano."

"A věříte, že vás slyší? Pak vás musí opravdu vyslyšet Musí, musí, jinak by byl horší než sám Abdán effendi. Pověz to svému Bohu. Vzkaz mu to také prostřednictvím své ženy a svých dětí a ještě dodej: je-li skutečně Bůh, který naslouchá modlitbám, tedy ho žádáme, aby vyplnil vaše přání, ne však našim prostřednictvím, ale právě prostřednictvím některého křesťana a -"

"A dále tvého Boha žádáme," vpadl mu do řeči Peršan, "aby se k němu sám Abdán effendi modlil: zbav nás Abdána effendiho a všech jeho přátel! Rozuměl jsi, ben Adie?"

Mlynář polekaně ustoupil a řekl:

"Rozuměl jsem, ale to je rouhání!"

"Ne. Dáváme tvému Bohu jen příležitost, aby dokázal, že skutečně je a zeje ochoten vyslechnout modlitby."

"Ale to právě označuji za rouhání."

"Ať tě slyší, ať k jeho sluchu dojde toto rouhání."

"To však znamená, že budete potrestáni," zvolal mlynář zděšeně.

"Budiž, nebojíme se," namítl Turek. "Je-li Bůh křesťanů, není ještě Bohem mohamedánů."

"Je Bohem obou vyznání, je Bohem všech lidí, pánem a otcem celého světa, který stvořil."

"No dobrá. Ale teď žij blaze, ben Adie. Pojďme!"

Podal mlynáři ruku a odcházel. Také Peršan mu stiskl ruku a řekl:

"Buď zdrav. Nezavrhuj Alláha, tvrdím jen, že je příliš vysoko, než aby se o nás mohl starat. Ať tě opatruje - chce-li."

Peršan šel za Turkem. Ten vnikl už několik kroků do houští, ještě se však obrátil a volal na mlynáře:

"Vzkaz mu tedy, co od něho žádáme. Ať pošle někoho, kdo nám to dokáže. Udělá-li to, uvěřím v něho."

Tu se také Peršan zastavil, obrátil se a dodal:

"A Abdán effendi musí osobně a vlastními ústy prosit tvého Boha, aby vás zbavil Abdána effendiho."

"A trest za toto vaše-rouhání?" ptal se ben Adl chvějícím se hlasem.

"Nebojíme se!" řekl Turek.

"A stihne-li vás přece trest?"

"Ať stihne!" odpověděl Peršan.

A šli dále svou cestou.

Mlynář ještě chvíli postál a díval se směrem, kudy kráčeli.

"Bůh je slyšel," řekl a spínal ruce. "Ať všechno obrátí k našemu dobru a požehnání."

Počkali jsme ještě chvíli ve svém vonném jasmínovém úkrytu a dívali jsme se za mlynářem, dokud nezmizel ve mlýně.

"Sídí, co tomu říkáš?" zeptal se mne Halef.

"Nic. Pojďme! Pro dnešek jsme slyšeli a viděli dost."

Cestou byl Halef proti svému zvyku neobyčejně zamlklý. Zdálo se, že myslí na mlýn a na všechno, co jsme se dozvěděli.

Také já jsem byl ponořen do myšlenek. Halef to však nemohl déle vydržet a dal se do řeči.

"Sídí, ty nevěříš v náhodu?"

"Ne," odpověděl jsem.

"Tedy jsme sem byli zavedeni úmyslně a ty se považuješ za

křesťana, který má mlynáři pomoci a zachránit jeho otce a otce jeho ženy?"

"Ano."

Halef chvíli mlčel a potom pokračoval:

"Sídí, víš, že v době, kdy jsme se poznali, jsem tě chtěl obrátit na islám. Nyní jsi však skoro zvítězil. Stal jsem se téměř křesťanem, aniž jsi musel učinit sebemenší pokus, abys mne přesvědčil. To je síla víry, která působí příklady a učí jimi. Ale dnes jsi zašel příliš daleko. Tvá víra je příliš veliká. I já jsem přesvědčen, že brzy odhalíme, co se nepodařilo těm dvěma tajným vyslancům. Podaří-li se nám to, bude splněna podmínka, kterou kladl Turek. Nezapomínej však, effendi, na Peršanovu podmínku. Abdán effendi má sám prosit Boha, aby lid zbavil jeho samého. Myslíš, že je to vůbec možné?"

"Vzhledem k četným okolnostem je to snad nemožné, ale ne vzhledem k mé víře. Vzpomeň si, Halefe, že jsme před několika týdny chtěli do Mosulu. Považovali bychom za nemožné, že dnes budeme v Džanu - nyní jsme tady. Proč? Jen proto, že mne napadlo putovat do Teheránu, ačkoliv jsem neměl žádné zvláštní pohnutky k tomu rozhodnutí. Právě tak teď nemá Abdán effendi důvod, aby pronesl modlitbu, která by směřovala proti němu samému. Bylo-li však tam nahoře rozhodnuto, aby se to stalo, uposlechně. Není třeba si tím lámat hlavu. Vyčkejme."

"Dobrá. Vyčkejme. Nebude-li tvá důvěra zklamána, budu přemožen a musím zmlknout"

Halef tak ulevil svému srdci a potom kráčet tiše vedle mne.

3. KAPITOLA OPOJNÝ NÁPOJ

Když jsme se vrátili, spatřili jsme tureckého Achmeda agu sestupovat z výšiny, aby povečeřel u Abdána effendiho.

Čtyři agové byli totiž svobodní a jídali u svého tlustého přítele. Mira-laj mne zdravil už zdaleka. Proto jsem se zastavil, odevzdal jsem Halefovi ručnici, aby ji společně se svou odnesl do našeho příbytku, a šel jsem "plukovníkovi" vstříc. Zdvořile se uklonil, podal mi ruku a ptal se mne s blahovolným úsměvem:

"Už jste se vrátili? Právě k večeři. Budete jíst s námi, ty a tvůj hadžiHalefOmar?"

"Zajisté."

"To mě těší. Hned jsem si tvého druha oblíbil, on mě však také. Není divu, protože já jsem srdečnost sama a dělám vše, co vidím lidem na očích. I ty mne budeš mít brzy rád. Pojdi"

Tu zaznělo z druhé strany hlasité volání. Spatřil jsem, že se blíží perský Achmed aga. Také on mě zdravil už zdaleka a já jsem mu šel vstříc.

Hluboce se poklonil, stiskl mi ruku a řekl:

"Nesmím tě těšit, že jste se už vrátili. Povečeříte s námi? Jestliže ano, dovolím si usednout vedle tebe. Zamiloval jsem si tě hned, protože jsem dobrá dušička, o čemž ses ostatně už přesvědčil. Podaří-li se mi získat také tvou přízeň, budu nesmírně šťasten."

Tu se už vracel Halef. Vstoupili jsme do téže místnosti, kde jsme byli předtím. Sedel tam u jídla Abdán effendi.

Pozdravili jsme ho a posadili se k němu.

Jídla bylo dost. Maso, rýže, zelenina a pečivo.

Když požádal Halef o vodu, ti tři na sebe tázavě pohlédli. Tloušťík se zeptal:

"Pijete jen vodu?"

"Pijeme všechno, co není jedovaté," smál se Halef.

"I víno?"

"Proč ne?"

"Vino je muslimům zakázáno!"

"Mýlíš se. Korán zakazuje pít opojné nápoje, tedy člověk smí pít vše, dokud nenastává opojení. Pak musí ihned přestat."

"Hamdulillah! Jsi chytrý chlapík!" zvolal effendi a oba agové s touto chválou souhlasili. Čekali asi jen na to, co řekneme. Protože nyní znali naše mínění, bylo hned přineseno víno v džbánu a naléváno do hliněných pohárků.

Bylo to těžké orientální víno, proto jsme byli oba opatrní a jen jsme upijeli.

Ostatní však pili ten silný nápoj jako vodu a smáli se naší střidmosti.

Hovořilo se o všech možných nápojích a jejich účincích. Nejskvostnější nápoj, jaký prý okusili, byl horký nápoj s množstvím cukru, ne však z vína, nýbrž z něčeho jiného. Také citrony prý v něm byly. Nějaký Angličan, který cestoval s četným služebnictvem do Sipahanu, se zastavil v Džanu, měl vlastního kuchaře, který připravil v Abdánově kuchyni lahodný nápoj, z něhož dal ochutnat oběma plukovníkům a hostinskému.

"Neříkali, jak se ten nápoj jmenuje?" zeptal se Halef. "Můj sídli ví všechno. Povíte-li mu název, upraví vám právě tak znamenitý nápoj jako ten anglický kuchař."

"Opravdu?" ptal se tloušťích.

"Opravdu? Skutečně?" zvolali oba Achmedové, jimž byl tento rozhovor zřejmě po chuti tak jako effendimu.

"Opravdu!" ujišťoval je Halef.

Turek vstal ze židle, zadíval se mi dychtivě do očí a důrazně řekl:

"Ten - zázračný - nápoj - se nazývá - plónč."

"Plónč?" podivil se Halef. "To neznám. Plónč jsem nikdy nepil. Ty zajisté také ne, effendi?"

"Ale ano," smál jsem se. "A ty jsi ho pil také. Jenže se anglicky nejmenuje plónč, ale punč - pónč."

"Ano, ano, pónč, pónč," křičel plukovník s ptačí tváří.

"Pónč, pónč," přizvukoval plukovník s buldočí tváří.

"Pónč, pónč," křičel blaženě tloušťích. "Pónč! To je správné! Pónč! Ty to znáš lépe než já. Ale pověz, doveďeš, sídli, připravit pónč?"

"Ano. Ale jen tehdy, mám-li vše potřebné."

"A to je?"

"Máš rum a arrak?"

Tloušťík přiložil obě dlaně k ústům a pošeptal mi do ucha:

"Rum i arrak."

"Výborně! Po clu, daních a takových věcech mi nic není. Nuže, kdo chce připravit pónč, musí mít rum, arrak, cukr, citrony, cibuli, česnek, horkou vodu a - a ještě něco, co ti asi, bohužel, chybí."

"Co by mi chybělo?" ptal se effendi.

"Aloe!" odpověděl jsem.

"Aloe? To mám!" zajásal effendi.

"Má je!" zvolal turecký Achmed.

"Má je!" opakoval perský Achmed.

"Mám je, mám!" křičel radostně effendi. "To jsem rád! To jsem rád! Víš, sídli, já jsem dobrotisko. Mám všechno, co jiní lidé potřebují. Jednou chtěli tudy podloudníci dopravit plný koš aloe a úřady jej zabavily. Nyní je v mém vlastnictví."

Dostaneš aloe. Plný koš, potřebuješ-li je."

"Kolik aloe je v tom koši?"

"Polovička břemene, které unese mul."

"To je skoro příliš mnoho na jednu várku pónče," smál jsem se. "Dej mi kousek - velký asi jako broskev - pak osm velkých cibulí, šest paliček česneku, dvanáct citronů, láhev

rumu, láhev arraku, dostatečné množství cukru a já ti připravím pónč, jenž bude tisíckrát lepší než ten Angličanův. Ovšem jen pod podmínkou, že budu sám v kuchyni a že mě nebude nikdo vyrušovat."

"Všechno dostaneš. A nikdo se nesmí opovážit do kuchyně," ubezpečoval mne tloušť. "Alláh ti žehnej, effendi, Alláh ti žehnej! Jsi požehnaný muž. Zprv proto, že znáš tak přesně, co všechno patří do pónče, a zadruhé proto, že jsi to nezapomněl. Nikdo sice nesmí vědět, že mám rum a arrak, protože je na ně vysoké clo, tobě však důvěřuji, tobě můžu říct všechno. Sám ti vše obstarám a potom tě zavedu do kuchyně."

Pospíchal vše zařídit, pokud mu to tloušťka dovolovala.

Halef se tvářil velmi udiveně. Aloe, česnek a cibule do pónče, to mu nešlo do hlavy. Já však zachovával vážnost a předstíral jsem, jako bych neměl ani tušení, co se děje v Haléřově duši.

Jedli jsme dále a po nějaké době mě hospodský odvedl do kuchyně. Byla to velká místnost na druhé straně domu, osvětlená hořícími loučemi, v níž se několik žen pod vedením velmi vysoké a nesmírně hubené ženy staralo o tělesné blaho hostí.

Effendi mi řekl, že je to jeho žena, že nemá žádnou dceru a že se jeho dva synové usadili jako kupci v Bagdádu a v Teheránu. Neznačil mnutím prstů, že se jim daří velmi dobře. Právem jsem se domníval, že jejich výnosná kupecká činnost je v úzké souvislosti se zdejší podloudnictvím.

Potom mě zavedl k velkému stolu, kde jsem uviděl vše, oč jsem žádal.

"Smím se dívat, jak to děláš?"

"Co tě napadá," odpověděl jsem. "Rušil bys mě v mé pobožnosti. Při přípravě nápoje je totiž nutné odříkávat tajemné prů-povídky. Nedám-li si pozor, nápoj zhořkne a pak chutná tak odporně, že jej není možné pít."

Odešel.

Dal jsem hubené ženě kousek aloe, aby je utloukla v hmoždíři na prášek, nařídil jsem, aby dala rozkrájet citrony a aby ustrou-hala cibuli a česnek.

Zatím jsem se poohlédl po nádobě, vhodné na přípravu punče.

Našel jsem dva velké džbány, vymyl je svěží vodou, která byla velmi praktickým způsobem vedena z potoku kuchyní právě podél mého stolu.

Když mi žena odevzdala roztlučené aloe, nakrájené citrony, rozstrouhanou cibuli a česnek, dal jsem se do práce.

Voda na krbu se vařila. Vzal jsem prášek aloe, ustrouhanou cibuli a česnek a vhodil je do tekoucí odpadové vody, v níž rychle zmizely.

Potom jsem smíchal vodu s rumem, arrakem a citrony, ale tak, že rumu a arraku bylo mnohem více, a naplnil jsem oba džbány. Lahodná vůně se rozšířila po kuchyni.

Kývl jsem na ženu a dal jí ochutnat. Měla velké oči a smutný pohled. Promluvil jsem na ni přátelsky, což ji uvedlo tak do rozpaků, že neodpověděla ani slůvkem.

Když jsem jí dal ochutnat nápoj, bylo v její tváři znát, jak jí nápoj chutná. Řekl jsem jí, že jeden džbán je pro nás, druhý pro ni a její služebnictvo a chráněnce mezi chudými hosty kara-vanseraje.

Popadla mě za ruku a chtěla ji políbit. Potom uchopila džbán a odešla, přičemž se jí v očích zračila radost.

Odnesl jsem druhý džbán do jídelny a postavil jej na stůl.

Ochutnávali, pomlaskávali, byli nadšeni. Pili. Vychvalovali mě do nebe. Effendi mě ujišťoval, že pónč Angličanů nebyl ani z poloviny tak znamenitý jako můj.

Pil jsem málo, Halef rovněž. Zato tím pilněji si přihýbali ostatní tři. Džbán je uvedl do nálady. Aby se však opili, na to nestačil.

Zahrnovali nás chválou a projevy lásky, protože oba "plukovníci" nabyli neobyčejné výmluvnosti. Jeden mě ujišťoval, že je dobrá dušička, druhý prohlašoval, že to nepotřebuje ani říkat, protože to prý ví celý svět.

Effendi byl zticha. Jen chvilkami, když mu zvláště dobře chutnalo, tloukl pěstmi na stůl a křičel:

"Já jsem dobrotisko! Kdo tomu nevěří, s tím vyrazím dveře."

Když byl džbán dopit, šla na perského Achmeda ospalost,

kteří se nemohl ubránit. Za krátkou dobu jsem pozoroval totéž na hospodském.

Turecký Achmed se jim posmíval, ale byl už také zemřel. Posléze řekl, že půjde domů. Doprovodil jsem ho a venku mi řekl:

"Sidi, mám tě nesmírně rád. Splníš mi nějakou prosbu?"

"Ovšem, pokud můžu," ubezpečoval jsem ho.

"Ráno, než půjdete do lesa, navštivte mne. Musím vám říct něco důležitého, co vám způsobí velkou radost."

"Ano."

"Děkuji ti, nebudete toho litovat. Je vždy záslužné navštívit člověka, který je dobrá dušička. Královsky se vám odměním."

Zvedl ruku jako k přísaze a odešel, aniž pozdravil.

Když jsem se vrátil do jídelny, Peršan se právě probudil. Když zjistil, že se jeho druh vzdálil a že effendi spí, vstal a pokynul mi, abych s ním vyšel.

Venku se snažil udržet rovnováhu a řekl mi:

"Sidi, jsem tvým přítelem, tvým nejlepším přítelem na světě, věříš tomu?"

"Přeješ si, abych o tom pochyboval?" odpověděl jsem obezřetně.

"Ne, opravdu ne. Miluji tě, miluji vás oba, tebe i tvého Hale-fa, a vy milujete mě, protože jste poznali, že jsem dobrá dušička. Musím vám dokázat svou lásku. Proto bych vás prosil, abyste mě časně ráno navštívili. Protože se však bojím, že budu ještě spát, zvu vás až na poledne. Prokážeš mi tu laskavost?"

"S největší radostí."

"Děkuji ti. Alláh ať vám sešle dobrý spánek. Dobrou noc!"

"Dobrou noc."

Odešel.

Zpozoroval jsem, že chce Halef něco říci, a proto jsem mu v tom zabránil.

"Pst, pst, tiše! Oba tajní poslové se dívají shora. Zaslechl jsem, jak se pootevřela okenice. Všechno slyšeli, protože Peršan mluvil hlasitě."

"Budou nás pokládat za přátele té bandy," mumlal Halef. "Půjdeme opět do jídelny?"

"Ne, půjdeme spát. Pojd'!"

Odešli jsme na zadní stranu domu a vystoupili po schodech na rovnou střechu. Oba muži, bydlící nad námi, nás slyšeli přicházet, ale vidět nás nemohli, protože byla tma jako v pytli.

Aniž jsme rozsvítili lampičku, naplněnou sezamovým olejem, ulehli jsme a brzy jsme usnuli.

Náš spánek však netrval dlouho. Probudila nás palčivost po celém těle.

Rozsvítili jsme a zjistili, že se ze všech skulin seběhla nesčetná červená zvířátka a vrhla se na nás. Bylo pro nás nepochopitelné, jak oba muži nad námi mohli spát uprostřed takové záplavy hmyzu. Vyšli jsme na střechu a pokud možno hodně daleko od obou světnic jsme si upravili lůžka ze svých příkrývek a chystali se znovu ke spánku. Byli jsme však znovu vyrušováni, ne sice tak nepříjemně, ale přece jen jsme nemohli usnout. Zdola k nám doléhal hlas, zřejmě podrážděný. Pátrali jsme, odkud přichází, a našli jsme s Haléfem otvor ve střeše v průměru asi patnácti centimetrů. Byl slabě ucpán hadrem.

"Sídi, víš kde jsme?" šeptal Halef. "Myslím, že ležíme právě nad světnicí, kde jsme večeřeli."

Měl pravdu. Ve světnici byl krb, vlastně jen ohniště na zemi. Když se na něm topilo, stoupal kouř vzhůru mezi dvěma pilíři a vycházel otvorem ve střeše, v němž byla v zimě zastrčena roura místo komínu.

Nyní na začátku léta, když se už netopilo, byla roura vytažena a otvor zakryt jen hadrem. Odhrnul jsem opatrně hadr a viděl jsem nejen do celé světnice, ale mohl jsem také zřetelně rozumět každému slovu, které bylo promluveno.

Patrně hned za chvíli, když jsme opustili spícího effendiho, přišel do světnice muž, kterého za námi poslal Abdán, aby nás pozoroval, jdeme-li do mlýna.

Zde je třeba říci, že na cestě proti vodě jsem měl stále dojem, že za námi někdo jde. Nevěnoval jsem tomu však pozornost,

protože jsem byl přesvědčen, že jistě nejde o nebezpečného člověka, že to je nanejvýš nějaký zvědavce.

Zvěd čekal, až půjdeme spát, a podával, effendimu zprávu. Tlouštík se už probral z opojení a z ospalosti, chodil rozčileně po světnici, rozkládal rukama a hlasitě hovořil. Z jeho slov čísel hněv.

Přiložil jsem ucho k otvoru a zaslechl jsem tuto načatou větu:

"- ženu a děti učít takové špatnosti! Nerozuměl jsi snad špatně?"

"Ne," ubezpečoval zvěd tlouštíka. "Oba cizinci se skryli za stromy. Já jsem však přiskočil potok a z druhé strany jsem mohl lépe vidět a slyšet než oni."

"A rozuměl jsi opravdu dobře?"

"Ano. Modlili se. Matka i děti se modlilyzbav nás zlého, zbav nás Abdána effendiho a všech jeho přátel.' Potom jsem slyšel, že Peršan, bydlící u nás, řekl mlynáři: 'Abdán effendi ho musí osobně a vlastními ústy prosit, aby je zbavil vás a vašich přátel.' To jsem slyšel zcela dobře."

"A koho že musím prosit?"

"Nevím."

"A co jsi ještě zjistil?"

"Už nic. Frank s malým šejkem, který tak rád vypravuje, byl skryt v keřích a také naslouchal. Ti dva jistě slyšeli každé slovo. Já jsem však rozuměl jen tomu, co bylo řečeno hodně hlasitě. Potom jsem se plížil lesem za našimi novými hosty, ale neodvažoval jsem se tak blízko, abych mohl zaslechnout, o čem spolu hovoří."

"To mě mrzí! Bylo by dobré, kdybych se dozvěděl, co si povídali. Turek není z Basry a Peršan není z Luristanu. Oba jsou důstojníky. Proti nám asi vzniklo podezření. Přišli sem, aby zahájili vyšetřování. Oba agové to hned postřehli. Peršan i Turek si najali být u mne, aby mohli vše pozorovat přímo. Navštěvují tajně mlynáře, aby se s ním spojili proti mně. Netuší zatím, že už je dlouho pozoruješ, jak si tu počínají. Jakmile začnou vystu-poyat rázněji, oba probodneme a Franka s jeho Kašpárkem zastřelíme jako jejich vrahy."

"To je příliš nebezpečné," namítal zvěd. "Navrhuji prostředek, který nás už jednou zachránil. Nasypeme prach do jejich ložnic a povedeme doutnák dolů po kmenech broskvoně. Ve vhodné chvíli doutnák zapálíme a všichni čtyři vyletí do povětří - zakuklení důstojníci, Frank i malý hadži. Každý se bude domnívat, že si svou smrt zavinili sami, protože si hráli s prachem a patronami."

"Ano, to je lepší a kratší," souhlasil tlouštík. "Zařídíš vše zase jako tenkrát?"

"Milerád, dostanu-li jako tehdy tisíc yák quiranů (franků)."

"Dostaneš je, podaří-li se ti to jako tehdy s těmi čmuchaly, kteří přišli vysлідit, kdo zavraždil setníky a nadporučíky s

jejich čtyřmi vojáky."

"Tehdy - že jsem poručíkům dobře pomáhal - jsem získal dva tisíce yák quiranů."

Zvěd se příšerně zasmál a pokračoval:

"Vyklopí ještě teď ne jeden pěkný zlaták a stříbrňák, protože důkazy o jejich spoluvinně dosud vězí - v mé noze."

"Ve tvé noze? Stále mluvíš o důkazech viny ve své noze. To je přece nesmysl."

"Ne, to je velmi rozumná věc. Ale do toho ti nic není. Stačí, slíbím-li ti, že se mi to nepovede hůř než tenkrát. Tisíc yák quiranů mám jistých. Chceš, abych zítra ráno pozoroval Franka s jeho malým šejkem?"

"Ano. Musím vědět určitě, zda Frank přišel k pile náhodou, nebo zda měl úmysl navštívit mlynáře."

"Půjdu tedy spát, abych mohl brzy vstát - než Frank vyjde z domu."

Zvěd odešel.

Když se za ním zavřely dveře, Abdán effendi zahrozil pěstí a zvolal:

"Jen si běž, však nadejde také tvůj čas! Tentokrát nasypeš prach naposledy, potom vyletiš také do povětří!"

Tlouštík přešel několikrát světnicí, zastrčil zevnitř závoru na dveřích a přistoupil k ohništi. Vzal koště, odmetl smetí a uhaslé oharky, pak poklekl a zvedl čtvercovou kamennou desku.

Objevil se hluboký otvor. Effendi sáhl' dovnitř, vytáhl

čtyřhranný koš a postavil jej na podlahu. Podobal se skřínce s několika přihrádkami, ležícími nad sebou.

Effendi jednu otevřel a vyňal z ní tlustou obchodní knihu, odnesl ji ke stolu, u něhož jsme předtím večeřeli, a cosi v ní počítal.

Potom knihu zavřel a uložil ji do přihrádky. Koš opět ponořil do otvoru, přikryl jej kamennou deskou, na kterou nahnul smetí a popel.

Když skončil tuto práci, zhluboka si oddechl a polohlasitě, ale tak, že jsem dobře rozuměl, co povídá, řekl:

"Všechna tajemství jsou ukryta zde a nikdo je nemůže nalézt. Jsou na to příliš hloupí."

Zhasl olejovou lampu a opustil jídelnu. Bylo zřejmé, že spí někde jinde.

Jaký důležitý objev jsem tu učinil! Protože Halef nemohl naslouchat a dívat se se mnou, pověděl jsem mu vše, co jsem slyšel a viděl.

Maličký Halef nebyl příliš překvapen. Že máme být vyhozeni do vzduchu, ho udivilo nejméně. Nejvíce se zlobil, že se ho Abdán effendi opovážil nazvat Kašpárkem.

"Já mu dám Kašpara!" hrozil. "Pozoroval jsi, sídli, že si ti dva .plukovníci' říkají .dobré dušičky'?"

"Ano, to je jejich zvyk."

"A že tlouštík už něco ví o Otčenáši?"

"To je pro mě nejdůležitější. To je řízení boží. Je to úvod, aby byla naplněna druhá podmínka. Ale už je čas, abychom spali! Dobrou noc, Halefe!"

4. KAPITOLA

DVĚ DOBRÉ DUŠIČKY

Dlouho jsme nemohli usnout. Halef mě stále zahrnoval otázkami a málem bychom zapomněli otvor řádně ucpat.

Konečně jsme usnuli a probudili se, když už vycházelo slunce. Vykoupali jsme se v potoce, posnídali jsme kávu a zákusek, vzali si ručnice a šli po svém.

Tlouštík ještě spal. Až se probudí, bude se domnívat, že jsme šli na lov. Ve skutečnosti jsme však stoupali vzhůru k Achme-dovi agovi, k muži s ptáci tvář.

Karavanní cesta se vinula četnými zatáčkami do výše a byla po obou stranách vroubena keři.

Po první zatáčce jsme se zastavili, ukryli se za keři a rozhlíželi jsme se.

Opravdu, zvěd, který včera v noci rozmlouval s effendim, šel za námi.

"Kdo to asi je?" zeptal se Halef.

"To se dozvíme od tureckého Achmeda agy, který ho uvidí jít kolem," odpověděl jsem.

Spěchali jsme dále, aniž jsme dávali nějak najevo, že víme o zvědovi a že jsme ho prohlédli.

Když jsme přišli k turecké celnici, byl už velitel vzhůru a vlídně nás vítal.

Za chvíli se objevil zvěd. Domníval jsem se, že půjde dále s lhostejnou tvář, ale neudělal to. Šel přímo k celnici.

Achmed aga na něho ukázal a řekl:

"Tamhle jde Omar, můj šikovatel. Je to zdatný muž. Dovolíš, aby u nás zůstal?"

"Ty jsi tu pánem, ať je po tvém. Je také vojákem?"

"Vlastně ne. Pochází odtud. Nevybírám si mužstvo z vojska, ale z obyvatelstva zdejší krajiny. Je to výhodnější. Vejděte dále a ať se vámoi mne líbí."

Nezavedl nás do služební místnosti, ale do svého soukromého obydlí, kde bydlel, kouřil a spal.

Šikovatel se tvářil neobyčejně pokorně a dával najevo, že je neobyčejně šťasten, že se k nám může přidružit.

Zacházeli jsme s ním přátelsky, jako bychom o ničem nevěděli. Jakmile jsme usedli, Achmed aga nemeškal, aby nám řekl, proč nás pozval.

Řečnil dlouho o své lásce k nám a o mém umění připravovat ponč. Pónč že je nejznamenitější ze všech pozemských požitků a že doufá, že udělám také pro něho, co jsem včera udělal pro Abdána effendiho. Že prý je dobrá dušička a bude mi velmi vděčný. Vše už obstaral - citrony, cibuli i česnek. Arak i rum má také, ačkoliv je na ně velké clo. Jen aloe že mu chybí. Zda prý bych neuměl uvařit ponč bez aloe. Abych prý přizpůsobil tajuplné průpovědky při vaření pónče tak, aby byl jimi nedostatek aloe vyvážen. Je dnes krásné jítro - proto by džbán ponče nebo dva znamenitě chutnaly.

Musí-li být poněkud připravován bez svědků, abych šel do světnice, kde bydlí šikovatel, protože ta místnost je právě prázdná.

Lze si snadno představit, jak rád jsem vyhověl jeho přání. Jaká výborná příležitost pátrat po šikovatelově "noze", v níž jsou prý ukryty důkazy viny.

Když jsem projevil ochotu připravit poněkud, byl jsem tam zaveden. Vše, co jsem potřeboval, bylo připraveno, a to přesně v tom množství jako včera, ačkoliv dnes bylo méně osob.

Prohlásil jsem, že mi sice bude aloe trochu chybět, ale že je nahradím zaklínacími průpovídkami. Poněkud však bude stejně znamenitý jako včera. Achmed aga rozdělal oheň a potom odešel. Jakmile se vzdálil,

zastřel jsem závoru, aby mě nikdo nepřekvapil, a zatímco se voda vařila, dal jsem se do hledání.

Domyslel jsem si, že šikovatel minul nohu nějakého nábytku. Neviděl jsem však v místnosti kromě nízkého orientálního lůžka v koutě nic jiného.

"Snad je některá noha dutá," řekl jsem si a hned jsem začal lůžko prohlížet.

Skutečně jsem zjistil, že na jedné noze dole byl odříznut kotouček, který byl však opět přibit k noze krátkými dřevěnými kolyčky.

Nožem jsem opatrně oddělil od nohy kotouček i s dřevěnými hřebíčky. Pak jsem uviděl otvor, úzký a dlouhý asi jako prostřední prst mé ruky. Šikovatel jej vyvrtal do nohy a ukryl do něho svitek papíru.

Vytáhl jsem svitek, rozbalil jej a zjistil jsem, že to jsou dvě úřední zprávy, z nichž jedna byla sepsána persky a druhá turecky.

V turecké listině oznamoval turecký Achmed aga, že perský Achmed aga zastřelil před časem perského setníka, perského nadporučíka a dva jim přidělené perské vojáky, aby se mohl sám stát velitelem perské celnice.

V perské zprávě hlásil perský Achmed aga, že turecký Achmed aga tenkrát zavraždil tureckého setníka, potom tureckého nadporučíka a dva jejich turecké vojáky. Turek to prý udělal proto, aby se zmocnil místa velitele turecké celnice.

Bylo zřejmé, že agové napsali ty zprávy, aby druh druhu zničil. Patrně sepsali hlášení na podnět šikovatele, který jim je potom ve vhodné chvíli ukradl.

S takto nebezpečnými listinami v rukou vydíral oba "plukovníky", což také včera naznačil v rozhovoru s Abdánem effendim.

Nyní jsem věděl dost. Sbalil jsem listiny, vsunul je do vyvrtaného otvoru v noze lůžka a přitiskl na něj kotouček.

Dřevěné kolyčky pěkně zapadly do dírek. Přilepil jsem je ještě střípkem nože a postel jsem přistříčil na původní místo.

Po úspěšném pátrání jsem se věnoval svému úkolu, totiž poněkud. Oheň byl tak důkladný, že by se na něm upeklo tele.

Vhodil jsem do ohně cibuli, česnek a přebytečné citrony a počkal, až vše shoří, což netrvalo dlouho.

Potom jsem smísl rum a arrak, nalil do džbánů horkou vodu, řádně ji osladil a přidal jsem směs lihovin.

Puňč pro sebe a Halefa jsem připravil hodně slabý, zatímco pro agu desetkrát silnější.

Uhasil jsem oheň a donesl nápoj netrpělivě čekajícímu agovi.

Postavil jsem na stůl oba džbány tak, že silný puňč se ocitl před Achmedem agou, zatímco slabý nápoj přede mnou a před Haléfem.

Kdybych měl vyprávět, co všechno aga a šikovatel napovídali při pití puňče, nestačilo by mnoho a mnoho stránek.

Krátce a dobře, asi za hodinu byl šikovatel tak zmožen, že se už neudržel na židli.

Odnesli jsme ho do jeho světnice a bavili jsme se dále s agou. Byl jsem nadmíru rád, že jsme se šikovatele zbavili.

Achmed aga mohl nyní volněji hovořit. Měl už také v hlavě, ale ještě nebyl opilý. Byl ve stavu vychloubanosti, který přechází v upřímnost.

Dozvěděli jsme se, že obě celnice byly vystavěny stejně.

Byl tam dům pro plukovníka a menší pro poručíka, jakož i příslušné služební místnosti.

Poručíci všichni byli ubytováni tak, že na perské celnici bydlel turecký a na turecké perský celník, protože na perské celnici se vyřizovaly některé celní věci turecké a na turecké zase perské.

Když nám toto uspořádání popisoval, byl už tak opilý, že si pletl oba Achmedy agy s oběma Selimy a nerozeznával, kde je perská a kde turecká celnice.

Začal blábolit.

Na můj dotaz, jak se osvědčuje opatření, podle něhož jsou poručíci přiděleni na opačné celnice, neodpověděl, jen se na mne tupě zahleděl.

Teprve za chvíli se trochu vzpamatoval a zasmál se:

"Jak bych dostal propustkové nálepky?"

Přitom učinil rukou pohyb, jímž se naznačuje krádež. Neptal jsem se dále, protože takové věci nelze vynucovat. Je nutné vyčkat, až opilý člověk sám všechno vybreptá.

Potom nám vyprávěl, že má nepřekonatelný odpor k mrtvolám šiitských Peršanů, které jsou tudy velmi často dopravovány, mnohdy celými karavanami, aby byly pohřbeny v posvátných městech Irák Arabi. Říkal, že mu je zle, když ucítí mrtvolný zápach, a že vždy uteče, jakmile se blíží průvod s mrtvolou.

Právě když nám to vyprávěl, vstoupil muž, se kterým se zřejmě velmi důvěrně znal. Hlásil, že perský poručík nedává pozor a že tedy mohou projít tři soumaři. Žádal o tři nálepky.

"Hned přijdu," řekl plukovník.

Muž odešel a Achmed aga chtěl vstát, ale dopadl zpět na sedadlo. Pokusil se znovu vstát, ale nepodařilo se mu udržet

se na nohou.

Vytáhl z vesty toboleku, podal mi ji a řekl:

"Vezmi z ní tři, vyjdi a nalep je!"

"Kam?" zeptal jsem se.

"Mé - mé - mezkům na - na - na náčelní re - re - řemen. Tam je Pe - Pe - Peršan vždy le - le - pí!"

Otevřel jsem toboleku a našel v ní nálepky.

"Ale to jsou perské propustky," divil jsem se. "Ty smíš přece nalepovat jen turecké!"

"Já - já smím všechno, co - co - chci," vykřikl na mne. "Poslechni a jdi!"

Vzal jsem tři nálepky, vrátil mu toboleku a vyšel jsem. Tam držel muž tři soumary. Nalepil jsem jim propustky, muž poděkoval a odešel s nákladem. Patrně mě považoval za zasvěcence.

Nyní mi bylo všechno jasné. Turecký Achmed aga kradl perskému Selim agovi perské propustky a prováděl podloudnictví na svůj účet.

Na perské straně už náklad nepřehlíželi, protože předpokládali, že perský poručík v turecké celnici provedl prohlídku. Když jsem se vrátil, Achmed aga spal a hlasitě chrápal. Nechali jsme ho spát a klidně jsme odešli.

Když jsme vycházeli z celnice, uviděli jsme tři polonahé chlapy, kteří přešli perskou hranici a měli proclít náklad na turecké celnici.

Každý z chlapů vedl soumara a na každém soumarovi byly uvázány dvě morově páchnoucí rakve. Byly v nich hniјící mrtvoly Peršanů.

Šiité totiž věří, že se dostanou přímo do nebe, budou-li po smrti dopraveni do Mešhed Ali nebo do Kerbely a tam pohřbeni. Smrad byl tak hrozný, že jsme si zacpávali nos. Protože nevyšel žádný celník, šli tři chlapi pomalu dále a smáli se na sebe tak významně, že to bylo až nápadné.

"Sidi, půjdeme za nimi. Oni mají něco za lubem," šeptal mi Halef.

Souhlasil jsem. Počkali jsme, až zmizeli za první zatáčkou, a potom jsme se opatrně vydali za nimi. Křoviny a stromy nám poskytovaly dostatečný kryt, takže nás poháněcí soumarů nemohli spatřit.

Uplynulo čtvrt hodiny, potom ještě čtvrt, aniž se něco udalo. Najednou se však chlapi zastavili, opatrně se ohlédlí a odbočili z cesty do křoví.

Nešli jsme za nimi, ale čekali jsme, co bude dále. Zanedlouho vyšli a pokračovali v cestě.

Když nám zmizeli z očí, pátrali jsme v křoví, co tam dělali. Strašlivý zápach nám hned prozradil, že tam někde vyklopili smrdutý obsah rakví.

A skutečně. V hluboké jámě jsme našli něco hniјícího a zapáchajícího, ale nebyly to mrtvoly šiitských Peršanů. Byla to zvěřina ve značném stupni rozkladu -

"Tedy žádné lidské mrtvoly," divil se Halef. "Ti darebáci naplnili rakve shnilým masem i zbožím. Jakmile mají celnici za zády, shnilotinu vyhodí a vysmějí se Turkovi Achmed agovi, že nepřehlíží rakve, protože nemůže cítit smrad. Kterýpak asi šibal vymyslel tenhle podfuk?"

"Tuším, že to brzy zjistíme. Pro dnešek jsme se dozvěděli dost a můžeme jít dále."

Vrátili jsme se do údolí, ale nešli jsme karavanní cestou, nýbrž

lesem, až jsme se dostali na svah, kde stála perská celnice - úplně stejná budova jako turecká.

"Effendi," řekl Halef, "mám podezření, že budeš zase vařit ponč. Co tomu říkáš? Jsem přesvědčen, že také perský Achmed aga obstaral citrony, cibuli a česnek."

"A snad dokonce i aloe," smál jsem se.

"Co uděláš, požádá-li tě, abys uvařil ponč?"

"Co udělám? Uvařím ponč! Ti lidé jsou po něm posedlí. Uvidíš, že dnes večer přijde tlouštík se stejným přáním, pokud se už nepustil do vaření sám."

"Alláh ať ho od toho odvrátí!" zvolal Halef. "Jistě by dal do nápoje cibuli, česnek a aloe. Jak by to chutnalo? Bylo by to dobré?"

"Eh! Chlapík, který nás chce vyhodit do povětří, ať se třeba napije ponče z cibule, česneku a aloe! Kupředu!"

Vystoupili jsme z lesa a blížili se k perské celnici.

Ve vratech stál velitel a radostně se na nás usmíval.

Když jsme došli k němu, srdečně nás přivítal a vytruboval:

"Jaká radost, jaké štěstí! Pospěšte si, pospěšte! Všechno už je připraveno."

"Co je připraveno?" zeptal se Halef.

"Rum, arrak, aloe a všechno ostatní."

"Odkud máš aloe?"

"Od Abdána effendiho. Vzkázal jsem mu, že tu hořkou věc potřebuji k moření dřeva. Víš přece, že k tomu lze použít aloe? Tak jen pojďte dále, postaral jsem se, aby vás nikdo nerušil. Jsme úplně sami."

Nejprve nás zavedl do místnosti, kde byl krb. Skutečně, bylo tam už vše připraveno. Dokonce i dříví bylo narovnáno na krbu, takže je stačilo jen zapálit.

"Vidíš, jak jsem všechno pečlivě nachystal. Inu, já jsem dobrá dušička. Proto mi uvař ponč pokud možno nejlepší a nejsilnější. Necháme tě tu, abys mohl nerušené odříkávat průpovědky. Až budeš hotov, přijď naproti, počkáme tam na tebe."

Odvedl Halefa a já se dal znovu do přípravy opojného nápoje. Cibuli, česnek a aloe jsem spálil a uvařil ponč jako předešle.

Peršan byl nadšen a důkladně si přihýbal. Muž buldočí tváře se rozpovídal právě tak jako předtím jeho druh ptačí tváře. ?,

Dozvěděl jsem se i teď velmi mnoho důležitého. Oba byli stvůrami tlustého Abdána effendiho, předčili ho však mazaností. Oba ho skrytě nenáviděli a podváděli. Právě tak se nenáviděli a podváděli navzájem. Nejvíce se perský Achmed aga posmíval odporu, který měl jeho turecký jmenovec k zápachu mrtvol.

Z jeho smíchu jsem poznal, že Peršan těží z této okolnosti a že jistě nemá daleko k těm, kteří převážejí se shnilou zvěřinou zboží, které by mělo být na turecké hranici vycleno.

Poně účinkoval na Peršana stejně jako na Turka. Blábolil a nakonec usnul.

Odešli jsme, aniž jsme se starali o další. Byly teprve dvě hodiny, proto jsme se rozhodli, že půjdeme do mlýna. Šli jsme však tentokrát jinou cestou. Nesestoupili jsme do údolí, ale kráčeli jsme po horském hřbetu, až jsme došli k pile zadem. Cestou jsme zahlédli stopy lidských nohou a kopyt. Sledovali jsme je a došli jsme ke křovinám, v nichž mizely. Odporný zápach nám vanul z křovin vstříc. Vnikli jsme tam a našli jámu a v ní opět zbytky shnilé zvěřiny.

Zde tedy plnili perští podloudní či rakve smrdutou zvěřinou! Oba Achmed agáve spolu s Abdánem effendim provozovali výnosné podloudnictví.

Ale podváděli se také vzájemně, jeden ukradenými propustkami, které nalepoval na své zboží, druhý dopravoval zboží přes hranice jako "mrtvoly". Zvěř si asi střílel sám v revírech Abdána effendiho.

Netrvalo dlouho a dostali jsme se k mlýnu. Mlýnářka byla s dětmi v zahradě a mlýnář uvazoval ovocné kmeny ke kůlům.

Šli jsme pastvinami přímo k nim. Uviděli nás a přistoupili k plotu. Pozdravili jsme a projevili obdiv nad krásou růží.

Obě děti hrábly hned do koše s růžemi a chtěly nám jich dát plnou náruč. Požádal jsem však jen o dvě, jednu pro sebe a jednu pro Halefa. Mlýnářka tedy vybrala dvě nejkrásnější.

Když jsem přijímal růži, řekl jsem jí:

"Víš-li, mlýnářko, že andělé modlitby nejraději sestupují a vystupují ve vůni růží?"

"Ano, slyšela jsem o tom," odpověděla.

"Modlíš se. Zbav nás Abdána effendiho a jeho přátel". V té modlitbě vystupují tvoji andělé do nebe. Na vůni těch růží se k tobě vracejí, aby ti zvěstovali: "Vaše prosba byla vyslyšena. Za několik dní budete zbaveni zlého."

Obrátil jsem se k jejímu muži a pokračoval jsem:

"První podmínka tajného tureckého vyslance je splněna. Bůh poslal křesťana, Franka. Nyní čekej, co se stane dále.

Žijte blaze! A díky za růže!"

Rychle jsem odcházel. Halef také poděkoval a pospíchal za mnou. Provázely nás jejich hlasy. Neohlédli jsme se a hleděli jsme zmizet v lese.

Cestou domů jsme ulovili dva pěkné kusy zvěře. Byla už tma, když jsme vcházeli do tlouštíkovy dvora. Jídelna byla prázdná: Řekli nám, že Abdána effendimu je velmi zle a že nás prosí, abychom k němu přišli hned, jakmile se vrátíme. Když nás dovedli do Abdánovy ložnice, našli jsme tlouštíka spícího. Těžce oddechoval a hekal ze spaní. Jeho žena seděla celá utrpená vedle něho. Vypravovala nám, že si muž vařil ponc podle našeho návodu, že jej vypil a že po něm těžce onemocněl.

Tomu jsem se ani příliš nepodivil. Vypít odvar z tolika cibulí, Česneku a aloe - to byl nadlidský výkon.

Odpoledne - jak řekla žena - silně zvracel a trochu se mu ulevilo. Chvillemi spal a mluvil nesouvisle ze spaní. Jeho řeč prý byla tak popletená, že si z ní žena neuměla nic vybrat.

Ptal jsem se, jaká slova pronášel, zda si aspoň některá z nich nezapamatovala.

Odpověď na tu otázku jsem dostal, a to už od Abdána effendiho.

Náhle se nadzvedl na lůžku, otevřel oči, upřel je do neurčitá a křičel:

"Zbav nás Abdána effendiho a všech jeho přátel. To prý mám říct Nechci, já nechci! A přece to musím říct, musím, musím!"

Zvrátil se dozadu a zase usnul. Nezpozoroval nás. Bylo to jen opojení? Nebo tu působilo také něco jiného?

"Tato hloupá slova stále brebtá, ale ne vždy tak souvisle jako právě teď," řekla žena Abdána effendiho.

"A co ještě říká kromě nich?" zeptal jsem se.

Byla v rozpacích. Mlčela. Nemohla asi odpovědět, protože se bála, aby na svého muže něco nevyzradila.

Nakonec prohlásila, že zůstane u muže celou noc. Na její dotaz, zda je effendiho nemoc zlá a zda potrvá dlouho, jsem odpověděl, že se to pozná teprve zítra, a odešel jsem povečeřet.

Toho večera jsme s Haléfem ulehli brzy. Tentokrát jsme však nevlezli do šteničárny, kterou nám tlouštík vykázal za ložnici, ale uložili jsme se ke spánku hned na střeše.

Oba Achmedy agy jsme nečekali, protože nám vzkázali, že jsou dnes večer příliš zaměstnáni a že se nemohou vzdálit z úřadu.

Zakuklení zmocněnci perské a turecké vlády byli však doma. Ještě svítili.

Ráno vstali časně jako my. Sedlali jsme si právě koně, když perský a turecký vyslanec vycházeli z domu. Pozdravili jsme je, oni se však tvářili, jako by nás vůbec neviděli.

Dopoledne jsme strávili lovem. Po návratu jsme už zastihli Abdána effendiho v jídelně. Tělesně se vzpamatoval, bylo však na něm vidět, že mu asi něco vězí v hlavě.

Chvillemi pohyboval rty, jako by tajně hovořil sám se sebou. O tom, že si vařil ponc, nám neřekl ani slůvko.

Také oba "plukovníci", kteří opět přišli k večeři, mlčeli o své včerejší opici.

Když zanedlouho odešli a i my jsme se chystali opustit jídelnu, tloušťík nás prosil, abychom se ještě chvíli zdrželi, že by se na něco rád zeptal. Zůstali jsme tedy.

Nejdříve nás chytrácky varoval před Turkem a Peršanem, kteří bydlí nad námi. Řekli mu prý, aby se měl před námi na pozoru, protože nejsme ničím jiným než zloději koní. Takové koně, jaké máme my, jsme si prý mohli opatřit jen krádeží.

Potom se zeptal přímo mne, zda jako učenec rozumím také duševním chorobám.

Prisvědčil jsem a on se rozpovídal:

"Od všerejška se mi zdá, jako bych měl zešilet Vězi ve mně nějaký cizí chlap, který mě nutí, abych řekl něco, co by byla ohromná hloupost."

"A k čemu tě nutí? Pověz!"

"To právě neřeknu. Je to věta, kterou jsem nabit jako puška kulkou. A pořad něčí ruka sahá po spoušti, aby vystřelila tu větu, tu kouli! Jsou to strašná muka. Stále musím dávat pozor na tu ruku, aby nestiskla spoušť. Znáš to, sídí? Slyšel jsi už někdy o něčem takovém?"

"Ano, velmi často."

"A je proti tomu nějaký lék?"

Ne"

"tNC.

"Tedy musím tu větu říct?"

"Jiná pomoc není!"

"Ale já nechci!"

"Musíš! Budeš donucen!"

"Uškodí mi to."

"To není pravda. Uškodíš si jen tehdy, neřekneš-li tu větu. Nechceš-li ji říct před lidmi, protože bys utrpěl škodu, poklekni a pověz ji Bohu! Ruka, která sahá po spoušti, je tvé vlastní svědomí. Chce tě zachránit Máš se doznat, máš se modlit. Pak se snad staneš jiným člověkem a začneš nový život Neuděláš-li to, buď se zblázníš, nebo zemřeš."

Povstal ze sedadla, hrdě se napřímil a řekl:

"Doznat se? Modlit se? Začít nový život? Myslím, že ne mně, ale tobě hrozí šílenství. Copak mne považuješ za zločince, který se má kát a polepšit se?"

"Zač tě považuji, to je vedlejší. Ptal ses mne na duševní nemoc, já jsem ti odpověděl. Byla to má ochota a ty jsi mi povinen díkem. Co k tobě mluví tvé svědomí, to nevím. Vyzpoví-dáš-li se lidem nebo Bohu z toho, k čemu tě svědomí nutí, to je mi jedno."

"Ale -" pokusil se přerušit mou řeč.

"Teď mluvím já," zachmuřil jsem se na tloušťíka. "Poslouchej, co ti říkám. Ať je svědomí sebevíc omámeno rumem, arrakem, cukrem a horkou vodou, takže spí hluboce, aloe, cibule a česnek, které si člověk tak pošetile míchá do svého života, začnou působit A potom stačí jediné slůvko, které vstoupí do hlubin tvé duše, probudí tam spící svědomí ze spánku a nedá ti pokoj dřív, dokud se nerozhodneš poslechnout. Rozhodni se tedy! Dobrou noc!"

Odešli jsme rychle na střechu a hned jsme vytáhli hadr, jímž byla ucpaná kouřová díra. Díval jsem se dolů a spatřil jsem, že do jídelny vešel šikovatel, muž, který měl úkol nás stopovat. Přišel patrně proto, aby podal Abdánovi effendimu zprávu.

A skutečně. Hned také vyprávěl tloušťíkovi, že jsme byli včera u mlýna a že jsme hovořili s ben Adlem.

"Tedy od něho dostali ty dvě růže, které mají nahoře ve vodě," řekl tloušťík. "Stýkají se s mlynářem. Jsou s ním v důvěrném styku. Dokonce dostávají růže! Dobrá! Ode dneška se postarám, aby byl jeden z poručíků neustále s nimi, aby nemphli všude čmchat Byli snad už také v některé zdejší celnici?" "Ano, včera. Dokonce v obou!" odpověděl šikovatel. "A to se dovídám teprve teď? Dej si pozor, šikovateli! Dojde-li mi jednou trpělivost, přestanu být dobrotiskem a všechny vás pomletím. Měj se na pozoru, aby ti čmchalové nenašli podlounnické sklepy, které jsme tenkrát vystavěli za vládní peníze pod oběma celnicemi."

"Nevypátrají, že se do nich vstupuje studní," zachechtal se šikovatel. "To byl nejprovedenější kousek, jaký jsme tehdy vymysleli a provedli. Vlády samy vystavěly a zaplatily sklepy, do nichž ukládáme podlounně dopravené zboží. Aniž něco tuší, postaraly se o naše úkryty, kterou nemohou být nikdy objeveny nepovolanými."

"Ano, to je správné. Ať hledá kdo chce a jak chce, nic nenajde," prisvědčoval tloušťík. "A kdyby se snad přece stala nemožná věc, že by někdo vyslídil ty sklepy, nenajde ani chloupek, jímž by nás dva usvědčil, že jsme spojenci podlounníků."

"Zařídili jsme si to skutečně znamenitě," řekl šikovatel a zammul si ruce.

"Kdyby se stalo, že by byli všichni čtyři agové odhaleni a zatčeni, nedělal bych si z toho nic, protože mě podvádějí, i když zatím nevím jak," pokračoval tloušťík a potom začal hovořit o věcech, které mne už nezajímaly.

Ucpal jsem zase otvor a oba jsme ulehli. Usínali jsme s vědomím, že už víme dost a že Abdánovi nic neprospěje, dá-li nás střežit sebeprísneji.

Přijeli jsme v pondělí, dnes byla středa. Už ve čtvrtek ráno, když jsme se chystali na lov, se k nám přidružil turecký poručík. Střežil nás nenápadně a my jsme se tvářili, že nic nepozorujeme.

Zůstal s námi celý den. V pátek nastoupil na jeho místo perský Selim aga. Bylo až odporné, jak přátelsky se tvářili ti chlapi, kteří s námi ve skutečnosti zle smýšleli.

Pátek je pro mohamedány svátek jako pro nás neděle. Napsal jsem už, že si Abdán effendi říkal "imám", duchovní,

ačkoliv byl pouhým předřikávacem modliteb. Do obvodu jeho duchovní působnosti náleželi všichni obyvatelé chat, rozsetých řídce kolem dokola. Uprostřed okresu stála modlitebna osaměle na lysém pahorku. Tloušťák nás tedy v pátek pozval, abychom s ním šli na bohoslužby. Vyhověli jsme mu. Po krátké pobožnosti se konal veřejný soud. Abdán effendi totiž tvrdil, že je soudcem, kádím a zároveň starostou obce. Všechno na mne činilo dojem komedie, kterou shromáždění hráli. Byl to plášťák, jímž halili své podloudnické schůzky, na nichž si domlouvali podrobnosti svého nekalého řemesla. Když jsme se vrátili, zjistili jsme, že už udeřilo. Poslové, o nichž jsme se dozvěděli na návštěvě ve mlýně, skutečně čtvrtého dne přijeli, jeden na perskou, druhý na tureckou celnici. Ohlásili, že přijedou tajní vládní zmocněnci, aby provedli vyšetřování. Že byl tento úder "blesku" silný, bylo zřejmé z chování "dobrých dušiček", na tureckém i na perském Achmedu agovi, když přišli poobědvat. Jídla se téměř ani nedotkli a pili jen vodu. Ke konci oběda mi řekl turecký Achmed aga:

"Sidi, myslím, že mě považuješ za miralaje. Upozorňuji tě, že jsem jen kajmakam, podplukovník."

A hned nato dodal perský Achmed aga:

"Téhož omylu, sidi, se dopouštíš u mne. Podle tvých slov soudím, že se domníváš, že jsem sártix, avšak já jsem jen sarháng, podplukovník."

Po večeři se patrně jejich hodnosti ještě víc změnily, protože mi Turek pošeptal:

"Sidi, pročpak mi říkáš kajmakame? Já jsem přece jen bimba-ši, major."

A Peršan, který se naklonil z druhé strany, mi tiše řekl:

"Musím pomoci tvé paměti, pane. Říkal jsem ti přece, že nejsem sarháng, jak mě stále oslovuješ, nýbrž yavár, major." \ Přes tuto duchaplnou zábavu jsem viděl, že oba hodnostáři zřejmě čekají, až po večeři odejdeme, aby si mohli nerušeně pohovořit. Zvedli jsme se a s přáním dobré noci jsme šli spát.

Pospíšil jsem samozřejmě na střechu a Halefa jsem zanechal na stráži, aby mne snad tajní poslové neuvíděli, jak naslouchám u kouřového otvoru. Avšak tato opatrnost byla zbytečná, protože ani Peršan, ani Turek neopustili toho večera své příbytky.

Když se oba Achmedové agové a tloušťák ocitli o samotě, dali se do živé debaty. Nicméně jsem se nedozvěděl žádné nové tajemství, protože oba se navzájem považovali za podvodníky a nedůvěřovali si. Poznal jsem jen tolik, že oba přednostové celnic uhodli, že tajní zmocněnci nejsou teprve na cestě, ale že už jsou tady, že se však nechtějí dát poznat, aby mohli snáze pátrat a vyšetřovat.

Za tureckého adjutanta považovali mne a Halefa za mého písaře. O Peršanovi, který už delší dobu prodléval v Džanu, se domnívali, že je perským zmocněncem a Turek že je jeho písařem. Všichni čtyři jsme bydleli na ploché střeše. Jaká vhodná příležitost vyhodit je najednou do povětří!

Názor, aby byl čin proveden co nejdříve, zastával Abdán effendi, oba Achmedové však váhali. Žádali, aby se ještě několik dní počkalo. Nepřijde-li už nikdo, pak ať promluví prach a doutnák, ale ne dříve!

5. KAPITOLA

U HORSKÉHO MLYNÁŘE

Když jsme ráno sešli dolů na kávu, seděl tam už turecký Selím aga a ptal se, smí-li nás doprovázet. Svolili jsme.

"Effendi," řekl po chvíli, "ty jsi mne stále nazýval mylasi-mem. Připomínám ti, že jsem jen caus, seržant. Právě tak je to s mým přítelem, Peršanem Selimem agou. Není naibem, ale bingsadéem, seržantem."

Vyslechl jsem mlčky toto nenadálé doznání. Potom jsem se ho stručně zeptal, kde má koně, že nejdeme pěšky, ale že pojedeme.

Byl velmi zaražen a prohlásil, že koně nemá, a kdyby ho měl, že na něm neumí jezdit.

Než se mohl poradit o tom nepředvídaném případě s Abdá-nem effendim, byli jsme už ti tam.

Byla neděle. Úmyslně jsem jel nazdařbůh. Cítil jsem však, zrovna jako Halef, že nás to táhne k horskému mlýnu. Projeli jsme celé široké okolí a dojeli jsme skutečně k mlýnu.

Bylo pozdě odpoledne. Na poražených kmenech, připravených pro pilu, seděli mlynář, mlynářka a oba tajní vyslanci. Spatřili nás dříve než my je. Když jsme dojeli a seskočili z koní, oba cizinci vstali a rozloučili se s mlynářem. Nás si opět ani nevšimli.

Malému Halefovi tato jejich nevšímavost už tak vrtala mozky, že jim zastoupil cestu a řekl:

"Zdá se, že jste slepi. Ale aspoň slyšet byste měli! Kdo chce

polapit podloudušníky a přelstít Abdána effendiho, ten si musí počínat chytřeji než vy! Už dva měsíce vás dává stopovat na vycházkách do mlýna, jeho zvěd vyslechl vaše nejdůležitější hovory, takže Abdán effendi už dávno tuší, kdo jste."

Oba muži však na Halefa ani nyní nepohlédli.

"Co chce ten skrček?" prohodil opovržlivě Peršan.

"To snad ví Abdán effendi," odpověděl Tučín stejným tónem. "Zloději koní nejsme a večer se také neopijíme."

Halef vzplanul vztekem a zřejmě se chtěl na ně vyřítit pro toho "skrčka", ale na můj přísný pokyn ustoupil zmocněncům z cesty.

Mlynář a mlynářka byli trochu na rozpacích.

"Nedejte se tím mýlit," řekl jsem jim. "Hovořili jste s těmi muži o nás a dozvěděli jste se od nich, že nás považují za zloděje koní. Jak jsou chytří, to vidíte zde!"

Vyňali jsme své turecké a perské cestovní pasy a podávali je mlynáři a mlynářce.

"Nepotřebujeme je," prohlásila mlynářka. "Věříme vám!"

"Jen ať si je tvůj muž přečte," naléhal jsem. "Je to mé přání."

Mlynář si prohlédl pasy, vrátil nám je, hluboce se uklonil a řekl:

"Opravdu jsme je nepotřebovali vidět. Nicméně teď můžu oběma těm nevěřícím dokázat, že jsme měli pravdu, když jsme o vás hovořili velmi uctivě. Zdá se, že víte více než my. Nebudeme vás však obtěžovat otázkami. Náš dům je i vašim domem. Vstupte, přejete-li si."

"Zůstaneme venku. Přiveďte děti a přineste nám doušek mléka. Dnes nemáme, co bychom vám řekli. Vašimi rádci nejsme my, ale ti cizinci, kteří jsou, jak víte, vládními zmocněnci. Zakročíme jen tehdy, prokáží-li neschopnost."

Napili jsme se mléka a Halef pak posadil děti na naše koně, jinž se mlynář a mlynářka nepřestávali obdivovat. Halef se s dětmi pomalu projížděl po zahradě.

Zatím jsem se bavil s mlynářem a jeho ženou, kterým bylo něco přes třicet let, ale měli už mnoho životních zkušeností a dí-

váli se na život vážně, takže jsem je považoval za naprosto důvěryhodné lidi.

Nevyptával jsem se na nic. Nenavštívil jsem je proto, abych je důkladně prozkoumal, ale jen abych je poznal a zjistil, jak dalece se jich mohu zastat.

Přece jsem se však dozvěděl ledacos, co bylo pro mě důležité. Uslyšel jsem také novinku, že se tlouštíková žena přišla tajně zeptat, smí-li se uchýlit do horského mlýna pod mlynářovu ochranu. Prohlásila, že už nemůže být dále otrokyní svého muže a jeho přátel. Byla vždy tajnou přítelkyní mlynáře a mlynářky, a proto jí slíbili ochranu. Kde ji chtějí ukrýt, zda tady, na pile, nebo někde jinde, o to jsem se nestaral.

Když jsme se večer vrátili domů, nejdříve jsme opatřili koně a pak jsme šli večeřet.

V jídelně seděli čtyři agové a effendi, jenž už však samozřejmě jedl, zatímco ostatní se teprve chystali k večeři.

Abdán effendi opět projevoval svou přímo zuřivou žravost. Několikrát jsem ho varoval, aby tolik nejedl, a upozorňoval jsem ho, že může být snadno raněn mrtvicí. Ale smál se tomu a nedbal na to, že tloušťkou sotva dýchá. Skutečně, ten muž nosil všechny známky, které má člověk, náchylný k mrtvici. Byl malý, tlustý, měl krátký a tak tučný krk, že zátylek splýval s lebkou a zády, a brada tvořila tři tučné laloky.

Když se trochu rozčilil, chvěl se po celém těle a modral ve tváři. Krátce, ten milý effendi dělal vše, aby zvýšil nebezpečí mrtvice.

Náš příchod byl uvítán jásotem, který ovšem nebyl upřímný. Agové mne opět ujišťovali, že jsou dobré dušičky, effendi opakoval, že je dobrotisko a všichni se stále oháněli slovy přátelství.

Tvářili jsme se, jako bychom věřili v jejich upřímnost, a nedali jsme na sobě nic znát.

Abdán effendi byl velmi roztržitý. Sice se snažil, abychom nic nezpozorovali, ovšem marně. Bylo příliš zřejmé, jak se snaží ovládat. Così ho tížilo, jeho oči se bezděčně obracely ke mně,

jako by mne chtěl požádat o pomoc a jako by mu v tom něco bránilo.

Po jídle nezůstal sedět. Hnalo ho to ven. Zaslechli jsme jeho zlostný hlas tu z jedné, tu z druhé strany. Potom šel konečně spát. Také ostatní nesetřvali v jídelně a brzy odešli. A my rovněž.

Druhého dne byla neděle. Ráno jsme zůstali doma. Neušlo nám, že zmocněnce rušíme svou přítomností. Od chvíle, kdy došli očekávaní poslové z Bagdádu a z Teheránu, chtěli vše tajně pozorovat z ploché střechy. Překáželi jsme jim, a proto nás začali nenávidět.

Před polednem jsme viděli, jak Abdán effendi všude horlivě pobíhá, na něco se vyptává a cosi hledá. Jeho žena zmizela. Včera večer se s ní pohádal, dokonce ji prý bil. Také dnes časně ráno se s ní hašteřil. Žena pak nenápadně zmizela, což tlouštíka vyvedlo z rovnováhy. Dosud nevěděl, že tato otrocky poslušná žena, která si nikdy nenaříkala, je vlastně jeho jedinou duševní oporou. Protože ji nyní marně hledal, jeho nitro se zvolna hroutilo. Když jsme přišli k obědu, seděl u prázdného stolu a podpíral zmodralou tvář pěstmi.

"Budeme jíst až za dvě hodiny. Oběd se teprve vaří," zavrčel. "Má žena tu není."

Mlčeli jsme. Vstal, zvolna k nám přistoupil, upřel na nás svůj neklidný zrak a zajektl:

"Teď to přece řeknu."

Hned se však zase vzpamatoval. Zdálo se, jako by se rázem probudil z mdlob. Zadíval se na nás překvapeně, svraštil čelo a zeptal se:

"Slyšeli jste už? Není tu!"

"Kdo?"

"Má žena. Je tajnou křesťankou. Za posledních nocí stále seděla u mého lůžka a čekala na ta slova, na ten výstřel.

Modlila se. Ale já jsem nic neřekl. Tu se zbláznila a zmizela. Vím, že se už nevrátí. Budeme obědvat za dvě hodiny.

Služky vaří."

Skutečně, za dvě hodiny bylo prostřeno. Tlouštk se znovu

cpal jako šílenec, a když už nemohl, vyskočil ze židle a vyběhl. Nikdo nevěděl, kam jde, a nikdo ho toho dne už nespapal.

Příštího dne se zdálo, že je vše zase v nejlepším pořádku. Když jsme přišli posnídat, seděl u stolu a - jedl. V poledne a večer - jedl. Patrně mu nic nedovedlo zkazit chuť. Bavil se s námi, ale už ne tak jako dříve. Cítili jsme, že je luk napjat, puška nabita. Odešel na lůžko dříve než my.

Ráno jsme se podivili, jak špatně vypadá. Byl nevyspalý, jako člověk, který se celou noc zmítal mezi bděním a těžkými sny.

V poledne nastal velký rozruch. Přišlo dvacet tureckých vojáků pod vedením poručíka a seržanta. Ubytovali se v tureckém karavanseraji. Večer pak přišli perští vojáci, rovněž dvacet mužů, vedených poručíkem a seržantem. Ubytovali se v perském karavanseraji. Žádný z obou poručíků nehlásil příchod u příslušného velitele celní stráže a nikdo z nich nepřekročil práh domu Abdána effendiho.

Šel jsem s Haléřem na výlet. Bylo odpoledne. Doprovázel nás perský Selim aga. Cestou se mne ptal:

"Sidi, upozornil tě můj druh na tvůj omyl o jeho hodnoti?"

"Ano."

"Co řekl?"

"Že není poručíkem, ale seržantem."

"To jsi mu asi špatně rozuměl. Je desátníkem - stejně jako já. Prosím, zapamatuj si to!"

Když jsem se vrátil domů k večeři, seděli tam už oba Achme-dové agové.

"Víš-li, sidi," ptal se mne turecký Achmed, "že nejsem bimbašim, nýbrž setník?"

"A že já nejsem yava, ale také setník?" dodal Peršan.

Přikývl jsem lhostejně, protože mne jejich hloupost už opravdu nudila.

Avšak Halef se neuměl ovládnout a hlasitě se zasmál. Bylo mu k smíchu, jak ti vojenští hodnostáři sestupovali stále níž a níž.

Příštího jitra se dobrovolná degradace šarží zastavila na nejnižším stupni, to je na hodnostech, které původně všichni

čtyři agové zaujímal. Přiběhli k snídani se zvěstí, že dnes ještě bude klid, ale zítra že začne vyšetřování. Vládní zmocněnci že už jsou dávno zde.

Zavládlo všeobecné ticho. Tloušťák na mne hleděl nenávisťně, protože mne považoval za tureckého zmocněnce.

Hlupák!

Turecký Achmed aga mi po chvíli řekl:

"Sidi, pamatuješ si, že jsem ti včera upřímně řekl, že nejsem setníkem, ale mylaginem?"

"A že já nejsem suitami, ale naib?" připojil perský důstojník.

Turecký Selim aga se přidal nevíroučným hlasem:

"Víš přece, že nejsem onbašim, ale neferem, docela prostým vojákem?"

"A já že nejsem débašim, nýbrž sarhaem?" pospíšil si také jeho perský druh.

Tu se dal Halef do hrozného smíchu a zvolal:

"Slyšíš, sidi, jak se musejí přiznávat, třebaže neradi? Pravda

zapudila lež. Není věru možné, aby lež trvala déle než dovolí

Alláh."

Čtyři bývalí vojenští hodnostáři ztichli jako myšky. Zato Abdán effendi zahlaholil:

"Sidi, mám k tobě prosbu. Peršan a Turek, bydlící nad vámi, tvrdí, že se v jejich světnicích zahnízdil nečistý hmyz.

Nemohou spát. Chci dnes místnosti nahoře vyčistit a dát tam jiný nábytek. Také u vás. To jsem ale pozorný hostitel - nemám pravdu?"

"Máš," odpověděl jsem. "Jsem přesvědčen, že vyhubíš ještě nebezpečnější hmyz, než zamýšlíš. Dnes večer ti to připomenu. Ted' sbohem! Až budou naše světnice připraveny, vrátíme se." Spěchali jsme se smíchem zadem na střechu, vytáhli jsme hadr z otvoru a naslouchali jsme. Oba vládní zmocněnci nebyli doma a zdola jsme nemohli být spatřeni, protože jsme se opatrně položili na břicha.

Co jsme slyšeli? Bylo rozhodnuto, že dnes večer budeme už tedy skutečně vyhozeni do povětří. Mělo se to stát po večeři. Bas caus vyleze na broskvoň a připevní doutnák.

Darebové se pochechtávali a těšili se, jak vojáci, kteří včera přišli, odejdou s nepořízenou.

Abdán effendi zakončil poradu slovy:

"Dnes tedy pry' začne vyšetřování. Ať začne! Rozsudek je už vynesena a bude také hned proveden. Vy víte, kamarádi, že jsem dobrotisko. Jde-li však o bytí a nebytí, bráním se na ostří nože. S těmi čtyřmi chlapíky je konec. A kdyby se potom vojáci nechtěli ztratit, pomohli bychom jim s našimi podloudníky."

Bylo zbytečné naslouchat dále. Pospíšili jsme do mlýna, protože jsem si byl jist, že tam najdeme oba vládní zmocněnce. Náš předpoklad byl správný.

Mlýn byl sice obklopen vojáky, kteří nás nechtěli propustit, ale pomohl jsem si tím, že jsem se prohlásil za vysokého důstojníka a prostě jsem odstrčil hlídku o dvou mužích, kteří afet'ránili vejít.

Mlynář a mlynářka měli nesmírnou radost, když nás spatřili. Zmocněnci však odpovídali jen na půl úst. Dozvěděli se už sice o našich cestovních průkazech, byli však právě proto v rozpacích, které se snažili zakrýt zdrženlivostí a mlčením. Halef se tvářil, jako by je neviděl - chtěl se jim zřejmě pomstít. Potají jsem mu řekl, že to není šlechetné. Protože se hadří vždy horlivě snažil, aby byl považován za dobrého člověka, upustil tedy od své drobné msty a dal se s nimi příležitostně do hovoru.

Dozvěděl se toto: vojáci včera přivedli mlynářova a mlynářčiny otce, kteří bývali veliteli zdejších celnic. Byli před časem odvedeni v poutech a odsouzeni. Dosud byli sice považováni za vězně, ale zmocněnci měli právo je ihned propustit na svobodu, jakmile se prokáže jejich nevina.

Cla.v Džanu v posledních letech nevynášela. Tloušťákovy synové na sebe upozornili rozmařilým životem, takže vzniklo podezření, že státní příjmy odtékají dosud neznámými potůčky do soukromých kapes. Oba zmocněnci byli vysláni, aby věc prošetřili - nemohli však nic odhalit. Proto žádali, aby jim byli poslání vojáci a s nimi i oba bývalí velitelé celnic, kteří znali místní poměry a uskoky podloudníků.

Uyiděli jsme pak oba bývalé přednosty celníc i jejich ženy, které žily ve mlýně u svých dětí. Teprve dnes jsme měli příleži-

tost poznat obě ty staré ženy. Bylo na nich vidět, jak jsou zkroušený nezaslouženým osudem.

Vězni - jak jsem už řekl - měli ještě stále pouta na rukou, aby nemohli utéci. Hned na začátku rozmluvy jsem je ujistil, že druhého dne budou volní. Vtom mě však nevrle zakřikli oba vládní zmocněnci a žádali, abych se nepletl do jejich pravomoci. Ještě prý nic nezjistili a snad uplyne několik dalších neděl, než bude skutečně něco odhaleno.

"Do té doby dávno vyletíte do vzduchu!" podotkl jsem.

"Do vzduchu? Jak to?" divil se Peršan.

"Kde spíte dnes v noci?" zeptal jsem se jich.

"Samozřejmě tam, kde obvykle. Ve svých pokojích u Abdána effendiho."

"Víte, že už zde byli dva úředníci perské a turecké vlády a prováděli vyšetřování?"

"Ano; To víme. Objevili právě tak málo jako my. Zacházeli neopatrně s prachem a patronami. Byli vášnivými kuřáky a několikrát zavinili oheň, až nakonec vyletěli do povětří."

"Tak? Nuže, já vím něco jiného. Stalo se jim totéž, co má postihnout dnes večer i vás. Podloudníci vědí, že jste vládními zmocněnci. Víš, co se nyní děje ve vašich pokojích?"

"Čistí je."

"Eh! Nikoho ani ve snu něco takového nenapadlo! Dávají tam jen chatrnější nábytek, kterého nebude škoda, až pokoje vyhodí do vzduchu. Sypou tam střelný prach a ukrývají ještě jiné třaskaviny, právě tak jako v našich pokojích. Bude tam položen doutnák, který povede z ploché střechy na broskvoň. Bas caus jej večer zapálí, načež ovšem budeme všichni čtyři usmrčeni. Patrně o vás řeknou, že jste byli příliš hloupí, abyste něco odhalili, a kromě toho že jste neopatrně zacházeli s výbušnými látkami."

Účinek mých slov byl veliký. Nastalo ticho a potom nás zahrnuli množstvím otázek.

Především žádali důkazy, důkazy!

"Opatřete si je," řekl jsem. "Dnes večer má být zločin proveden. Říkám vám jen, co jsem slyšel. Je vaší věcí, co uděláte. Zakázali jste nám plést se do vašich věcí, pokud se nemýlím."

Vstal jsem a odešel, abych se vyhnul dalším otázkám. Halefo-vi jsem nařídil, aby oběma zmocněncům nenaznačil další ani nejmenší podrobnost.

Pak jsme se asi dvě hodiny procházeli v okolí, a když jsme se vrátili do mlýna, bylo nám řečeno, že naše tvrzení budou přezkoumána, aby byla zjištěna pravda.

Všechny čtyři světnice budou důkladně prohlédnuty, a pokud se zjistí, že je tomu skutečně tak, jak jsem řekl, bude celá banda zatčena a bude hned zahájeno vyšetřování.

Zmocněnci byli přesvědčeni, že se viníci dozrají, budou-li překvapeni a uvidí-li náhle své bývalé představené.

Ani mne nenapadlo vymlouvat jim jejich plán. Zahleděl jsem se k lomu a zeptal jsem se mlynáře:

"To jsou tvoji dělníci?"

"Ano," odpověděl.

"Lámou kámen?"

"Ano."

"Máš tedy doutnáky?"

"Značnou zásobu."

"Přines mi kus dlouhý asi čtyři metry. Potřebuji jej dnes večer."

"Nač? K čemu?" ptal se turecký zmocněnec.

"K tomu, abychom přistihli bas cause při činu a aby nemohl zapírat. S předstíraným čištěním budou hotovi, až nastane tma. Jistě to tak zařídí proto, abychom nemohli nic zpozorovat. Není však vůbec třeba prohledávat světnice."

"Proč?" ptal se Peršan.

"Postačí, shledáme-li, že je doutnák veden z našeho příbytku na broskvoň a splývá po kmeni. Odstraním bas čaušův doutnák a nahradím jej jiným, který povede jen na plochou střechu. Oheň zhasne tam, kde bude končit doutnák.

Samozřejmě si na bas cause po večeri počínáme. Jakmile zapálí doutnák, visící ze stromu, zmocníme se ho. Bude usvědčen a nebude moct zapírat."

Návrh byl jednohlasně přijat. Ben Adl nás pozval, abychom u něho zůstali do večera. Rádi jsme mu vyhověli, ale o podrobnostech svého plánu jsme už nemluvili.

Když nadešel čas, odešel jsem s Halěrem první. Rozhodl jsem se, že sám odstraním doutnák a nahradím jej mlynářovým. Rovněž bylo dohodnuto, že se nikdo z nás před půlnocí nevrátí do domu Abdána effendiho. Oba bývalí velitelé celníc měli očekávat vhodnou chvíli v karavanseraji. Mlynář prosil, aby směl jít s námi, což mu bylo dovoleno.

Když pak nastala úplná tma, plížili jsme se tiše k Abdánovu domu. Nikdo nebyl nablízku, když jsme opatrně došli k broskvoni. Doutnák visel podél kmene a měl s naším tutéž tloušťku. Uvázal jsem jej na nastražený doutnák a nikým nepozorován jsem se dostal na střechu, zatímco Halef, který zůstal dole, dával pozor, aby konec nového doutnáku visel stejně vysoko jako původní. Nato Halef zmizel, aby snad nebyl někým zpozorován. Já jsem pak rozvázal uzel a upevnil zápalnou šňůru na hřebík na střeše.

Až bude doutnák zapálen, nebude plamínek moci postupovat dále než k okraji střechy, což nebylo nebezpečné.

Bas čaušův doutnák jsem natáhl oknem do naší světnice, aby nikdo z úkladníků nic nepoznal, kdyby se k nám náhodou vypravil pod nějakou záminkou.

V tu chvíli se vrátili také zmocněnci. Pověděl jsem jim, co jsme našli, a ukázal jsem jim doutnák. Byli nesmírně rozhorleni. Balvan se teď dal do pohybu a nikdo jej už nemohl zadržet - Obezřetně jsme sešli dolů, kde byl na stráži Halef, tiše jsme obešli dům a vkročili do jídelny, jako bychom se právě vrátili. Bylo tam ticho, ačkoliv všichni seděli pohromadě. Nikomu z nich nebylo do řeči, nejméně asi bas čaušovi, který měl zapálit doutnák. Abdán effendi vstal několikrát od stolu a rozčileně se procházel jídelnou. Ruce se mu, chudákovi, třáslly, tvář měl šedomodrou. Chvillemi vzdechl, chřčivě nabíral dech a zase pil těžké víno jako vodu. Když jsme povečeřeli, vstal jsem a řekl: "Jdeme spát. Alláh vám dej všem dobrou noc a přátelštější myšlenky, než jaké nyní přebývají v této místnosti."

Tloušťák vyskočil a zlostně na mě zakřičel, zdánlivě bez příčiny:

"Myslíš snad, že to řeknu?"

"Co?" ptal jsem se mírně.

"To slovo! Výkřik, který mi chce roztrhnout prsa," odpověděl a udeřil se do hrudi.

"Ano, to si také myslím. Řekneš to!"

"Ne, ne a ne!"

"A přece to řekneš! Musíš! Všichni, kteří jsme tady, to uslyšíme. Ještě dnes! Ještě před půlnocí!"

Tloušťák klesl na židli, zakryl si tvář rukama a křičel:

"Tenhle člověk mne usmrtí! Ven! Ven!"

Vyšli jsme. Na střeše na nás už čekali oba zmocněnci. Odplížili se dolů, aby polapili bas cause. Zatímco jsme večeřeli, učinili svá opatření. Vojáci byli ukryti nablízku.

V pokojích zmocněnců hořely lampy, aby si úkladníci mysleli, že jsou cizinci doma. Poradil jsem jim, aby čekali, až jim řeknu, že šikovatel přichází. Nato odešli do svých pokojů. Pak jsme také my rozsvítili ve svých světnicích, ale hned jsme se vyplížili zase na střechu. Halef ulehl u kouřového otvoru a naslouchal, já jsem se posadil vedle něho s připravenými revolvéry a dával jsem bedlivý pozor.

6. KAPITOLA ZBAVNÁS ZLÉHO...!

Rozhodující chvíle se blížila. Dole byli chlapíci nesmírně rozrušeni tím, co jsem jim řekl. Dohodli se, že už nebudou dále čekat. Jakmile uvidí světla ve všech čtyřech světnicích, měl bas caus vyjít a zapálit doutnák.

"Sidi, už odcházejí z jídelny," hlásil mi Halef.

"Nuže, pojd', podíváme se, co bude dále."

Pospíšili jsme na konec střechy ke stromu.

"Ano!" zazněl zdola slabý hlas.

"Pozor, už jde!"

Leželi jsme na břiše a dívali se ze střechy. Byla tma, nebylo nic vidět, jen šikovatelovy kroky rušily noční ticho. Pak se zastavily - bas caus už tedy přistoupil ke stromu. Rozžehl sirku. Když zhasla, viděli jsme nepatrný plamínek. Vypadalo to, jako když ohnivý brouček leze pomalu po kmeni. Ničema už odcházel, skoro přechal, když ho dole popadli. Leknutím vykřikl.

"Sem!" zvolali oba zmocněnci.

Bas caus se jim patrně vytrhl, ale nevěděl, kudy kam. Ze tří stran byl obklopen vojáky. Zbývala mu jen cesta do domu. Utíkal nejspíše tam.

Já i Halef jsme běželi ke kouřovému otvoru. Lehl jsem si k němu a díval se, co se děje v jídelně. Všichni vyskočili a zaběhali, když spatřili zděšeného šikovatele.

Ten beze slova uchopil ze stolu dlouhý nůž a obrátil se zpět

dveřím, jimiž už vstupovali zmocněnci, ženoucí se za ním. Tohle mohlo špatně skončit. Rychle jsem spěchal s Halefem dolů. Předstih už byla plná vojáků, kteří hrozně hulákali. Prokřestili jsme si jimi cestu do jídelny. Když jsme se tam dostali, bylo už po bitce.

Zuřící šikovatel usekl tureckému zmocněnci čtyři prsty na pravé ruce. Jen palec Turkovi zůstal. Perský zmocněnec byl také pěkně zřizen. Měl useknutý nos. Několik vojáků, kteří vnikli do jídelny jako první, krvácelo z bodných ran. Šikovatel ležel na zemi a vojáci ho spoutávali, aniž dbali na své rány. Jeho spoluviníci se mu neodvažovali přispět na pomoc. Seděli na židlích a tvářili se jako nevinátka.

Vojáci si obvazovali rány. Ošetřil jsem zraněnou pravici tureckého zmocněnce a potom jsem se snažil zastavit Peršanovo krvácení, což se mi po delší době také podařilo.

Oba vládní zmocněnci byli teď poznamenáni nadosmrti. Snadno si lze představit, jak jim bylo a jak byli rozezleni. Přesto, že byli zraněni, trvali na tom, aby bylo ihned zahájeno vyšetřování.

Stalo se jim po vůli. Jídelna byla přeměněna v úřadovnu. Vojáci stojící v předsíni dostali rozkaz, aby hned provedli, co jim bude v době vyšetřování nařízeno.

Nejdříve byl vyslýchán bas caus. Tvrdil, že o ničem neví. Říkal, že si chtěl u domu zapálit cigaretu, ale byl náhle přepaden. Proto utíkal a bránil se. V rozčilení prý nikoho nepoznával. Ostatně, žádný muž z Basry ani z Luristanu ho nemá právo vyslýchat. Je bas caus a je podřízen jen důstojníkům.

Teprve nyní asi zmocněnci uznávali, že jednali chybně, zvláště když si ostatní provinilci počínali stejně jako svázaný šikovatel. Vymlouvali se, že nic nevědí.

Tu oba zmocněnci užili prostředek, od něhož si slibovali největší účinek. Dali přivést bývalé náčelníky celníků. Mlynář je doprovázel.

Ale tento prostředek selhal. Bandité nebyli nikterak překvapeni, když uviděli staré známé. Nezbylo nic jiného, než prozatím výslech ukončit a odročit jej na ráno. Každý z obviněných měl být uzavřen zvlášť.

Když se soudci chystali odejít do svých světnic, Abdán effendi na mě posměšně zvolal:

"Nuže, sídi, kde je mé slovo a kde je tvá hrozba? Vládním zmocněncem nejsi, to vidíme. Takže jsi přece jen zlodějem koní."

Tu jsem se obrátil k oběma zmocněncům a řekl jsem: "Jděte nahoru do obou celnic a sestupte do studní. Tam najdete vchod do sklepů, které byly tajně vystaveny za vládní peníze a jsou nabity podloudně dopravovaným zbožím."

Oba Achmed agové i Selím agové zděšeně vykřikli. Abdán effendi jen chrochtavě zasténal.

"Na turecké celnici jděte do světničky vlevo," pokračoval jsem. "Je tam krb a v koute stojí dřevěné lůžko. Je to bas čau-šuv příbytek. Jedna noha lůžka je dutá a uzavřená dřevěným kolečkem, přibitým dřevěnými kolíčky. V noze jsou ukryty důkazy, že tito chlapi zavraždili své nadřízené."

Celým domem se rozlehl zmatený pokřik. Byly to výkřiky údivu, vzteku i děsu.

Abdán effendi strašlivě koulel očima a řval na šikovatele:

"Noha, noha! To je tedy ta noha, o níž jsi mi vždy vyprávěl. Darebo, já tě zardousím!"

Chtěl se na bas cause vrhnout, ale strážé ho zadržely.

"Sídi, odkud to všechno víš?" divil se Peršan.

"Na tom nezáleží!" smál jsem se. "Nejdříve udělejte, co jsem vám poradil. Potom se dozvíte více."

"Ještě více?" sípal tlouštík. "Člověče, já tě zabiju, já tě za-biju!"

"Ticho!" vykřikl jsem, vytáhl jsem své dva revoly a položil je před sebe na stůl.

"Oba zmocněnci se půjdou nyní přesvědčit o pravdě mých slov. Vojáci, svažte ty dareby. Kdo se bude bránit, tomu prostřelím lebku."

Bandité se dívali úkosem na revoly a nechali se spoutat.

Abdán effendi byl teď tak rozčilen, že jsem očekával, že ho každou chvíli raní mrtvice. Těžce oddechoval a oči měl podlitý krví.

Najednou se napřímil, otevřel ústa, jako by chtěl promluvit, ale hned je zase zavřel a zaúpěl:

"Ne, ne! Neřeknu to! Raději zemřu - raději zemřu!"

Uplynula hodina, než se zmocněnci vrátili. Zářili radostí.

"Všechno jsme našli!" volal na mne už ode dveří Turek.

"V noze byly důkazy zločinů. A což teprve sklepy!" pokračoval Peršan. "Našli jsme také dvojí úplné účetnictví.

Množství podloudně dopraveného zboží - za mnoho set tisíc!"

"Já jsem nevinný!" křičel tlouštík. "Na mě nic nevíte!"

Tu jsem šel pomalu ke krbu, vzal koště a odmetl popel a odpadky.

V jídelně zavládlo hluboké ticho. Každý věděl, že nadejde něco neočekávaného.

Odvalil jsem kamennou desku. Za mnou se ozval hrozný výkřik a něco těžce dopadlo na zem. To vykřikl Abdán effendi, který se svalil ze židle.

Obrátil jsem se k němu a viděl jsem, jak se křečovitě chvěje na celém těle. Oči měl otevřené a díval se na mne strnule.

"Zvedněte - mě," blábolil. "Dr - dr - držte mě!"

Bylo zapotřebí čtyř vojáků, aby pozvedli těžké tlouštíkově tělo a udrželi je zpříma. Pot se tlustému perlil na čele a strašlivá úzkost se mu zračila ve tváři. Otočil jsem se a sklonil nad otvorem, odkud jsem vytáhl koš a postavil jej před effendiho.

"Vidíš, že nebezpečný hmyz bude vyhuben!" řekl jsem mu. "Plním slovo. Dal jsem ti lhůtu do půlnoci. Zbývá ti jen několik minut - potom je konec."

Tu otevřel ústa a zprvu tíše, potom hlasitěji a hlasitěji ze sebe vypravil:

"Neuved' nás v pokušení, ale zbav nás zlého - zbav nás Abdána effendiho a jeho přátel -!"

Když začal mluvit, vojáci ho pustili. Stál sám.

Najednou se zdálo, jako by jím neznámá síla, zcela mimo jeho nitro, zvolna otáčela kolem osy. Poklesl v kolenou, potom se pomalu hroutil jako hromádka popele...

Sklonil jsem se k němu a ohledal ho. Byl mrtev. Obrátil jsem se k oběma zmocněncům a řekl jsem:

"Zde vidíte křesťana, kterého jste žádali od Boha. A slovo, které měl effendi pronést, zaznělo -"

"Varoval jsem vás, když jste se rouhali," vpadl mi do řeči mlynář. "Chtěl jsem vás uchránit před následky -"

"Které se také ovšem dostavily," přerušil ho Turek a zvedl ruku s pahýly čtyř prstů. "Měli bychom se také postarat, aby se tito darebové naučili věřit v Boha tak, jak mne on přiměl v něho věřit."

"Taková lidé," podotkl Peršan, "ho nemohou poznat v jeho lásce, nýbrž jen v jeho spravedlnosti, a té se jim dostane do posledního písmene. Sídi, zvítězil jsi nad námi. Ale přece ti děkuji!"

"Já také!" přidal se Turek. Oba mi podali ruce. Řekl jsem:

"Nežádám díky, ale spravedlnosti pro ty dva zde," a ukázal jsem na bývalé velitele celnic. "Můžete jim sejmut pouta?"

"Ano. Máme k nim klíčky."

Když jim sňali pouta, byli oba staří muži tak dojatí, že si nepřáli být dále přítomni soudnímu řízení. Chápal jsem to a cítil jsem podobně. Řekli, že odejdou do tureckého karavanseraje, a já jim slíbil, že přijdu za nimi.

Protože zmocněnci chtěli ještě svědecky vyslechnout mě a Halefa, vypověděl jsem, jak se všechny podrobnosti o dareb-nostech podloudnické bandy dostaly k mým uším. Po mé výpovědi jsme byli propuštěni a museli jsme jen slíbit,

že zůstaneme nablízku, kdyby nás bylo ještě třeba.

V tureckém karavanseraji jsme zastihli také obě manželky

ospravedlněných velitelů celnic a mlynářku. /

Lze si snadno představit, jak nás zahrnovali projevy vděčnosti

a lásky. Asi za hodinu jsme se dozvěděli, že v koši effendiho

byly nalezeny údaje, jichž bylo zapotřebí, aby byly objasněny

všechny záhady zločinné činnosti podlounické bandy.

A za další hodinu přišel poručík s několika vojáky, kteří nesli věci, jež jsme zanechali ve svých pokojích. "Proč jste tam ty věci nenechali?" zeptal jsem se. "Bylo nám to nařízeno. Dnes budete spát jinde."

"Proč?"

Poručík pokrčil rameny, pozdravil a odešel s vojáky.

Později přišli také zmocněnci. Byli velmi vážní. Řekli, že je předběžné vyšetřování sice skončeno, že však ještě nějaký čas potrvá, než proniknou do všech záhad a podrobností. Podvody a zpronevěry se děly ve velké míře a bude prý nutné se věci ještě zabývat v blízkém okolí.

Oba bývalí velitelé celnic byli znovu pověřeni správou úřadů a bylo jim uloženo, aby na základě zjištěných skutečností pokračovali v pátrání po podlounících.

Ptal jsem se zmocněnců, proč nám poslali naše věci ze světnic, které obýváme.

"Kdybys nebyl, sidi, prozíravější než my," řekl Peršan, "vyletěli bychom všichni čtyři dnes v noci do povětří. Rádi bychom viděli takový výbuch, a proto jsme dali odstranit vše, co vyletět do povětří nesmí."

"Ano," dodal Turek, "stačí jen zapálit doutnák a nastane výbuch. Za chvíli bude dán rozkaz, aby se tak stalo. Nebude škoda, když ta štěničárna vyletí do povětří."

Jelikož jsme byli chráněni pevnou střešou karavanseraje, nemohlo se nám nic stát. Nástavba byla pořízena ze slabých trámů, jak jsem už dříve řekl.

Nejzvědavější na výbuch byl Halef. Nabídl se, že doutnák zapálí, ale bohužel už byl k tomu ustanoven jeden z vojáků.

Stál už u broskvoně a čekal jen na znamení.

Když Peršan pokynul rukou, sirka vzplanula. Viděli jsme, jak ohnivý brouček leze po pni, prodírá se větvemi, dobíhá na střechu, tam mizí a běží do světnice.

"Teď poletí oni," řekl Turek.

Rázem jsem si uvědomil, co vlastně oba zmocněnci zamýšleli. Nešlo o nevinný výbuch a vyhubení štěnic, ale o lidské životy, třebaže o životy zločinců. Nebyl připraven ohňostroj, ale poprava. Ve čtyřech světnicích byli uzavřeni čtyři darební agové. Bylo už pozdě prosit zmocněnce, aby upustili od svého záměru...

Zhoubná jiskra dospěla cíle. Nastal prudký výbuch, vyšlehl

mocný plamen a vzápětí se ozval praskot, sykot a rachot. Trosky, které vylétly do vzduchu, dopadaly k zemi -

"Nádherné, báječné," jásal Halef. "Tahle podívaná -"

"Mlč!" okřikl jsem ho.

"Myslíš, že to nebylo správné?" ptal se mne turecký zmocněnec.

"Co je správné a co je nesprávné?" odpověděl jsem. "Správné je na zemi vše a správně na zemi není nic! Děším se vás. Odcházím. Čeho jsem tu chtěl dosáhnout, toho jsem dosáhl. Zůstal bych déle, protože jsem zde našel dobré lidi, z nichž mám radost. Ale tato strašná pomsta mne odtud vyháň. Pojď, Halefe, pojď!" Oba zmocněnci mne však zadrželi a Peršan řekl: "Zůstaň zde, pane! Oblíbili jsme si tě! Uvaž, co ti darebové provedli. Zavraždili dva vládní úředníky. Zavraždili dva setníky a dva poručíky. Čtyři vojáky připravili o život. A dnes zase chtěli zahubit čtyři lidi."

"Ano," vskočil mu do řeči Turek. "Vraždili a byli odhodláni pobít se navzájem. Stát okradli o milióny - a co ještě provedli jiného, o čem nevíme a co teprve zjistíme!"

"Nezapomeň," pokračoval Peršan, "že by řádili dále, kdybys neobjevil jejich zločiny. Uvaž, že oni by neměli slitování s nikým."

"A ještě uvaž," řekl Turek, "že nejsem tvůj křesťanský Bůh, v nějž jsi nás donutil věřit, ale člověk, úředník, který je povinen chránit občany před šelmami. Pohleď na mou zmrzačenou ruku a na zohyzděnou tvář mého druhá!"

"Vše jsem uvážil, ale nemůžu zde zůstat."

"Soudili jsme," řekl Peršan, "a vykonali jsme rozsudek."

"Věděli agové, co je čeká?"

"Ovšem. Jinak by to pro ně nebyl trest."

"Ale neslyšeli jsme, že by křičeli," podotkl jsem.

"Nemohli křičet, protože měli v ústech roubíky. Utéct také nemohli, protože byli pevně svázáni. Byl to spravedlivý trest."

"Spravedlivý trest!" zasmál se Halef. "A proč jste jim nedali milost?"

"Nezasloužili si ji."

"Neměli jste právo odepřít jim milost. Kdo je vydal do vašich rukou? My! Můj sídíl a já. Pro koho bylo po třech nedělích nemožné podat nejmenší důkaz důvtipu, ducha a schopnosti? Pro vás! A přece jste se považovali za povoláné rozhodovat o trestu a milosti, o životě a smrti, o spáse nebo ztracení? Jste ubozí červi, kteří stále jen mluví o spravedlnosti, ale sami potřebují milost a soucit."

Když Halef ukončil tuto rozhořčenou řeč, hrdě odcházel. Zmocněnci se mlčky obrátili a odcházeli také. "Promiň,

effendi," řekla mlynářka. "Je pravda, že opustíš toto údolí?" "Ano, hned!" Sepjala ruce a prosila, abych šel k nim do mlýna. "Přijdu," usmál jsem se. Uklonila se a odběhla. Halef zatím přivedl už osedlané koně. "Udusil bych se tady v tom ovzduší," řekl a vyskočil na koně. Skočil jsem rovněž do sedla a odjížděli jsme cestou, kterou jsme přijeli předešlé pondělí: podél turecké celnice, potom kousek zpět, až jsme vjeli do nádherného ovzduší na náhorní rovině, bez prachu a špíny. Byly už tři hodiny po půlnoci. Dole byla tma, zde nahoře svítily hvězdy a srpek přibývajícího měsíce se na nás díval. Jeli jsme velikou oklikou, na západ, sever a potom dále na východ, abychom nedorazili do mlýna před rozedněním. Nepoznali jsme zcela tento kraj za našich vycházek, takže jsme byli rádi, že nyní poutal naši pozornost a odváděl naše myšlenky od událostí posledních dnů. Když se rozednívalo, zvolnili jsme jízdu. Náš cíl už byl blízko. Slunce vyšlo právě ve chvíli, když jsme před sebou uviděli mlýn. Jevil se nám po odporých nočních událostech tam dole v nížině jako obraz rajske zahrady, zaplavený čistou, svatou nebeskou září. Voda zurčela, mlýnské kolo klepalo a pila pěla chválu na svou píli. Na dvoře rozkládali pávi své nádherné chvosty. Holubi koupali své světlé peří v ranních červáncích. Psi nás radostně uvítali.

Otevřely se dveře, ze kterých vyběhly jásající děti s růžemi v ručičkách. Potom vyšli otec a matka, dědečkové a babičky a za těmi vyhopkovalo nevyspalé kotě, které hned usedlo a protíralo si prackou oči. A kolem dokola jsme viděli veselé tváře čeládky.

"To je lidu!" zvolal jsem. "Je tu místočko také pro nás?"

"Mami, ten pán se ptá, je-li tu pro něho místo?" hlásilo děvčátko starostlivě.

"Víc než dost," odpověděla matka. "Pro milé hosty je zde vždy dost místa. Řekni to effendimu a odevzdej mu růže!"

Přijal jsem květy a pak jsme vešli do stavení. Zadními dveřmi jsme vstoupili do zahrady. Tam stál pod košatými stromy čistounký domeček.

"Podívejte se dovnitř," vybízela nás mlynářka, "bude-li se vám tam líbit. Potom přijďte na snídani."

Vešli jsme. Domek měl dvě světničky. V jedné jsme našli lístek, na němž bylo napsáno "Pro šejka Haddediho".

Halef vložil růže, které dostal, do džbánu s vodou a řekl:

"Tady bydlím já. Ty můžeš jít!"

Zašel jsem do vedlejšího pokojíku, kde ležel lístek, na němž jsem četl "Pro něho". Nic víc. Ani titul, ani jméno. Vložil jsem své růže také do džbánu. Tu ke mně přišel Halef a zeptal se:

"Sidi, díval ses už z okna? Pokud ne, tak se podívej!"

Ukázal směrem k potoku, tam, kde stály lavičky, na nichž jsme poprvé uviděli modlíci se matku s dětmi.

Také nyní tam někdo seděl. Byla to dlouhá, hubená žena šedivých vlasů.

Hlavu měla skloněnou a zdálo se, že se modlí. Poznal jsem ji. Byla to - zachráněná duše Abdána effendiho.

"Ta je tedy zde!" řekl Halef. "Přijali ji tu. Zůstaneme zde také?"

"Ano, zůstaneme."

"Alláh budiž pochválen! To jsem rád. Když jsme zde naslouchali, slyšeli jsme, jak mlynář odpověděl na rouhavé řeči obou zmocněnců, Bůh vás slyšel. Bůh vás slyšel. Ať obrátí vše k našemu blahu a spáse! Bůh to udělal. A proto opakuj: budiž mu chvála, sláva a dík!"

MERHAMÉ

Bylo to ve východní části Ardistanu, tedy velmi hluboko v orientálním zázemí. Jízda, kterou jsme podnikli, byla pro mne a mého malého, věrného hadžiho Halefa Omara vlastně čestnou záležitostí. Můj přítel Abd el Fadl, jehož vysoké postavení v Ardistanu je už čtenářům známo, nám svěřil svou dceru Merha-mé, abychom ji bezpečně a jistě doprovodili neschůdnou a dalekou cestou do vadi Ahza, kde ji očekávali její příbuzní.

Cesta, která směřovala k tomuto našemu dalekému cíli, vedla krajinami, jimiž nebylo cestování jen obtížné, ale ve skutečnosti i nebezpečné, protože šejkové tanních kmenů zčásti ještě nevěděli o změnách, které nastaly v ardistské vládě, a zčásti nebyli jednotní v názoru na tyto změny, takže bylo možné tu a tam očekávat otevřené projevy nepřátelství. Mohli jsme snadno vjet přímo mezi ostří otevřených nůžek a Abd el Fadl nám tedy projevil neobyčejnou důvěru, když svěřil péči o bezpečnost a zdraví své milované dcery nám, kteří jsme vlastně byli v zemi pouhými cizinci. Jméno dívky bylo Merhamé, Milosrdná, a znamenitě se pro ni hodilo. Byla mladá a sličná, sličná tou ušlechtilou, čistou, neposkvrněnou, řekl bych svatou krásou, která beze slov, pouhým pohledem očí odpuzuje a odkazuje do svých mezi vše, co není jasné, pravdivé a počestné. Dívka, aniž o tom věděla nebo to tak chtěla, měla zvláštní, neodolatelnou moc - působila i na drsné a hrubě povahy tak, že před ní bezděky ustupovaly. Proto pro nás nebyla na cestě přítěží, ale naopak nás sama chránila svou nevypověditelnou mocí a přispívala k bezpečnosti naší jízdy.

Cestovali jsme na koních - Halef a já na našich neporovnatelných hřebcích, Syrovi a Assilu ben Řihovi. Merhamé jela způsobem Beduínek na výtečném, ušlechtilém hnědákovi z Amanistanu. Provázeli nás sluha, který nám byl přidělen Abd el Fadlem, a dva soumaři, obtíženi potravinami, potřebami pro táboření, pokrývkami a samozřejmě i dary, které Merhamé vezla svým příbuzným. Krajina, již jsme toho dne projížděli, byla skalnatá, nezalesněná. Náležela synům kmene Mynazahů a hraničila s oblastí Manazahů. Oba kmény, jak už prozrazují jejich jména, jsou mezi sebou úzce zpřízněny a nikdy nebylo slychu o tom, že by byly mezi nimi spory o hraniční území.

Avšak právě v poslední době byly jejich přátelské styky ohroženy svárem. Před krátkým časem zavraždil jeden Mynazah příslušníka druhého kmene a krevní msta vzplála jako troud. Cena krve byla sice požadována, ale

Mynazahové ji odmítli zaplatit. Tím byla otevřena cesta potyčkám a bojům, které, jak je přirozené, nemohly ulehčit naší cestě, zvláště když jsme museli jít právě po hranicích obou zemí, protože oklika nebyla možná.

Cesta podle evropského pojmu zde ovšem nebyla. Jeli jsme stále podél malého potůčku, který nechtěl končit, ale také se nezdálo, že by se rozšiřoval. Narazili jsme časem na traviny a houští, ale pole, zahrady, stany nebo domy jsme nikde neviděli. Horká půda rozmišek donutila obyvatelstvo odstěhovat se dále z otevřených polí do skal, kde se patrně skrývali - jako lupiči nebo zloději. Tím jsem si vysvětloval, že jsme za celou dobu jízdy nepotkali žádného človíčka. Teprve dnes odpoledne jsme náhle uviděli na nejbližší stráni vlevo od nás oddíl jezdců. Bylo to asi deset až dvanáct mužů, jedoucích zpočátku klusem, později však, když nás uviděli, vyrazili tryskem, aby nás dostihli. Na tamní poměry byli skutečně neobyčejně dobře ozbrojeni. A když nás obklíčili, zeptal se nejstarší z nich přísným tónem, kdo jsme a kam chceme. Odpověděl jsem mu:

"Přicházíme od Abd el Fadla, halímského knížete, a jedeme do vadi Ahza, které je vám jistě známo."

"Známe je," přitakal, naladil zdvořileji hlas a dodal obličeji

přátelštější výraz. "Tam však nyní panuje hlad a nouze a mnoho obyvatelů onemocnělo. Posílá vás snad Abd el Fadl s pomocí a radou k těm ubožákům, ačkoliv žádný z nich nepatří k jeho kmeni? Ptám se proto, poněvadž vím, že halímský kníže je knížetem nejen podle rodu, ale také podle své lásky k bližnímu. Znáš ho dobře?"

"Byl jsem hostem jeho domu."

Tu položil pravou ruku na prsa, ústa a čelo a řekl:

"Prosím tě tedy, abys byl i mým hostem! - Kde chcete dnes přenocovat?"

Usmál jsem se.

"Tam, kde nás večer pozdraví."

"Na tomto místě tě tedy zdravím já a nabízím ti svůj stan k odpočinku. Jsem Omar ben Amarah, šejk Mynazahů."

Za celou tu dobu, kdy ke mně mluvil, mi pohlédl jen jednou těkavě do očí. Jeho zrak byl stále upřen na naše vzácné koně a pak zabloudil k Merhamé. Jeho oči se potkaly s jejím vážným pohledem. Pozdvihl ruku od srdce k čelu a obřadně se uklonil, což je překvapující u Orientálce, který pokládá za hanbu pozorovat ženu. Potom, aniž už hovořil, se nám postavil do čela, jeho lidé vyčkali, až za ním pobídneme koně, a pak nás následovali.

Odbočili jsme v pravém úhlu od našeho dřívějšího směru a pak stále dál vpravo a vzhůru. Vůdce se ani jedenkrát neohlédl, aby se přesvědčil, zda ho následujeme. Jel tryskem. Bílý šátek na hlavě mu vlál bizarně po větru a dlouhá, plná hříva jeho po-lokrevníka šlehala jezdce do boků. Tak to šlo prudce do skalní stráně a pak na druhé straně dolů, přičemž jsem si bezděky vzpomněl na údolí Žab. Pak se před námi náhle rozevřel pohled na kamenné domky a chatrče s plochými střechami, mezi nimiž bylo rozseto množství stanů všech druhů a barev. Nyní jsem pochopil, proč nás sem vedou. Byla to hlavní vesnice kmene.

Bydlelo zde mnoho lidí. Stáli a pohlíželi na nás, když jsme se kolem nich přehnali jako bouře a zamířili dál, k výše položené větší stavbě s několika přilehlými stany. Byla to rezidence šejka, který nyní seskočil z koně, a aniž si všiml ostatních, přistoupil k Merhamé, aby jí pomohl z koně. Přijala to jako samozřejmost,

ačkoliv pro ni nebylo nic lehčího, než seskočit ze sedla bez cizí pomoci.

"Kde je stan, v němž tvůj harém přijímá hosty?" zeptala se dívka našeho hostitele.

"Tam," odpověděl a ukázal prstem.

"Ohlas tedy vaším paním, kdo jsem," řekla.

Po těchto slovech pokročila ke stanu. Pohlížel za ní rozšířenýma očima, položil ruce na čelo a řekl tiše k sobě:

"Kde jsem ji už viděl? A kdy?"

Byl to jistě padesátiletý muž, silného, mocného těla, měl plnovous a ostře řezané, celkem sympatické rysy. V každém jeho slově, v každém kroku spočíval rys vrozené ušlechtilosti. Krátce a určitě zněly rozkazy, které vydával mužům, kteří se o nás měli postarat. Dostal jsem s Haléfem velký, dobře zařízený stan, vedle něhož byl vykázán zvláštní prostor pro naše koně, o něž bylo právě tak dobře postaráno jako o nás. Vesničané nám dopřáli sotva půl hodinky, abychom se očistili z prachu cesty, a pak nám bylo oznámeno, že je připraveno jídlo.

Ihned jsem ovšem pochopil, že hostina, která přísluší hostům, nemohla být připravena za tu půlhodinu. Bylo mi jasné, že pokrm byl patrně chystán k jinému, dříve určenému účelu, k němuž jsme se náhodou naskytli a který jsme jako náhodní návštěvníci museli sdílet.

Posel, který nás provázel, nás vedl do velkého dvora, jehož tři strany byly obklopeny stavbami a k čtvrté straně byl dvůr otevřen. Uprostřed byla vyvýšenina, na níž byly srovnány do kruhu velké balvany, sloužící jako sedadla. Jistě to bylo místo, na němž džema Mynazahů odbývala své porady. Jak se zdálo, džema byla svolána i dnes, protože okolí bylo obsazeno lidem, který patrně očekával, že uvidí něco důležitého.

Ve dvoře bylo prostřeno, ovšem ne na stole, nýbrž na zemi. Ležely zde dva velké, spojené koberce se sedmnácti sedátky z kamene. Na kobercích byly kovové i dřevěné nádoby a podnosy, dosud prázdné, ale sluhové byli připraveni podávat jídlo, jakmile všichni hosté zasednou. Bylo pozváno dvanáct starších kmene, Merhamé, Halef a já. Starší už byli shromážděni a stál u

nich také šejk. A právě když jsem s Halefem vstoupil do dvora, přišla i Merhamé se šejkovou ženou. U Mynazahů tedy nebylo ženám zakázáno objevovat se bez závoje a sdílet společnost cizích mužů. Šejk nás nejprve představil své ženě a potom i starším kmene. Žena byla oděna do jemného indického roucha. V jejích vlasech se leskly zlaté i stříbrné mince a spony. Na rukou a na kotnicích jí zvonily těžké náramky. Bylo na ní vidět, že je hrdá na své ozdoby a stejně i na svou vysokou, úctyhodnou postavu, kterou se vyznačovala nad všechny ostatní ženy, jež jsme tu viděli. Přesto na ni teď

nikdo nepohlížel. Všechny zraky byly upřeny na Merhamé, která, ačkoliv byla oděna do prostého, laciného roucha bez ozdob a klenotů, přece na každého mocně působila.

Představem se odbylo obvyklým nabubřelým orientálním způsobem a byly při něm vyjmenovány všechny možné i nemožné přívržky a jména předků do pátého kolena. Měl jsem na ně odpovědět, což jsem také udělal, ale nezačal jsem shora, tedy od Merhamé, nýbrž zdola, totiž od Halefa. Když se Mynazahové dozvěděli jeho dlouhé jméno, když slyšeli, že je proslulým šejkem Haddediňu, začali se na nás dívat docela jinak než dosud. O sobě jsem mnoho nemluvil. Řekl jsem jen, že přicházím z Evropy.

"Říkáš, že jsi z Frankistanu?" zeptal se šejk. "Znám to! Tam bydlí mnoho učených mužů a mnoho křesťanů, kteří jsou skutečně křesťany. Už se nedivím, že jsi byl hostem v domě Abd el Fadla. Znáš Merhamé, jeho dceru?" "Znám ji."

"Tedy to Alláh s tebou miní dobře. Pro toho totiž, kdo ji zná, je vzpomínka na ni věčnou hvězdou, osvěžujícím dechem růží, který nikdy nepomine. Já jsem ji viděl jen jednou. Byla tehdy ještě dítětem - snad asi dvanáctiletým. Poznal jsem ji u tehdejšího ardistského emíra. Tehdy jsme se proti němu vzbouřili, avšak Alláh nás vydal do jeho rukou - mne, mého otce i mého bratra. Naše životy byly ztraceny, měli jsme být zastřeleni. Stáli jsme už na popravišti - kolem nás seděli na balvanech soudci a mezi nimi emír, který mohl jen zdvihnout

ruku, aby padly výstřely proti nám. Tehdy však přišla Merhamé, podivuhodné dítě, přihopkovala a zadržela emírovu ruku. Mluvila k němu tak, jak mluví jen andělé. Prosila tak, jak prosí země, když lká k, nebesům o vláhu. Měla dost odvahy, aby nahlédla do tvrdého emírova srdce a zápasila s ním. Nebojovala za nás jako dítě, ale jako silná žena. A že ti to dnes můžu vyprávět, effendi, to je důkazem, že jí ardistský emír, tyran, diktátor, který vládl jen mocí a silou, podlehl. Zvítězila nad ním a vrátila nám svobodu. To bylo poprvé a naposledy, co jsem ji viděl. Táal jsem se často sám sebe, zda ji ještě někdy uvidím, ale nikdy jsem nedostal odpověď. Myslím, že ji sotva ještě někdy spatřím. Její krásný, čistý dětský obličej přijal od těch dob v mé mysli obraz a rysy bytosti, kterou žádný člověk, ani já sám, nemůže pochytit a představit si tělesnými očima. Proto tě prosím, effendi, abys mi ji popsal. Jaký je nyní její obličej? Její postava, chůze, její hlas? Mluvila někdy o nás, nebo -"

"Ne," přerušil jsem ho. "Nikdy nemluví o tom, co udělala a čím koho obdarovala. To se může dozvědět jen od jiných lidí, jako se to já nyní dozvídám od tebe. Ale popsat ti ji můžu. A tak přesně a živě, že se jistě budeš domnívat, že ji vidíš před sebou. Ještě jsem však neskončil s tím, co jsem ti chtěl říct, totiž - kdo jsme. Pohled' tedy, zde stojí Merhamé, dcera mého přítele Abd el Fadla, halímského knížete!"

Šejk ustoupil několik kroků pln překvapení a jeho oči zazářily jasným ohněm.

"Mašallah! Jaký to div! A přece to není div! Proto tedy - proto jsi mi byla tak známou! A proto jsem tě musel pozdravit, aniž jsem to vlastně chtěl. Ano, jsi to ty, teprve teď to vidím! Ty, která jsi zachránila mne, mého otce i mého bratra!"

Přistoupil k ní, sklonil se téměř až k zemi a políbil lem jejího roucha. Zeptal se:

"Viš ještě, co jsem ti tehdy slíbil? Co jsme za tebou volali, když jsi odjížděla, abys unikla našim díkům?"

"Ano," usmála se a přitom ho nutila, aby se opět vzpřimil.

"Tedy mi to pověz! Pověz mi to doslovně!"

"Tvůj otec volal: 'Af ode mne žádáš cokoliv, vše, co chceš, se

stane!' Ty jsi volal: 'Stane se všechno, co od nás budeš chtít. Celý kmen za tím stojí!' A tvůj bratr volal: 'Slibujeme to všichni, slibujeme na život a smrt!' Jak vidíš, pamatuji si to dobře."

"Ano, víš to ještě a bylo to tak řečeno doslova. A co my slíbíme, jako by slíbil Alláh. Můj otec zemřel, můj bratr -" na okamžik se zarazil a teprve po chvíli pokračoval: "Můj bratr je už také mrtev; ale já jsem jeho dědicem a zdědil jsem jeho slib. Jsem ti tedy zavázán trojnásobným slibem!"

Obrátil se ke starším kmene a zvolal:

"Má čest je i vaší ctí. Za celý náš kmen byl dán tehdy slib otcem. Je to tak, nebo ne?"

"Je to tak. Dodržíme jej a stojíme za ním!" zvolalo dvanáct starších a všichni se přiblížili k Merhamé, aby podle příkladu svého šejka políbili lem jejího roucha.

Nemusím ani dodávat, že se za takových okolností hostina odbyla v povznesené náladě. Merhamé byla prokazována všemožná čest. Zdálo se, jako by tu mezi námi seděla královna. Byla osobně obsluhována dvěma šejkovými syny, asi dvacetiletými mladíky. Ale Merhamé přijímala všechny ty pocty tak nenuceně a skromně, že odzbrojila i zjevnou žárlivost, kterou jsem viděl občas zaplanout v očích šejkovy ženy.

Při jídle nám nebylo řečeno, proč se sešla džema, ale bylo jisté, že tu jde o něco vážného, protože se na prostranství shromažďovalo stále více lidí. Byli to jen dospělí muži, neviděl jsem jediné dítě. Teprve pak, když jsme byli u konce a očistili jsme si ruce rozkrojenými citróny, nám šejk sdělil, že džema byla svolána, aby vykonala akt spravedlnosti a zúčastnila se trestu.

"Máme krevní mšíu proti kmeni Manazahů," vysvětloval šejk. "Bratr jejich šejka zastřelil mého bratra - ne snad náhodou, neúmyslně, ale zákeřně a promyšleně, aby se zmocnil bídné kořisti. Proto jsme vypověděli Manazahům krevní mstu. Čekali jsme v záloze, abychom dopadli vraha. To se nám podařilo a nyní ho máme v zajetí. Dnes v okamžiku, kdy zapadne slunce, bude zastřelen. Západ slunce je přírodou určený čas k

ukončení života. Proto jsme se shromáždili. Podívejte, tam přivádějí vraha!"

Dva Mynazahové přivlekli zajatce z chaty, v níž byl vězněn. Měl být postaven před soud a pak zastřelen. Rozsudek už byl vyřčen. Muž se jmenoval Ali ben Masul a byl to vyzábělý, temnovousý muž, pravý typ Beduina - ve stáří mezi čtyřicátkou a padesátkou. Když přecházel kolem nás a uviděl obě ženy, náhle uskočil svým průvodcům, vrhl se k šejkově ženě, chopil se oběma rukama okraje jejího oděvu a zvolal:

"Jsem ve tvé ochraně, ó paní, ochraňuj mne!"

Podle arabských zákonů má každá takto vyzvaná žena právo vzít odsouzence pod svou ochranu, a dokud nad ním drží ruku, nesmí být usmrcen. Takovým způsobem se už zachránili odsouzení, kteří jinak neměli nejmenší naději, že by byli ušetřeni. Muži toto ženské právo bezvýhradně uznávají. A jsou skutečně řídké případy, že by se stalo to, co se stalo nyní: šejkova žena odstrčila muže žebrajícího o pomoc a odpověděla:

"Pryč s tebou! Zemři a tvá duše budiž prokleta!"

Ustoupil od ní, jako by ho udeřila, a nechal se vést dále. Ale pohled, který na ni vrhl, mne pálí ještě dnes! A ještě někdo ustoupil od šejkovy ženy, totiž Merhamé. Neřekla ani slovo, ale po celou dobu, kterou jsme byli u Mynazahů, už na tu chladnou, bezcílnou, zlatem ozdobenou ženu nepohlédla. Šla pomalým krokem k místu smrti - zcela sama. My dva, Halef a já, jsme ji následovali. Všude nám lidé ustupovali z cesty, protože se táborem bleskurychle rozneslo, kdo je Merhamé.

šejk seděl s džemou v kruhu na zmíněných kamenech. Ali ben Masul byl postaven do středu toho kruhu, takže jeho zrak byl obrácen přímo k zapadajícímu slunci. Stál vzpřímeně a hrdě. Ani nejnepatrnější známka bázně či strachu před smrtí se nejevila v jeho výrazu. Proti němu, mimo kruh starců, stáli tři prostí Mynazahové, kteří byli vybráni, aby vykonali rozsudek - smrt zastřelením. My tři, Merhamé, Halef a já, jsme se posadili na tři volná sedátka. Všude kolem seděl nebo ležel celý kmen a všechny oči byly upřeny do kruhu.

Bylo тихо až do chvíle, kdy se slunce dotklo svým spodním

okrajem obzoru. Pak se šejk zvedl, aby promluvil. Mluvil krátce a věcně. Jeho řeč byla proti obyčejí prostá všeho hanobení nepřátel a obvyklého chvástání. Mluvil o napjatém poměru mezi dvěma kmeny, o zavraždění svého bratra, o vrahových pohnutkách a o vyčleněném rozsudku smrti. Pak se tázal Aliho ben Masula, přeje-li si, aby mu byl zavolán imám, a zda má před smrtí ještě nějaké přání. Zajatec žádal, aby mu bylo dovoleno vytáhnout z kapsy mohamedánský růženec a vzít jej do ruky. Jinak nechtěl nic a mohlo se střílet.

"Ten, jemuž bylo na zemi odepřeno milosrdenství ženy, nemá žádné přání," připojil trpce.

"Měl jsi ty slitování s mým bratrem?" zeptal se šejk a pohlédl na slunce, které už bylo polovinou svého kotouče ponořeno ve skalách.

V té chvíli už poklekli tři střelci na zem a podložili pevně své ručnice, aby měli jistý cíl. V nejbližší minutě musel padnout rozkaz k výstřelu. A teprve teď vstala Merhamé a promluvila:

"Stůjte! Ještě jsou na zemi ženy, v jejichž srdcích bydlí slitování. A ještě jsou muži, jejich slovo je tak svaté jako přísaha Alláhova!"

Vytáhla mi nůž z pasu, šla k odsouzenci, a když se postavila před něho, zvolala k šejkovi pozdviženým hlasem:

"Právě tak jako dnes bylo tomu kdysi u emíra z Ardistanu. Kolem seděli soudci, kteří rozhodli, že smrt má promluvit poslední slovo. Tehdy mne Alláh poslal a dal mi sílu a slova, abych obměkčila srdce tvrdého panovníka. Tři Mynazahové dostali svobodu. A tak ať je i tento muž svobodný! Žádám jeho život od tebe, šejku, od vás, od celého kmene Mynazahů. Připomínám vám tři sliby, které jste dnes obnovili. Za nimi stojí přísahy mužů! Kdo je chce porušit?" Rozhlédla se. Nikdo jí neodpovídal. Vše, co udělala, jsem určité očekával. Pro ostatní to však bylo tak překvapující, že nikdo nevěděl, co by měl říci.

Merhamé rozřízla zajatci pouta, takže měl volné ruce, přivedla ho přede mne, vrátila mi můj nůž a promluvila tak hlasitě, aby ji všichni slyšeli:

"Předávám ti tohoto muže, effendi, ale jen dočasně. Odved' ho z tohoto místa a ochraňuj ho. Budu ho totiž od tebe žádat tak svatého, jakým je nyní!"

Na západě nezbylo nic jiného než krvavá zář, stíny zmizely. Slunce zapadlo a Ali ben Masul ještě žil. Celé shromáždění My-nazahů bylo zticha a sedělo mlčky. Vzal jsem zajatce za ruku, abych s ním odešel. Každý to viděl a nikdo nepohnul ani rukou, aby mi v tom zabránil. Všichni nám ustupovali z cesty užaslí, překvapení, snad hněviví, ale tiší!

Šli jsme a za námi se pozvedl šejkův hlas. To od nás odvrátilo pozornost lidu úplně, takže jsme došli k našemu stanu bez nejmenších překážek. Halef přišel kvapně za námi.

"Alláhovi budiž dík," řekl. "Zde u našich koní a zbraní se nemáme čeho bát. Pro všechny případy však osedlám koně, protože nikdo neví, k čemu může dojít."

Obrátil se k Alimu ben Masulovi a připojil: "Nestrachuj se! Zde jsi tak bezpečný jako v Abrahamově lůně. Stojíš teď pod ochranou, která je silnější než všechna moc Mynazahů."

Po těch slovech šel k ohradě, kde byli naše koně. Zdálo se, že zachráněný Manazah ani neposlouchal, co Halef řekl. Stál před stanem vysoko vzpřímen a pohlížel zpět na výšinu, odkud k nám teď zazníval hlas Merhamé, mluvící k džeme i ke kmeni. Nebylo sice možné rozumět slovům, ale postava té obdivuhodné dívky a její pohyby se zřetelně odrážely od světlého pozadí nebes. Svahy "pahorku soudu" už byly ponořeny do stínů, ale jeho západní strana se dosud stápěla v plném lesku večerních červánků. Na sta Mynazahů, ležících na úpatí pahorku, už světlo nedopadalo. Jen džema, sedící výše na svých balvanech, vážná a tichá, byla ozářena zlatým světlem a velká šejkova postava se zdála třpytit démanty. Merhamé, která vystoupila na balvan, aby byl její hlas více slyšet, už nebyla v tomto okamžiku pozemskou bytostí, ale zjevením z onoho světa, v jehož světle mluvila k lidu. Její postava se jako by koupala v éteru. Oděv se jí leskl, stíny jeho záhybů se barvily brzy purpurově, brzy stříbrošedým nádechem. A temné, volné vlasy, jen na zádech svázané a spa-

dající jí hluboko dolů, byly při závanech větru posety rubíny a smaragdy. A když ji nakonec soumrak zahalil závojem, působil celý ten výjev dojmem, jako by toto krásné knížecí dítě, sestou-pivší na chvíli na zem, mělo zase v příští chvíli

zmizet s večerními červánky.

Nejen já jsem cítil hluboký dojem z toho podivného souladu barev, linií a postav. Totéž vzrušení uchvátilo i Manazaha, stojícího vedle mne. Nespouštěl oči z výšiny, několikrát zhluboka vydechl a pak se zeptal:

"Kdo je to dítě, to děvče, ta žena? Kdo je ta krásná cizí bytost, kterou jsem ještě nikdy neviděl a kterou Mynazahové tak slepě poslouchají?"

"Je to Merhamé, dcera halímského knížete," řekl jsem.

"Merhamé - Milosrdná?" zeptal se a jeho obličej se rozjasnil a přijal náhle zcela nový výraz. "Merhamé, která žije v srdcích všech lidí a ve verších všech básníků? Alláhu, děkuji ti za to, že jsi mi ji dopřál spatřit, děkuji ti za pohled jejích očí, za zvuk jejího hlasu, který dosud slyším. Teď budu svobodný, skutečně svobodný! Žádný Mynazah se neodvážá odporovat její vůli!"

Usedl před naším stanem a já jsem zaujal místo vedle něho. A také Halef, když byl hotov se sedláním koní, přinesl naše ručnice a posadil se k nám. Nedaleko našeho stanu bylo stádo koní a mezi nimi jsem zpozoroval překrásnou asfarskou klisnu, jejíž krev byla jistě čistá a ryzí. Upozornil jsem na to Aliho ben Ma-sula a naznačil jsem mu, že se může v případě nebezpečí zmocnit toho koně, aby na něm uprchl, ovšem pod naší ochranou. Chvilí hřebce pozoroval a pak řekl:

"To bych si vybral skutečně nejlepšího koně z těch, které zde vidíš. Nikdo by mne nedohonil, kdybych měl pod sebou toho hřebce. Bohužel, můj dobrý kůň je nyní nepotřebný. Když jsem na něm naposledy jel, zchromil si nohu, a to také byla příčina, proč jsem padl do rukou Mynazahům. Nevěřím, že bych byl nucen utíkat Koho chrání Merhamé, toho žádný člověk nedonutí k útěku!"

Pak o ní začal mluvit. Měl skutečně zvláštní způsob vyjadřování. Mluvil nejen dobře, ale i oduševněle a jeho obraty opravdu

nasvědčovaly duši básníka. Jeho obličej se zjasnil. A musím přiznat, že v mých očích ten muž stoupl nejen svou vnější osobností, ale i vnitřní. Rozhodně to nebyl obyčejný člověk.

Snesl se večer, ale večer jasný a světlý. Měsíc byl už dlouho na obloze a zdálo se, jako by čekal jen na západ slunce, aby dokázal, že i on dokáže poskytnout světlo. Je známo, jak velký vliv měl měsíc už od nepaměti na lidskou mysl. Patří k těm mocným kouzelníkům, kteří dovedou posvětit a povznést chvíle, jejichž jsou účastníky. A tak i teď dodal měsíční svit před námi ležícímu pahorku a všemu, co se na něm dělo, tajemný, kouzelný nádech. V jeho magické záři se nám zdálo, jako by tu už nešlo jen o nepatrný osud a spor dvou bezvýznamných be-duínských kmenů, ale o velký osud všeho lidstva.

Pak jsme viděli, jak Merhamé opouští výšinu a přichází dolů k nám. Ali ben Masul vyskočil proti ní a vytáhl ze stanu podušku. Nerozpakovala se na ni posadit, on však zůstal stát opřen o stanovou tyč, ačkoliv mu kynula, aby se opět posadil. Pak řekla:

"Promluvila jsem k nim a řekla jsem jim vše, co může lidské srdce říct proti vraždě a bezpráví. Nyní se radí. Šejk zvítězí se svým názorem a za chvíli nám přijde oznámit rozhodnutí."

Obrátila se ke stojícímu muži, přátelsky na něho pohlédla a zeptala se:

"Znám básníka Masula. Zdá se však, že ani Manazahové, ani Mynazahové si ho příliš neváží. Znáš ho?"

"Jsem to já," odpověděl prostě. "V cizině mne milují, doma mne však nikdo nechce."

Proto tedy věděl, že Merhamé "žije ve verších všech básníků". Dívka sklonila hlavu a chvíli mlčela. Pak řekla:

"Já tě nemůžu zachránit - to můžeš udělat jen ty sám, bude-li to Alláhova vůle. Chápeš to?"

"Ne," odpověděl.

"Pochopíš to, jsi-li skutečně básníkem. Pryč jsou časy, kdy poezie násilí, romantických bojů a vražd táhla touto stepí a tábořila pod stany kmenů pouště. Dnes už lupič a vrah n smí skrývat svůj obličej za maskou hrdinství. Ty jsi nyní básník a vrah, a ne básník a hrdina. A kde ti odpouští člověk, nesmí ti odpustit

Alláh. Milosrdenství slitování je přece jen pro malé a slabé tvory. Ten však, kdo se chce cítit velkým a silným, kdo chce být hrdinou, nesmí zůstat božské spravedlnosti nic dlužen. Proto tě dnes můžu osvobodit jen tělesně, ale před Alláhem budeš zajatcem tak dlouho, dokud svůj dluh nesplatíš. Básník musí být velký, a to především sám v sobě. Kdo jako básník rozhazuje nejušlechtlejší zlato, nejčistší dýmky myšlenek, ten nemá právo být dlužníkem Boha. Proto se tě ptám ještě jednou: znáš básníka Aliho ben Masula? Jsi to ty, nebo nejsi?"

Neodpovídal. Uplynula dlouhá chvíle ticha. Konečně si zhluboka vzdechl, než řekl:

"Alláh ať sám rozsoudí a odpoví na to, nač se ptáš!"

Na pahorku soudců jsme v té chvíli zaznamenali pohyb. Porada už byla jistě u konce a šejk k nám sestoupil, aby oznámil její výsledek. Džema byla srozuměna s propuštěním Aliho ben Masula, ale, jak šejk zdůraznil, jen z ohledu na Merhamé a na její přání. Lev krevní msty s Manazahy měl však žít dále a měl mezi nimi rozhodnout boj. Když šejk domluvil, Merhamé se zvedla.

"Pojď se mnou opět nahoru," prosila ho. "Když láska nedosáhne míru slitováním, může také hrozit. Považují-li se Mynazahové za bohy, ukážu jim, že jsou jen pouhými lidmi. Národy a kmeny ve vašem sousedství už mají dost vašeho věčného harašení zbraněmi. Varuji vás!"

Obrátila se ke mně a řekla:

"Vrátím se brzy, effendi, a pak se ihned odeberu na lůžko, protože časně ráno odjedeme. Pověz to, prosím, sluhovi!"

Šla se šejkem znovu za pahorek. Halef s pomocí dívčina sluhy připravil vše k našemu zítřejšímu odjezdu a potom upravil lůžko ve stanu. Sám se uložil u jeho vchodu jako věrný, ostražitý pes. Tam nahoře jsme slyšeli zase mluvit Merhamé, její tón byl však nyní silnější, energický. Nemluvila dlouho, ale vážně a důrazně. Jak slíbila, vrátila se brzy. Podala nám třem ruku, aby nám popřála dobrou noc, a připojila:

"Dosáhla jsem svého cíle. Ukázala jsem jim na následky boje. Když jsem prve nezapůsobila na jejich srdce, teď jsem jistě zapůsobila na jejich rozum a rozvahu."

Vešla do svého stanu a vzápětí sestoupili starší kmene i šejk z pahorku soudců, aby rozhlásili, že mezi Manazahy i Mynazahy musí být mír, protože okolní mocné kmeny pohrozily, že si mír v případě potřeby vynutí třeba mocí. Údolí se zahenžilo rozcházejícími se postavami a nařikavý hluk hlasů zněl ještě dlouho do noci. Šejk nám tuto zprávu oznámil sám a zdálo se, jako by byl s tímto vývojem věci zcela srozuměn, ačkoliv, jak jsem potom ještě důkladněji poznal, spočívala příčina všeho zla v jeho vlastním domě, v jeho panovačné, pyšné ženě.

Líbili jsme se mu a on nám také. Nepozval nás do svého domu, ale vešel do našeho stanu, kde jsme seděli ještě přes půlnoc u vodní dýmky a u prosté večeře, zabráni do srdečného rozhovoru. Nehovořili jsme o běžných věcech, ale o otázkách, jejichž význam byl hluboký a které se týkaly celého lidstva. Orientálci mají zvláštní zálibu v hovorech o abstraktních věcech, které Evropané raději přenechávají svým filozofům a vědcům. A Šejk se ukázal za toho rozhovoru logicky přemýšlejícím mužem, který dovede své názory řádně a zrale uvážit. Nyní, když přijal nutnost zprátení obou kmenů a přistoupil na myšlenku urovnání, byl připraven jít ve vyjednávám s Manazahy co nejvíce vstříc svým dosavadním nepřátelům, aby k dohodě došlo pokud možno co nejdříve. Spřátelil se se svým dosavadním zajatcem stejně rychle jako upřímně, přičemž jsme se my oba, Halef i já, ovšem co nejvíce snažili, aby došlo k trvalému usmíření. Přitom bylo několikrát vysloveno jméno bratra našeho básníka, uslyšeli jsme však bohužel z úst Aliho ben Masula, že jeho bratr, šejk Manazahů, je pyšný a sebevědomý člověk, s nímž asi bude nutné bojovat dlouho, než se uvolí vzdát se svého nepřátelství k Mynazahům. Byl to ctižádostivý muž, ve všech ohledech nesmířitelný a v celé jeho povaze byl jen jediný sympatický rys, totiž láska k jeho bratrovi, který zde teď s námi seděl. Z této jeho jediné vlastnosti jsme mohli čerpat naději na trvalý mír mezi oběma kmeny.

Ali ben Masul souhlasil s usmířením obou kmenů, protože se na vlastní kůži přesvědčil, kam vede nepřátelství. Nejevil však tolik nadšení jako šejk. Vrozená schopnost oduševnění u něho

ustoupila vážným myšlenkám, které, jak jsem pozoroval, v něm probudila Merhamé. Dívka ho vnitřně zcela zaujala, to na něm bylo vidět, a tento návrat k vlastní duši, který prožíval, ho činil duševně tak stísněným, tak dojemně potřebným pomoci, že mi ho bylo srdečně líto. Asi totéž cítil šejk, protože za hovoru bral několikrát téměř mimoděk jeho ruku do své a bratrsky mu ji tiskl.

Co se nás nyní zvláště týkalo, to byl náš odjezd, o němž bylo rozhodnuto, že jej nastoupíme hned ráno. Šejk Mynazahů prosil, aby nás mohl provázet na hranice své země, a zítra večer jsme pak měli být hosty už u Manazahů, s jejichž šejkem chtěl sjednat mír na tomtéž místě, kde se rozloučíme. Měli jsme tam našeho básníka spolu s jeho bratrem doprovodit. Jak dobře a poctivě to šejk se svým dosavadním nepřitelem myslel, bylo zřejmé z toho, že odpověděl na námítku, týkající se poraněného koně:

"Na tom zvířeti ovšem nemůžeš jet. Zůstane u mne, dokud se jeho rána nezahojí. A já ti půjčím svou plavou klisnu, nejvzácnějšího koně, kterého mám. Z toho vidíš, že tě miluji."

Když jsme skončili svou večerní rozpravu, vykázal šejk Alimu ben Masulovi zvláštní stan. Když jsem ještě před ulehnutím vystoupil z našeho stanu, abych se rozhlédl po obloze a odhadl zítřejší počasí, viděl jsem, že Ali ben Masul svůj stan nepoužil. Seděl u protější zdi a pohlížel na stan, pod nímž spala Merhamé, aby mu nic neušlo. Střežil ji. Halef ho viděl rovněž a řekl:

"Jeho duše mluví s její duší. Ó, eťfendi, kdyby všichni lidé věděli, jak posvátný je vnitřní život člověka!"

Slunce už vyšlo, když jsme druhý den opouštěli vesnici Omara ben Amaraha. Ano, vyšlo, ale my jsme je neviděli, protože bylo skryto za hustým závojem špinavě nažloutlých mraků. Ihned jsem viděl, že máme před sebou ošklivý, zlý den. Vzduch byl už ráno plný drobných pískových zrněk, vníkaných do očí, nosu a úst. Každý z nás měl plno práce s chráněním těchto choulostivých orgánů. Zahalili jsme se tak pečlivě do svých plášťů, že z nás nebylo vidět nic jiného než právě ty pláště, obli-

čeje nám zakrývaly kapuce bílých beduínských haiků. Písečná bouře neustávala, dokonce se odpoledne ještě více zhoršila, takže jsme museli stále častěji doprávat odpočinek svým znaveným koním. Postupovali jsme tedy jen velmi zvolna. Byl to den, který byl právě způsobitelný přinést nám neštěstí. A jaký div, že i nálada nás všech byla zasmušilá a pochmurná jako toto počasí. Že přijde bouře, to jsem tušil už včera, a proto jsem také vyšel v noci ven, abych se rozhlédl po obloze. Každá bouře posílá těm, kdo žijí v přírodě, jakousi předtuchu. Lze říci, že ji člověk předem cítí v kostech.

Merhamé se držela statečně. Snášela těžkou atmosféru ještě lehčeji než muži. Jela stále mezi šejkem a Alim ben Masulem, jedoucím, jak už bylo řečeno, na nádherném šejkově koni, a bavila se s nimi, jak jen bylo v písečné vánici možné. Později jsem se od šejka dozvěděl, že to byly jen krátké otázky a odpovědi, ale jejich smysl že byl posvátný. Když jsem při jedné zastávce pohlédl do očí Aliho ben Masula, byl mi znovu nápadný blouznivý lesk jeho hlubokých očí. Protože se tito tři drželi stále pohromadě, byl jsem odkázán jen na společnost svého malého hadžiho Halefa. Přesto jsem oběma mužům naši milou Merhamé z celého srdce přál. Vedle jejího sluhu jsme měli s sebou malou četvu Mynazahů jako průvodce a tři starší kmene, kteří se měli zúčastnit mírových porad se šejkem Manazahů.

Písek obtěžoval naše koně tak, že jsme se museli vzdát úmyslu dosáhnout ještě dnes cíle naší jízdy. Bylo tedy rozhodnuto, že strávíme noc u hrobu mohamedánského světce, přímo na územních hranicích obou kmenů. Bylo mi řečeno, že je to malé, zalesněné údolí, které nás mohlo ochránit před větrem i písečnou bouří.

Bylo už pozdě odpoledne, když jsme dorazili do krajiny, ve které byl světcův hrob. Vjeli jsme do rozežlané skalní kotliny, a když jsme se propletli několika zatáčkami, náhle jsme uviděli asi dvě stě kroků před sebou úzké dveře, čtyři

bílé zdi, na nich plochou střechu a uvnitř nic než holé stěny. Po obou stranách stavem a za ním rostlo několik sykomor, tamaryšků a nízkých dřevin. Zahnuli jsme k domku, který mohl být útlukem pro

Merhamé. My muži jsme doufali, že nalezneme dost místa v lesíku. Šejk ben Masul a Merhamé jeli i teď vpředu. Nikde nebylo vidět nic podezřelého, ani človička. Když jsme však přijeli blíže, vystoupila ze dveří hrobu vysoká mužská postava s ručnicí v ruce. Zvedla ruku do výše a zvolala na nás:

"Buďte pozdraveni, Mynazahové! Buďte pozdraveni Omare ben Amarahu, vrahu mého bratra. Jsem Hasan ben Masul, šejk Manazahů, a přišel jsem si pro tvou duši. Vzhůru, bojovníci, na ně! Zajměte je živé, všechny, všechny!" "Stůj, ty se mýlíš!" zvolal jsem rychle. Avšak jeho ručnice už vyletěla do výšky a vzápětí houkla rána. Ten z nás, jenž jel na známém šejkově koni a kterého proto útočník považoval za šejka Mynazahů, byl zasažen - rozhodil ruce a spadl na zem. A současně se z lesa vyřítilo jistě přes šedesát jezdců, kteří nás obklopili s velikým křikem. K boji však nedošlo, protože nikoho z nás ani nenapadlo, aby se bránil. Byli jsme ovšem překvapeni, někteří z nás sáhli po zbraních, ale potom jsme seděli tiše a bez pohybu na svých zvířatech. A teď bylo na útočnicích, aby byli zmateni naším klidem. Muž, který vystoupil z hrobu, popošel o několik kroků blíže k nám. Šejk Mynazahů mu vyšel vstříc. Stáhnul kapuci ze svého obličje a zeptal se:

"Tvá kule platila mně?"

"Ty - ty?" zvolal polekaně nešťastný střelec. "Omar ben Amarah! Ty žiješ?"

"Žiji! A ty pros Alláha, aby také tento zde žil. Pojď a pohlédni na něho!"

Ukázal na nešťastného Aliho ben Masula, který ležel bez hnutí na zemi. Klečel jsem už u něho a rozepjal jsem jeho plášť, kazajku i košili. Oči měl zavřeny. Smrtelná rána vlezla těsně u srdce. Nekrvácel.

"Můj bratr - to je můj bratr!" zaryčel šejk Manazahů, když viděl, koho střelil. Odhodil zbraň a chytil se za hlavu.

"Mlč! Neběduj nyní. A neruš ho! Mířil jsi až příliš dobře. Neber mu těch několik okamžiků, které mu zbývají k životu. Následuj nás, a ty, Halefe, mi pomoz."

Halef byl jediný, na koho jsem se mohl v této věci spolehnout. Když seskočil z koně, vzali jsme opatrně raněného a zanesli ho do nitra hrobu. Zběžnou prohlídkou jsme zjistili, že kule prošla celým tělem. Ze zad prýštila krev.

Jeho bratr na to pohlížel bezmyšlenkovitě a tupě - jako ze sna. Za ním přišel i šejk Mynazahů, jemuž platil výstřel.

Zavedl jsem oba nepřátele k smrtelně raněnému a pak jsem vyšel ven, abych přivolal Merhamé. Vstoupila. Její obličej byl bledý, ale velké oči byly plné zvláštního lesku.

"Mám k němu jít?" zeptala se.

"Ty především," odpověděl jsem. "Pojď, aby mohl svým posledním pohledem spatřit jako první tebe."

Učinila tak a poklekla vedle něho. Pak jsme čekali. Venku všichni jezdci sestoupili z koní, zůstali tiše stát a šeptali si mezi sebou. Jedni od druhých se dozvěděli, kdo byl zastřelen a jaké neštěstí způsobil ukvapený výstřel.

Vzduch plný prachu a písku se válel venku v žlutém večerním světle a vnikal sem malými dveřmi. Ovzduší hrobu působilo tísnivě. Muž, který před námi ležel, měl zemřít už včera večer - a dnes skutečně umíral. Byl mu darován jen jediný den. K čemu? Zatímco jsem na to myslel, otevřel raněný oči. Viděl u sebe klečet Merhamé. Jeho oči se zjasnily. Pak pohlédl na zem a zahlédl krev, kterou písek nestačil vypít. Pociťl bolest, vzpomínky se mu vrátily. Ale neulekl se. Zvedl jednu ruku a ukázal na Hasana ben Masula, šejka Manazahů. Zvedl druhou ruku a ukázal na Omara ben Amaraha, šejka Mynazahů.

"Podejte si ruce," prosil.

Učinili tak.

"Miluji vás," pokračoval. "Buďte bratry v životě, jako já jsem váš bratr ve smrti!"

Bylo vidět, že chce hluboce vdechnout, ale neodvážil se toho. Sepjal ruce na prsou.

"Merhamé," šeptal. "Víš ještě, co jsi mi řekla včera večer?"

"Vím to," odpověděla.

"Podařilo se mi zachránit se?"

"Ano, Alláh to dovolil."

"Zaplatil jsem cenu?"

"Právě to děláš. Ty sám jsi cenou."

"Jsem tedy volný?"

"Jsi volný, volný!" odpověděla. Znělo to jako pláč a zároveň jako jásot.

Tu si raněný zhluboka oddechl. Zvolal jasným hlasem:

"Alláhu, přijmi svůj dluh!"

A stále tišším, měkčím hlasem dodal:

"A tobě budiž dík, ó Merhamé - ó Měr - ha - mé -!"

Jeho hrud se zvedla a ještě dvakrát - třikrát klesla. Tu mne vzala Merhamé za ruku a řekla:

"Pojď, effendi! Nerušme smrt, když přijde z nebe, aby živoucího vykoupila!"

Vyšli jsme ven.

Pro čtenáře, kteří se vnitřně nespokojí s psychologickým koncem vypravování a zajímají se i o další osud těchto osob, musím ještě připojit vysvětlení:

Není třeba se divit, že Ali ben Masul, vrah a smrtelný nepřítel šejka Mynazahů, byl nejprve odsouzen k smrti a potom přijat za přítele. Je známo, že u Beduínů jsou loupeže i vraždy rytířskými činy, které nevyvolávají opovržení. Podle názoru nomádů nic nepřekáží být přítelem vraha, milovat nebo ctít ho, a přece ho vydat krevní mstě.

Dosud jsem se nezmínil o tom, že s Ali ben Masulem padli do zajetí Mynazahů také dva jeho druzi, kterým však Mynazahové nevěnovali takovou pozornost jako šejkovu bratru a nestřežili je příliš bedlivě. Když se tyto dva dozvěděli, že byl Ali ben Masul odsouzen k smrti, pokusili se o útěk, který se jim také podařil. Zprávu o rozsudku si pospíšili oznámit svému šejkovi. Ten v domnění, že poprava už byla vykonána, sebral své nejlepší bojovníky a spěchal pomstít smrt svého bratra. Zdržení bouří dorazili jen k světcově hrobce, kde přenocovali. Byli však tak chytří, že vyslali dopředu zvědy, kteří nás upozorovali. Byli jsme sice důkladně zahaleni do svých haiků, ale vyzvědači přece poznali šejkova koně a podle toho usoudili, že ten, kdo na něm sedí, je

určitě šejk Mynazahů. Protože jsme činili časté zastávky, aby si koně odpočinuli, podařilo se jim nepozorovaně nás předjet a oznámit náš příchod šejkovi Hasanovi ben Masulovi. Ten pochopil, že chceme také přenocovat u hrobu, a zařídil vše tak obratně, abychom byli přepadeni znenadání.

Co se týče charakteru tohoto muže, úplně souhlasil s představou, kterou jsem si o něm už dříve učinil. Byl tvrdým, bezohledným a horkokrevným mužem, který ze svého slovníku úplně vyškrtl pojem odpuštění. Podnikl svou jízdu s pevným úmyslem krvavě pomstít vraždu svého bratra. Místo toho usmrtil bratra sám a stal se jeho vrahem! To na něho účinkovalo víc, než kdyby dostal kuli do vlastního těla. Nyní stáli oba nepřátelé v hrobě u mrtvého, jeden vpravo, druhý vlevo. Co si povídali?

Čtvrt hodina plynula za čtvrt hodinou, aniž muži vyšli z hrobu. Zatím jsme rozbili tábor - Mynazahové na jedné, Manazahové na druhé straně lesíka. Přišel večer a s ním i jiný vzduch. Zvedl se silný, čistý vítr, který rozpítl mraky poletujícího písku a ukázal nám opět čisté nebe. Objevil se měsíc. Bílé stěny hrobu zachycovaly jeho paprsky a vrhaly je zpět, zbarvené jemnou modří. Tehdy se otevřely dveře hrobu. Život se zvedl z krví nasycené země a oddělil se od smrti. Oba nepřátelé se objevili mezi dveřmi a volali Merhamé, aby vešla a stala se svědkyní jejich přísahy nad mrtvolou zastřeleného. Uposlechla je a vešla s nimi dovnitř. Po chvíli se opět všichni tři objevili. Zůstali stát před vchodem. Každý k nim upíral zrak, když Omar ben Ama-rah zvedl svůj hlas:

"Válečníci Mynazahů, poslouchajte, co vám říká Merhamé, přítelkyně obou našich kmenů!"

Hasan ben Masul zvolal:

"I vy, muži Manazahů, pohled'te, co Merhamé přikazuje."

Otevřel náruč, objal šejka Mynazahů a políbil ho. Jeho polibek byl třikrát opětován. Tu ukázala Merhamé na jejich měsícem ozářené statné postavy a hluboce pohnuta zvolala:

"Jen Alláh sanuje spravedlivý! Vezme-li člověk pomstu do

své ruky, zasáhne jen vlastního bratra. Ať je nyní mír mezi vámi!"

"Buď mír!" volali oba šejkové a drželi se za ruce.

"Buď mír!" opětoval Halef a já.

"Buď mír! Buď mír!" zaznělo z úst všech Mynazahů i Manazahů, kteří opustili své rozdělené tábory a vmísili se mezi sebe, aby následovali příklad svých šejků.

Od toho času je mezi těmito kmeny stále přátelství. Když se jednou mezi nimi vyskytl spor, který hrozil, že se změní ve srážku, jeli nejstarší muži džemy k hrobu světce, kde Ali ben Masul spí pod sykomorami svůj věčný sen. Oba kmeny se tam radily a myslely přitom na Merhamé, na milosrdenství. A výsledek jejich porady nemohl být jiný než slib toho pohnutého dne, daný nad mrtvým:

Buď mír! Buď mír!

SAMAH

1. KAPITOLA

HRDINA KREVNÍ MSTY

Každý návštěvník mého domu se ocitne, jakmile vstoupí do chodby, uprostřed mých cizokrajných památek z cest, z nichž nejprve vzbudí jeho pozornost arabské sedlo, které už teď mužů označit za vlastního původce tohoto vyprávění. Sedlo je z červeného orientálního sametu, zdobené zlatými výšivkami. Je to tak zvané pašovo sedlo s pohodlnými třmeny, s tím strašlivým udidlem, jímž je možné zkrotit odpor i toho nejsilnějšího koně.

Toto sedlo jsem získal prostřednictvím svého přítele, bohatého židoarabského kupce Mustafy Bustaniho v Jeruzalémě, jehož obchod leží v Suk el Bizaru. Jde-li se směrem k dnešnímu Ha-rameš Šerifu, je to po pravé straně, kde dříve stával Šalamounův chrám. Pod jménem "Židoarabové" je třeba rozumět ty Araby Svaté země, kteří se za svého dlouhého společného života s Židy postupně vzdali své zděděné nenávisti vůči Hebrejcům a přiklonili se k přísně starozákonným názorům "vyvoleného" národa víc než ke křesťanství. Stát se křesťanem není u těchto lidí menší hanbou, než přestoupit na židovství, ale tento přestup se týká jen vnitřního nazírání. Na osobní, dokonce obchodní styk neměl tento názor vliv.

Přes náboženskou rozdílnost jsem byl Mustafovi Bustaniovi přítelem. Kdykoliv jsem byl v Jeruzalémě, nakupoval jsem pokud možno jen od něho, ale dával jsem mu přednost nejen jako obchodníkovi, ale ještě více jako člověku. Věděl to a oplá-

cel mi to takovou náklonností, že jsem se těšil jeho plné důvěře. Proto jsem přicházel do jeho krámu často i tehdy, když jsem nechtěl nic koupit. Sedávali jsme spolu celé hodiny na veliké, kobercem pokryté bedně, pili jsme kávu, kterou vařil černoch Bern, a bavili jsme se spolu tak, jako bychom byli bratři a nemuseli jsme mít vůči sobě nejmenší tajemství. V takových hodinách se dal Bustani vyrušit jen opravdu vznešenými kupci. Obyčejné zákazníky obsloužil jeho

pomocník, na něhož se mohl spolehnout jako na sebe. Ten pomocník se jmenoval Habakuk. Byl to dobrý člověk a všeučebec, který dovedl všechno, co uviděl třeba jen jednou.

Mustafa Bustani měl velmi rád pohádky. Nejraději však poslouchal a vyprávěl pohádky, v nichž hrála úlohu víra v zázraky nebo styky mezi zemřelými a žijícími. Nebyla to však u něho pověřivost v obvyklém slova smyslu, protože Mustafa Bustani byl vzdělaný muž, který hovořil kromě arabštiny také turecky a persky a s lidmi ze západu se dovedl obstojně dorozumět také francouzsky a anglicky. Pokud jde o víru, byl pozoruhodně snášenlivý. Zdálo se však, že dříve tomu bylo naopak, protože měl bratra, který byl svou rodinou zavržen, neboť se dal pokřtít, a Mustafa Bustani se netajil tím, že tehdy s jeho zavržením souhlasil. Nyní, jak se zdálo, o tom přece jen smýšlel jinak. Nedožvěděl jsem se však nic víc, než že se jeho bratr obrátil do východního Jordánska a že se tam oženil s křesťankou. Proto byly potom všechny jeho pokusy o smíření s rodinou zamítnuty. Od té doby po něm nebyla ani stopa, ale vědělo se příliš dobře, že rodinná pouta s ním nemohla být nikdy úplně zprůtrhána. Zdálo se, že i "harém" mého přítele byl mírnějšího smýšlení, jemuž se ani Mustafa nemohl zcela uzavírat.

Harém - zajisté! Naše vzájemná důvěra totiž tak vzrostla, že se Mustafa se mnou neostýchal mluvit zcela otevřeně i o svém harému, což je vlastně mohamedánům zakázáno. Mým harémem byla ovšem jen má žena, protože nemám děti. Jeho harém se skládal také jen z jediné ženy, jedenáctiletého synka a černošské kuchařky. Ostatní služebnictvo se k harému nepočítalo. Mustafův syn, který dostal významné jméno Thar, byl nada-

ný chlapec, zdaleka ne tak pomalý a vážný, jak se u nás popisují orientální děti. Často přicházel z bytu, který nebyl ve středu města, do krámu svého otce, a když mne tam zastihl, nelenil a nejrůznějšími otázkami - nejneuvěřitelnějšími - vždy obrátil mé domácí poměry naruby. Dozvěděl jsem se od něho o všech novinkách v harému jeho otce, o každém rozbitém hrnci a každé chycené myši. Zato považoval za mou povinnost, abych mu i já vyprávěl všechna tajemství svého harému, a běda mi, kdyby se jednou domníval, že k němu nemám v té věci důvěru!

Tento přátelský poměr mezi otcem, synem a mnou měl za následek, že jsem byl otcem pozván jako host a při této příležitosti jsem poznal také hochovu matku. To se opakovalo několikrát. Často jsem strávil v domě Mustafy Bustaniho celé večery, a když jsem se při poslední návštěvě loučil, musel jsem slíbit, že s sebou příště přivedu svou ženu, jakmile zase přijdu do Jeruzalému.

Nomen omen. V rodině Mustafy Bustaniho bylo už od nepaměti zvykem, že se vždy jeden z členů rodiny jmenoval Thar. Tento zvyk pocházel ještě z dávno minulých dob, kdy rodina ještě kočovala. Nynějším nositelem toho jména byl právě Mustafův syn, který dnem i nocí usiloval o to, aby dělal svému jménu čest. "Thar" znamená odplata, pomsta, krevní msta. Je to starý, strašlivý zákon, který přikazuje: krev za krev, oko za oko, zub za zub! Za starých časů měl tento příkaz své dobré důvody, a snad je má u některých kočovných národů ještě dnes, ale v civilizovaných poměrech je to heslo nejen zavržitelné a trestné, ale prostě směšné. Ale sotva byl chlapec upozorněn na význam svého jména, žil zcela pod vlivem představy, kterou si sám vytvořil. Stále myslel na pomstu a neměl-li důvody, proč se mstít, nějaké si vymyslel. Všechno, co slyšel a viděl, mu sloužilo za důvod odplaty. Ovšem nikdy se mu za to nedostalo uznání, které čekal. Osud mu špatně rozuměl. Pomsta se mu sice vždy skvěle povedla, ale nakonec dospěla k hloupému obratu a padla falešným směrem, totiž na něho samého, a to na to místo, kde je odplata

) nomen omen = jméno znamená osudové určení

nejcitelnější, aniž škodí ostatnímu tělu. To však hochovi nevadilo, aby nezůstal svému jménu a svému určení věrný a nezačal vždy znovu.

Tyto nezbytné poznámky připojuji ke svému vyprávění proto, že jsem přišel ze Sumatry do Egypta, abych se tu setkal se svou ženou. Provedl jsem ji zemí faraónů a arabskou pouští a nyní jsme byli v zaslíbené zemi. Přicestovali jsme den předtím z Jaffy do Jeruzaléma. Chtěli jsme tu zůstat několik týdnů, abychom podnikli výlety do okolí až k Mrtvému moři a potom odešli do Damašku. Potřebovali jsme k tomu dvě sedla, jedno pánské a jedno dámské, a bylo samozřejmé, že jsem navštívil svého přítele Mustafu Bustaniho, abych je u něho koupil. Žena mne provázela. Mustafu a jeho rodinu znala z mého vyprávění stejně dobře jako já sám: jeho jako vzdělaného, ušlechtilého muže, který se bohužel ve výchově svého synka ubíral falešnou cestou, jeho ženu pak jako velmi živou, milou a dobrou bytost, která - stejně jako její muž - své dítě zbožňovala.

Má žena znala z mého vyprávění také Mustafova syna, který v sobě sdružoval vlastností svých rodičů v takové míře, že svou veselou, žertovnou matku bral velmi vážně a svého vážného otce velmi žertovně. Tak se skoro stále ocital v situaci, že otce, matku i celý svět posuzoval falešně.

Prošel jsem tehdy se ženou Jaffskou bránou do Suk el Bizaru a našli jsme Mustafu Bustaniho v krámu. Obsluhoval zákazníka, který si chtěl koupit nový fez a turban. Mustafa nás zpočátku nezahlédl a nevěnoval si nás. Uprostřed krámu stál velbloud, ale byl to jen Habakuk, Mustafův pomocník. Byl skloněn k zemi, opíral se o ruce a nohy a byl vystrojen a vyzdoben zcela jako velbloud, připravený k účasti na slavnostním průvodu. Ohlávka byla pošíta zvonečky a měla chochol z peří. Na předních nohou velblouda byly upevněny rolničky, boky měl ověšeny bavlněnými sítěmi se šňůrami skleněných perel a vzadu byl na "velbloudovi" pověšen vak z kozí kůže, naplněný vodou, patrně aby "velbloud" i jeho pán nezahynuli v poušti žízní. Vedle velblouda stál Thar, Mustafův synek, oděný jako obvykle do modré košile, která mu sahala až ke kolenům a loktům. Tvář, ruce a nohy

měl natřeny hnědou barvou. Když jsme přišli, právě volal na černocho Berná, skrčeného v kávovém koutě krámu:

"Jsem šejk Beduínů a krmím velblouda!"

Při tom strkal pomocníkovi do poslušně otevřených úst hrst salátových listů, které kupci venku odhodili a které Thar posbíral. Pomocník žvýkal a polykal píci tak hlasitě a povedeně, že by člověk pomalu uvěřil, že to skutečně velbloud.

Ostatně, že je to pomocník Habakuk, jsem poznal jen z toho, že mi to prozradil černochoch v koutě krámu. Podle tváře by Habakuka nikdo nepoznal, protože chlapec mu natřel obličej křížem krážem nejrůznějšími barvami tak, že se pod nimi lidská tvář úplně ztrácela.

Černochoch se zeptal chlapce:

"Proč jsi Habakuka takhle pomaloval?"

Udivená odpověď zněla:

"Ty to nevíš? To je přece srst, co jsem mu namaloval. Velbloud má v obličejích chlupy!"

Je nutné ještě poznamenat, že před sousedním krámem stál bohatě vyzdobený osel. Jeho pán, rozhodně ne obyčejný člověk, z něho slezl a vešel do sousedního krámu cosi nakoupit.

V té chvíli mne v Mustafově krámě zahlédl černochoch Bern. Právě tloukl v hmoždíři zrnkovou kávu, ale překvapeně odhodil kávu i hmoždíř a radostí ztropil takový povyk, jako by ho chtěli napíchnout na mučednický kůl. Upozornil tím na mne ostatní v krámě. Když mne před sebou náhle spatřil Mustafa Bustani, podivil se tak, že se tiše postavil a neřekl ani slovo. Tím větší duchapřítomnost prokázal jeho syn Thar. Skočil vzduchem jako tygr, radostně vzkřikl, ukázal na mou ženu a zeptal se:

"To je ta, kterou jsi nám slíbil?"

"Je to ona," odpověděl jsem.

Thar se před mou ženou třikrát dvorně uklonil, zakýval na svého "velblouda", aby k nám přišel, a prosil mou ženu:

"Prosím, sedni si na něho, protože jsem ho vyzdobil jen pro tebe!"

"Velbloud" se zdvihl na zadní nohy, setřel si rukama "srst" z obličejů a řekl:

"Nemám teď čas, Thare, dělat dál velblouda - musím převzít službu v krámě."

Shodil ze sebe velbloudí postroj a věnoval se zákazníkovi, kterého Mustafa Bustani přenechal osudu a svou pozornost soustředil na mou ženu. Jeho radost nad naším příchodem byla stejně velká jako upřímná. Pozdravil mne obvyklými úklony a přitiskl si mne na srdce.

"Jaké štěstí a blaho mne dnes potkalo! Aťhah buď pochválen! Buď u mne vítán jako doma, ty nejmilejší z mých přátel. Víš, že jsi mi svrchovaně vítán!"

Potom se Mustafa třikrát uklonil před mou ženou. Když k ní však chtěl promluvit, selhal mu hlas a z očí se mu vyřinuly slzy. Zakryl si oběma rukama tvář a tiše vzlykal. Pak začal plakat také jeho synek Thar, chopil se záhybů bílého cestovního šatu své ženy a začal si jím utírat nejen slzy, ale i hnědou barvu, kterou se pomaloval, aby naznačil, že je náčelníkem Beduinů. Pak si utřel do šatů své ženy barvu nejen z tváře, ale i z rukou, a potom řekl:

"Otec pláče proto, že jsi tady, a ona tě nemůže vidět."

"Proč mě nemůže vidět?" zeptala se má žena, která samozřejmě uhadla, že chlapec mluví o své matce.

"Zemřela," odpověděl chlapec. "Copak to nevíš?"

Lekli jsme se oba, já i má žena, a nebyli jsme hned schopni slova. Chlapec pokračoval:

"Matka se na tebe tolik těšila, protože tvůj effendi, kterého máme všichni rádi, o tobě vždy říkal jen pěkné věci. A tu přišla nemoc a zavřela jí oči. Odesli ji pryč. Otec nyní stále pláče, když si na ni vzpomene, a já si musím skoro každý den vymyslet novou pomstu, aby se zase zasmál. Ale otec se už proto nesměje, ani mne nebije, a to není dobré."

Chlapec se při těchto slovech rozhlížel krámem. Pohlédl na zákazníka, který si šel z hlavy kulatou turbanovou čepičku a odložil ji stranou, aby si vyhledal vhodný fez, což podle orientálních zvyků trvá vždy dlouho a je to spojeno s dlouhým vzájemným rozhovorem mezi zákazníkem a kupcem. Zákazník

měl hlavu nadobro holou a hladkou. Patrně tehdy šlehla chlapcovou tvář potměšilá myšlenka a hoch řekl:

"Něco mne napadá. Prosím vás, nerušte mne a dívejte se raději tam, kde nejsem."

Chlapec se opatrně plížil do kouta, kde stálo ohniště na vaření kávy a kde se válelo různé nádobí. Bylo tam také místo, kde sedával černochoch Bern, který je však nyní opustil, aby na pokyn svého pána připravil z několika balíků zboží a koberců pohovku pro mou ženu. Mustafa Bustani mu pomáhal, aby ovládl svůj smutek, a nevšímal si proto toho, co nám řekl jeho syn. Když byla pohovka hotova, usedli jsme. Dostal jsem své obvyklé místo na bedně a k tomu dýmku - čibuk. Vzhledem k smutné zprávě o úmrtí ženy našeho hostitele se ovšem naše zábava nemohla řádně rozproudit. Naštěstí nám vypomohla věc, která nás sem přivedla - koupě sedel. Bohužel, Mustafa Bustani je právě neměl na skladě, ale prosil nás, abychom se u něho zastavili zítra, že se postará o to, aby nám sedla opatřil.

V té chvíli nás vyrušil zákazník - venkovan z Ain Karimu. Nasadil si zase svou starou čepičku, obtočil ji turbanovou látkou a nyní ukazoval Mustafovi věci, které si v jeho krámě vybral: fez a kus pestré turbanové látky. Chtěl vědět, kolik to stojí. V Orientu se ani tak nepatrné věci nekupují rychle. Tentokrát však Mustafa Bustani - jen aby se tohoto zákazníka co nejdříve zbavil - řekl tak nízkou cenu, že kupec co nejrychleji zaplatil, aniž smlouval, a chvatně odešel.

Po jeho odchodu náš hovor oživil. Mustafa se chopil skoro každé příležitosti, aby se mohl zmínit o svém synovi Tharovi a mohl se o něm v jakémkoliv smění pochvalně vyslovit. Nemluvili jsme právě tiše a chlapec to tedy slyšel. Seděl na bobku v koutě u černochocha a přestrojoval se. Zač - to nám zatím zůstalo skryto. Látek k přestrojení v krámě nechybělo, bylo tu možné nakoupit, nač si jen člověk pomyslel, staré i nové věci. Když hoch konečně za pomoci černochocha dokončil své dílo, přišel k nám z kouta krámu zvolna, hrdě a důstojně, aby se nám představil. Oblékl se jako hrdina, pravděpodobně proto, aby zase vykonal nějakou "krevní mstu". Jeho přilba se skládala ze džbánu na

vodu, jeho krunýř tvořilo plechové stínidlo. Na nahá lýtká si připnul dvě staré, obrovské jezdecké ostruhy, pocházející patrně z doby křížáckých výprav. Za provazem, kterým se opásal, trčely nejstrašnější zbraně, jaké si jen lze představit, totiž tři nože, dvoje nůžky, dvě vývrtky na zátky a čtyři kratiknoty. Tyto zbraně vězely chlapci za pasem okolo těla.

Kromě toho si na sebe zavěsil past na myši, toulec na šípy a luk. Ostatní výzbroj, kterou držel v rukou, se skládala ze srpu, pochvy na šavli a staré pušky bez pažby a kohoutku. Obličej měl pomalován, jako by táhl do války - použil k tomu sice jen barvy, ale tak, že působily dojmem, jaký chlapec očekával. Obě líce a horní ret měl pomalovány modře, ale bradu na zeleno jako tráva. Pravou ruku a levou nohu si natřel zeleně, levou ruku a pravou nohu modře. Při pohledu na něho nebylo možné se tvářit vážně. Smáli jsme se, a s námi i Mustafa Bustani.

"Kdopak jsi?" zeptal se Mustafa obrněnce.

"Jsem Gedeon, hrdina -" odpověděl chlapec. Tvářil se zuřivě a zařinčel zbraněmi.

"Thar si vybírá své hrdiny vždycky ze Starého zákona," řekl nám jeho otec. Pak se obrátil k synovi a pokračoval:

"Co chceš dnes jako Gedeon vykonat -?"

"Musím pobít Baalovy kněze a zahubit Midianity!"

Následovalo nové, ještě silnější zařinčení zbraněmi. Bohužel nebylo možné dozvědět se o těchto chlapcových odvážných úmyslech něco bližšího, protože v té chvíli přiběhl znovu venkovan z Ain Karimu, rozčilený jako člověk, kterého zachvátil nejprudší hněv. Mluvil tak rychle a pobouřeně, že mu zprvu nebylo rozumět. Bylo slyšet a možné rozeznat jen slova:

"Fez - turban - holič - hlava - modrá - mýdlo - voda - ostuda - hanba, fuj!"

Když jsme ho poprosili, aby se uklidnil a pomalu vyprávěl, co se mu stalo, udělal to. A tu jsme se dozvěděli, že šel z krámu k holiči - jako vždy, když je ve městě. Dal si u něho ošetřit hlavu a vousy, protože čistotu věřícím předepsal sám prorok Mohamed. Když venkovan obnažil u holiče hlavu, což se smí stát právě jen u holiče a před nikým jiným, zařvali prý všichni

přítomní smíchem, protože venkovan neměl bílou hlavu, jak to odpovídalo jeho stáří, ale modrou jako nebe. Ukázalo se, že modř pochází z jeho turbanové čepičky, kterou si, když byl před chvílí u nás v krámě, sňal z hlavy a odložil stranou. Kdosi mu do ní v té době nasypal modrý prášek. Holič se sice pokoušel hlavu umýt, ale věc se tím ještě zhoršila, protože modrá barva se vodou rozpustila a vnikla ještě hlouběji a pevněji do venkovanova kůže. Alláh se nad ním slituj!

"Pohleďte na mne!" vykřikl venkovan a sňal si turban z hlavy. "Zločinec, který tohle spáchal a urazil mé šediny, ať se ukáže, abych ho mohl dát potrestat!"

Před našima očima se objevila úplně holá lebka, skvěle modrá jako nebeský blankyt. A k tomu myšlenka, že si tento muž nenasadil nový fez, ale právě svou starou, vybledlou čapku! Nebylo třeba si dlouho všimnout zle zřízeného muže a jeho bezradných hněvivých posunků, abychom vybuchli v bouři smíchu, jemuž jsme nemohli odolat. Má žena vybuchla první - naprosto se nemohla ovládnout. Za ní následoval černoch, potom pomocník Habakuk, pak já a nakonec také Mustafa Bustani. Smáli jsme se hlučně a upřímně, ale výbuch našeho smíchu měl zcela jiný následek, než jsme očekávali. Muž z Karimu nepropukl v hněv, byl spíše, jak se zdálo, sklíčen, pravděpodobně pocitem své vlastní směšnosti.

Jen jediný z přítomných se nesmál - Mustafuv syn Thar. V jeho tváři se nepohnul ani sval. Přistoupil k venkovanovi a hlasitě a vážně řekl:

"To jsem byl já - já jsem to provedl!"

"Ty?" zeptal se muž užasle. "Jak se může dítě odvážit zhanobit obnaženou hlavu pravověrného muslima?"

"Tak ji neobnažuj. Udělal jsem to ze msty, protože se jmenuji Thar - abys věděl."

"Thar?" zeptal se venkovan nechápavě.

"Ano, Thar! Copak jsi sám před chvílí neřekl, že věřící smí obnažit svou hlavu jen před holičem? Ty jsi však ukázal holou lebku také zde - nám! Proto jsem tě potrestal tím, že jsem ti nasypal do čepičky modrou odplatu!"

"Je něco takového možné?" zeptal se nabarvený muž užasle. "Ten chlapec mluví o tom, že prý mám být potrestán já - a ne on! Co tomu říká jeho otec?"

Otázka byla adresována Mustafovi Bustanimu. Než však mohl usouzený Mustafa odpovědět, chlapec řekl:

"Potřebuješ-li k něčemu otce, tedy si přiveď svého. Já ti svého otce nepůjčím! Jsem Gedeon, hrdina z Manassu. Žij blaze!"

Chlapec důstojně pokynul užaslému venkovanovi a vyšel z krámu. Vylezl tak, jak byl přestrojen, s celou svou výzbrojí na cizího osla, čekajícího před sousedním krámem, a cvalem odjel. Je známo, že orientální chlapci považují od své nejútlejší mladosti osla za nejlepší hřiště. Jen zřídka se najde chlapec, který by se bál jezdit na oslu nebo koni. Venkovan z Karimu skutečně nevěděl, co si má myslet. Hleděl s otevřenými ústy za chlapcem a nezmohl se na jediné slovo.

"To je k popukání!" zvolala má žena a stále se smála.

Neměl jsem čas jí odpovědět, protože mezitím vznikla další zápleтка. Majitel osla, na kterém hoch odklusal, zjistil, že osel zmizel. Zeptal se, kdo je ten podivně vyzbrojený chlapec, a vřítel se ze sousedního krámu k nám, aby věc vyřídl.

"Kde je Mustafa Bustani?" zeptal se.

"Tady jsem," odpověděl můj přítel, sklouzl z bedny, na které seděl, a hluboce se přichozímu uklonil.

"Znáš mne?"

"Ano - kdo by tě neznal! Jsi Osman Achyr Feryk, pasa pána pánů. Alláh mu žehnej!"

"Tvůj syn mi ukradl osla!"

"Neukradl ho, pane, jen si ho vypůjčil. Přivede ho zase zpět."

"Zabýváš se snad půjčováním oslů?" rozzuřil se muž. "A kdybych se tím zabýval, musel by se mne kluk napřed zeptat, zda si může vypůjčit mého osla!"

"Prosím tě, odpusť mu to!"

Venkovan z Karimu ustoupil skromně stranou při příchodu generála, na němž bylo znát jeho vysokou hodnost, i když měl na sobě prosté civilní šaty. Nyní, když venkovan slyšel, že je tu

také druhý poškozený a dokonce generál, dodal si odvahu a začal znovu:

"Ne, neodpouštěj!" řekl. "Chlapec tě okradl a mne zhanobil. Žádám, aby byl potrestán!"

Pasa se obrátil k venkovanovi a zeptal se:

"Kdojsi? Co se-"

Generál nedomluvil, protože spatřil venkovanu modrou lebku. Vytřeští! oči a boulel je stále víc, až nabývaly nezvyklý lesk. Nabarvený venkovan považoval tento okamžik za vhodnou chvíli, aby se dovolával spravedlnosti, a začal horlivě vyprávět o svém příkoří. Daleko se však nedostal, protože jeho modrá lebka byla neodolatelná. Na generála působila stejně jako na nás - nemohl se udržet a začal se tak smát, že jsme se my ostatní znovu rozřehtali na celé kolo. A co se stalo uprostřed tohoto všeobecného smíchu? Chlapec přiklusal na oslu zpět a za ním se hnál velký houf dětí. Zdálo se, že dospělí ho už znají a že se o něho nestarají a nevšímají si jeho podivných kousků, zato děti jím byly nadšeny.

Hoch zastavil osla přesně na téže místě, kde stál předtím, slezl z něho a vrátil se k nám do otcovského krámu stejně vážně a důstojně, jak nás před chvílí opustil. Působilo to na nás tak neodolatelně, že smích, který na chvíli umlkl, nyní propukl dvojnásobně. Také nabarvený venkovan se smál. Byl dokonce posledním z nás, kdo se přestal smát.

Thar zřejmě generála znal. Vzpřimil se před ním jako svíčka a zasalutoval tak, jak to viděl u vojáků. Generál se ho zeptal:

"Víš, kdo jsem?"

"Ano," odpověděl chlapec.

"Kdo tedy?"

"Ty jsi Benaja, vojevůdce krále Šalamouna!"

"Cože?" zasmál se důstojník. "Inu -je vidět, že jsi nevypadl ze své úlohy! Copak to máš za zbraně?"

Generál ukázal na nůžky, vývrtky a kratiknoty.

Chlapec se nedostal do rozpaků. Zřejmě nesčetněkrát naslouchal historickým příhodám, pověstem a pohádkám, protože znal minulost Jeruzaléma lépe než některý student na západě

dějiny svého rodného města. Byl si také dobře vědom symbolického významu svých zbraní. Odpověděl rychle a bez rozmýšlení:

"To jsou škorpioní, pane, kterými judsky král štípal své lidi do uší, když ho nechtěli poslouchat. A já jsem Gedeon, hrdina z kmene Manasse. Vypůjčil jsem si tvého válečného oře, protože jsem musel vykonat krevní mstu proti Midianitům. Tvůj válečný oř je však příliš tlustý a dýchavičný, proto jsem se zase obrátil, abych ti ho přivedl zpět. Děkuji ti, ale přitom tě lituji, protože tvůj oř skutečně není k potřebě!"

Chlapec znovu zasalutoval. Generál se smál, až slzel. Zdálo se, že je velmi dobromyslným člověkem.

Mustafa si pospíšil, aby využil generálovy dobré nálady k tomu, aby jeho synovi žert prominul. Zaprosil:

"Odpusť mu, pane, co udělal. Je to moudrý a dobrý chlapec, ale je dosud mladý -"

Těmi slovy však Mustafa dosáhl zcela jiného účinku, než očekával. Generálova tvář okamžitě zvažněla.

"O tom, že by tvůj syn mohl ujít trestu, není ani řeč!" řekl. "Prohřešil se dvojnásobně - na mně a na tomto muži,"

generál ukázal na venkovana z Karimu a pokračoval:

"A aby snad tvůj syn nakonec nesklidil místo trestu odměnu, potrestám ho vlastní rukou. Kde je nějaká hůl, která by se k tomu hodila?"

Černoch, který tu otázku zaslechl, přinesl z kouta tenkou, sukovitou hůl, která se dobře hodila k výchovným účelům, o nichž mládež obvykle mlčí. Generál se chopil hole, švihl jí několikrát na zkoušku vzduchem, spokojeně přikývl, zamžoural šelmovsky na nabarveného venkovana a zeptal se ho:

"Souhlasíš tedy s tím, aby byl hříšník odsouzen?"

"Ano," přisvědčil tázaný rychle.

"Mám vynést a vykonat rozsudek současně tvým jménem?"

"Ano."

"Dobrá, chlapec dostane deset ran. Pět za mne a pět za tebe. Vysázím mu je sám!" "Není to trochu málo, pane?" zeptal se venkovan zklamaně.

"Ne, není to málo. Je to až dost," odpověděl chlapec živě.

"Ty mlč!" osopil se na něho nabarvený.

"Co bych mlčel? Kdo dostane výprask, já, nebo ty?" odpověděl hoch.

"Ty!"

"Tedy nemůžeš cítit, je-li to málo, nebo moc," a obrátil se ke generálovi a zkroušeně dodal: "Pane, myslíš to vážně s těmi deseti ranami?"

"Ovšem," přisvědčil generál. "Pro hrdinu Gedeona to ovšem není velká čest, že dostane napráskáno holí."

"To si myslím," souhlasil chlapec. "Ale mám už to neštěstí, že nejen pomstu rozsévám, ale také ji přijímám. Prosím tě tedy aspoň o svolení, abych mohl odložit své hrdinské přestrojení."

Bylo mu to dovoleno. Chlapec zašel do kouta, kde se vařila

káva, svlékl tam svou válečnou výzbroj a vrátil se, aby se

dobrovolně vydal všanc trestu.

"Podrž ho!" přikázal pasa otci.

Mustafa zoufale pokrčil rameny, naklonil se vpřed, předsunul levé koleno a položil si přes ně svého syna Thara tím dobře známým způsobem, při němž je delikventova zadní část těla obrácena vzhůru. Thar si to dal líbit, aniž se bránil a aniž řekl jediné slovo. Generál se postavil, rozpráhl se a počítal rány, které chlapci sázal:

"Jedna - dvě -"

Dále se nedostal, protože v té chvíli má žena vstala a postavila se mezi vykonavatele rozsudku. Výkon trestu byl přerušen její prosbou o milost pro odsouzence. Generál přerušil výplatu a nejprve se ji zeptal, kdo je. Chvilí rozvažoval, potom se uklonil a odpověděl, že by její prosbě mílerád vyhověl, ale že od počtu deseti ran, které vyslovil jako ortel nad odsouzencem, rozhodně nemůže upustit, protože je zvyklý za všech okolností plnit slovo. Dvě rány, které už provinilci zasadil, nelze zmírnit, ale zbývajících osm prý může chlapci vysázet sama tak, jak jí káže její srdce. Přitom podal mému drahouškovi hůl, ustoupil a pokynul, aby se pokračovalo ve výplatě.

Má ženi pak vykonala ortel tak mírně, že jsme všichni, odsouzence nevyjímaje, byli spokojeni. Když se poté obrátila ke generálovi, už ho nespátřila. Než výplata skončila, vrátil se do sousedního krámu. Zůstal tu jen venkovan z Karimu, který se sice chystal vznést námitky proti mírnému výkonu trestu, ale Mustafa Bustani ho vyzval, aby přenechal potrestání otci, a doplnil svou výzvu žádostí, aby se muž za hodinu vrátil, že mu připraví pěkný dárek jako odškodné. Padlo ještě několik smířlivých slov, načež venkovan celkem spokojeně odešel. Zatím chlapec zašeptal, aby to otec neslyšel, mně a mé ženě:

"Otec se smál, viděli jste to? Jak mě to těší!"

Hochovy milé oči přitom zářily. Políbil mé ženě ruku a řekl:

"Děkuji ti za osm ran, které jsi mi dala, paní. Byly něžné a milé jako cukrovinky, ve kterých není pepř. Nikdy ti to nezapomenu. Víš, jsem hrdina. Prosím, abys se mnou v jakékoli nouzi a nebezpečí počítala!"

Potom chlapec opět zašel do kávového kouta, aby se za pomoci černocho zase přestrojil. Jeho otec se k nám posadil a pokračovali jsme v přerušném rozhovoru. Mustafa odbyl nejnovější kousek svého miláčka s úsměvem:

"Byl mazlíčkem své matky. Ona mu všechno prominula."

"Pověz mi, příteli," řekl jsem, Jak se u hochy projevila jeho zvláštní záliba v barvách? Pozoroval jsi ji teprve nyní, nebo už dříve?"

"Už dříve," odpověděl Mustafa. "Můj černocho a kuchařka - černoška - jsou manželé. Mají chlapce, který se začal před časem učit natěračem. Od té doby má můj syn zálibu pro pestré barvy. Zdá se, že se narodil umělcem. Samozřejmě je možné zatím pozorovat jen začátky, ale prozrazují "ž tolik, že si myslím, že můj krásný obchod jednou přejde do cizích rukou, protože můj syn u obchodu nezůstane. Islám sice zakazuje zobrazovat lidské tělo, ale i ostatní výtvořiny přírody skýtají tolik velikosti a krásy, že Tharovi a jeho umění zbývá dost, aby se stal slavným. Všichni moji známí jsou toho názoru, že v něm vězí něco významného. Nejsem povinen z něho udělat velkého muže?"

Mustafa nemluvil právě tiše. Chlapec slyšel každé jeho slovo. Zamířil z kouta k nám a řekl mi:

"Musíš se dozvědět všechno, effendi. Otec ti nepověděl, co bylo třeba. Je to tak:

Otec říká: 'Thar byl mazlíčkem své matky, ona mu všechno prominula, ale hoch má umělecký talent a stane se z něho velký muž.' Moje matka však o mně vždycky říkala: 'On je otcovým mazlíčkem, otec mu všechno promine, ale přesto má chlapec talent stát se hrdinou. Bude z něho velký muž.' A učitel, ke kterému chodím, o mně pořád říká: 'On je mazlíčkem svého otce, své matky a celého příbuzenstva - oni mu všechno prominou. Ale ten kluk nemá ani nejmenší vlohy k tomu, aby se z něho stalo něco velkého, a hodí se jen k tomu, aby handloval, čachroval a švindloval.' Tak, teď to víš, effendi!"

Chlapec pronesl ta slova vážně - a také to bylo vážné, dokonce důležité. Jeho otec netušil hluboký smysl, který byl v poctivých slovech dítěte. Má žena mu však porozuměla, protože se na mne podívala a významně pohnula hlavou. Chlapec se pak ještě jednou přestrojil. A změnil i barvy, kterými se namaloval. Nevoloil sice nový druh barev, ale jinak je uspořádal. Co bylo dříve na jeho těle zelené, to bylo nyní modré, co bylo dříve modré, to bylo teď zelené. Měl nyní zeleně namalovanou pravou nohu, levou ruku a obě líc a modře levou nohu, pravou ruku, horní ret a bradu. Zeptal jsem se ho:

"Kdo jsi nyní?"

Odpověděl ihned:

"Jsem Judas Makabejský a musím vykonat krevní mstu na Asyřanech, ale prozatím toho nechám, protože jsem slyšel, co o mně řekl otec. Povádal jsem ti, jak o mně otec smýšlí, jak o mně smýšlela matka a co si o mně myslí můj učitel. Teď bych chtěl také vědět, co si o mně myslíš ty, effendi."

"Napřed mi řekni své mínění o tom, kdo má pravdu: tvůj otec, matka nebo učitel?"

Chlapec se začervenal, pohlédl na svého otce, jako by ho prosil za odpuštění, a potom odpověděl:

1

"Otec mám rád, matku jsem měl také rád, ale ani jeden z nich nemá pravdu, effendi. Učitele nemám rád, ale on má pravdu."

Po této odpovědi jsem nemohl odolat. Přitáhl jsem chlapce k sobě a políbil ho na čelo, které naštěstí neměl pomalováno. Srdce mi překypovalo a spatřil jsem, že také moje žena byla dojata.

"Dej mi lhůtu k odpovědi, co si o tobě myslím," žádal jsem hochu. "Vidíme se zase po dlouhém čase poprvé a ty jsi jiný, než jsi byl dříve. Nyní tě budu vidět často, takže si o tobě udělám úsudek. Potom ti povím, jak o tobě smýšlím, než opustím Jeruzalém."

"Opravdu?" ptal se hoch vážně.
"Ano, opravdu," odpověděl jsem.
Hoch mne tiše pohladil po tváři a dušoval se:
"Mám tě rád, effendi. A ty budeš mít pravdu. Vím to určitě. Chceš se někdy podívat na to, co jsem namaloval?"
"Ano."
"Kdy zase přijdeš?"
"Zítra v tuto dobu."
"Takže už dopoledne. Ó, musím tedy začít už dnes odpoledne malovat a dokončit obrazy."
Hoch chvíli rozvažoval. Šibalský úsměv mu šlehl zeleně natřenou tváří a okolo modře namalovaného rtu. Potom se zeptal svého otce:
"Smím tě poprosit, otče, abys mi pro dnešek půjčil náš zahradní domek?"
"Co tam chceš?" vyptával se otec.
"Chci namalovat dva obrazy a zítra je ukázat effendimu."
"K tomu svoluji,"
"Ale nikdo mne nesmí rušit a nikdo za mnou nesmí do domku přijít, když si to nebudu přát!"
"Ani já ne?" zeptal se otec.
"Ani ty!"
"Hm, to je divné, ale doufám, že se ti podaří effendimu ukázat opravdu něco pěkného, a nemám tedy nic proti tomu."
"Alláh buď pochválen!" zvolal chlapec. "Hned začnu!"

Udělal nadšením kotrmelec a vyletěl z krámu.

"Nuže, co mu říkáš?" zeptal se mne Mustafa po minutě ticha. "Jaký je to chlapec! Nemám pravdu? Umělec!"
"Počkat!" odpověděl jsem. "To teprve uvidíme. Takový úsudek je nutné důkladně rozvážit! Slyšel jsi, že jsem si vyžádal lhůtu k úsudku. Zítra se tu zase sejdeme."

2. KAPITOLA MALÍŘSKÉ UMĚNÍ

Odešli jsme. Bylo poledne, začátek nejparnější denní doby, kterou člověk nejraději stráví v chladné světnici. Když parno pomínulo, vydali jsme se na Olivetskou horu, abychom si vyšli na procházku do Bethanie a pak se přes Betfage a Kafr et Tur vrátili do města. Vzal jsem s sebou fotografický přístroj, bez něhož má žena nikdy necestuje. Pokud jde o mne, nezabývám se na cestách podobnými věcmi, protože zabere čas a jsou na překážku volnému pohybu. Moje žena si však ráda donese domů na památku fotografie, které sama zhotovila, aby jimi později potěšila sebe i jiné. Také dnes pořídila v Bethanii několik snímků, které zachytily zbytky podivných skal a zdí.

Vystoupili jsme až na samý vrchol Olivetské hory. Jsou tu místa, z nichž je možné zahlédnout nejen východojordánské hory, ale i část Mrtvého moře. Zatímco jsme se kochali touto bohatou vyhlídkou, rozhovořili jsme se o dnešní návštěvě u Mustafy Bustaniho. Poznamenal jsem, že proti dřívějšímu vypadá sešlý a zestárlý, což ostatně přichází s lety samo sebou. Smrt jeho ženy ho zkrušila mnohem víc, než by se jinak člověk u mo-hamedána domníval. Nebo ho snad skličovalo ještě něco jiného?

Zatímco jsme dosud upínali svou pozornost výhradně na východ, nyní jsme se obrátili k západu - k městu. A tu jsme opodál zahlédli osamělého muže, který seděl blízko keřku svatojánského stromu, ruce měl sepjaty jako k modlitbě a strnule

zíral k východu. Bylo to krátce před soumrakem. Museli jsme přejít okolo něho. Když jsme přišli blíže, muž vstal. Věřu, nebyl to nikdo jiný než Mustafa Bustani, náš přítel, o němž jsme právě hovořili. Zdálo se nám, jako by nenadálým setkáním s námi upadl do rozpaků. Vypadal, jako by se cítil přistižen při něčem, co se neměl nikdo dozvědět, a jeho slova, která připojil k pozdravu, zněla jako povinnost omluvit se.

Řekl nám, že místo, na kterém jsme se právě nalézali, si od nějakého času zamiloval a skoro denně je navštěvuje, aby z něho pohlízel k východu. Musel jsem bezděčně pomyslet na jeho zavrženého bratra, který zmizel beze stopy kdesi na východě. Usedli jsme na chvíli vedle Mustafy a brzy jsme poznali, že je v podivné náladě, jejímž podkladem -jak bylo možno vycítit - je slabošská bezradnost. Za chvíli začal opět hovořit o oblíbeném předmětu svých rozmluv, totiž o souvislosti viditelného a neviditelného světa a o biblickém tvrzení, že se dějí zázraky. Přiznal se nám, že ho sem na toto místo do hor žene sen, který byl tak určitý a jasný, jako by Mustafa nesnil, ale jako by viděl při plném vědomí všechno, co se v tom snu odehrávalo. Zřetelnost jeho snu byla prý tak přesvědčivá, že si Mustafa zapsal den, kdy se mu sen zdál. Byl to patnáctý den měsíce adaru - března. Napůl omluvně a napůl tázavě dodal, že se neodvažuje doufat, že bychom se o jeho sen zajímali. Museli jsme ho ujistit, že všechno, co se týká duševního života, nás plně zajímá. Pak nám vyprávěl:

"Viš, effendi, že můj bratr byl rodinou zavržen proto, že se stal křesťanem, a že jsme odmítli všechny jeho pokusy o smíření s námi, protože se potom ještě dokonce oženil s křesťankou. Od té doby je nezvěstný. Nikdo se nemohl dozvědět, kam se obrátil. Ale nevíš, effendi, že zavržení mého bratra mělo také za následek jeho úplné vydědění a že můj bratr ztratil všechno, nač měl stejné právo jako já. Stal jsem se jediným dědicem a on byl chudý jako žebrák."

"Je to důsledek vašich zákonů a rodinného práva," poznamenal jsem.

"Jsi však křesťan, effendi, a proto si jistě myslíš něco jiného,

než mi říkáš, abys mě utěšil," namítl Mustafa. "Dlouhá léta jsem necítil ani stopu nespravedlnosti, které jsem se vůči

němu dopustil. Ale majetek a náboženství jsou přece zcela rozdílné věci. Můžu snad být z rad věřících zavržen, jestliže se mé bohatství zrnění v chudobu? Ne! Stejně mne nesmějí zavrhnout z kruhu majetných proto, že jsem nezůstal muslimem, ale že chci být křesťanem. Ta myšlenka není z mé hlavy - je to myšlenka, která vznikla v hlavě mé ženy. V jejím srdci byla láska a dobrota, jaká v mém srdci nebyla. Tato její dobrota měla těžkou práci, než mne přemohla, ale podařilo se jí to. Má tvrdost měkla, a když žena, matka mého syna, zemřela - zemřela jako vítěz. Slíbil jsem jí, že budu hledat svého bratra a o všechno, co mám, se s ním rozdělím. Děkovala mi, žehnala mi, zavřela oči - a skonala."

Mustafa si zakryl tvář rukama a chvíli mlčel, aby překonal pohnutí. Pak pokračoval:

"Hledal jsem bratra a dal jsem ho hledat, ale marně. Bratr zmizel. Neustále jsem na něho myslel, skoro tak často jako na svou ženu, jejíž smrt mi vzala víc, než si ty, effendi, pravděpodobně myslíš. Najednou mě napadlo, zda můj bratr nezemřel a zda on a ona, má nebožka žena, nejsou spolu někde na onom světě, zda se tam neshledali a nemluví spolu. Zhloubal jsem se do takových myšlenek, usínal jsem s nimi a také se s nimi probouzel. A tu - patnáctého dne měsíce adaru se mi ve snu zdálo, že klečím v mešitě a modlím se. Náhle se otevřela stěna a zjevil se mi můj bratr. Vyzval mne, abych si zapamatoval, co •mi řekne. Jeho slova zněla: 'Umřel jsem, ale žiji. Vy jste mi neodpustili, já jsem vám však odpustil. Pošlu ti své odpuštění. Blíží se z východu. Denně je vyhlížej a potom naprav to, co jste spáchali.' Potom zase zmizel. Stěna se zavřela a já jsem se probudil. Sen se mi zdál tak jasně a pravdivě, že jsem opustil lůžko, abych si zapsal datum. Od té doby denně přicházím sem nahoru, abych vyhlížel k východu, zda se můj sen naplňuje. V Bet'hanii se však zdržím vždy jen krátce, abych navštívil Lazarův hrob. Proč - nevím - ale je mi tak, jako bych se tam měl sejít s poslem mého bratra. Co říkáš mému snu, effendi?"

"Je podivný," odpověděl jsem. "Ale přece jen tě tvé vlastní pocity vedou správněji než sebemoudřejší vypadající zpráva, kterou ti může dát někdo jiný."

"Myslíš tedy, že mám ve svých každodenních vycházkách sem na toto místo nahoru pokračovat?"

"Brání ti někdo nebo něco v těchto vycházkách?"

"Ne."

"Není tedy důvod, proč bys nemohl pokračovat."

"Zpočátku pro mne bylo těžké promluvit s tebou o těchto věcech, ale nyní cítím, že se mi tím ulehčilo. Ale pojďte, začíná se smrákat. Musíme jít, nebo nás cestou zastihne tma."

Měl pravdu. Večer se už snášel a museli jsme pospíchat, abychom se včas dostali domů.

Cestou nám Mustafa ještě řekl, že se o nás staral i obchodně. Ví o velmi pěkném pašově sedle v El Chalilu. Sedlo pochází z Arábie a je na prodej. Pošle tam svého člověka, aby je přinesl, a potom mi je ukáže.

"Já musím také do El Chalilu," řekl jsem mu, "protože chci své ženě ukázat Abrahamův hrob a proslulý háj Mamre, lede se patriarchovi zjevili tři andělé."

Mustafa radostně zvolal:

"Tedy vás doprovodím, dovolíte-li. Mám tam tolik důležitých věcí na práci, že bych nejraději odcestoval už zítra."

"To můžeš. Je nám vhod kterákoliv doba, která se ti bude hodit."

"Tedy opravdu už zítra?"

"Ano."

"A smím s sebou vzít svého syna Thara? Bude celý šťastný, bude-li s vámi a se mnou sedět ve voze a pojedje-li do pro něho neznámého světa. Dosud se nedostal dále než do Betléma."

"Těšíme se, že ho vezmeš s sebou."

"Dobrá! Ujednáno! Pojedeme! Obstarám vůz. A protože nyní musíte jít kolem mého domu, prosím vás, abyste se u mne na okamžik zastavili. Uvidíte, jakou bude mít chlapec radost, že jste dovolili, aby jel s vámi."

Než jsme dorazili k Mustafovu domu, už se úplně setmělo.

Můj přítel zaklepal na vrata, která byla zevnitř zavřena na závoru. Blížily se vleklé kroky. Přišla nám otevřít kuchařka. Měla v ruce orientální lucernu, chráněnou proti větru, a v jejím světle jsme spatřili, že celá její postávka je zahalena do kdysi snad bílého roucha, nyní však plného modrých, zelených, červených a žlutých skvrn tak, že původní barvu už skoro ani nebylo možné rozeznat.

"U Alláha! Jak to vypadáš?" zvolal Mustafa.

"To je umění," odpověděla pyšně černoška a její ústa se rozšířila spokojeným úsměvem.

"Umění-jakto?"

"Malujeme Rudé moře, Začali jsme hned po obědě a ještě nejsme hotovi."

"Ty - ty také maluješ?" zeptal se Mustafa, jehož hlavou blesklo neblahé tušení.

"Ano, já," ujišťovala ho černoška svrchovaně spokojena. "Vyvolený maluje jen vodu, vzduch a slunce, ale já maluju zelenou zem, což on nedovede."

"Zelenou zem? A na čem to malujete? Doufám, že jen na papíře!"

"Na papíře? Ba ne, to by přece bylo příliš malé, pane. Malujeme to na stěnu."

"Na stěnu? Kdepak?"

"V zahradním domku."

"Alláh! V zahradním domku - na stěnu! To je přece strašné! Co to zas uvidím? Musím se na to hned podívat!"

A Mustafa odběhl od vrat, kde dosud stál. Teprve nyní nás černoška zpozorovala. Posvítla na nás poznala mne.

"Effendi! Už dnes? Vyvolený přece říkal, že přijdeš teprve zítra! Pospěš si a následuj mne. Ty to smíš vidět! Vyvolený to řekl, ale pánovi je to dosud zakázáno. Musíme rychle za ním - on nesmí dovnitř!"

A už utíkala pryč i s lucernou. Následovali jsme ji pomaleji - po tmě. Nebylo to daleko, sotva dvacet kroků. Obytný dům

ležel uprostřed zahrady, zahradní domek však stál u zahradní zdi.
Mustafu Bustaniho už nebylo možné dohonit. Nepochybně by

se stejně nedal zadržet, aby nevstoupil na místo, které bylo nyní sídlem umění!
Zahradní domek byl stavěn do čtverce. Dveře měl do zahrady, ale na ostatních třech stěnách nebyla okna, takže na těchto stranách neměl výhled do zevnějšího světa. Byl natřen světležlutě jako slonovina a vyzdoben zlatem psanými výroky z koránu. Ze svých častých návštěv jsem ten domek znal dobře. Svou uzavřeností, čistotou a prostotou na mne vždy působil blahodárně. A nyní?

Nyní byly jeho dveře otevřeny dokořán. Před nimi stál Mustafa Bustani, který dosud nevstoupil do domku, protože mu v tom jeho syn bránil. Ze stropu visela ampule, jejíž lampa hořela jasným plamenem. Uprostřed domku bylo vidět umělce, jehož postava a košile, jak se zdálo, už nebyla jako dopoledne ponořena do dvou, ale do čtyř barev, a to blankytně modré, jedovatě zelené, zářivě žluté a žhavě rudé. Pomyslel jsem si, že takové křiklavé barvy ovšem rozčilují, pokud je někdo umělecky jemněji založen. Nebylo tedy divu, že chlapec nebyl právě v dobré náladě. Ještě než jsme došli k domku, zaslechli jsme, jak zlostně volá na svého otce:

"Ne, slíbil jsi mi to! Nesmíš dovnitř! Ještě nejsem hotov. Effendi bude první, kdo to smí vidět!"

"Ale on je přece tady - effendi je tady!" volal Mustafa.

"Kde?"

"Zde jsem," ohlásil jsem se a odsunul otce stranou, abych se ukázal synovi.

"Už dnes? Chtěl jsi přece přijít až zítra, effendi. Ale je pěkné, že jsi tady už teď. Vstup tedy - ty i tvůj harém," dodal hoch a ukazoval na mou ženu.

"A co já?" přerušil ho otec.

"Chci být tak laskav a také tobě to dovolit, protože obě hlavní osoby jsou už tady. Dovoluji ti to však jen proto, že i ty jsi ke mně občas shovívavý."

"Bohužel! Alláh ví, že jsem!"

Začali jsme si tedy prohlížet Tharovo dílo a musím popravdě konstatovat, že ani předtím, ani potom jsem neviděl něco tak po-

divně účinného a zvláštního. Stáli jsme před výkonem tak bezpříkladným, že musím věc předem aspoň částečně vysvětlit, neboť popis díla stejně jako u Rafaela Santiho nebo Rembrandta byl nemožný.

Zahradní domek, jak jsem už řekl, se otvíral jen na jedné straně směrem do zahrady. Byl podle orientálního zvyku proti zevnímu světu uzavřen. Vstoupil-li člověk otevřenými dveřmi, ocitl se před třemi uzavřenými zdmi - jednou vpředu, druhou po levici a třetí po pravici. Ty stěny byly dříve, jak jsem se již zmínil, světle žluté, zdobené zlatými výroky z koránu. Ted' už tomu tak nebylo. Stěny byly pomalovány zeleně, modře a žlutě. Výsoko na stropě, tam, kde byla upevněna šňůra ampule, byla velká, žlutá skvrna, která býk kdysi pravděpodobně kulatá. Této formě však věrna nezůstala - smísila se s modří. Kromě toho mohl člověk s trochou obrazotvornosti rozeznat po pravici a po levici dvě namalované zelené plochy.

"Ha! Ted' tu všichni stojíte a žasnete!" řekl Thar a pohlédl na nás z vysoka. "Víte, co to znamená? Víš, effendi, co to je?"

Protože se obrátil přímo na mne, byl jsem nucen přijít věci nějak na kloub. Byl jsem však tak diplomatický, že jsem nejmenoval žádný předmět, který by měl obraz představovat, protože jsem si chtěl rozhodně zachovat umělcovu úctu. Odpověděl jsem proto jen všeobecně, ale pokud možná nadšeně:

"Hm - jak vidím, je to hotový modro-zeleno-rudožlutý zázrak!"

"Zcela správně!" přisvědčil chlapec. "Ty nikdy neřekneš nic nesprávného, effendi. Stálo nás to hrozně námahy a barvy. Jen se podívej!"

Ukázal na zem, kde stálo několik prázdných a poloprázdných hrnců s barvami, štětců nejrůznější velikosti a roztíracích hadříků.

"To jsme donesli od barvíře," pokračoval Thar, "a protože už bylo málo času a sám bych to nestihl, musela mi pomoci kuchařka. Malovala však jen půdu, to je lehké, ostatní jsem musel udělat sám. Ona k tomu nemá vloh." "

Tharův otec jen stěží ovládal svůj hlas, když se zeptal:

"Kdopak ti dovolil přemalovat ty stěny a drahocenné výroky z koránu, darebo?"

"No - přece ty! Ptal jsem se tě, zda můžu v zahradním domku namalovat dva obrazy, a ty jsi mi to dovolil."

"Copak mě vůbec mohlo napadnout, že je budeš malovat po stěnách? Ještě si o tom promluvíme, synu!" Švihl rukou do vzduchu, jako by v ní měl hůl, a dodal: "Ostatně, já tu vidím jen jeden obraz, ne dva."

"Rozmyslel jsem si to. Bude víc obrazů než dva. Tohle je první, ostatní ještě přijdou. Effendi chce vidět, co dovedu, a proto mu musím ukázat co možná nejvíc."

"Ještě víc obrazů? Takových obrazů? Zbláznil ses? Jaképak obrazy?"

"Zítra budeme malovat v harému!"

"Co?"

"Trouby z Jericha a hroutící se zdi."

"Alláhu, slituj se! A pozítří?"

"Pozítří malujeme v ložnici."

"Ale co?"

"Zkázu Sodomy a Gomory s ohněm a kouřem, blesky a hromy. Už jsem objednal barvy."

"Objednal. I to ještě! V ložnici blesky a hromy - a kouř. Zdá se, že pro tvé umění není nic nemožného, ty nevychovaný hochu! Vidím, že ti to musím zatrhout. Copak vlastně představuje tahle plácance před námi? Vždyť v tom není ani za mák myšlenky!"

Mustafa při slova "zatrhout" udělal pohyb, jako by chtěl svého syna tak jako dnes dopoledne zase ohnout přes koleno. Přes tuto vyhrůžku se chlapec zasmál a odpověděl:

"Žádná myšlenka? Na tom obraze je přece celý izraelský národ a faraón se všemi Egyptany!"

"Jak to?" vyzvídal otec. "Vždyť není nikoho z nich vidět!"

"Protože jsou právě ve vodě! Ten obraz je průchod synů Izraele Rudým mořem, copak nepoznáváš Rudé moře, prostírající se právě před tebou? A tamhle je modrý vzduch - a docela navrchu, přímo nad hlavou, žluté slunce, protože je právě po-

ledne. Tady vlevo ta zelená země, to je Egypt, a ten dům, to je faraónův palác. A tady vpravo ta zelená skvrna, to je Palestina - a v tom domě, co tady stojí, bydlí král Jebusiter. Uprostřed leží Rudé moře. Synové Izraele byli otroky Egypta. Mojžíš je vysvobodil. Utekl s nimi přes Rudé moře. Právě teď jsou všichni v moři - faraón za nimi pospíchal s celým vojskem. Podívej se sem. Právě poslední z faraónových vojáků zmizel v moři, které se nad nimi zavfelo - tady je ještě vidět jeho patu, která ještě není ve vodě. A tamhle na druhé straně vycházejí synové Izraele z vody. Je už vidět prsty na noze prvního z nich, které už vylézají z vody. Copak to všechno nejsou myšlenky?"

A chlapec se rozkročil před svým otcem a díval se mu do tváře. A tu za námi zazněl vyčítavý hlas černošky, která stála s lucernou u dveří a všechno slyšela:

"A všechno, ten zelený Egypt, a to všechno, ta zelená Palestina, to je všechno ode mne! Zítřejí maluju Jericho!"

Tu se už dobrý Mustafa Bustani nedovedl ovládnout a vybuchl hněvem:

"Co budeš zítra malovat, to se ještě ukáže!" zahřměl na černošku. "Pryč - táhni! Už ať jsi v kuchyni!"

Černoška se tak polekala, že se roztřásla na celém těle. Lucerna jí vypadla z ruky a zhasla. Polekaná žena utíkala odtud, jen co jí nohy stačily.

Tento účinek hněvivého výbuchu přiměl Mustafu k tomu, že se ovládl. Omlouval se nám:

"Promiňte. Zlost není nikdy dobrým rádcem. Dovolte, abych vás doprovodil."

Porozuměli jsme ubohému otci a velmi dobře jsme ho pochopili. Doprovodil nás až k vratům, kterými jsme přišli.

Mustafa nám řekl:

"Přesto zůstane na tom, co bylo ujednáno! Zítřejí jedeme - časně ráno. Přijedu pro vás v sedm hodin. Zda s sebou vezmu také chlapce, ještě nevím."

"Chceš ho potrestat?" zeptala se má žena, které se chlapec zřejmě zalíbil.

"Kdo si v tomto případě zaslouží trest, o tom budu ještě pře-

mýslit," odpověděl Mustafa vážně. "Zdá se mi, jako by mi s vámi vzešlo světlo. Je mi tak, jako bych od dnešního dopoledne měl jiné oči a uši. Jak se stalo, že jste se bez jakéhokoliv zřejmého důvodu pustili toutéž cestou na vrchol Olivetské hory - kudy denně chodím i já - a přesně v tutéž dobu?"

"Náhoda," odpověděl jsem.

"To říkáš ty, ale sám tomu nevěříš. Vím velmi dobře, že slovo náhoda považuješ za východisko z rozpaků, ale to je teď vedlejší. Hlavní věc pro dnešní večer je můj syn. Musím uvažovat, musím být sám a - vám oběma to můžu říct, aniž se musím stydět - musím se modlit. Napadlo mě, že jsem s duší svého syna na falešné cestě. Jen Alláh zná skryté hloubky našeho nitra. Ukáže mi, co je správné a co ne. Prosím vás, nemějte o chlapce starosti. Nebude potrestán. Dobrou noc!"

"Dobrou noc!" řekli jsme, podali jsme mu ruce a odcházeli, zvědaví na to, jak se věc zítra vyvine.

3. KAPITOLA

V ZEMI KANAANITŮ

Do Hebronu!

Jaké vzpomínky se pojí ke jménu tohoto starého slavného města králů a levitů! Říká se, že je to nejstarší město zaslíbené země. Podle 4. knihy Mojžíšovy (13,23) existovalo toto město už tři tisíce let před Kristem. Podle středověkého podání leželo poblíž tohoto města místo, kde Bůh stvořil Adama. Město Hebron se dříve jmenovalo Kiriath arba a obývali je pohádkoví obři. Později bylo hlavním městem Hetitů, jejichž knížata zde vládla. Když izraelští synové dobyli Kanaanu, připadlo město Hebron Kalebově rodině. Později tu prožil král David prvních sedm let své vlády. U bran tohoto města byl zavražděn Abner a byli tu na Davidův rozkaz pověšeni muži, kteří usmrtili Saulova syna Isboetha. Z Hebronu vyšla Absolonova vzpoura proti jeho otci. V době babylonského zajetí padlo město do rukou Edomitů, kteří však byli zase vypuzeni Judou Makabejským. Římané město zničili a jeho obyvatelstvo prodali do otroctví. Křižáci učinili z Hebronu biskupské sídlo, které bylo i pro Mohamedány vždy posvátné, protože bylo sídlem patriarchy. Bydlel tu Abraham a v Hebronu začalo také Jakubovo tažení do Egypta. Muslimové nazývají Abrahama Chalil ér Raman, přítel Milosrdného, z čehož Hebron dostal své nynější arabské jméno El Chalil.

Hebron je tedy svrchovaně úctyhodné město, ale nevlídné k cizincům, zejména vůči křesťanům. Obyvatelstvo patří k

nejnesnášenlivějšímu z celé země. V městě bydlí asi devět tisíc muslimů a pět set Židů. Neštítí se sice na křesťanech vydělávat hodně peněz, ale považují je za méněcenné a dokonce nečisté, za nepřátele, jejichž dotekem se člověk poskvíní. Křesťan procházející ulicemi Hebronu udělá dobře, jestliže se snaží na sebe pokud možno co nejméně obracet pozornost "pravo-verných", jinak se může lehce stát, že za ním přinejmenším poběží děti a budou mu nejen spílat, ale házet po něm to, co jim přijde pod ruku. Tento nepřátelský poměr se nejzřetelněji projevuje tím, že v Hebronu není

hostinec, který by přijímal křesťany, i když je město spojeno s Jeruzalémem sjezdnou silnicí. Dnes je tomu jistě jinak. Naposledy jsem byl v Hebronu v roce 1900.

Je-li toto město s přívětivým jménem, ale nepřívětivým obyvatelstvem přesto navštěvováno Evropany, může za to děkovat jen křesťanské úctě k arciočům, zvláště k Abrahamovi. Když Sára zemřela, koupil Abraham od Hetita Efrona dvojitou jeskyni Machbelu a proměnil ji v hrobku. Říká se, že je tam pochováno všech šest členů jeho rodiny, a to Abraham, Isák a Jakub, Sára, Rebeka a Lea. Chrám, který dala na tomto místě postavit svatá Helena - někteří říkají, že to byl císař Justinian - byl muslimy změněn na mešitu, kterou křesťané bohužel nesmějí navštěvovat. Smějí si tuto svatyni prohlédnout jen zvenčí. Aby směl člověk vstoupit dovnitř, musel by být vznešenou knížecí osobností nebo k tomu mít zvláštní písemné svolení nejvyšších úřadů.

Nablízku na Der el Arbain je hrob Isaiáše, otce krále Davida. Půl hodiny od města stojí Abrahamův dub a tvrdí se, že je to místo, kde kdysi stál háj Mamre. Téměř každé zvláštní místo v okolí je spojeno se vzpomínkou na patriarchu.

Druhého dne ráno po naší návštěvě v domě Mustafy Bustani-ho v Jeruzalémě zastavil před naším bytem přesně v sedm hodin čtyřsedadlový kočár. Ve voze seděl Mustafa Bustani a jeho syn Thar.

"Tedy přece!" řekla moje žena, když to viděla. "Chlapec smí s námi."

Také já jsem se nad tím zaradoval. Hoch vyskočil z vozu a

přišel pro nás. Byl svátečně oblečen, měl žluté střevíce, bílé punčochy, bílé kalhoty, přes ně bílou beduínskou košili a červenou vestu se žlutými šňůrami. Na hlavě měl červený fez, okolo něhož byla obtočena bílá hedvábná látka.

"Jsme tady," pozdravil nás. "Otec vás prosí, abyste už šli."

Znělo to jako úřední hlášení, ale chlapec tiše a důvěrně dodal: "Asi jste si včera večer mysleli, že budu bit?"

"Ne," odpověděl jsem.

"Ne? Já jsem čekal, že budu bit. Určitě jsem to čekal! A chtěl jsem, aby mi otec natloukl," řekl hoch. Chvilí přemýšlel a pak opakoval: "Ano - chtěl jsem to. Když mne potrestá, pak se už nezlobí a není smutný - a ani mne to už nebolí. Ale když mě ještě čeká výprask, tak jako nyní, má otec vždy smutné oči, což mi působí dvojnásobnou bolest"

"Jak to - dvojnásobnou?"

"No, především ty jeho oči a zadruhé rány, které ještě dostanu. Rány mě bolí už napřed, ale docela zbytečně, protože obyčejně výprask nedostanu. Tak tomu bude i dnes. Ale přesto mě ty budoucí rány bolí. Už od včerejšího večera. Otec totiž neřekl ani slovo, ani jediné slovíčko, a dnes ráno mě sám vzbudil a sám mě oblékl. A když byl při tom tak tichý, nemohl jsem to už vydržet a padl jsem mu okolo krku, políbil jsem ho a prosil jsem ho, aby mi natloukl. Ale on se tiše usmál a jen zavrtěl hlavou. Myslím, že to není dobře. Anebo si myslíte, že je to správné?"

"Co otec dělá, je vždy správné, to si musíš zapamatovat!" řekla má žena.

"I tehdy, když si myslím, že to není správné?"

"I tehdy. Až budeš tak starý jako on, poznáš, že měl pravdu. Ale teď už půjdeme. Přijel přesně na minutu. Nesmíme ho nechat čekat."

"Ještě chvíli," prosil chlapec. "Musím vám ještě říct, že dnes je pátek, tedy svátek, a to mám zakázáno, abych se zašpinil. Proto jsem se nenamaloval, ale přesto jsem hrdina. Není totiž vždycky nutné, aby se člověk namaloval, když chce zvítězit nad nepřáteli. Stane se také, že -"

"- vítězství je skutečné - nenamalované!" přerušila ho cha

moje žena s úsměvem. "Ty jsi však včera řekl, že dnes chceš namalovat dobytí Jericha. Nepomyslel jsi na to, že je dnes svátek?"

"Ne. Ale z Jericha stejně nic nebude!" "Proč?"

"Chybí mi k tomu pořádný křik. Člověk může namalovat trouby, také zdi, ale kde vzít křik, když nesmím žádný dělat? Je to opravdu škoda! Tak, už jsem hotov. Můžeme jít!"

Vyrazili jsme a šli k vozu. Právě když jsme do něho vsedli, jel kolem nás na tlustém oslu pasa Osman Achir Ferik. Vyjel si na ranní procházku. Když nás uviděl, na chvíli zastavil osla, pozdravil nás vlídným pokynem a řekl chlapci: "Jaký hrdina je z tebe dnes, co?"

Hoch odpověděl ihned se svou obvyklou duchapřítomností: "Jsem Josua dobyvatel." "Kam máš dnes namířeno?"

"Do země Kanaanitů, abych jim dokázal, že se jich nebojím." "Kde leží ta země?" "V Chalilu."

"Tak si dej dobrý pozor, chlapče. Ti lidé tam bijí, aniž se dříve ptali na dovolení!"

Generál odjel. Mustafa Bustani nás ujišťoval, že se postaral o všechno, co budeme cestou potřebovat. Thar vyskočil na kozlík vedle kočího, kde se asi cítil volnější než s námi ve voze. Koně se rozjeli.

Cesta vedla od Jaffské brány dost srážně do Hinnorského údolí k Birket es Sultánu a poté zase vzhůru k náhorní rovině El Bukeya, na jejímž konci leží klášter Mař Eliáš, od něhož se rozevírá daleká vyhlídka. Jméno kláštera se uvádí do souvislosti s prorokem Eliášem a tvrdí se, že ze studny, ležící nablízku, pila svatá rodina. Za klášterem se přijde na Kubet Rachol, kde byla pochována žena patriarchy Jakuba, Ráchel. O tomto místě čteme v první knize Mojžíšově: "I zemřela Ráchel a byla pochována na cestě k Efratu, který je nyní Betlémem. A Jakub postavil nad jejím hrobem kámen." Cesta se tu dělí. Vlevo vede do Betléma, přímá cesta pak do

Hebronu. Pokračovali jsme dosavadním směrem a za třičtvrtě hodiny jsme přijeli ke Třem Šalamounovým rybníkům, které byly zřízeny dávno před Kristem, aby zásobovaly Jeruzalém vodou. Na další cestě je široký Wadi el Arub, kde je v polovině cesty z Jeruzaléma do Hebronu kavárna, aby si tu mohli lidé i zvířata odpočinout. Není to ovšem evropská kavárna, nýbrž nízké a úzké stavení z kamene, v němž špinavý chlap ve špinavém hrnci vaří ze špinavé vody špinavou břečku, kterou nazývá kávou, a prodává ji za hříšné peníze kolemjdoucím Evropanům. Jeho hřích ovšem nespočívá v

tom, že tyto hříšné peníze žádá, kdepak, na to je příliš zchytralý a také by se mu to mohlo zle vyplatit, protože na stížnost, že prodává svou kávu drah, by mu mohlo být odňato povolení tu kávu vyvarovat. Zařídil si to moudřeji. Od domorodců žádá za svou kávu nejnížší cenu, ale cizincům vždy řekne: "Vezmu, co mi dáš." A nedá se ani hrozbami, ani námitkami přimět k tomu, aby sám stanovil cenu kávy. Protože jsou Evropané, kteří tudy projíždějí, skoro všichni zámožní, a protože kavárník působí velmi ubohým dojmem, platí mu cizinci za jeho kávu peníze, které není možno nazvat cenou, ale přímo vyděračstvím. Stalo se, že tento kavárník, když si dával platit za malou orientální číšku kávy, v níž nebylo víc kávy než sotva dva nebo tři náprstky, držel tak dlouho nastavenou ruku, až dostal podle francouzské měny dva franky i víc, zatímco by stačilo pět centimů. Také já jsem byl k tomuto kavárníkovi vždy štědrý, ale když jsem byl u něho naposledy, zahlédl jsem, že se mi vysmívá. A to dnes odpývá!

Když jsme dojeli k jeho kavárně, zastavili jsme a vystoupili z vozu. Kavárník vyběhl, hluboce se ukláněl a ptal se nás, co po-roučíme. Mustafa Bustani objednal pět číšek kávy, potom dalších pět a pak dokonce ještě potřetí pět, tedy patnáct číšek. To už byla důkladná objednávka. Kavárník se rozplýval pokornou úslužností. Věděl však, že Mustafa Bustani, který často jezdil za obchodem do Hebronu a zastavoval se tu u něho, není cizincem. Nemohl s ním tedy při placení zacházet jako s Evropanem. Když jsme se však chystali odjet a já jsem vyňal to-

bolku, kavárníkova tvář se radostně rozzářila. Zeptal jsem se, co stojí těch patnáct číšek kávy. "Dej mi, co chceš," odpověděl muž. "Dám ti jen tolik, kolik požádáš," prohlásil jsem. Ovšem nepomohlo to. Chytrý kavárník nechtěl stanovit cenu, a když jsem mu pohrozil, že když nic nežádá, nezaplatím mu vůbec nic, odpověděl prostě: "Já ti to tedy daruji!" Byl to ovšem jen uskok, který se mu vždy podařil. Dobrý muž totiž předpokládal, že žádný Evropan si od něho nedá nic darovat. A tu jsem se zatvářil, jako bych byl jeho chováním přemožen, a dal jsem mu frank, v Palestině nejoblíbenější stříbrnou minci. Muž pohlédl na peníz, pak mi jej podával zpět a řekl: "Ten ti daruji!" Přijal jsem minci a dal jsem mu místo ní napřed dva franky, potom tři franky. Vrátil mi i tyto peníze a znovu opakoval: "Raději ti kávu daruji!"

Znal jsem ho a věděl jsem, kam až můžu jít. Jeho lakota stoupala s výší peněz, které mu někdo dával. Dal jsem mu čtyři a pak dokonce pět franků. Při této poslední částce zavřel ruku a tvářil se, jako by si chtěl peníze ponechat, ale přitom na mne hleděl pátravě. Zatvářil jsem se dobrácky a zdvihl jsem ruku, jako bych chtěl znovu sáhnout do tobolky - tomu ovšem nemohl odolat. Napřáhl ke mně ruku, rozevřel pěst, podával mi svých pět franků, a jako by to pro něho nic nebylo, řekl: "Přece jen ti tu kávu raději daruji."

Tehdy jsem vzal všech pět franků z jeho dlaně a začal je ukládat zpět do své tobolky, ale pěkně pomalu, abych se nepřipravil ani o špetku požitku nad jeho překvapením. Konečně jsem vsunul tobolku do kapsy a řekl jsem: "Skládám se tedy před tvou dobrotou a přijímání tvůj dar. Děkuji ti. Žij blaze. Alláh žehnej tobě a tvému vznešenému domu pro všechny budoucí hosty!"

Potom jsme vsedli do našeho vozu, aniž jsme však příliš spěchali, protože věru stálo za to pokochat se pohledem na kavárníkova tvář. Stál tu s nataženými rukama, jako by nás

chtěl zadržet. Ústa měl dokořán a v jeho tváři se zračilo ohromení, které téměř hraničilo se zděšením. Nebyl schopen slov.

Koně se pohnuli a dali se ihned do klusu, jako by chtěli nahradit zameškaný čas. Když jsme se v nejbližším záhybu cesty ohlédli, kavárník stál dosud na téže místě jako solný sloup. Vybuchli jsme všichni v smích, do kterého vpadl i náš arabský kočí.

Na další cestě z Jeruzaléma do Hebronu je mnoho významných historických památek ze Starého a Nového zákona. V Ain eb Dirve je pramen, podchycený do krásné, z kvádrů zhotovené nádrže, z něhož podle Skutkové knihy apoštolů 8 apoštol Filip pokřtil správce pokladu královny Candee Ethiopské. Později jsme jeli kolem zřícenin Bethzuru, o němž se zmiňuje Kniha Josue 15,58 a Kniha Nehemiášova 3,16 a který měl velký význam za Makabejských časů. Asi půl hodiny cesty vlevo, od silnice 1 snad asi čtyři sta kroků, je velká kamenná budova nazvaná Hráb Ramet el Chalil, kde je cisterna, tak zvaná Abrahamova studna.

Již dlouho předtím, než se dospěje k tomuto místu, ohlašují vinice a zahrady blízkost města. Jejich ovoce mělo už ve starověku dobré jméno. Tak se například říká, že obrovský hrozen, který přinesli Mojžíšovi jeho lidé, vyslaní na zvědy, byl uříznut v Hebronu u potoka Eskolu. Odtud se jede do Hebronu necelých třicet minut. Dříve jsem v Hebronu navštěvoval ctihodného a všestranně úslužného Žida Epsteina. Pocházel z německé rodiny, mluvil německy a ujímal se každého Evropana, pokud mu to dovolovaly jeho poměry, při nenávisti zdejších křesťanů velmi skrovné. Dnes jsem tohoto židovského občana nemohl navštívit, a to kvůli Mustafovi Bustanimu, s nímž jsme sem přijeli. Mustafa by se totiž svou návštěvou u Žida navždy připravil o své dobré jméno. Zajeli jsme proto k muži, s nímž byl Mustafa v dobrém obchodním spojení a který měl dost místa i pro naše koně a vůz. Bude však moci přijmout pod svou střechu také mne a mou ženu? Naštěstí byl tento muž jedním z mála snášenlivých v tomto městě. Přijal nás po krátkém váhání do svého domu a umístil nás odděleně od Mustafy a jeho syna. Vykázal

nám k pobytu malou čtyřhrannou místnost, která neměla okna. Aby v ní bylo světlo, bylo nutno nechat otevřené dveře, které vedly do páchnoucího, špinavého dvora.

V místnosti byla jako jediný kus nábytku slaměná rohožka, na níž si bylo možné sednout, byl-li člověk tak smělý, že se toho odváží. Když jsem tu se svou ženou strávil půl hodiny, přinesli nám starý džbán odstáté vody, která nebyla k pití. Na své otázky jsme se nemohli dozvědět nic jiného, než že je tato voda vše, co nám mohou nabídnout, protože jsme křesťané a ne muslimové. Z tohoto džbánu prý už nebude nikdo pít, a proto neškodí, že jej poskvínáme svým dotekem. Takové bylo pohostinství "snášenlivého" muslima. Jak asi vypadalo pohostinství nesnášenlivého? Dal jsem poprosit

Mustafu Bustaniho, aby ke mně přišel. Vyhověl mé prosbě, přišel a přivedl s sebou i svého hochu Thara. Omlouval se - řekli mu, že nás ubytovali, jak se sluší a patří, a že se o nás pečlivě starají.

Prohlásil jsem, že nyní přece jen zajdeme se ženou k Židovi Epsteinovi, a Thar se ihned rozhodl, že nás doprovodí. Mustafa proti tomu nic nenamítal; nemohl se nám věnovat, jak by si přál. Musel v městě vyřídít mnoho obchodních věcí a vykonat plno návštěv, při nichž by ho jeho příliš živý syn jen rušil. Byl tedy vděčný tomu, že nás jeho syn smí doprovázet. Nejprve však navrhl, abychom zašli k Arabovi, který má na prodej to sedlo, jak se mi Mustafa v Jeruzalémě zmínil. Podnikli jsme svou dnešní cestu právě proto, abychom koupili sedlo, a bylo tedy samozřejmé, že nejdříve vyřídíme tuto věc. Moje žena se zeptala:

"Copak je dnes v pátek dovoleno kupovat a prodávat? Vždyť je svátek!"

"V tomto případě ano," odpověděl Mustafa. "Nebydlíme zde ve městě, jsme cestující a nemůžeme čekat."

"Jsme však také cestující, pokud se týká pohostinnosti! Cestující, kteří nemůžou čekat! Proč je islám shovívavý, když jde o vydělávání peněz, a proč je bezohledný a tvrdý, když jde o prokázání lásky a dobroty bližnímu?" namítl jsem.

"Prosím, abys mého obchodního přítele nezaměňoval s islá-

mém," odpověděl Mustafa Bustani. "Islám považuje pohostinnost za ctnost, které se nemá žádný člověk vyhýbat."

"Ani vůči jinověrcům? Ani vůči křesťanovi, židovi a pohanovi? Jak je však možné, že obyvatelé Hebronu tyto ctnosti, předepsané islámem, nepěstují, ačkoli přece, nebo spíše právě proto se považují za pravé vyznavače velkého proroka?"

"Tuto otázku nemůže jistě nikdo zodpovědět!"

"A přece," namítal jsem.

"Kdo?" zeptal se Mustafa.

"Náš Thar ji zodpověděl!"

"Kdy?"

"Dnes ráno. Když mluvil s generálem Ferikem pašou."

Chlapec nás poslouchal. Když nyní zjistil, že rozluštil otázku, o níž jeho otec usoudil, že ji nikdo nedovede zodpovědět, cítil se nadmíru důležitý a přesvědčivě zvolal:

"Ano, to je správné! Vím vždycky víc než jiní lidé. Proto mně také naše kuchařka a její muž říkají 'vyvolený'. Copak jsem řekl, effendi?"

"Řekl jsi, že obyvatelé Hebronu jsou Kanaanité, sice jen obrazně, ale přece jen ne bez skutečného důvodu."

"Och, ano. Mám vždy důvody."

"Hebronští jsou totiž muslimové jen zevně, vnitřně jsou však stále ještě Kanaanité. Ušlechtilost Mojžíšova učení a islámu přešly kolem nich, ale v jejich srdcích zbyla jen spodina!"

"To si musím zapamatovat, effendi, protože jsem byl první, kdo to řekl!" řekl chlapec. "Na Mojžíšovo učení nezapomenu, ani na islám, ale o Kanaanitech vím jen málo."

"Pod tímto jménem se rozumí Hetité, Jebusité, Gírgasité, He-vité, Amonité, Sinitové, Arkitové, Cemarité, Arvadité, Hematité a obyvatelé Sidonu. Tato jména si však nezapamatuješ," řekl jsem.

Chlapec vytáhl z vnitřní kapsy své vesty malou knížku a podal mi ji. Nahlédl jsem do ní. To, co tu stálo, mne naplnilo radostí. Viděl jsem, že hoch dost správně píše a dosud si zaznamenal jen vážné věci. Připsal jsem do zápisníku jedenáct jmen kmenů, o kterých jsem právě mluvil, a potom jsem knížku vrátil chlapci.

Začal ta jména ihned pročitat, aby si je zapamatoval. Mustafa zatím zašel k našemu hostiteli, aby mu poděkoval za prokázané pohostinství. Pak se vrátil zpět, abychom navštívili majitele sedla. Když jsme tam přišli, kupec je přinesl a ukázal nám je. Také prohlásil, že chce sedlo prodat, a bez vyzvání uvedl jeho cenu. Byla dost vysoká, ale ne přemrštěná. Sedlo bylo opravdu skvělé a stálo za tu cenu. Tu se však Mustafa Bustani dopustil chyby, protože prohlásil, že sedlo nekupuje on, ale já. Arab vzápětí řekl, že se mnou nechce nic mít. Řekl, že považuje za hřích prodat sedlo, na kterém seděl mohamedánský pasa, křesťanovi. Trval na tomto názoru a my jsme museli odejít s nepořízenou. Mustafa byl tímto Arabovým jednáním svrchovaně pobouřen. Ale nedalo se nic dělat - museli jsme se s tímto nezdarem smířit. Mustafa nás pak doprovodil k Abrahamovu hrobu, ale ani tady neměl štěstí, protože všude v úzkých a špinavých ulicích, kudy jsme šli, na nás lidé hleděli nepřátelsky, a když jsme přišli k hrobu, bylo nám prostě naznačeno, abychom se zase ihned obrátili, nechceme-li se vydat do nebezpečí, že nás lidé utýrají. Mustafa Bustani, náš průvodce, by se prý měl jako muslim stydět, že v tak velký den, jako je dnešní, přivedl křesťany k posvátnému místu. Mustafa se zeptal, co je dnes za velký den. A teď jsme se dozvěděli, že dnes je den narození a současně i den zavržení Ismaila, protože Hagar byla právě v den narození svého syna vyhnána Sárrou do pouště. Nyní nám bylo vysvětlitelné chování Mustafa a nepřívětivého a nepohostinného obchodního přítele a chování nesnášenlivého majitele sedla i zatvrzelých úředníků mešity! Vzpomínka na zavržení kmenově zpřízněného předka zdvojnásobila obvyklou tvrdost obyvatel Hebronu. Židům se doporučovalo, aby se dnes na ulici vůbec neukazovali, a to platilo i pro nás. Okolnost, že jsem dnes s sebou přivedl také svou ženu, mohla být velmi lehce považována za úmyslné znesvěcení velkého dne a jen stupňovat rozhořčení. Musel jsem proto Mustafu Bustanimu slíbit, že odtud půjdu přímo k Epsteinovi, že se u něho najím, že se neukážu v ulicích města a že si nanejvýš vyjdu na procházku zadním vchodem do odlehlých končin za městem. Pro dnešek přicházela v úvahu jen

dvě místa, totiž Abrahamův dub v Mamre a Hárám Ramet el Chalil, tak zvaná Abrahamova studna. Leží, jak jsem se již zmínil, čtyři sta kroků od silnice, na cestě do Jeruzaléma.

Dohodli jsme se na přesné hodině, kdy Mustafa opustí Hebron a zastaví svůj vůz u Abrahamovy studny, aby nás vzal

s sebou domů. Potom jsme se rozloučili. Thar se radoval, že smí jít s námi, a ani mně nebyl lhostejný tento důkaz důvěry jeho otce ke mně.

Starý dobrý Epstein nás přijal velmi vlídně. Dal nám k dispozici svůj "nejlepší" pokoj, který ležel na ploché střeše domu a byl poměrně vzdušný. V deníku své ženy, která si podobné věci ráda zapisuje, jsem později našel tento záznam:

"Byl parný den. Dostali jsme krásnou, chladnou, klenutou světnici, která měla dva velké oblouky, ve třech stěnách okenní otvory a ve čtvrté dveře. Pokoj bylo možné na tamní poměry nazvat přepychovým. Zařízení se skládalo ze dvou postelí a pohovky, zhotovené ze tří starých beden, a stolu a čtyř židlí s dřevěnými sedadly, na nichž však ležely bílé podušky, které byly zdobené volány. V koutě stál krásný džbán na vodu, jakých se používalo už v Kristových dobách. Stěny byly nalíčený modře. Na jedné židli bylo mosazné umyvadlo. O obrazech, které visely na stěnách, pomlčím. Byli jsme pohoštěni výborným hebronským vínem - celá láhev za jeden frank. Jídlo nasvědčovalo tomu, že si s nim dali v domě našeho hostitele velkou práci, která by však byla hodná lepší věci."

Bohužel, okolnosti nám nedovolily poslat si pro jídlo, které vzal s sebou Mustafa Bustani z Jeruzaléma. Tyto pokrmy byly dobře zabaleny v našem voze a hodily se nám potom na zpáteční cestě z Hebronu.

Když jsme u Epsteina jedli, vyprávěl nám, že dnes je velký muslimský svátek dětí na počest zrození chlapce Izmaila. Muslimské děti vytáhnou ven do přírody, aby tu uspořádaly všelijaké pokojné i bojové hry. Dospělí je provázejí, aby děti nezůstaly bez dozoru. Přitom se mluví o zavržení a jiném přikoří

Izmaila a jiných předků tolik, že žádnému jinověrci není radno, aby se snad na tyto hry přišel podívat.

Když Epstein zaslechl, že si chceme vyjít na procházku k Abrahamově studni, radil nám, abychom se rychle vzdálili, kdyby se snad podobný průvod dětí blížil k některému z těch míst. Tu Thar pobouřeně zvolal:

"Vzdálit se? Tedy utéct? To nás ani nenapadne! Já a effendi se nebojíme - a naše manželka se také nebojí, protože jsem jí výslovně řekl, že jsem hrdina a že se na mne může v nouzi nebo nebezpečí kdykoliv spolehnout!"

"Hrdina?" opakoval Epstein s úsměvem a pohlížel na chlapce jako snad kdysi obr Goliáš na Davida.

Nepochodil však. Chlapec vstal od stolu, přistoupil k němu a řekl:

"Ty se mi vysmíváš? To nestrpím! Jmenuji se Thar a běda ti, zahořím-li proti tobě pomstou!"

"To by bylo se mnou zle, vid'?" žertoval Žid.

"Ty se mi ještě stále směješ? Dej si pozor! Je mi sice teprve jedenáct let, ale v celém Jeruzalémě není ani jeden čtrnáctiletý, kterého bych už nepřemohl!"

"Odkud vlastně máš tuhle obratnost a sílu?"

"Z Klubu lvů," odpověděl chlapec.

"Co je to? Kde je ten klub?"

"V Jeruzalémě. My chlapci tam máme čtyři kluby a cvičíme se v nich. Máme Klub lvů, ten si hraje před Jaffskou bránou. Klub slonů si hraje před Damašskou bránou, Klub hrochů před Štěpánskou bránou a Klub velryb u Siloanského rybníka. Slyšíte, že to jsou samá silná zvířata. Lvi vítězí rychlostí a silou skoku. Sloni se vzájemně rozdupávají. Hroši se proti sobě rozběhnou hlavami, přičemž silnější zůstane stát a slabší upadne na zem. A velryby bojují jen v moři. Když jedna potopí druhou, nabere si do úst plno vody a fouká ji do vzduchu. To je vítězství. Já jsem ve všech čtyřech klubech a ještě mě nikdo nepřemohl! Chceš si se mnou zahrát na hrocha?"

Chlapec sklonil hlavu, aby se proti Epsteinovi rozběhl, ale ten rychle ustoupil stranou a zvolal:

"Dej mi pokoj! Já nejsem žádný z těch netvorů. Chtěl jsem tě jen varovat, a ne být zákeřně přepaden. Mám vám obstarat spolehlivého člověka, který půjčuje osly, abyste si mohli vyjet na tu procházku za město?"

"Ano," přisvědčil jsem, "ale aby to pokud možno nebyl křesťanožrout!"

"Je tu takový člověk - sice jen jeden v celém městě, ale přece jen je. Lituji, že je právě dnes den nenávisti a že tvému harému nebylo dovoleno ani to, aby si zvenčí prohlédl mešitu."

Epstein se pak vzdálil, aby poslal pro poháněče oslů. Hamár, jak tu nazývají poháněče oslů, přišel brzy. Vypadal rozmrzele, ale byl to dobromyslný a ne neochotný člověk. Koně vůbec neměl. Osly dnes už také ne, protože si je všechny od něho lidé najali vzhledem k dnešnímu svátku už den předtím. Měl však tři mezky, které nám mohl přivést. Byl dost poctivý, aby nám řekl, že tito jeho mezci nejsou zvyklí na to, aby na nich někdo jezdil, že se jich používá jen k tahu a že je jeden z nich velmi jankovitý. Museli jsme však být rádi, že tu takhle milá zvířata vůbec ještě byla. Dohodli jsme se s jejich majitelem, co mu dáme za projížďku, a vyzvali jsme ho, aby mezky ihned přivedl.

4. KAPITOLA

ODPUŠTĚNÍ

Slíbí-li orientálec, a zejména hamár, poháněč oslů, že přijde ihned, myslí tím, že přijde za hodinu nebo za dvě. Ale tento náš muž byl hodný. Přišel už za půl hodiny a přišel by ještě dříve, kdyby neuznal za nutné nejdříve svoje mezky trochu očistit. Nechci je podrobně popisovat, jenom přiznám, že jsem se napoprvé nemálo polekal. Byli kost a kůže a nebyli jistě několik měsíců myti a hřebelcováni. A to, co jsme měli považovat za sedla a postroje, byl starý, bůhví kde posbíraný krám, který se k sobě vzájemně nehodil. Zejména dámské sedlo bylo výplodem smělé a duchaplné fantazie, že jsem poháněči oslů za tento výkon vzletné, umělecké vynalézavosti hned předem vsunul do ruky spropitné, za což mi překvapený hamár sliboval věrnost a oddanost na věky.

Samozřejmě jsme ubohá zvířata dali rychle nakrmit. Žrala všechno, co bylo k žrádlu a co bylo v Epsteinově domě.

Nemohla se dosytit. Nejpěknějším na těchto zvířatech byla jejich jména. Můj mezek se jmenoval Giverčina, to znamená holubice. Samozřejmě jsem si vybral právě toto zvíře, které mi bylo označeno jako jankovité. A mezek nás nezklamal.

Měli jsme si ho užít jak po dobré, tak i po zlé stránce. Když jsme totiž poháněči zaplatili za nájem jeho zvířat a nasedli

jsme na mezky, abychom se rozjeli, ukázalo se, že mé Giverčíně se s námi nechce. Nemohli jsme ji dostat z místa. Použil jsem veškeré své jezdecké

umění a také hamár se pokusil o to, aby se zvíře umoudřilo. Dokonce i Epsteinovo služebnictvo nám v tomto směru přispěchalo na pomoc, ale marně. Ostatně znali toto jankovité zvíře a ujišťovali nás, že se dá raději utlouci, než by se pohnulo třeba jen o dva kroky z místa. Co jsem měl dělat? Putovat pěšky jako poháněč oslů? Ne! Vsedl jsem opět na mezka a poručil jsem jeho majiteli, aby ho vedl. A zvíře se pak skutečně pohnulo kupředu. Doufal jsem, že venku, až se dostaneme za město do polí, budu moci mezka přimět k rozumu - a to se mi také podařilo, ale ne nadobro. Nepomohla dobrá slova ani laskání - a ještě méně rány. Pokusil jsem se napravit jankovitému umíněnci hlavu tím, že jsem této své "holubici" vrazil palec do boku mezi žebra. Mezek prudce poskočil a chvíli dělal dobrotu, ale ne příliš dlouho. Byl jsem nucen tento prostředek opakovat. Tak jsem se trápil s tím paličákem celou cestu, která vedla půl hodiny mezi zahradami k dubu, o němž se tvrdí, že pochází z dob prvního patriarchy. Je to ovšem přehnané. Dub má u země obvod asi deset metrů a dělí se ve výši čtyř metrů na mnoho mohutných větví, které už částečně odumřely. Tento strom, který byl uctíván už v šestnáctém století, je jistě úctyhodně starý a nebude už rozhodně stát tak dlouho, jak stál dosud. Patřil Rusům, kteří tu vystavěli hospic a rozhlednu, z níž je vidět až k Mrtvému moři. Klíč od rozhledny si je třeba vypůjčit v hospici za malý poplatek. Poslal jsem Thara, aby jej přinesl a potom zase vrátil. Když hoch klíče odevzdal, přinesl s sebou šňůru, kterou si v hospici vyprosil.

"To je pro tvou milou holubici Giverčínu," řekl mi.

"Jak to?" podivil jsem se.

"Prosím tě, dovol, abych na ní jel místo tebe."

"Myslíš, že ji dostaneš z místa?"

"Velmi snadno!"

"Znáš nějaký prostředek, jak přesvědčit osla?"

"Ano - a rozhodně pomůže!"

"Proč jsi mi o něm neřekl hned?"

Chlapec na mne potměšile zamžoural a zasmál se, až mu jeho skvělé, bílé zuby zasvítily. Řekl:

"Protože jsem ti chtěl udělat dvojnásobnou radost. Ale dvojnásobnou radost vyvolá ten prostředek jen tehdy, když se člověk napřed s takovým paličákem pořádně nadřel. Dej pozor!"

Thar potom podklesl "holubici" šňůru pod ocas a zavázal ji na uzel. Nechal oba konce šňůry volně viset k zemi a vlezl na zvíře. Chtěli jsme se nyní dát směrem k Abrahamově studni. Moje žena už seděla na svém mezkovi a já jsem usedl na zvíře, na kterém jel dosud Thar. Čekali jsme jen, co chlapec udělá. Thar si dal od poháněče podat oba konce šňůry a zatím je držel volně v rukou.

"A teď dejte pozor, jak rychle to pomůže! Nechte mne jet napřed. Udělejte mi místo!" zvolal chlapec.

Ustoupili jsme stranou. Thar pobídl milou Giverčínu. Stříhla ušima a mrskla ocasem, ale nepohnula se ani o krok. Thar ji udeřil. Nepomohlo to! Vzkřikl na ni. Nic! Stiskl ji nohama - všechno marné. Najednou Thar zatáhl za oba konce šňůry, čímž nadzvedl mezkův ocas obloukem kupředu a přitáhl jej zvířeti na hřbet. Potom si chlapec otočil konce šňůry okolo těla a zavázal je na uzel, takže šňůra byla pevně napjata. Giverčína se polekala. Něco takového se jí ještě nestalo. Uši se jí pohybovaly jako kývající se křídla větrného mlýna. Chtěla se také ohnat ocasem, ale nešlo to. Mezek otočil hlavu vpravo, aby se ohlédl dozadu, ale nic neviděl - pak otočil hlavu i nalevo, pohlédl rovněž dozadu, ale ani tady nemohl objevit svůj ocas.

"Teď dostane strach!" smál se Thar. "Bude si myslet, že se vzadu děje něco hrozného, a poletí ze všech sil!"

Sotva to dořekl, Giverčína tak strašlivě zařičela, že to proniklo až do kostí, skrčila hřbet jako kočka, skočila několikrát napravo a nalevo a potom vyrazila kupředu, jako by jí hořelo za hlavou. Při takové zběsilé jízdě má člověk věru co dělat, aby nesletěl na zem, ale Thar seděl pevně v sedle, aniž se příliš namáhal udržet rovnováhu. Jeli jsme za ním jak jsme jen stačili a srdečně jsme se smáli, protože při úzkostlivém počínání mezka nebylo prostě možné zůstat vážným.

Cesta vedla přes zříceniny vesnice Chirbet en Nazara směrem k jeruzalémské silnici. Dohonili jsme chlapce, který seděl pyšně

na svém mezkovi, který ho nyní poslouchal na slovo. Ze silnice jsme se pak pustili na vzdálenost asi čtyř set kroků k Abrahamově studni, která leží v rohu čtyřhranné nádrže. K čemu byly tyto zdi určeny a proč byly vůbec vybudovány, to se neví. Nyní leží v troskách. Balvany jsou bez malty nakupeny na sebe místy na šířku až pěti metrů. V Balbeku jsem sice viděl podobné balvany - až devatenáct metrů dlouhé - ale pět metrů také stačí, aby si člověk uvědomil, že v době, kdy tyto zdi vznikly, museli lidé dopravovat pořádná břemena. Nablízku je ještě jiná cisterna, která se jmenuje Sáfina lázeň. Jsou tu také dvě lisovny oleje, vbudované do skály, a nedaleko nich trosky velkého chrámu, snad baziliky, vybudované Konstantinem Velikým. Ještě dnes tomu místu říkají Terebintské údolí a je možné se domnívat, že tu kdysi byl háj Mamre.

Když jsme dojeli ke skalnatému čtverhranu, spatřili jsme, že v koutě u studny sedí nuzně oblečená Arabka s děvčátkem. Jakmile nás zahlédla, ustoupila stranou. Nabrali jsme si vodu pro naše zvířata, a když se napila, chtěl jsem jejich majitele poslat zpět, protože jsme ho ani jeho mezky už nepotřebovali. Byli jsme u cíle svého výletu a těch několik set kroků k silnici, kde jsme měli čekat na Mustafa Bustaniho, jsme mohli pohodlně dojít pěšky. Řekl jsem tedy majiteli mezků, že odtud půjdeme k silnici pěšky, a odměnil jsem ho. Nejsem zvyklý skrbřit a smlouvat. Se Štědrou rukou se člověk dostane dále než s lakotou. Hamár si přepočítal peníze a řekl:

"To je příliš mnoho, effendi!"

"Ne," odpověděl jsem. "Byl jsi k nám vlídný a zdvořilý a zasloužil sis spropitné."

"I jako spropitné je to příliš mnoho, pane! Ale jnožná, že si tu odměnu budu moct ještě zasloužit. Neopustím toto místo, dokud neodejdete i vy. Nemám už nic na práci a snad vám tedy ještě můžu posloužit."

Na Thara působila cizí Arabka a její dceruška velmi přitažlivě. Jak dělávají chlapci, potuloval se Thar napřed opodál, pak se k nim pomalu stále více blížil, až najednou usedl mezi ně a začal s nimi tak důvěrně hovořit, jako by to byli jeho dávní známí

nebo dokonce příbuzní. Zakrátko k nám přivedl děvčátko, zatímco její matka zůstala sedět na svém místě. Dítě mělo roztomilou, bílou, něžnou tvářičku, lehce načervenalou jako broskev, a velké šedomodré, sametové oči, jejichž pohled jako by vycházel hluboko z nitra. Zdálo se, jako by v něm tkvěla jakási podivná záhada. Zpod červené čepičky se draly husté, světle hnědé kadeře. V jedné, sluncem opálené ruce mělo děvčátko dlouhé velké květy - byly to zvonečky - druhou mělo zastrčenu v záhybech čistých šátečků.

Nožky mělo opálené do tmavá a pohled na drobné, jako ze sloní kosti vyřezávané nehty na jemných prstech u nohou na mne zapůsobil tak podivně, že jsem pocítil nad tím stvořeníčkem bezmezný soucit. Najednou jsem pocíťoval přání, abych mohl tomu krásnému, chudému dítěti prokázat nějakou skutečně velkou laskavost. A totéž cítila i má žena.

"Tak vám vedu svou novou přítelkyni," řekl chlapec a postrčil dítě dopředu.

"Jak se jmenuje?" zeptala se má žena.

"To nevím, zeptej se jí sama," odpověděl hoch. "Nemohl jsem s ní dosud promluvit nic jiného, než jí říct tři věci: že se mi líbí, že jsem hrdina a že za ni budu bojovat."

"Jsem Šamah," řeklo dítě s přízvukem na druhé slabice slova. "A tam je má maminka." Druhá ručka vylezla ze záhybu šátečků, kde byla dosud ukryta, a ukázala na Arabku. Děvče mělo lahodný, pěkný hlas.

"Co to znamená, Šamah?" zeptal se mne žena, přitáhla dítě k sobě a mazlila se s ním.

"To je východojordánská výslovnost slova somah, které znamená odpuštění," odpověděl jsem.

"Ty moje malá dušičko," usmála se žena na dítě, "tobě jistě nemusí nikdo nic odpouštět!"

"Nesu vám zvonečky," řekla Šamah a usmívala se. Potom přisunula květiny k uchu mé ženy, třepala jimi, jako by zvonila, a dodala: "Teď zvoní! Slyšíš?"

"Ano, slyším."

"Vid'! Zvoní tiše, tichoučce, jako by to přicházelo z nebe, ale

až vyrostou a budou velké, tak velké jako visí v kostele, potom je uslyší zvonit celý svět"

"Ty mluvíš o kostele?" zeptal se jí Thar. "Jsi křesťanka, Šamah?"

"Ano, jsem křesťanka."

"A tvoje maminka taky?"

"Ona taky."

Thar zatleskal a zvolal:

"To je dobře, to mám radost!"

"Proč?"

"Protože jsem hrdina a protože chci za tebe bojovat. Víš, za mohamedánku nemůže člověk vykonat žádný hrdinský čin. Mo-hamedánka se zabalí do šátků a člověk ji nemůže vidět, ale křesťanské dívky člověk může vidět, a to je třeba, když se chce muž nadchnout k nasazení vlastního života. Člověk přece taky musí ukázat, jaký je hrdina! Víš, jak budu vypadat, až budu za tebe bojovat?"

"Jistě tak jako teď. Nebo ne?"

"Kdepak! Tak, jak jsem teď, nevypadám příliš udatně. To víš, především je nutné polekat nepřítele válečnou barvou. Proto se vždycky namaluju, když jdu do boje. Namaluju si obličej na jedné straně na modro a na druhé na zeleno -"

"Fuj! To je ošklivé!" přerušila ho Šamah.

"Ruce si namaluju na červeně a nohy na žluto."

"Fuj, fuj! Zlý hochu!"

"Na zádech mám bílé a černé pruhy od shora až dolů a vpředu mám černé a bílé pruhy napříč."

"Fuj, fuj, fuj! Ó, jak jsi ošklivý, když se tak namaluješ!"

"Tobě se to nelíbí?" zeptal se chlapec napůl udiven a napůl zklamán.

"Ne! Vůbec ne! Chci tě mít takového, jaký jsi, a ne pomalovaného."

"Dobrá, zůstanu tedy tak, jak jsem, když myslíš. A když si věc pořádně rozvážím, snad máš pravdu. Když se totiž bijí se svými nepřáteli, tak by přece měli vypadat modře, žlutě a zeleně oni, ne já. Vida, to si zapamatuju! Naše čtyři kluby musí dostat nové

a lepší zákony - totiž, že ten, kdo se namaluje, bude považován za poraženého. Kvůli tobě jsem ochoten odhodit všechna pravidla, která se k ničemu nehodí, Šamah!"

A Thar se vzpřímil a začal oběma rukama tak přesvědčivě šermovat ve vzduchu, že na něho Šamah s obdivem upřela své velké oči a zeptala se ho:

"Ano! Už ti věřím, že jsi hrdina, ale proč bys měl kvůli mně zabíjet jiné?"

"Důvod se vždycky najde - tím spíše, když jej člověk hledá. Možná, že takový důvod tamhle přichází - podívej se!"

A chlapec ukázal směrem k troskám chrámu, za nimiž se objevili lidé, kterých jsme si dosud 'nevšimli. Bylo to deset až dvanáct mužů, kteří jeli na oslech, a za nimi čtyřicet nebo padesát chlapců, kteří nesli prapory a rozličné dětské zbraně. Někteří z nich měli hmotící nástroje, které nyní, když nás spatřili, uvedli do činnosti. Byl to jeden z těch slavnostních

dětských průvodů, které dnes oživovaly okolí města.

"Co je to?" zeptala se má žena. "Nemůže to být nebezpečné? Pojdítne rychle odtud!"

"Vůbec ne," odpověděl jsem. "A nejméně už rychle! Musíme se vystříhat zdání, že se bojíme. Uvolníme jim přístup k vodě, ale ne hned. Jistě nás pozdraví."

Průvod dorazil brzy k studni. Muži se zastavili u našeho poháněče mezků a vyptávali se ho, kdo jsme. Dozvěděli se sice, že jsme křesťané, ale nejevili kvůli tomu podráždění. Matka malé Šamah opustila své místo u studny a přišla k nám. Patrně se bála fanatiků z El Chalilu a prosila nás, aby se k nám mohla přidat a odejít odtud s námi. Řekla, že je vdova z kraje El Keraku na druhé straně Mrtvého moře a že se svou dceruškou putuje do posvátného Betléma a Jeruzaléma. Byla sice chudá a prostá, ale pěkně arabsky oblečena. Tak ušlechtilé, jak se vyjadřovala, nemluví obyčejné Arabky nebo Beduíny. Byla také krásná, ale krásou plnou smutku, o níž se říká, že je dcerou Utrpení, nikoli Šťěstí. Má žena jí podala ruku a přitáhla ji k sobě. Nyní, když jsem jí řekl, aby neměla starosti, že se jí nic nestane, byla zcela klidná.

Jezdci zamířili k nám a slezli z koní. Viděl jsem, že nás nemají v úmyslu pozdravit. Nesměl jsem to strpět, protože právě to by dalo podnět k nestoudnostem, kterým jsem chtěl zabránit. V takových chvílích nejlépe pomůže nebojácně upřený pohled, který vždy působí. Pohlédl jsem tak na muže, který, jak se mi zdálo, byl vůdcem skupiny. Pod mým pohledem upadl do rozpaků, potom si položil ruku na prsa, zlehka se uklonil a řekl:

"Sallam!"

Znělo to úsečně.

"Sallam!" odpověděl jsem stejně úsečně, aniž jsem vstal.

"Sallam!" odpověděl také Thar, syn mého přítele Mustafy.

"Jsem Abdulah, písař šejcha el beled," řekl vůdce jezdců.

Než jsem mu mohl odpovědět, řekl malý Thar:

"A tento effendi je nejvyšší písař starosty západní říše. Do jeho kapsy plynou všechny daně. Sesazuje anebo dosazuje do úřadu, koho chce. Přišel do El Chalilu, aby koupil od Rusů Abrahamův dub a dal jej odvézt k sobě domů. Budiž mu sláva a čest!"

Když Thar domluvil, vzal svou novou přítelkyni za ruku a zamířil s ní směrem k chlapcům z Hebronu. Zapomněl jsem ho varovat - také jsem byl poděšen nehorázností, s jakou přednesl bláznivé tvrzení o mém starostenství, mé neomezené moci a o mém úmyslu koupit Abrahamův dub. Ale stalo se něco neočekávaného. Muži považovali chlapcovo tvrzení za vážnou skutečnost. Tiše se radili, potom se mi všichni hluboce uklonili a jejich vůdce Abdulah řekl:

"Effendi, jsi mocný pán, ale bohužel křesťan. Nesmíme tě proto pozvat, abys byl naším hostem. Hry naší mládeže můžou začít teprve tehdy, až opustíte toto místo."

Byla to skrytá výzva, abychom se klidili odtud. Potom muži odešli se svými osly na odlehlé místo.

Méně smírná scéna se zatím odehrála tam, kde se Thar a Šamah setkali s chlapci z Hebronu. Chlapci byli rozčileni. Křičeli cosi, čemu jsme nerozuměli, protože se vzájemně překřikovali. Malý Thar stál před nimi neohroženě. Položil levou ruku jakoby na ochranu děvčeti na rameno, pravou rukou hrozivě

šermoval ve vzduchu a pronesl řeč, které jsme nerozuměli. Matka děvčátka měla zřejmě strach o své dítě. Uklidnil jsem ji a pak jsme zamířili ke vzrušeně křičící skupině chlapců. Když nás malý Thar spatřil přicházet, zvolal na nás:

"To nic není! Chtěli Šamah utopit - tamhle ve vodě, kde jste seděli - protože je křesťanka a poskvnila prý svou přítomností svátek. Hoho! Řekl jsem jim, že to nestrpím a že budu za ni bojovat. A teď si moji nepřátelé volí vůdce, se kterým mám vyjednávat. Tady je!"

Ukázal na velkého, silného hocha, který vystoupil ze skupiny mládeže, aby, jak dělávají dospělí, pronesl před bojem řeč. Rozkročil se a vykřikl na Thara:

"Ty jsi křesťanský pes a ona je křesťanské děvče! Je tedy ještě horší než pes. Utopíme ji tam, kde je studna tak hluboká, že vůbec nemá dno. Jsme přísní a poslušní věřící Velkého proroka. Nemůžeme dovolit, aby se dnes, v den narození Ismaila, nohy křesťanky dotýkaly této země. Musí umřít, povídám. Ale ty chceš za ni bojovat, protože říkáš, že jsi hrdina. Dobře! Jsme odhodláni s tebou bojovat, protože také my jsme hrdinové. Vyzývám tě, abys mi sdělil své podmínky!"

Když matka malé Šamah zaslechla tato slova, strašně se polekala. Pokoušel jsem se jí vysvětlit, že zde sice jde skutečně o projev hněvu, ale v podstatě že je to jen hra. Byl dnes den dětských her. Ujišťoval jsem ji, že se může spolehnout na to, že se jejímu dítěti nic nestane a nemusí odvádět děvce od našeho chlapce.

Malý Thar děvčátku řekl:

"Jsi královnou hry, která se odehraje před tvými očima. Pojď a usedni na trůn!"

Devče usedlo na balvan, vedle něhož se postavil malý Thar. Vytáhl z kapsy zápisník, otevřel jej a začal svou řeč velmi moudře:

"Říkáte mi, že jsem křesťanský pes, ale já jsem muslim z Jeruzaléma, který je větší než váš el Chalil. Kdo jste však vy?" nahlédl do zápisníku a četl: "Jste Kanaanité, Hetité, Jebusité, Gírgasité, Hevité, Amarité, Sinité, Arkité, Cemarité, Arvadité,

Hamatité a Sidonité. Ušlechtilost islámu přešla okolo vás a ve vás zůstala jen spodina!"

Malý Thar vsunul zase zápisník do kapsy a pokračoval:

"Říkáte, že má malá přítelkyně je horší než pes. Něco takového hrdina neříká. Já jsem hrdina, a proto jsem zdvořilý i vůči vám. Budu s vámi bojovat, ale ne tak, jak to děláte vy - všichni proti jednomu - ale jak je to zvykem v Jeruzalému: muž

proti muži! Řeknu vám, co uděláte! Změníte se ve lvy, slony, hrochy a velryby. Zvolíte si nejudatnějšího lva, nejsilnějšího slona, nejmocnějšího hrocha a největší velrybu. S těmito čtyřmi bestii budu bojovat. Jestliže mě některá z nich přemůže, smíte mne utopit, ale ne tuto dívku, za kterou bojuji! Když však přemůže všechny čtyři já - dostanu - "- dostaneš moje zvonečky!" zvolala Šamah a zdvihla ruku se svými květy.

"Ano, dostanu zvonečky," souhlasil Thar. "Vy, Hebronité, se nyní posadte okolo ní a mne, abych vám vysvětlil, jak je to s těmi lvy, slony, hrochy a velrybami!"

Chlapci hned radostně poslechli. Posedali si po zemi kolem Thara a děvčátka. Chvilu tu byl živý ruch, ale pak nastalo ticho, do něhož zaléhal jen hlas malého Thara, který vysvětloval, co slíbil. Když všichni pochopili, o čem jde, zazněl všeobecný jásot. Něco takového tu zřejmě ještě nebylo. Každý z hebronských chlapců se tlačil kupředu a hlásil, že se stává tím nebo oním zvířetem. A uprostřed těch "oblud", které žíznily po pomstě, seděla Šamah - "Odpuštění" - klidně se usmívala a její milá tvář nejevila žádné stopy strachu. A co bylo podivné - nejen mládež, ale i dospělí propadli všeobecnému nadšení a přidružili se k hrající si drobtině. Pomáhali chlapcům volit nejsilnější z nich a vyměřit zápasíště. Abdulah, písař šejcha el beled, byl dokonce tak laskavý, že se ujal pořádkové a bezpečnostní služby. O náboženské hašteřivosti a nenávisti už nebyla řeč.

Zápasíště tvořil čtverec, který byl na sever uzavřen řadou lvů, na jih řadou hrochů, na východ slony a na západ velrybami.

Šamah seděla na jižní straně uprostřed čtverce na svém trůně, aby dobře viděla. Ten trůn byl - Giverčina, jankovitý mezek,

který však nyní, když ho malý Thar cestou tak obratně zkrotil, stál jako beránek. V rozích čtverce seděli muzikanti s hudebními nástroji: bubnem, tamburinou, trubkou a flétnou. Byli povinni tropit na své nástroje co možná největší povyk, kdykoliv se v zápase ocitne náš malý Thar na zemi. Že by se vítězství mohlo sklonit na Tharovu stranu, považovali hebronští za nemožné. Vyslali na zápasíště své nejsilnější chlapce.

Podmínky zápasu byly prosté: kdo z prvních tří zvířat zůstane ležet na zemi, prohrál. Boj velryb se však měl odehrát v kašně. Vítěz musel svého soupeře potopit a pak mu ještě směl veřejně vyfouknout do tváře plná ústa vody. Před začátkem zápasu byl ještě na vybrané čtyři hrdiny z Hebronu vznesen dotaz, zda se snad nechtějí zápasu vzdát.

"Za žádnou cenu!" odpověděli všichni čtyři jako jedním dechem. Tu dal písař Abdulah znamení, že nadešel čas k boji lvů.

Doprostřed zápasíště vstoupil lev z Hebronu. Byl to ten silný, vysoký chlapec, který prve pronesl k Tharovi vyzývavou, spila-vou řeč. Když viděl, že jsou na něho upřeny oči všech diváků, sebevědomě se vypjal.

Thar, který stál dosud s námi, nám řekl:

"Dávejte pozor, jak rychle s ním budu hotov! Hlavní věc je: nenechat nepříteli čas k rozmyšlení!"

Thar vešel na zápasíště. Přistoupil před Šamah, uklonil se jí a postavil se proti svému nepříteli. Toto rytířské chování znal asi z pohádek Tisíce a jedné noci.

Písař Abdulah třikrát zatleskal. Boj začal.

Tharův soupeř nelenil. Rozběhl se proti Tharovi, ten ho však nechal doběhnout skoro až k sobě, potom uskočil, ale vzápětí se na svého soupeře vrhl, strhl ho k zemi, kde ho pevně držel, a volal na muzikanty:

"No tak, hrajte a jásajte!"

Muzikanti zůstali tiše sedět. Byli tím jako ochromeni. Přemožený hebronský chlapec pomalu vstal ze země a odplížil se ze zápasíště se svěšenou hlavou. Došlo k boji slonů. Tharovým soupeřem byl vzpurný, svalnatý

chlapec, který měl, jak se zdálo, dvakrát tolik síly jako maličký Thar. Ale Thar se na nás jen usmál a pokynul nám, abychom o něho neměli strach. Bylo to dobré znamení. Vzpomněl jsem si, že nám Thar řekl, že se sloni v jeho chlapeckém klubu musí navzájem rozdupat. V tomto zápase si však Thar patrně umínil, že udělá ještě něco lepšího, že svého soupeře nerozdupe, ale že ho prostě srazí na zem prudkým skokem. Když bylo dáno znamení k zápasu, rozběhl se kupředu a skočil na svého protivníka tak prudce, že ten se okamžitě svalil. Vzápětí už na něm Thar klečel a volal na bubeníky:

"Zahrajte mu vítězný pochod, ale hodně hlasitě!"

A opět bylo kolem dokola hluboké ticho. Přerušil je až písař Abdulah, který zlostně vykřikl:

"Oh, běda! Už dva! To přece nelze trpět! Hroch musí tuto porážku pomstít! Musí ho rozdupat!"

Na zápasíště nastoupil hroch. Byl to malý, tlustý chlapec. Měl sice na sobě hodně tuku, ale málo svalů, jak bylo zřejmě vidět. Koulal divoce očima a jak se zdálo, měl hodně odvahy. Sklonil hlavu jako divoký kůň ještě dříve, než bylo dáno znamení k boji.

Když písař zatleskal, rozběhli se oba soupeři proti sobě. Narazili na sebe hlavami tak prudce, že to až třesklo. A pak - ležel hebronský chlapec na zemi, roztáhl nohy do vzduchu, chytil se oběma rukama za hlavu a řval, jako by ho chtěli nabodnout na rozen. Thar však zůstal vzpřímeně stát, smál se na celé kolo a volal:

"Nemusíte bubnovat a troubit, muzikanti! On to obstará sám!"

Nu - a pak měli ukázat, co dovedou obři oceánu. Mělo dojít k boji velryb. Živý čtverhran se uvolnil, jeho řady se rozpadly a diváci zamířili ke kašně, v níž mělo padnout konečné rozhodnutí.

Thar byl u kašny první a chystal se hned vstoupit do vody. Chlapci z Hebronu naproti tomu nespíchali, nejméně už ti, kteří představovali velryby. Poslední došel ke kašně chlapec, který se měl s Tharem utkat. Zůstal rozpačitě stát na kraji kašny, pohlédl do vody a pak zabručel:

"Já zápasit nebudu!"

"Jak to? Byl jsi k tomu zvolen, přijal jsi tu úlohu a musíš do vody!" prohlásil písař Abdulah.

"Za žádnou cenu! Jdu pryč!"

A chlapec se otočil a utíkal od kašny.

"Musíme zvolit někoho jiného!" řekl mrzutě Abdulah.

Tu zaznělo sborem z hrdel všech hebronských chlapců, kteří představovali velryby:

"Nebudeme zápasit - za žádnou cenu - jdeme - pojďte pryč!"

A chlapci odcházeli od kašny - jeden za druhým - až tam nezbyla ani jedna nepřátelská velryba. Za nimi následovali lvi, aniž někomu řekli "sbohem". Hroši se ztratili i s hudebníky stejnou cestou. Sloni klusalí za nimi většinou jednotlivě, ale i po dvou a po třech. Nakonec vsedli i dospělí obyvatelé Hebronu na osly a odjeli, aniž nám někdo z nich pokynul na rozloučenou.

Náš malý Thar se obrátil k Šamah a řekl:

"Už věříš, že jsem hrdina?"

"Věřila jsem ti to hned. Zvítězil jsi. Podívej - tady jsou květiny."

Děvčátko podalo Tharovi svou kytici. Chlapec ji vzal, dal květy své ženě a prosil ji, aby mu je opatrovala, že prý se v tom vyzná lépe než kdokoli jiný. Hrdina - kavalír!

V té chvíli jsme v dálce spatřili přícházet jiný, mnohem větší slavnostní průvod, který měl rovněž namířeno ke kašně.

Naši odpůrci, kteří nás právě opustili, zřejmě zahlédli svými bystrými očima tento nový průvod už dávno, a proto tak pospíchali, aby se odtud dostali. Nechtěli, aby účastníci tohoto druhého průvodu viděli, jak žalostně tu pro Hebronské skončil zápas s Tharem. Ovšem ani my jsme neměli důvod, abychom tu ještě setrvali, tím spíše, že se už blížila doba, kdy jsme se měli sejít s Tharovým otcem Mustafou Bustanim.

Od arabské vdovy, matky malé Šamah, jsme se dozvěděli, že chce dnes dorazit jen k Abrahamovu dubu a přenocovat tam v ruském hospici. Slyšela, že tam nechávají přespát i nemajetné. Tu náš vlídný poháněč mezků, prohlásil, že vdova nemusí jít se

svou dcerou pěšky, ale že se muže až k hospici svézt, protože on se vrací tou cestou do města se svými mezkami. Žena jeho nabídku vděčně přijala. Když to zaslechl malý Thar, tiše se mne zeptal:

"Máš u sebe dvacetifrank, effendi?"

"Ano," odpověděl jsem.

"Prosím tě, půjč mi jej, ale ať to nikdo nevidí."

Tušil jsem, co chlapec zamýšlí, a dal jsem mu tajně, co chtěl.

Vdova se svou dceruškou usedla na jednoho mezka a poháněč na druhého. Thar se vyšvihl na třetího - byla to Giverčina, kterou tak obratně zkontrol - a řekl:

"Pojeď s nimi až k dubu. Potom se vrátím k silnici. Než přijde otec, jistě tam budu."

Zatáhl šňůrami mezka za ocas - zvíře hlasitě zařičelo a vyrazilo jako střela.

Má žena zatím pověděla vdově, jak se jmenuje a kde v Jeruzalémě bydlíme, a prosila ji, aby nás tam navštívila, že se budeme opravdu ze srdce radovat, až se s ní a její dceruškou opět shledáme. Vdova to slíbila - a způsob, jakým to udělala, i srdečnost, s níž se s námi loučila, nám byly zárukou, že své slovo splní. Ona a poháněč se pak rozjeli na svých mezcích, aby dohonili Thara.

Vydal jsem se ještě se svou ženou na malou procházku do okolí, ale dbali jsme na to, abychom se už se žádným slavnostním průvodem nesetkali. Když jsme potom přišli k silnici, na místo, kde jsme se měli sejít s Mustafou Bustanim, mladý Thar tam už na nás čekal.

"Jsou to velmi chudí lidé," řekl. "Proto jsem jel do hospice, abych se o ně postaral, ale ony o tom nevědí."

"Víš Šamah a její matka, jak se jmenuješ?" zeptal jsem se.

"Vědí, že se jmenuji Thar."

"A vědí, jak se jmenuje tvůj otec?"

"Ne - víš přece, že prorok řekl: 'Kdo dává chudině, může jí dát všechno, jenom ne jméno svého otce!' Setkám se však s nimi jistě v Jeruzalémě."

Brzy nato přijel Mustafa Bustani se svým vozem. Zaradoval se, když slyšel, že se nám a jeho synovi nic nepříhodilo, a řekl

nám, že v Hebronu došlo k několika srážkám mezi muslimy a židy. Byl nad nepbhostinností svého obchodního přítele, u kterého jsme měli být ubytováni, ale od něhož jsme museli odejít, tak dopálen, že se u něho odmítl stravovat. Ted' měl hlad jako vlk.

Vytáhli jsme tedy, jakmile se vůz s námi rozjel, ze svých zavazadel něco k snědku a povečeřeli jsme na "čtyřech točících se kolech".

Na zpáteční cestě se neudalo nic pozoruhodného. Když jsme dojeli k vadí el Arubu, dali jsme zastavit a zamířili jsme ke kavárně. Kavárník vyšel a zeptal se, co si přejeme. Choval se velmi odměřeně.

"Pět šálků!" objednal Mustafa Bustani.

Kavárník je donesl a my jsme je vypili. Potom jsem vytáhl toboleku.

"Kolik stojí těchto pět šálků?" zeptal jsem se.

"Půl franku, pane."

"A těch patnáct šálků dnes dopoledne?"

"Jeden a půl franku."

"Dvacet šálků dohromady?"

"Dva franky."

Dal jsem mu dva franky, víc ani groš, a řekl jsem:

"Jsme vyrovnáni."

Muž sáhl rychle po penězích a stejně rychle si je vsunul do kapsy. Hluboce - myslím, že tentokrát upřímně - se nám uklonil a odpověděl:

"Děkuji ti, effendi. Jsi spravedlivý a moudrý. Vaše cesta budiž požehnána!"

A byla také požehnána. Mustafa Bustani se zlobil nad nesnášenlivostí svých souvěrců a neměl nic proti tomu, že jeho syn celou zpáteční cestu blouznil o malé křesťance. Když se před námi vynořil Betlém, Mustafa zhluboka vzdychl a řekl:

"Mnoho lásky a mnoho dobra vzešlo z tohoto malého městečka, víc než z našich velkých poutních míst. Dnes mi byla zase jednou důkladně nešetřně připomněna má vlastní náboženská horlivost. Co jsi udělal těm Hebronským? Nic! A přece

tě ze svého středu vyvrhli! Jaká v tom nespravedlnost a nelaska-vost! A co mi udělal můj bratr? Nic! A přece jsem ho zavrhl. Svého vlastního bratra! Byl jsem tedy mnohem nelaskavější a mnohem nespravedlivější než Kanaanité z el Chalilu. Vzpomínka na mého bratra mi celé odpoledne nešla z hlavy a neodchází ani teď."

"Jak se jmenoval tvůj bratr?" zeptala se má žena. "Achmed Bustani. Nemám jiné přání, jen aby byl ještě naživu a abych ho našel."

"Skutečně by ses s ním rozdělil o svůj majetek?" "Samozřejmě - hned! Nejen proto, že jsem to slíbil své ženě na smrtelné posteli, než zemřela, ale také proto, že i já po tom toužím. Je mi tak, jako by s vámi sem do vozu tam venku u Abrahamovy studny vstoupilo cosi neviditelného, co mne hluboce dojalo a čeho se nemohu zbavit. Snad to není nic jiného než vzpomínka na křivdu, kterou musím odčinit. Je však podivné, že mne ten pocit nemučí, ale naopak na mne působí blahodárně. Uklidňuje mne."

Jeli jsme okolo Ráchelina hrobu, poté podél Mař Eliadu a přijeli jsme do Jeruzaléma, když se už na svaté město tiše snášela noc. Co jsem si chtěl z el Chalilu odnést, to jsem nedostal. Vzácné sedlo tam zůstalo - ale místo toho se mi dostalo něčeho jiného a lepšího. O tom jsme se přesvědčili teprve druhý den. Tak to už v životě bývá. Je-li nám odepřeno splnění nějakého zevnějšího přání anebo stihne-li nás místo očekávané radosti nečekaná bolest, hašteříme se nerozumně s osudem, aniž vyčkáme, co se z této zevní ztráty vyvine pro náš vnitřní prospěch. Nedosáhneme tohoto prospěchu sice hned, ale jistě na naše dvě atópe, jestliže se mu nepřátelsky nevzpíráme. A přijde-li, pak m ním obyčejně přichází také ten chudý, zcela všední dar, po němž jsme tolik toužili. Tak tomu bylo i s mým sedlem. Měl jsem je přece dostat. A přání, abych je měl, muselo nejdříve posloužit úmyslům přemoudrému vedení, které když máme pochopit, tak jsme většinou příliš krátkozrací a příliš netrpěliví.

5. KAPITOLA

VZKŘÍŠENÍ

Sotva jsme druhého dne vstali a seděli ještě u kávy, zaklepal kdosi na naše dveře a - kdo vstoupil? Thar.

"Dobrý den," pozdravil evropsky a podával nám ruku.

Se zálibou jsme si ho prohlíželi. Hoch byl čistě oblečen do bílých šatů, na nichž nebyla jediná poskvrna.

"To se divíte, co?" řekl Thar. "S malováním je konec! Už se nebudu malovat válečnými barvami! Protože zaprvé: tvá paní, eťfendi, řekla, že se pravý hrdina nemaluje, ale zůstává takový, jaký je. A od té doby, co to řekla, chci být pravým hrdinou, ne falešným. A zadruhé: slyšeli jste, jak Šamah, moje nová přítelkyně, vykřikla hned šestkrát za sebou ‚fuj!‘, když jsem jí povídal, že se chci namalovat na modro, zeleno, červenou a žluto, abych vypadal udatně. Co ona řekne, to pro mne platí víc, než co řeknou všichni ostatní dohromady. Proto jsem se pevně rozhodl, že zanechám umění a budu dělat jen věci, při kterých se člověk nemusí namalovat. Ostatně přišel jsem k vám jen kvůli Šamah. Dáte-li mi kávu, řeknu vám proč. Podívejte - u vás jsou větší šálky než u nás!"

Nalili jsme mu kávu. Thar si sedl a vypravoval:

"Nejdříve musím říct, že vystoupím ze všech klubů lvů, slonů, hrochů a velryb na celou dobu, dokud bude Šamah v Jeruzalémě. Proto jsem se oblékl do bílých svátečních šatů, abych obešel všechny naše kluby a ohlásil jim, že se už nesmím stýkat s divo-

kými zvířaty. Šamah je něžná dívka, a kdybych nebyl také jemný, musel bych se stydět. Ona hned lehce řekne ‚Fuj!‘ A potom - Šamah přijde už dnes do Jeruzaléma!"

"Jak to víš?" zeptal jsem se.

"Vím to ze spiknutí."

"Jaképak je tu spiknutí? Kdo se spikl?"

"Já a hamár, poháněč mezků."

"Aha! Včera?"

"Ano. A proto jsem si od tebe, effendi, včera vypůjčil těch dvacet franků. Tady jsou, děkuji ti."

Hoch vytáhl z kapsy dva zlaté desetifranky a položil je na stůl. Nevzal jsem je však a řekl jsem mu:

"Než je přijmu, musím vědět, oč jde. Těch dvacet franků jsem ti přece daroval."

"Mýlíš se," odpověděl chlapec vážně. "Nežebraám, jen si vypůjčuji. Šamah a její matka jsou velmi chudí lidé. Někdy nemají ani co jíst. Poznal jsem to, i když jsem se jich na to neptal. Ale já jsem bohatý a jsem jejich přítel. Proto jsem za ně v hospici zaplatil bez jejich vědomí a proto je také přiveze náš včerejší poháněč mezků s sebou do Jeruzaléma. Ovšem - na lepších zvířatech, než jsme měli včera. Ale Šamah a její matka se nedozvědí, že jsem hamárovi za tuto jejich cestu do

Jeruzaléma zaplatil. Ony si myslí, že tu cestu za ně zaplatil hospic. Až sem dnes dojedou, vůbec nepojedou do města, ale zatočí napravo do Hinomského údolí a potom vzhůru na Olivetskou horu do Bethanie k mému příteli Abd en Nomovi."

"Kdo je ten Abd en Nom?"

"Je to otec největší Velryby, kterou znám, a také nejtěžšího Hrocha z našeho klubu. Poskytuje útočiště poutníkům a živi je. Ovšem - za peníze. Právě teď u něho nikdo není, takže Šamah a její matka budou mít dost místa. Budou u něho také jíst. Budou si myslet, že také u něho za ně zaplatil hospic. Abd en Nom mne má rád. Půjdu k němu, abych všechno připravil."

"A abys zaplatil?"

"Ano. Ale prosím vás, abyste to neprozradili. Šamah a její matka se o tom nesmějí dozvědět."

"Víš o tom tvůj otec?" "Ne!"

"Milý chlapče, vždyť to stojí peníze. Kde je vezmeš?" "Mám je," zasmál se Thar radostně. "Od koho?"

Chlapec zase zvážněl a odpověděl:

"Od své matky - než umřela. Rozpůjčila své peníze a teď z nich dostávám měsíčně úroky. Otec mi je vyplácí, protože je správcem tohoto mého majetku. Nesmím si ovšem ty peníze ponechat. Musím je spotřebovat, ale ne pro sebe, nýbrž pro chudé, staré a nemocné lidi, kteří se ocitli v nouzi. Tak to chtěla matka a otec mě musí nechat děkt, co chci. Mohl by zakročit jen tehdy, kdyby se dozvěděl, že jsem peníze upotřebil jinak, než mi přikázal, ale to se ještě nikdy nestalo, protože mám svou matku, i když umřela, rád, a při každém groši, který chci vydat, si pomyslím, zda by také matka vydala peníze na ten či onen účel. Včera jsem si sice od tebe vypůjčil těch dvacet franků a neptal jsem se předem v duchu své matky, zda by si také ona ty peníze od tebe půjčila, ale napravil jsem to včera večer, než jsem usnul, a dnes ráno, když jsem se probudil. Teď už vím, že se mnou matka souhlasí a že se raduje ze Šamah a její matky. Přijmeš tedy, effendi, své peníze zpět?" "Ano," odpověděl jsem a vsunul jsem peníze do kapsy. "Tak já půjdu. Mám velmi naspěch. Představte si, vždyť musím zajít ke Lvům, Slonům, Hrochům a Velrybám a k Abd en Nomovi. A o tom všem se nesmí můj otec dozvědět!" "Víš alespoň tvůj otec, že jsi šel teď s námi?" "Ani mne nenapadlo mu o tom říct. Kdyby se dozvěděl, že k vám můžu přijít, kdy se mi zlíbí, chtěl by chodit se mnou a měli byste ho celý den na krku. Má vás příliš rád. Alláh vás ochraňuj. Zmizím."

Dopil kávu, podal nám ruku, ale ve dveřích se zastavil, chvíli rozmýšlel a pak se vrátil zpět do pokoje. Zavřel za sebou opatrně dveře, jako by nám chtěl světit něco tajemného.

"Musím se vás ještě na něco zeptat," řekl. "Není to nesmysl, že mi doma říkají .vyvolený'?"

"Proč se ptáš?" pokusil jsem se vyhnout odpovědi na jeho otázku.

"Protože se raduji, že mi tak říkají, jen tehdy, když jsem do-mýšlivý. Když jsem vážný, zlobí mne to."

"Tedy se zlob," radila mu má žena. "Zlobit se nad tím je lepší, než se radovat."

"Myslíš?" ptal se chlapec a hleděl na ni zamyšleně.

Poté se podíval na mne a významně mi pokynul.

"Dám mnoho na to, co řekne tvůj harém, effendi. Zatím říkal jen rozumné věci. Ale teď už opravdu zmizím. Alláh vás ochraňuj!"

Když odešel, netrvalo to ani deset minut a na dveře někdo zaklepal. A kdo přišel? Tharův otec.

Prosil za prominutí, že nás ruší v tak nevhodnou dobu.

"Musím vám sdělit něco velmi důležitého," vykládal. "Měl jsem zvláštní sen. Zdálo se mi, že jsem ráno vstal a přišel jsem do svého obývacího pokoje. Seděl tam můj bratr a vypadal přesně tak, jak vypadám já. Usmál se na mne a řekl: 'Přišel jsem a chci se podívat, jestli tu zůstanu.' Radostí jsem se po těchto slovech probudil. Víš ještě, effendi, co mi můj bratr řekl, když se mi o něm před časem zdálo?"

"Že ti pošle odpuštění."

"Ano. A jak se jmenovalo to dítě, se kterým jste se včera setkali u Abrahamovy studny a o kterém můj syn neustále mluví?"

"Šamali - Odpuštění!"

"To je pravda. To je správné!" vpadla do našeho hovoru má žena. "Myslím, že je to -"

"Pst - ticho -" přerušil jsem ji. "Nedej se svést luštěním záhad. Šamah sice znamená odpuštění, ale je to zároveň dívčí jméno."

"Ale matka toho děvčátka, jak mi řekl Thar, přišla z krajiny okolo El Keraku ve východním Jordánsku, kam se vystěhoval můj bratr," namítl Mustafa Bustani.

"Mluvil jsi o ní dnes ráno s Tharem?" zeptal jsem se, abych svedl hovor jiným směrem.

"Ještě včera večer," odpověděl. "Dnes Thar vstal časně ráno, ale nebyla s ním řeč. Je takový vždy, když vzpomíná na svou nebožku matku. Vždy přemýšlí o nějakém činu, kterým by chtěl někoho potěšit. Sotva dnes vstal a oblékl se, odešel z domu, aniž něco pojedl nebo vypil." "A víš hoch, že jsi nyní u nás?"

"Ani mne nenapadlo, abych mu o tom řekl! Kdyby se dozvěděl, že k vám smí člověk přijít, kdykoliv se mu zlíbí, měli byste ho na krku celý den, protože vás má oba hrozně rád. Od včerejška je jako vyměněný. Zdá se, jako by na něho to děvčátko zapůsobilo dojmem, který je mi záhadou." "Ale jistě ne zlou záhadou?"

"Ne - to ne! Naopak, velmi radostnou. Také já jsem dnes v jiné náladě než obvykle. Včera byl pátek - svátek, ale mně se zdá, jako by byl svátek teprve dnes. Zdá se mi, jako bych se znovu ocitl ve svých šťastných chlapeckých letech, a to ve chvíli, kdy jsem měl naději, že se mi splní něco, po čem jsem dlouho toužil. Není to podivné? A není to směšné?"

"Podivné sotva a směšné už vůbec ne! Lidská duše je ve spojení se zcela jinými světy než tělo, a to spojení je tak hluboké, že se rozumný člověk jistě nebude nikdy usmívat tomu, čemu říkáme vnitřní hlas. Pověz mi, ukázal se ti tvůj bratr ve snu zcela zřetelně?"

"Tak zřetelně a jasně, že jsem se dokonce i ve snu tomu podivil a zaradoval se, že je mi ještě tak podobný jako dříve. Byli jsme si totiž vzájemně tak dokonale podobní, že si nás lidé často pletli. Měli jsme z toho nejednou zábavu. Bratr se rád oblékal stejně jako já a nosil i podobné vousy jako já. Tím větší rozdíl byl však mezi námi vnitřně: on byl vždy měkký, povolný a mírný, já drsný, hrubý a pánovitý. To nás nakonec rozdvajilo. A dnes -"

Mustafa se odmlčel. Přistoupil k oknu a chvíli hleděl do zahrady. Až po chvíli řekl:

"Tam vede cesta k Bab en Nebi Daudu a druhá k Bab el Amudu. Je mi lhostejné, kterou z těch cest se dám. Obě mne do-

vedou na Olivetskou horu, kde čekám na to, kdy a jak se mi zjeví odpuštění. Dnes jsem plný napětí, které mi nedává pokoj."

Odešel. Přiznám se upřímně, že i u nás zanechal část svého napětí, které se přeneslo i na nás.

Využili jsme dopoledne k tomu, abychom navštívili hroby králů a několik jiných blízkých míst. Odpoledne jsme chtěli do Ain Karimu. Je to jedno z mých oblíbených míst. Často se tvrdí, že se tam zrodil Jan Křtitel. Nedošlo však ani k tomu, abychom se na ten výlet vypravili, protože ve chvíli, kdy jsme chtěli zasednout k obědu, se dnes už potřetí ozvalo zaklepání na dveře. A kdo se před námi objevil?

Byla to Šamah se svou matkou. Srdečně jsme se zaradovali z té neočekávané návštěvy a rozumí se samo sebou, že jsme je srdečně pozvali dál. Matka malé Šamah byla klidná, ušlechtilá, vnitřně hrdá žena vážných způsobů. Přes svou skromnost se zmínila se zadostiučiněním o tom, že pochází z Kavkazu a že její předkové, pokud si alespoň její příbuzní vzpomínají, byli vždy křesťany. Její otec se dočkal pronásledování pro svou víru a zemřel jako zchudlý důstojník v El Keraku. Také její muž byl chudý, ale měl všechny ctnosti, kterých je třeba, aby si člověk získal úctu a lásku svých bližních. Zemřel na srdeční chorobu. Hynul touhou, která neustále hlodala v jeho nitru, až ho konečně smrt vysvobodila. A jak se jmenoval? Achmed Bustani.

Achmed Bustani! Lze si představit, jakým dojmem na nás to jméno zapůsobilo. Achmed Bustani byl bratr našeho přítele Mustafy Bustaniho. Vdova by se mi s těmito rodinnými podrobnostmi tak brzy nesvěřila, ale má žena se s ní už včera tak spřátelila, že si vzájemně naprosto důvěřovaly. Samozřejmě - naše návštěvnice nám nepověděla všechny podrobnosti o svém rodinném životě jedním dechem; vyprávěla o sobě jen postupně a zabralo to několik hodin, než jsme se dozvěděli, co zde stručně líčím.

Zatímco hovořila, zračila se v jejích vlhkých, hlubokých očích přemáhaná muka srdce a jistě by bylo nelidské, kdybychom její útrapy ještě zvyšovali otázkami jen proto, abychom ukojili zvědavost Achmed Bustani zemřel - abych to vyjádřil známým

slovem - steskem po domově. Jeho láska k ženě a dítěti mohla jeho smrt nanejvýš oddálit, ale nemohla jí zabránit. Myšlenka, že byl zavržen svým otcem a celou rodinou a že se k nim nesmí už nikdy vrátit, stála ho - semitu, který se nemohl vnitřně odpoutat od své rodiny - život. Když umíral, musela mu jeho žena slíbit, že poputuje do Jeruzaléma a že i s dítětem vyhledá jeho bratra, aby se s ním - bude-li to možné - smířil.

Vdova chtěla se svou dceruškou putovat od Abrahamova dubu jen do Betléma, ale v hospici jí dali lístek s adresou jakéhosi Abd en Noma v Bethanii, který ji prý u sebe zdarma ubytuje a bude ji zdarma stravovat. Jako na zavanou se dozvěděla, že náš včerejší poháněč mezků musí dnes zajet se svými osly do Jeruzaléma, aby odtud kohosi přivezl do Hebro-nu, a že ji tedy může vzít s sebou, aniž by za to musela zaplatit. Vdova se radovala nad ochotou toho muže i nad vlností, jaké se jí dostalo v ruském hospici u Abrahamova dubu. Netušila, že ve skutečnosti to byl náš "hrdina krevní msty", malý Thar, který všechno tak obratně za peníze zařídil. Nejela však na hamárově oslu s dítětem přímo dolů do Hinomského údolí a teprve pak k Abd en Nomovi, ale vydala se napřed k nám, aby se nás zeptala, je-li možné, aby se osamělá křesťanská poutnice u toho muže ubytovala. Rozptýlili jsme její obavy v tomto směru a nabídli jsme se jí, že ji k Abd en Nomovi doprovodíme. Chtěli jsme se přesvědčit, jaký je to člověk. Vděčně přijala naši nabídku a chtěli jsme se už vydat na cestu, kdy vtom kdosi zaklepal na naše dveře - dnes už po čtvrté - a v nich se objevil malý Thar.

Hoch sotva popadal dech. Když spatřil Šamah a její matku, zvolal:

"Hamár měl pravdu. Vy jste tedy napřed přišly sem, místo abyste jely přímo k Abd en Nomovi. Ale proč jste tady zůstaly tak dlouho? Proč nejedete do Bethanie podél Hinomského údolí přesně tak, jak jsem to řekl hamárovi?"

Chlapec by se málem prozradil. Vzal jsem ho za límec a odtáhl ho do vedlejšího pokoje.

"Myslím, že se Šamah a její matka nemají dozvědět, že ses

spíkl s hamárem! Co? A ty sem teď vpadneš a sám o tom mluvíš!"

"Alláh, Alláh! Máš pravdu. To je ode mne hloupé - ale jen si představ, jak mi je, effendi. Stojím se všemi svými Lvy, Slony, Hrochy a Velrybami dole u rybníka Siloah, abych viděl, až Šamah pojedje kolem. Chtěl jsem ji do Bethanie doprovodit ve velkém slavnostním průvodu."

"S hrochy a slony?" přerušil jsem ho.

"Ano, samozřejmě," přisvědčil. "Svolal jsem je, abych s jejich pomocí slavnostně přivítal svou novou přítelkyni.

Chlapci si oblékli nejlepší šaty, nasbírali jsme květiny, palmy a zelené ratolesti, abychom je nesli před ní a za ní. Až Šamah přijde, chceme ji zastavit, poklonit se jí a přednést báseň od Firdúsiho. Pak pronesu slavnostní řeč. A zase se jí pokloníme a předneseme píseň, kterou částečně zpíváme a částečně troubíme. Potom bude následovat druhá báseň, ta

je od Burisiho, a nakonec zazní náš vítězný pokřik. Budeme křičet, co nám budou hrdla stačit. Pak se rozdělíme a slavnostní průvod se hne. Polovina nás půjde vpředu, polovina za Šamah. Ale já půjdu uprostřed mezi Šamah a její matkou a povedu osly, na kterých pojedou."

"To sis vymyslel opravdu skvěle," zasmál jsem se.

"Že je to pravda? A teď si představ, effendi, že tiž čekáme celé hodiny, a nikdo nejde. Když se Šamah a její matka před tvým bytem rozloučily s hamárem, šel oslať se svými osly na procházku do města, místo aby pokračoval v cestě, kterou jsem s ním smluvil. Teprve později si na to vzpomněl, a tak jsem se právě před několika minutami dozvěděl, že očekávaná Šamah a její matka jsou u vás. Běžím tedy hned k vám, abych vám řekl, že se musíte co nejrychleji vydat na cestu, aby moji Lvi a Velryby, Hroši a Sloni neztratili trpělivost!"

Bylo mi líto, že jsem musel chlapce připravit o jeho nadšený plán, ale nemohl jsem jinak. Vyložil jsem mu, že podobné slavnostní přivítání je nemožné, a také jsem mu řekl, proč. Křesťanská poutnice potřebuje skromnost a vnitřní soustředění, a ne hřmotnou okázalost, pohanské básně a řvavý vítězný pokřik. Chlapec byl dost rozumný, aby to uznal.

"Dobrá, effendi," odpověděl. "Tak toho necháme. Ale něco přece udělám. Znáš píseň z Bethanie, jak Ježíš přijde navštívit sestry?"

"Ne."

"Tak ji uslyšíš. Vy teď půjdete do Hinomského údolí a okolo rybníka Siloah?"

"Ano."

"Dobrá. To se hodí. Jděte, prosím, pomalu. Poběžím napřed."

Chtěl jsem ho napomenout, aby neprovedl nic nevhodného, ale chlapec mi jen pokynul a už byl v prachu.

Brzy nato jsme vyšli z domu. Když jsme pak došli do Hinomského údolí a šli kolem rybníka, neviděli jsme v širém okolí ani človíčka. Zaradoval jsem se nad tím. Tato osamělost a klid se hodily k náladě, v jaké jsme byli. Cestou jsme hovořili o vážných otázkách a jen malá Šamah rozjasňovala jako sluneční paprsek vážnost našeho hovoru. Její matka se viděla u cíle své pouti. Nitro se jí chvělo významnou otázkou, zda její pout' dojde vyslyšení. A my, kteří jsme o tom věděli víc než ona, kteří jsme viděli blížící se rozhodnutí, jsme byli naplněni svrchovaným napětím.

A najednou se ze všech stran, ze všech výšin, kde se chlapci ukryli za kameny, ozvala dvojhlasá píseň v arabštině. Byla to píseň z Bethanie, kde Kristus navštívil sestry a cestou u rybníka Siloah uzdravil nemocné. Naše nálada a okolí, to, co leželo za námi a co nás čekalo, a k tomu tato překvapivá, hluboce dojí-mavá píseň o Kristovi - to všechno na nás zapůsobilo přímo tak, že bychom málem padli k zemi, abychom naslouchali na kolenou. Když píseň dozněla, nepohnul se ani vánek. Pěvci zůstali ve svých úkrytech. Zřejmě dostali dobré instrukce. Nuže - od té chvíle jsem začal pochybovat, že by se malý Thar narodil bez jakéhokoli uměleckého založení, šli jsme dál do Kidronského údolí a až k tak zvanému hornímu mostu, abychom spatřili Getsemanskou zahradu. Potom jsme kráčeli přes židovský hřbitov vzhůru do Bethanie. Před vesnicí stál - Thar. Čekal na nás, pozdravil nás a pak se mne tiše zeptal:

"Viděl jsi je?"

"Koho?"

"Zpěváky. Nadběhli vám, zatímco jste byli v Getsemanské zahradě, protože budou ještě jednou zpívat. Pojdte, zavedu vás k Abd en Nomovi, abyste se podívali na byt, který jsme pro Šamah přichystali. Potom půjdeme k Lazarovu hrobu a budeme fotografovat."

Thar vzal Šamah za ruku a spěchal s ní kupředu. Dům Abd en Noma ležel blízko Lazarova hrobu.

Nom vyšel z domu a uctivě se nám poklonil. Provázeli ho oba jeho synové, podle Tharova popisu "největší Velryba a nejtěžší Hroch klubu", Oba chlapci však vypadali i přes svá hrozná jména velmi přívětivě. Také domek Abd en Noma byl úhledný a čistý a zdálo se, že se v něm dobře bydlí. Bylo možné doufat, že tu najdou vdova i její dceruška uspokojivé útočiště.

Když jsme pak vstoupili do domu, naše domněnka se potvrdila. Zařízení obou světnic, které byly přichystány pro Šamah a její matku, bylo na palestinské poměry velmi dobré. Pokoje byly vyzdobeny ratolestmi a květinami, patrně těmi, které hoši připravovali pro slavnostní průvod.

"Proto jsem měl tak naspěch," řekl mi Thar potají.

"A kde jsou teď ti tvoji hrdinové?" zeptal jsem se.

"Hned uslyšíš," odpověděl Thar.

Přistoupil ke dveřím, otevřel je a pokynul. Vzápětí zazněl nejméně z padesátí nebo sedmdesátí hrdel vítězný pokřik - tak dokonale, že by to skuteční lvi, sloni, hroši a velryby jistě při-rozeněji a strašlivěji nedokázali.

"Alláh se smiluj," zvolal jsem na Thara. "Už dost! Zaraz to!"

Chlapec znovu zakýval. Všechno utichlo. Pohlédl jsem ze dveří, ale nebylo možné zahlédnout, kde se Tharovy "obludy" skrývají.

"Tak, to by bylo," řekl Thar. "Musel jsem je nechat aspoň jednou zařvat, jen jedenkrát. Teď se jim stalo po vůli a už to neudělají."

Potom jsme se vypravili k Lazarovu hrobu. Thar šel se Šamah napřed. Její matka nás však prosila, aby mohla zůstat v domě, že ještě musí obě světnice upravit. Uznali jsme to a šli jsme tedy za

oběma dětmi sami. Právě když jsme dorazili k hrobu, objevil se před námi náš přítel Mustafa Bustani.

"Jak jsem rád, že tu jste také," řekl. "Půjdeme společně domů přes Kafr et Tur tak jako včera. A ty jsi tady také?" zeptal se, když zahlédl svého syna. "A kdo je tohle malé milé dítě?"

Mustafa se sklonil k Šamah. Stála tu s vyjevenýma, zářícíma očima. Tvářička se jí rozjasnila štěstím. Vztáhla ručky, aby ji mohl Mustafa zdvihnout, a hlasitě zajásala:

"Tatíček - můj tatíček!"

Zatleskala nadšeně rukama a pokračovala:

"Maminka to říkala!"

"Tvá maminka? Co ti říkala?" zeptal se Mustafa Bustani, který netušil, že toto dítě je nová přítelkyně jeho syna.

"Maminka říkala, že půjdeme k Lazarovu hrobu," odpověděla Šamah, "a že tě Spasitel vzkřísí z mrtvých - právě tak jako kdysi Lazara!"

"Mé-?"

"Ano, tebe, mého tatínka!"

Mustafa se k nám obrátil a řekl:

"To dítě mne považuje za svého otce. To je divné. Kdo to vlastně je?"

"Jsem Šamah - Odpuštění - a tam v domě je moje maminka. Vezmi mne na ruku, tatínku, jako dřív. A zanes mě k ní," zaprosilo děvčátko a napřáhlo k němu ručky.

Mustafa smrtelně zbledl. Ustoupil o několik kroků a zajíkově se zeptal:

"Šamah - Odpuštění -? To je jistě to děvčátko z včerejšího dne."

Otázku pronesl ke svému synovi.

"Ano, je to ona -" přisvědčil Thar.

"Mé tušení - Víš, jak se jmenuje její otec, Thare?"

A děvčátko odpovědělo místo chlapce:

"Můj otec jsi ty, ty! Jmenuješ se Achmed Bustani. Copak mne už neznáš? O, tatínku, ať nemusím plakat! Vezmi mne a zanes mne k mamince."

Co následovalo potom, není možné popsat. Mustafa Bustani

hlasitě vykřikl a padl na kolena. Vztáhl ruce k dítěti a přitáhl je k sobě. Začal je líbat a volal:

"Šamah - Šamah - Odpuštění! Jak to řekl, když se mi zjevil ve snu -? Pošlu ti své odpuštění - blíží se z východu -

Vyhlížeš je každý den. Udělal jsem to a ono přišlo - přišlo!"

Náhle se Šamah vzepřela jeho laskání. Opřela se mu ručkama o hrud' a zahleděla se mu zkoumavě do tváře. Potom řekla:

"Ach, to není pravda - to není pravda. Mám tě ráda, ale můj tatíček přece jen nejsi!"

"Máš pravdu, dítě, máš pravdu. Jsem jen bratr tvého otce, moje milé, drahé dítě. Měj mne však stejně ráda, jako bych byl tvůj tatínek."

"Když to chceš, tak tě budu mít ráda," řeklo děvčátko. "A teď mne zanes k mamince."

"Řekni mi ještě něco."

"Co?"

"Nevíš, v který den tvůj tatíček zemřel?"

"Ano. Maminka na to vzpomíná tak často, že na to nemůžu zapomenout. Bylo to patnáctého dne v měsíci adaru, když umřel."

Mustafa Bustani vyskočil ze země. Jeho tvář nabyla zvláštního výrazu.

"Slyšíte - slyšíte to?" zeptal se nás. "Patnáctý adar! Je to tyž den, kdy se mi zdálo, že bratr umřel a že mi pošle Šamah, své odpuštění. Jak zázračné je všechno, co se děje! Alláh il Alláh! Budiž ti vzdána čest, ó Bože! Budiž pochválen!"

"K mamince, k mamince," prosilo dítě, jehož rozum nestačil chápat, co tu viděl a slyšel.

"Ano - donesu tě ke tvé matce," odpověděl Mustafa, zdvihl dítě ze země a vzal je do náruče.

"Kde ji najdu?"

"U Abd en Noma," řekl Thar a chystal se otce doprovodit. Zadržel jsem ho. Jeho otec spěchal krokem kolísajícím vzrušením do domu a zmizel v něm. Chlapec prohlásil:

"Když nesmím jít s ním, abych slyšel, co budou mluvit, musím být sám, abych mohl přemýšlet, co se tu stalo. Otec má du. Ještě se dějí zázraky. Největší zázrak dnešního dne jsem

já, protože jsem se za jeho zády spíkl s hamárem a dovedl jsem Šamah - Odpuštění - k Lazarovu hrobu, aniž jsem byl moudřejší než všichni jiní, počítaje do toho i tebe, eřendi, a tvůj harém. Počkejte na mne tady. Jakmile budu mít rozum pohromadě, ozvu se."

Hoch odešel.

Usedl jsem se ženou na zeď a začali jsme spolu hovořit - tiše jako v kostele. Byli jsme zcela sami. Den se chýlil ke konci. Čistý, posvátný vánek váł z výšin Olivetské hory.

Tu se ozvala tiše a jakoby vysoko nad námi z oblaků dvojhlasná píseň z Bethanie o tom, jak Spasitel přichází k sestrám. Píseň se zvolna snášela k Lazarovu hrobu. Chlapci na Tharův pokyn vystoupili na zeď a opakovali to, co zpívali u rybníka Siloah - píseň o Kristovi, který činil slepé vidoucími a mrtvé živoucími.

Když píseň dozněla - jako by to byla modlitba, přenesená do dnešních časů z Kristových dob - Thar se k nám vrátil.

Rozloučil se už se svými kamarády a poslal je domů. Brzy nato vyšel z domu jeho otec. Jeho švagrová a malá Šamah ho provázely. Slova bible "A jejich tváře zářily -" mi přišla na mysl, když jsem na ně pohlédl.

"Byla to posvátná hodina!" řekl Mustafa. "k k tomu ta píseň! Kdo to zařídil?"

"Já," odpověděl Thar a ukázal na sebe oběma rukama.

"To jsi byl skutečně ty? Zdálo se mi, jako by to byl pozdrav od tvé matky -"

"- a od mého zemřelého muže Achmeda," řekla vdova. "Od Achmeda, který však není mrtev, ale žije! Jeho poslední

přání se nyní splnilo."

"I kdyby to byl skutečně pozdrav od obou a ne od tebe, můj synu," pokračoval Mustafa, "vykonal jsi už víc než dost a zasloužíš si naše díky. Abd en Nom nám řekl, kdo byl vlastně původcem našeho dnešního setkání. Soucit, který ti vstúpila tvá matka, přinesl ovoce a požeňání. Šamah - Odpuštění - bude bydlet u nás -"

"- v našem domě - se svou matkou?" přerušil Thar svého otce. "Jak dlouho?"

"Navždy, jak doufám!"

Chlapec vyskočil radostí do vzduchu a zvolal:

"To tedy musím co nejrychleji pryč, abych jim řekl, že přijdou!"

"Komu?"

"Našemu Habakukovi, našemu Bemovi, černochovi, který vaří kávu, a kuchaře, jeho ženě!"

"Na to je dost času, protože Šamah a její matka dnes zůstanou v Bethanii. Odvedeme si je teprve zítra, až doma všechno přichystáme, abychom je mohli slavnostně přivítat."

"Slavnostní přivítání!" zajásal Thar a podruhé radostí vyskočil. "K tomu patří moji Lvi a Sloni. Dovolíš mi, táti, abych je pozval?"

Otec se zatvářil nepříteli radostně, ale má žena mu pokynula prosebným pohledem, takže odpověděl:

"Pozvi je tedy!"

"Také Hrochy?"

"Ano."

"A Velryby?"

"Třeba. Ať si sednou do zahrady. Pohostíme je. Ale musí být ticho. A než odejdou, zazpívají píseň z Bethanie."

"Hamdulillah. Děkuji ti, milý, dobrý tatínku. Poběžím, abych jim to hned řekl."

"Proč hned?" odporoval Mustafa a chtěl hoča zadržet.

"Protože je ještě dohoním! Právě teď odešli."

A vytrhl se otcí z ruky, potřásl malé Šamah rychle rukou a hnál se odtud.

"Budu u něho bydlet?" zeptalo se dítě a hledělo s obdivem za utíkajícím chlapcem.

"Ano, budeš," odpověděla matka. "Budete stále spolu."

"Ó, mám z toho radost, protože ho mám ráda. A vid', maminko, že je třeba dávat na takové hrdiny pozor? Ale teď už jsem unavena dlouhou cestou - smím jít spát?"

Toto přání .nás přímělo, že jsme se s matkou i dítětem rozlou-

čili. Potom jsem se s Mustafou a svou ženou vydal známou cestou do Kafr et Turu k domovu. Zastavili jsme se, když jsme došli ke křovinám svatojánského chleba. Slunce právě začalo zapadat za hory. Objalo svými posledními paprsky nejposvátnější místo světa. Popsat, jaký pohled poskytuje Jeruzalém při západu slunce z Olivetské hory, je nemožné. Stáli jsme dlouho pohříženi do nádhery. Pak Mustafa Bustani zhluboka vydechl a řekl:

"Je to krásnější, tisíckrát krásnější než včera v tuto dobu! Mezi včerejškem a dneškem leží celý svět. Vím, že nežádáte, abych nyní cokoliv mluvil a vyprávěl. Dovolíte, abych mlčel. Prosím vás, jděte domů. Nechte mne tu samého s tím, který mi dnes odpustil, přestože jsem ho kdysi zavrhl."

Odešli jsme. Než jsme došli k nejbližší zatáčce cesty, ozvaly se v Božím městě večerní zvony. Moře posvátných snů stoupalo vzhůru k nám a objalo nás, jako by nás chtělo vznést k nebi. Když jsme se ohlédlí, spatřili jsme, že se Mustafa Bustani modlí - muslim při hlasu kostelních zvonů! Můžu říci více?

A sedlo, na kterém jezdíval pasa?

Přece jsem je dostal. Mustafa Bustani mi k němu dopomohl, třebaže se značnými potížemi. V mém domově je sice pro mne takové nádherné sedlo zcela nepotřebné, protože ho nemám k čemu použít, ale přesto je mám rád a vážím si ho. Připomíná mi památnou cestu z Jeruzaléma do Hebronu.

VÁNOCE V DAMAŠKU

/X.

I

!!

I M

s s

/ J"

Tj

Bylo to v Damašku, "králi vůně všech květů", jak říkají Orientálci jednomu z nejkrásnějších měst přední Asie. Bylo to o vánocích - a na cestě, které se tehdy říkalo "cesta malomocných", protože vedla podél míst, na něž byli vypovídáni nešťastní malomocní, aby svou chorobou nezamořili město. Dojem, kterým tito ubožáci, pokrytí rozpadávajícími se vředy, působili na poutníka, byl hrůzný, odstrašující. Váleli se, leželi nebo seděli ve všech stádiích své strašné nemoci na zemi podél silnice a žebrali o soucit kolemjdoucích, z jejichž darů žili. Peníze od nich nebrali - nepomohly by jim, protože by peníze z rukou malomocných nikdo nepřijal. Malomocenství je přenosná nemoc a každý styk s nemocným nebo s věcmi, které používal, je svrchované nebezpečné. Naproti tomu se malomocenství nešíří vzduchem jako jiné

choroby. Proto bylo možné nešťastníkům pomoci jen potravinami nebo jinak potřebnými věcmi. Ovšem jen velmi málo poutníků, kteří se ubírali touto silnicí, mělo s sebou potraviny nebo věci, jimiž by bylo možné malomocné obdarovat a jež by jim prospěly. Ubožáci posbírali jen málo darů. Neměli ani čím ukojit svůj hlad a zakrýt svou děsivou nahotu. A bylo jim zakázáno, a za porušení zákazu byli stíháni nejpřísnějšími tresty, přibližovat se k zdravým lidem nebo je obtěžovat. Směli se k nim přiblížit nejvýše na dvacet kroků. A poutník jim směl hodit svůj dar jen z této vzdálenosti a potom musel okamžitě odejít.

Byl jsem tehdy už přes dva týdny v Damašku se svým hadžim

Halěrem Omarem, sluhou, přítelem a věrným průvodcem. Každý z mých čtenářů ho zná - malého, milého a chytrého chlapíka, který mne chtěl kdysi obrátit na islám, a zatím se sám stal tak ryzím křesťanem, jakého jsem kdy poznal. Halef byl hluboce dojat bídou vyvržených malomocných a prosil mne, abych mu dovolil denně k nim docházet a něco jim donést. Samozřejmě, že jsem mu to nejen dovolil, ale slíbil jsem mu, že s ním půjdu vždycky i já. Přinášeli jsme ubožákům věci, na které jiní zapomínali, drobné užitečné předměty, které pro ně vedle potravin a oděvu znamenaly nejvíce, přestože byly laciné. Všichni ti ubožáci nám za to byli vděční, a kdykoli jsme přicházeli, už z dálky jsme viděli, jak nás nedočkavě vyhlížejí. A jakmile nás zahlédli, zaradovali se a volali nám vstříc své pozdravy. Byl-li přítomen voják, který střežil jejich tábor, museli jsme být velice opatrní. Pokud tam však nebyl, nedodržovali jsme tu předepsanou vzdálenost dvacet kroků od tábora. Nebáli jsme se přijít až k nešťastníkům a to, co jsme donesli, jim vložili do rukou, ovšem aniž jsme se jich dotkli. Všichni malomocní nás za to milovali, zvláště malého hadžiho, který je svým humorem a bystrým vtípem nejednou potěšil a rozesmál.

I malomocní měli ve svém táboře jakousi organizaci a měli také vůdce, kterého bezpodmínečně poslouchali. Říkali mu "šejk malomocných". Byl to dlouhý, silný muž s odpuzujícím obličejem, ale v jádru dobrý a spravedlivý. Měl jen jednu ruku - druhou mu uzrálo malomocenství. Dříve byl v evropském azylu pro malomocné a poznal tam dobrodružství lékařské péče a humanity, která tak ostře rozlišuje křesťanství a islám. Své zkušenosti, jež tam získal, využíval v táboře malomocných a jeho znalosti mu umožnily stát se mluvčím svých spolutrpiteľů i před tureckými úřady a městskou policií.

Právě nyní byl tábor malomocných ve značném vzrušení - nešťastným nemocným se vedlo velmi zle. Město jim už nechťelo dopřát místo, na němž tábořili. Tvrdilo se, že malomocní otravují vzduch, že musí pryč. Kdosi navrhoval, aby byli zavřeni do domu bez oken a aby nebyli už nikdy propuštěni ven. Jiní chtěli, aby byli nemocní zahrnutí do osamělých zřícenin daleko

za městem a tam přísně střeženi vojskem, dokud všichni malomocní neumřou. Oba tyto návrhy znamenaly vlastně rozsudek smrti nad ubožáky, kteří byli vlastní bídou i pronásledováním roztrpčeni do krajnosti. Nechtěli se vzdát práva na vzduch, na svit slunce, pohledu na širé nebe a jeho hvězdy, nechtěli jít do daleké pouště ani do vězení. Dokazovali, že oba ty návrhy jsou pro ně zhoubné, v obou případech by rychle vyhladověli a zmírali jeden za druhým.

Ale pasa dbal málo na jejich prosby či přání. Prostě poručil, aby se malomocní připravili k odchodu, protože rozkaz musí být proveden a okolí města očištěno. Proto tak velké zděšení, ano, hrůza mezi ubožáky, kteří - protože už nemohli pomýšlet na záchranu - začali myslet na pomstu. A ta mohla být právě tak neobyčejná, jako strašlivá.

To vše jsme se ovšem nedozvěděli od svých nemocných strávníků, ale od našeho hostitele Jakuba Afaraha, bohatého kupce v Damašku, v jehož domě jsme bydleli.

Čtenáři mé knihy "Z Bagdádu do Stambulu" si na něho jistě pamatují. Byl to dobrý, přívětivý člověk, který se nedovedl na nikoho hněvat a jak jsem slyšel, dovedl si zavázat vděčností i samého pašu. Že chce pasa, samovládce města, malomocné zničit, to bylo každému dobře známo. Denně se o tom v městě hovořilo a Jakub Afarah malomocné zcela upřímně litoval. Když se dozvěděl, že k nim já a Halef každodenně docházíme, že máme soustrast s jejich neštěstím, připojil každého jitra k našim dárkům i svůj bohatý příspěvek.

Halef, zevně muslim, v duši však lepší křesťan než mnozí jiní, přišel jednoho dne na myšlenku, kterou jsem ihned schválil. Navrhl, abychom malomocným vystrojili o vánocích štědrovečerní nadílku. Jeho nápadu se není třeba divit, protože Halef znal význam vánoc a měl na ně už několik vzpomínek. Častokrát jsem mu je popsal a jednou jsem v táboře jeho hadde-dihnských Arabů dokonce vyzdobil velký vánoční strom, který zářil daleko široko svými světly.

Když se Jakub Afarah dozvěděl o Halěřově plánu, rozhodl se, že se ho zúčastní. Dary měly být od něho, stromek od nás.

Vyprosil si naprostou mlčenlivost, aby se nikdo o chystané slavnosti nedozvěděl a nezrušil ji. Jen několika spolehlivým přátelům a jejich ženám dovolil, aby se s námi podíleli na přípravách.

A tak jsme se vydali den před štědrým večerem s Halěřem nahoru do Vadi Methelunu, kde jsme našli několik velice pěkných jedlí. Dvě z nich jsme vzali s sebou. Když jsme se vrátili, dozvěděli jsme se, že pozvaní přátelé Jakuba Afaraha zatím navštívili všemožné bazary, aby nakoupili dary a potraviny pro malomocné. Potěšilo mne, že se Halěřova prostá a nenáročná myšlenka setkala s tak dobrým výsledkem a že z ní téměř vzniká velká starost.

Štědrý den jsme věnovali obstarávání ozdob na stromek. Získali jsme i větší počet svíček a svícňů, jimiž bylo třeba jedle ozdobit. Než se setmělo, byli jsme hotovi. Velká Halěřova prosba k Alláhovi, aby nebyl vítr, který by nám zhasínal svíčky, se vyplnila. Svíčky budou hořet pokojně a klidně.

Bylo určeno, že těch několik málo účastníků z města se shromáždí v čase večerní modlitby na konci předměstí Salapie, což se také stalo. Pak jsme se vydali na silnici malomocných. Vpředu jel Halěř na koni mezi dvěma velbloudy, kteří nesli dvě jedle, pak Jakub Afarah se svými přáteli. Za nimi ženy ve volském povoze, který byl tak naplněn dárky, že z něho div nepadaly. A na konci průvodu jsem jel já, protože jsem nechťel tuto hodinu jízdy darovat lidem, ale jen svému srdci.

Toho dne jsme ještě u malomocných nebyli. Jistě nás očekávali a nyní, když se setmělo a jejich čekání bylo marné, se zklamaně uložili ke spánku. Nebe bylo plné hvězd, měsíc nesvítil. Panovalo hluboké ticho, posvátné ticho noční pouště, které proťal teprve Haleřův hlasitý výkřik, který všichni malomocní znali. Dorazili jsme k jejich táboru a záhy jsme slyšeli radostné hlasy a jasot, oslavující dobro lidí a Alláhovo požehnání. Halěř promluvil k malomocným několik slov na vysvětlenou a pak se chopil díla. Za pomoci sluhů a poháněčů velbloudů začal vykonávat přípravy k slavnosti. Zarazili oba stromy do země, kolem nich rozložili dary, na stromy upevnili a rozžehli svíčky. Zatím se všichni malomocní seskupili do půlkruhu, v jehož středu stály

vánoční stromy. Dvacet kroků za nimi se shromáždili Ařarahovi přátelé. Všechny oči byly upřeny na zářící symboly vánoc. Já jsem se držel stranou, abych vše nerušené viděl. Spatřil jsem ještě dále za nimi skupinu čtyř nebo pěti mužů, kteří k nám nepatřili. Domníval jsem se, že to jsou zvědavci, kteří šli náhodou kolem a byli přilákáni nezvyklým výjevem. Nevěnoval jsem jim větší pozornost, zvláště když Halěř se svými pomocníky právě dokončil rozžihání světel.

Asi ještě nebylo v těchto krajinách nikdy vidět hořící vánoční strom! Zde, v této části známého džebelů Kasium! Pod nepopsatelně krásným, posvátným nebem velikých hvězd. Tiše, vroucně a jasně plála pozemská pomíjející světélka vzhůru k věčným světlům nebes - a ze srdcí všech nešťastníků, kteří leželi kolem v prachu, se vydral dlouhý, hluboký a slyšitelný vzdech pohnutí. Několik z nich začalo plakat, nejprve tiše, potom hlasitěji a hlasitěji. Byl to prostý, dojmavý účinek planoucího stromu, bylo v tom celé tajemství vánočních světel a vánoční radosti.

"Mašallah! Vánoce, skutečné vánoce!" slyšel jsem zvolat jednoho z cizích mužů, které jsem neznal.

Pak jsem viděl vysokou postavu šejka malomocných, jak přistupuje ke stromům. Byl prvním, jemuž Haleř řekl, že jsou vánoce. Tento velký, malomocenstvím postižený muž snad jako jediný z ostatních znal význam vánoc, protože byl v Jeruzalémě a věděl, že tímto způsobem slaví křesťané zrození svého Vykupitele. Patrně mne neviděl, protože se zvučně zeptal:

"Kde je effendi z Frankistanu? Copak zde není?"

"Tady jsem!" odpověděl jsem stejně hlasitě.

"Pověz mi, effendi, smíme-li i my, nešťastní, zpívat v tuto hodinu, kdy se lidé radují?"

"Ano. Prosím tě o to!"

"A smím všem těmto nešťastným říct, co mi Alláh položí na jazyk?"

"Smíš - máš - ano, musíš to udělat!"

"Děkuji ti. Rozuměl jsem ti a ty mně také."

Šel ke svým lidem, od skupiny ke skupině, a říkal jim, co chce. Když se vrátil na své místo před stromem, dal znamení a začal zpívat.

Zpívali všichni. Byla to ta píseň arabského básníka Kadara, jejíž tóny loudí z očí slzy a z hrdla vzlykot. Než skončili, všichni malomocní plakali, jen jejich šejk ne. On, muslim, teď začal řečnit. Mluvil o utrpení malomocných a vyvržených ubožáků, o bolesti, která nemá konec, o krutosti lidských zákonů, o zatvrzelém srdci těch, kteří mají rozdávat lásku, aniž ji mají a znají. Mluvil přesvědčivě, vášnivě a opravdově, takže všichni

posluchači byli uchvázeni. I já jsem byl vzrušen a pohnut. Ke konci zvolal:

"Když je nouze největší, když nám odnikud nekyne pomoc, odnikud slitování, když na nás bída hledí chladným, skelným očima a Alláh i Mohamed od nás odvrátili svou tvář, tu, hle, přichází křesťan s hvězdou z Betléma, s vánočním poselstvím, zvěstujícím lásku a slitování. Zachraňuje nás před těmi, kteří necítí -"

Vtom byl přerušen. Ze skupiny neznámých mužů stojících v pozadí se ozval týž muž, který už dříve promluvil. Vstoupil několika rychlými kroky do půlkruhu malomocných, postavil se tam a hněvivě zvolal:

"Umlkni, hlupáku! Dojali jste mne svými stromy, svými světly a svým žalováním. Ale také my jsme lidmi! A nepotřebujeme žádné vánoce -"

"My ano!" přerušil ho šejk odmítavě.

"Ani vy ne! Protože vězte, že odvolávám svůj rozkaz a zařídím s vámi věc jinak. Nebudete ani zavřeni, ani vyhnáni do pouště. Zůstane vše tak, jak to bylo a jak to je!"

Náhle všichni pochopili co se stalo a kolem se zvedl šepot překvapení.

"Pasa - pasa - to je pasa!"

"Ano, je to pasa!" odpověděl muž, zřejmě spokojen úžasem, který vyvolal. Obrátil se k našemu Jakubu Ařarahovi a pokračoval:

"Malomocní budou od nynějška střeženi, protože jim nevěřím. Nevěřím ani tomuto Frankovi, který u tebe bydlí a každodenně sem dochází. Dozvěděl jsem se o vaší dnešní výpravě k malomocným a přišel jsem osobně, abych se přesvědčil, abych vás pozoroval a viděl, kdo jedná proti mé vůli. Děkuji Alláhovi, že ti je má duše nakloněna, Jakube Ařarahu! Tito prašivci se odvážili reptat proti mé vůli. Měli by poznat můj hněv! Mohl bych jen pokynout prstem, abych je všechny zničil. Ale neudělám to. Chci tomuto křesťanovi dokázat, že také my, muslimové, máme srdce -"

Nyní byl přerušen, protože proti němu vyskočil šejk malomocných.

"Umlkni!" zvolal jako dříve pasa. "Ty jsi pašou z Damašku a já jsem šejkem malomocných. Kdo je mocnější, ty nebo já?"

Přistoupil a vztáhl proti němu chromou paži, na níž chyběla ruka. Pasa zděšeně uskočil.

"Nedotýkej se mne!" zvolal hlasem plným úzkosti a hněvu. Chtěl ustoupit dál, ale malomocní ho obklopili ze všech stran. Volal o pomoc, avšak jeho průvodci, důstojníci jeho stráže, neudělali ani krok.

"Nuže, kde je tvá moc?" zeptal se šejk výsměšně. "Podívej, vidíš tu hromadu cárů, hadrů a obvazů z našich ran, válející se tam za těmi stromy? Je připravena pro tebe. To je naše zbraň proti tobě a proti tvé moci. Ukaž své zbraně, jak ti je ukazují já! Ještě nebyly na zemi takové zbraně - a nemůžeš proti nim ničím bojovat. Budu-li chtít, dotknu se tě pouze rukou, a tvé tělo bude tak rozežráno jako mé. Pošli na nás své vojáky a my půjdeme do jejich řad a žádný z nich se na nás neodváží vložit ruku. Pošleš-li nás do pouště, bude to naše smrt, ale předtím poznáš, co je to naše pomsta! My máme totiž v rukou život tohoto města, rozumíš? Stačí vhodit jediný ten hněs prosáklý obvaz oknem do kteréhokoliv domu - a jeho obyvatelé už proti nám nebudou křičet, protože sami budou malomocní a půjdou mezi nás. Teď znáš naši moc. Neopovazuj se odporovat, nebo budeš první, na koho sáhnu!"

Přistoupil ještě blíže k pašovi, který se hrůzou zhroutil, a pokračoval hněvivě:

"Vidím, že tohoto Franka, tohoto křesťana dobře neznáš, ale věz, že on dnes tebe i mnoho jiných zachránil před velkým nebezpečím. A nyní poslouchej, co ti říkám: odvolal jsi svůj rozkaz, já ti však nevěřím. Nechceme pána, jako jsi ty! Dávám ti měsíc času. Budeš-li za měsíc ještě pašou a neopustíš-li Damašek, propadneš mně, šejkovi malomocných! A teď - pryč s tebou!"

Kruh malomocných se otevřel a šejk udělal současně pohyb, jako by chtěl pašu uchopit. Ten učinil hrůzou skok, aby unikl

nebezpečí, a pak prchal jako šílený ven z kruhu. Zakrátko nám zmizel z očí.

Nezůstal jsem ovšem po celou tu dobu stát na cestě, přiblížil jsem se a nyní jsem byl těsně u šejka. Nedaleko jsem viděl hromadu strhaných, nakažlivinou nasáklých hadrů, patrně obvazy těchto nemocných. Hrozil jsem se představy - i jen pouhého pomyslení na to, k čemu měly sloužit, šejk viděl můj pohled, usmál se a řekl:

"Effendi, měli jsme ďábelský plán - ano, chtěli jsme jednat jako ďáblové... Vidím v tvých očích, že víš, co tím myslím. Daruj mi jeden z těchto vánočních stromů! Postačí, abychom byli všichni vykoupeni ze svých hříchů. Chceš?" Mlčky jsem přikývl.

Šejk malomocných uchopil jeden z vánočních stromů, na němž už dohorovala světla. Nesl jej k hromadě hadrů, prosáklých nakažlivinou, a hodil jej na ni. Větve nasycené voskem roztékajících svíček vzplanuly a brzy plameny zachvátily i celou příšernou hranici. Vzplála jako pochodně, zahučela, ale plameny záhy klesly. Dým, který páchnoucí hromada rozšiřovala, se rozplynul. Poslední zbytek nelidského zla byl ještě pohlcen uhasínajícími plameny, pak se všechno zřítilo v popel. Když se to stalo, šejk zvolal:

"Jsme vykoupeni! Pásaje přemožen a přemožena je i pomsta. Vzdali jsme se jí. Pasa řekl, že nepotřebujeme vánoce - ale kdybychom je dnes neměli, provedli bychom bezpříkladně hrozný čin. Chtěli jsme se mstít - nyní však můžeme odpouštět, protože odpuštění je vyšší než pomsta. Zápach, který způsobilo zničení našich zlých úmyslů, se rozplynul. Opět dýcháme jasný, čistý vzduch a svatou vůni vánočních stromů. Láska smí dávat a vděčnost může brát. Pojďte nyní ke mně - pojďte se potěšit z darů, které jsme nedostali proto, že to přikazuje korán, ale proto, že jsme někým milováni. Ať začne vánoční slavnost."

Měsíc po této noci byl pasa odvolán a jeho nástupce odcestoval do Damašku.

c

"i.. 9t

PROFESOR FICLIUCL

1. KAPITOLA KNIHA A PODIVÍN

O té zvláštní odrůdě lidstva, proslulé svými zvyky, činy, myšlením, chybami i zásluhami, o profesorech, bylo toho napsáno už tolik, že bych se právem musel obávat čtenářovy nechuti, kdybych ho chtěl nudit novým čerpáním ze zmíněného humoristického soudku. Ale má povídka nemá vlastně se skutečným profesorem co dělat. Můj přítel profesor Ficlipucl nebyl vůbec profesorem a jeho přezdívka nevznikla v krutě kousavých studentských ústech, jak by se snad zdálo. To jen jeho známí mu tak říkali. Proč? Však uvidíte.

Mé první setkání s tímto pozoruhodným mužem nebylo takové, že by se z něho dal odvodit vývoj trvalejších přátelských styků. Došlo k němu takto:

Byl jsem tehdy v Drážďanech a na pomlce po knihkupeckých krámech jsem spatřil v jedné výkladní skřini dávno rozebranou a celkem vzácnou knihu o staré peruánštině, řeči Inků. Zajímala mne, proto jsem vstoupil do knihkupectví a požádal prodavače, aby mi knihu z výkladu přinesl a dovolil mi ji prohlédnout. Vyhověl mi. Byla to opravdu dobrá kniha, rád bych ji získal, ale částka, kterou za ni knihkupec požadoval, se mi přece zdála poněkud přemrštěná. Vyslovil jsem nepokrytě svůj názor, že kniha za tolik nestojí, načež knihkupec suše poznamenal, zeji nemusím kupovat, protože na ni má jiného zájemce, který rád zaplatí. Váhal jsem. Pak mne něco napadlo. V Drážďanech bylo možné

spočítat na prstech lidí, kteří se zajímali o staroperuánštinu. To probudilo mou zvědavost a ptal jsem se knihkupce na jméno toho znamenitého muže, pro něhož kniha nebyla drahá.

"Jeho pravé jméno ani neznám," odpověděl knihkupec. "Vím jen, že je to podivný stařík. Všichni, kdo ho znají, mu říkají ,profesor Ficlipucl'."

"Zvláštní přezdívka. Proč mu tak říkají?"

"Inu, je to už takový divous. Má ve zvyku plést do řeči bez jakékoli příčiny všelijaká indiánská slova. Nějaký vtipkař ho nazval podle staroperuánského božstva Ficlipuclim a přezdívka mu už zůstala. Sedí mu tak, že nakonec jeho vlastní jméno upadlo v zapomenutí."

Knihkupec se zasmál. Zřejmě ho vzpomínka na boha Huitzli-pochtliho bavila.

"A čímpak je ten znalec amerických praobyvatel?" ptal jsem se dál.

"Snad ani žádné povolání nemá. Žije se svou hospodyní někde na periférii a studuje tahle stará lejstra o indiánské jazykovědě. Sam mi řekl, že z domova vychází jen proto, aby navštěvoval antikvariáty a hledal, kde by ještě něco ukořistil pro své zvláštní studium. Má jistě už většinu literatury z tohoto oboru. Seznámil jsem se s ním při jedné takové příležitosti - a hledme - my o vlku, a vlk za humny! Vidíte - tam venku stojí! Chcete-li se s ním seznámit, máte k tomu nejlepší příležitost, protože jistě vejde dovnitř. Přišel si pro tu knihu."

Vyhlédl jsem oknem a pozoroval muže, který stál před výkladem a zrakem přebíhal po vystavených knihách. Nebyl nijak nápadný. Jeho oděv snad postrádal pečlivější úpravu, ale přitom nebylo možné říci, že by byl nějak zvlášť zanedbán. Vlasy a vousy si ovšem příliš nepěstoval. Na první pohled jsem poznal, že je to muž neschopný zkalit svému bližnímu nejmenší kalu-žinku, člověk, který je nejšťastnější, když si ho nikdo nevšímá. Ani za mák se nepodobal hroznému válečnému božstvu praobyvatel Peru a Mexika, který byl zobrazován takovým způsobem, že člověku při pohledu na to přebíhá mráz po zádech. Kdyby tak

starý Huitzilopochtli věděl, jak málo úcty vzbuzuje ve světě jeho kdysi strašné, dnes Heinrichem Heinem znesvěcené jméno!

Zdálo se, že profesor skončil svou prohlídku. Nenalezl asi, co hledal, protože se s mrzutým výrazem obrátil ke dveřím knihkupcovy svatyně. Hned nato vstoupil. Aniž si něčeho všiml, oslovil knihkupce tenkým, poněkud chvějícím se hlasem:

"Hledám knihu o kmenosloví staré peruánštiny. Doufám, příteli, že jste ji neprodal, nebo, jak praví Tehuové, toku be kitoT

Knihkupec s úsměvem ukázal na mne a řekl: "Právě ji prodávám tomuto pánovi."

"Prodáváte? Ale prodána ještě není a můžu ji tedy mít já!" zvolal starý pán radostně.

Obrátil se ke mně a pokračoval:

"Dejte sem tu knihu, čili, jak se říká v dialektu Tonkavů, dejte sem tu neč toto! A tady jsou peníze. Vida - přišel jsem přece ještě včas. Znamenitě! - Málem bych zvolal jako diggerští indiáni čala-biml"

A už natahoval ruku, aby mi knihu vzal.

Takové jednání mi ovšem nebylo vůbec po chuti. Neměl jsem v úmyslu vzdát se knihy tak snadno ve prospěch podivného mužika, který mi bral knihu z ruky, aniž o mne v nejmenším dbal. Namítl jsem zdvořile:

"Promiňte, pane, ale jak vidíte, držím knihu v ruce a právě s knihkupcem vyjednávám její koupi."

Tepře teď mi ráčil "profesor Ficlipuclí" věnovat svou pozornost. Zadíval se na mne tak, jako bych řekl něco nepochopitelného, načež smutně potřásl hlavou:

"Nerozumím. Nechápu! Akomové by řekli c'iš kañ. Mínete tím snad, pane, že zamýšlíte tuto knihu koupit - toku mé kito, jak jsem už citoval nářečí Tehuú, přičemž je samozřejmě nutné dát pozor na zřetelné vyslovení písmene m, aby výraz nebyl zaměněn s podobně znějícím pojmem 'prodávat'. Máte-li skutečně takový úmysl, musím ke svému velikému politování říci, že knihu v žádném případě nemůžu nikomu přenechat - sám ji velenutně potřebuji. Aš-ti, řekl by Apač, rozumíte?"

"Rozumím, ale se stejnou určitostí prohlašuji, že jsem tu byl

před vámi, a kdo dřív přijde - milý pane - ten dřív mele. Kupuji tu knihu a nehodlám připustit, abyste mne o ni připravil."

Rozumí se, že jsem nechtěl být k staříkovi krutý, ale umínil jsem si ho trochu potrápiti. A stařík se skutečně rozohnil:

"Jak to, připraviti? Nechci vám přece nic ukrást, nechci knihu anisi, jak by řekl Navaj - ačkoli - ano - Utah by to vyjádřil i-ingi. Držím se jen svého práva. Prosím, knihkupec vám potvrdí, emtumki říkají Keiové a Moqui ya-a-ata, že jsem už dlouho měl zálsuk, totiž puile, v nářečí komančském, neboli čekán v řeči Taos, na tuto knihu. Já mám přednost, vážený pane! A toto mé stanovisko zajisté uznáte, protože vás považuji za slušného muže, čili - abych to řekl slovy Apačů - za indainšu."

Vypisují-li tuto podivuhodnou řeč, musím podotknout, že ve skutečnosti byla ještě mnohem více promíchána výrazy z všemožných indiánských nářečí. Byla jimi doslova prošípikována, takže bylo nutné dát dobrý pozor, aby člověk pochopil její smysl. Zbytečně bych se pokoušel předvést čtenáři doslovně toto nevyličitelně pestré klasobraní z indiánských slovníků.

Sešel jsem se už s mnoha podivíny, snažil jsem se jim porozumět, a proto mne počínání profesora Ficlipuclí neuvedlo do rozpaků. Povrchní pozorovatel by ho snad pokládal za pyšného, domýšlivého žvanila a soudil by, že se stařík chlubí svými znalostmi. Já však o tom soudil jinak. Tento podivínský mužik žil jen a jen pro svou indiánskou jazykovědu a nebylo tedy divu, že si nedal ujit žádnou příležitost, kdy si mohl zopakovat svůj indiánský slovník. Snažil se prostě neustále v paměti utvrzovat to, co věděl. Nemyslel na to, že to bylo druhým k smíchu. Já jsem se nesmál, ale přece mne jeho chování obveselovalo.

Knihkupec na mne při řeči profesora Ficlipuclího významně zamrkal. Pak se obrátil k staříkovi.

"Proč jste si to dílo, když vám na něm tolik záleží, nekoupil už před dvěma dny?"

"Eh - neměl jsem s sebou peníze. Zapomněl jsem tobolku, tu-binaš-ter, jak tomu říkají Apači."

"Inu, tedy jste tím sám vinen. Ponechá-li si knihu tento pán, nemůžu nic dělat."

"Ale já ji musím mít - bezpodmínečně musím, yevneš, jak říkají Tonkavové. Místo vašich deseti zlatých dám jedenáct, oka on v řeči Siouxů, a dostanu ji, za každou cenu ji dostanu!"

"Promiňte," vpádl jsem mu do řeči, "ale tento krám není dražební síň a knihkupec neřekl, že knihu miní vydražit."

"Bud'te zticha!" rozkřikl se, tentokrát už skutečně rozlícen mým odporem. "Co jsem si umínil, Černoknožec by řekl otokan, to také provedu. A vůbec - co chcete dělat s tou knihou? K čemu by vám byla? Nerozumíte z ní ani slovo! Neberte věc, která vám nepatří, do prstů - Utah by řekl - hm - řekl by -"

"Masiuv," napověděl jsem mu, což mi nečinilo potíže, protože jsem právě s tímto indiánským kmenem přišel velmi často do styku.

"Tak je, masiuv" zvolal, rozčilen tím, že ho ten výraz hned nenapadl. Vlastně ho mělo překvapit, že znám toto utažské slovo, ale byl tak zuřivý, že ho to v jeho vzrušení ani nenapadlo. Pokračoval ve vodopádu svých slov:

"Vždyť hledám tuhle knihu už léta, dlouhá otungva, jak říkají Tehuové, a teď, když jsem ji našel, se jí nevzdám, i kdybych měl zaplatit dvacet, padesát a třeba sto - ti-uita-ti, chcete-li to vědět v řeči Izletů, třeba sto zlatých. A budu s vámi o ni zápasit jako okmek, jako lev, a jestliže mi nepovolíte, človíčku, tedy jste - ehm -- jste zločinec, ano, jste ačpe taešit, jak by vám řekli u Komančů, vy - vy -"

"Tak už dost!" přerušil jsem ho zdánlivě rozhněván, protože už byl čas, abych přerušil jeho hrozné drmolění.

"Především vezměte na vědomí, že nejsem žádný zločinec ani pes, kussi-kussi, jak říkají indiáni, nebo také šonka, či, jak říkají Aztékové, tlahuiteki. Tak se se mnou nejedná. Nejsem osel, bunto v řeči Tehuů, za jakého mne, jak se zdá, pokládáte. Mám možná v tomhle maličku, si larzarhe - rozumíte - tak tomu totiž říkají Apači, víc znalostí indiánských nářečí než vy v hlavě, ve své tso, jak praví Šošon. Tak, teď to víte. A abyste neřekl, že nemám i iva, v řeči Mohavků, nebo kaká, jak by se vyjádřil Inka, aby

vyslovil pojem .srdce', přenechávám vám tu knihu dobrovolně. Tady je a hled'te s ní zmizet, což Jemes vyjádří slovem pove, Moqui temue, Dakota ya-iyaya, Navajo irial a Apač nutintar!"

Nyní byl na profesora pěkný pohled. Zatímco jsem ze sebe chrtil svou repliku, knihkupec vyvaloval oči hned na mne, hned na stařika. Zřejmě si myslel, že jsme se zbláznili. Očima právě tak vykulenýma a s široce rozevřenými ústy na mne zíral i stařík a z jeho obličeje bylo možné vyčíst celou stupnici pocitů, zuřivosti počínaje a bezmezným překvapením konče. Když jsem konečně zmlkl, nebyl schopen slova ani pohybu, ani nesáhl po knize, kterou jsem mu podával. Teprve když jsem ji položil před něho na stůl a chystal se odejít, trhl sebou, jako by se probudil ze sna. Docela jiným tónem řekl:

"Správně, velmi správně! Apači skutečně říkají nutintar, protože jde o jedinou osobu, která má zmizet, totiž o mne. Kdyby vyzvali dvě osoby, aby zmizely, řekli by nudotos, a třem by museli říct nudokar."

Profesor mne uchopil za ruku a pokračoval:

"Slovutný pane, kdo jste, smím-li se ptát, haki omi, pravím nářečím Moquiů, že máte takové vědomosti? Kdo byl vaším učitelem? Smas-malkra? ptal by se Moskito."

"Učitelem? Neměl jsem učitele a své znalosti indiánštiny jsem nasbíral při svém dlouholetém styku přímo s indiánskými kmeny."

"Mluvíte pravdu? Ale to byste byl pro mne člověk k nezaplacení. Pojd'te se mnou, pane, miušyame, a pomozte mi v mé práci. Chcete? Řekněte ano, řekněte orném v řeči Diggerů! Zaplatím vám dobře, velmi dobře, má šuse, jak praví Mandano-vé. A nechám - ano, nechám vám za to doktace i tuhle knihu o řeči Inků!"

S úsměvem jsem tuto oběť odmítl a pak jsem staříkovi vyjádřil své potěšení, že jsem se s ním seznámil. Nedal jinak - musel jsem ho doprovodit do jeho bytu, kde bydlel se svou hospodyní Hanou, kterou mi se starosvětskou pozorností představil. Byla to osůbka, která mu udržovala domácnost v pořádku, lépe řečeno v nepořádku. Vedl s ní nadmíru osamělý život.

Tady jsem se dozvěděl historii profesora Ficlipucli. V mládí ukončil s vyznamenáním gymnaziální studium a dal se zapsat jako posluchač filologie na vysoké škole. S velikým západem se vrhl na indiánská nářečí, která se mu stala koníčkem, a zůstal u nich dosud. Ačkoliv byly jeho vědomosti velmi obsáhlé -jistě by získal bez obtíží doktorát - nevykonával zkoušky a sebe-důřklivější domluvy jeho přátel ho nepřiměly, aby se o ně pokusil. Roky mýjely a z mladého studenta se stal věčný student - profesor Ficlipucli. Nějaké menší skrovné dědictví mu dovolilo bezstarostně a nenáročně žít. Starý mládenec bez příbuzných se zahrabal do svých knih. Ve dne v noci "ležel" ve všemožných francouzských a anglických foliantech a přitom časem zapomínal i na jméno své hospodyně. Kávu nechal stát, až mu vystydla, doba oběda pro něho neexistovala, zanedbával spánek i svůj zevnějšek. Téměř studená polévka mu byla příliš horká, protože ho vyslovování kečuanských mlaskavých zvuků rozpálilo do žhavá. A opařil-li si někdy jazyk a hrdlo vařící bramboračkou, tvrdil, že je příliš studená, protože se v duchu obíral skloňováním nějakého grónského zájmena. Jinak to byl podle dobrozdání své hospodyně nejtišší člověk pod sluncem. Já sám jsem ho viděl rozhněvaného jen jednou, a to právě při našem prvním setkání.

Tak jsem se seznámil s profesorem Ficlipuclim. Bylo to krátce předtím, než jsem odcestoval na jednu ze svých dlouhých cest.

Když jsem se pak po roce či dvou vrátil domů, našel jsem v došlé korespondenci také dopis od profesora Ficlipucliho. Oznamoval mi v něm, že už nebydlí v Drážďanech. Věčné sedění nad prací a knižní prach mu dopomohly k onemocnění. Lékaři na něho naléhali, aby změnil vzduch a usadil se někde na venkově, nejlépe v horách. Zpočátku ovšem mluvili k hluchému, ale když najednou - snad právě ve chvíli, kdy se profesor obíral da-kotským slovem yúnaškinyan, ti. kašlat, zjistil, že sám kašle krev, náhle ho přepadl smrtelný strach, ču-čukyovauva-khon v řeči Tonkavů, a měsíc nato se ubytoval v jedné vesničce v Krušných horách. Zpočátku jen na zkoušku, jakmile však poznal, že mu jde horský vzduch opravdu k duhu, koupil si tam

menší domek a usadil se v něm se svou hospodyní. Neměl sice chuť, jak psal, zůstat tam navždy, ale já jsem věděl

napřed, jak to skončí. Budoucnost mi dala za pravdu. Starý muž byl tak zuřivě "zakousnut" do svého indiánského jazykozpytu, že nepomyslel na odchod. A snad teprve potom, když mu nastal odchod na věčnost, si vzpomněl, že v horách vlastně nezamýšlel zůstat tak dlouho.

Byl jsem s ním do té doby stále ve styku, pokud je ovšem možné to tak nazývat. Napsal-li mi dopis, neměl zpravidla doma známku, a chtěl-li pro ni poslat, buď mu chyběly drobné, nebo jeho hospodyně, zaměstnaná mlýnkem na kávu, neměla čas jít na poštu. Proto mi zprávy od něho docházely jen velmi zřídka.

Měl-li však drobné a našla-li hospodyně Hana chvíli, aby odnesla dopis na poštu, profesor na mou odpověď nikdy nečekal dlouho. Vždy jsem mu odepsal na jeho psaní a nejednou jsem obětoval den nebo dva a zajel si k němu do hor.

2. KAPITOLA KOZA, KOČKA A HOSPODYNĚ

Před dávnými lety jsem profesora Ficlipuclioho navštívil poprvé. Bylo to za okolností, v nichž jsem - inu, přiznám se k tomu upřímně - nehrál zrovna pěknou úlohu. Protože však zmíněné okolnosti mají s dalšími událostmi leccos společného, otevřeně se z toho vyznám.

Byl nádherný podzimní den. Vystoupil jsem na stanici z vlaku, abych navštívil svého starého přítele.

Do vesnice, kde bydlel, byly ze zastávky dobré tři hodiny chůze. Jezdila tam sice jednou denně pošta, ale den byl tak krásný, že jsem šel raději pěšky. Ať bych volil kteroukoliv cestu, vždy vedla většinou lesem. Byl to krásný les na podzim, když zezeň přechází z nejtemnějšího zabarvení až k nejsvětější žlutí ve všemožných odstínech a nuancích.

Cestu jsem znal dobře, i když jsem nešel silnicí, ale lesem po cestách a stezkách, spojujících několik malých osad.

Přitom jsem vzpomínal na jižní lesy a na severoamerické pralesy a přiznával jsem si, že v cizině často marně hledáme, co nám poskytuje vlastní domov, tak málo oceňovaný a vyhledávaný.

Visky, jimiž jsem procházel, poskytovaly ve své tiché osamělosti dojemný, milý pohled. Z venkovských chat za mnou někdy vyhlédli zvědavci, kteří se divili tomu, že do té odlehle krajiny přichází cizinec. Potkal-li jsem někoho, každý přívětivě opětoval můj pozdrav. A když jsem se zastavil v malé vesničce

hospůdce, přišlo tam za mnou hned asi tucet venkovanů, aby si prohlédli cizího hosta, a v kuchyni se to zahemžilo paničkami a panenkami, které se - protože nemohly potlačit vrozenou zvědavost a ostýchaly se vstoupit dovnitř - spokojily s občasným nahlédnutím dveřmi. Pohlédli-li jsem tam a pokynul jim na pozdrav, ozvalo se stydlivé chichotání a slyšel jsem také přítlumenou poznámku:

"Hihihi! Viděl mne, že jsem tam nahlédl. Ten ale má oči, holky! A zakýval na mne. Je to nějaký hodný pán, bezmála jako náš četnický strážmistr."

Vypil jsem v tom hostinci sklenici piva a snědl krajíc chleba s máslem a sýrem. Položili mi na stůl selský šestiliberní pecen, půlliberku másla a hodný kus venkovského kmínovaného sýra. Věru - každým soustem jsem nabýval větší chutí a do všeho pořádně zakrojil.

A co za to? Inu, jako za krále Holce, když byla za groš ovce. Pivo šest krejcarů, chléb, máslo a sýr devatenáct, dohromady dvacet pět. Prohodil jsem, že se mi zdá, jako bych snědl za víc, ale hostinská zavrtěla hlavou:

"Propánečka, to si nemyslejí, milý pane! U nás na to tak nehledíme, vždyť máme všechno doma a naše. To vědí, na vesnici je jinač než ve městě. Dvacet pět krejcarů - ať jeden sní víc, druhý míň, však se to vyrovná. Inu, měli byste vidět zdejší lidi, panečku, jak ti zakrojují! I kdepak - ti nepřestanou, dokud nemají až po krk."

Platil jsem zlatníkem. Když jsem odmítl vzít nazpět, vypadalo to, jako by mne hostinská pokládala za blázna. A zaslechl jsem, jak vedle v kuchyni někomu šeptem vykládá:

"Povídám vám, teta, s tím to není v pořádku. Tak si myslím, aby to snad nebyl nějaký tenhle defraudant nebo třeba přestrojený milionář. A vědí co? Budou brzy ty volby a on možná chce, aby ho naši volili do sněmu. Proto se tu tak naparuje. Ale mne neoklame, já budu volit našeho starého. Co tomu říkáte, teta?"

Šel jsem dál. Když jsem se ohlédl, spatřil jsem celý ten milý nárudek, muže, ženy i dívky, jak se za mnou dívají. Zamával jsem jim kloboukem, načež všichni zavolali:

"Šťastnou cestu! Na shledanou!"

Vešel jsem opět do lesa, který se táhl široko daleko. Velebné ticho, jako v obětním háji našich předků, mne pohltilo. Ani vánek nezavál pod korunami, na větvích se neozval nejslabší šumot a jen mé kroky hluše probouzely temnou ozvěnu. Za hodinu a čtvrt jsem dorazil k cíli. Profesorův domek byl hned na okraji visky. Zazvonil jsem - dvakrát, čtyřikrát, pětkrát - teprve potom se v okénku nad schody objevila obráceně nasazená paruka.

"Kdo je? Co chcete, osobo?" zazněl zdvořilý dotaz. Hospodyně, aby si ušetřila dlouhé vyptávání, měla zvyk klást hned dvě otázky najednou.

"Hotova s kávou?" zavolal jsem nahoru. Okamžitě mne poznala, protože při svých dřívějších návštěvách jsem ji touto otázkou vítal ráno, v poledne i večer.

"Pane na nebi! To jste vy? Hned jdu otevřít. Kávu umelu okamžitě a celý lot přidám. Vařící vodu mám vždycky!"

Paruka zmizela a už se neobjevila. Čekal jsem pět minut, deset, když se však hospodyně ani potom neobjevila, aby mi odemkla, připadalo mi to už přece poněkud hloupé. Vzpomněl jsem si, že dobrá Hana chová kozu kvůli mléku a že bych mohl této pro mne výhodné okolnosti využít Výborně! Pokusím se vniknout do domu buď chlévem, nebo oknem za ním. A co jsem si umínil, to jsem také hned vykonal.

Přeskočil jsem plot, zašel jsem za dům a prohlédl si terén. Hm - hned na první pohled jsem zjistil, že chlévem to nejde. Ale snad najdu nějakou jinou skulinu, kterou se dostanu dovnitř. Na svých dobrodružných cestách jsem se tu a tam ocitl v mnohem obtížnějších situacích a právě jsem si pomyslel, že jistě ani zde neselže vynalézavost Old Shatterhanda a Kary ben Nemsi. Co ostatně byl tento prostý domeček v porovnání s neprodyšně uzavřeným domem Ahrimana

Mamura na březích Nilu nebo dokonce s nedostupným skalním pueblem v Novém Mexiku! Do obou těch nepřístupných objektů jsem vnikl, a to by tak hrálo, aby se mi to nepodařilo i tady. Ne nadarmo jsem byl Vinne-touovým žákem v umění "pomoz si sám".

Dlouho jsem se nerozmýšlel a začal jsem odtrhávat vnější stěnu kozího paláce. Šlo to dobře, bohužel jen do chvíle, kdy se mi do cesty postavila statná obyvatelka této dřevěné stavby, aby začala se vši vehemencí hájit své domácí právo. Koza se na mne vyřítla, ale nezahnala mne. Zvítězil jsem nad jejím odporem - zkrátka jsem ji vyhodil ven a pokračoval jsem v díle zkázy.

V domovní stěně, o níž se opíral chlívěk, jsem pak zpozoroval okno, které bylo jen přiraženo. Otevřel jsem je a vlezl do místnosti, která byla - podle panujícího nepořádku a rozvěšených součástí ženského šatníku - zřejmě útulkem ctné panny hospodyně. Když jsem takto dokázal pronikavou ostrost svého vtipu, chtěl jsem vyjít ven na chodbu, ale vtom se mi do cesty postavil nový protivník. Byla to kočka.

Ležela se svými mládřaty v koši u dveří, a jelikož nedůvěřovala vetřelci, vyskočila, vyprskla a chystala se mi skočit do obličeje. Duchapřítomně jsem zvedl deštník, ležící pod postelí, a vhodným manévrováním jsem začal zatlačovat jak starou kočku, tak i její nadějně potomstvo i s košíkem do kozího chlívku. Ano. Podařilo se mi to.

Teď už bych měl cestu docela volnou, ale před odchodem jsem ještě musel urovnat spor, který vyplynul z mého vykonaného díla. Koza, která se vrátila, totiž začala vážně ohrožovat svými rohy ubohou kočku i její mládřata. Rozluštil jsem i tuto úlohu k všeobecné spokojenosti a mohl jsem odejít.

Když jsem vstoupil do chodby, spatřil jsem Hanu, která právě vystupovala po schodech. Šel jsem za ní, a protože dveře profesorova pokoje zůstaly nedovřeny, stal jsem se svědkem této rozmluvy:

"Tady máte kávu, pane profesore!"

Ficlipucli, patrně zahloubaný do nějakého filologického tlustopisu, neslyšel a neviděl.

"Pane profesore!"

Pozvedl hlavu a podíval se na ni, přičemž asi duchem putoval v dalekých prostorech Kanady nebo Aljašky.

"Tady je káva!" opakovala.

"Aha! Káva! Oviti říkají Moquis."

A znovu se obrátil ke své knize. Služka vyrazila hluboký povzdech, popadla ho za ruku, zalomcovala jím a zvolala: "Pane profesore, dva koflíky! Nevidíte, že nesu dva koflíky?" Ficlipucli se vztyčil a začal se probouzet ze svého zasnění. Nedůvěřivě pozoroval oba hrnečky, načež se udiveně zeptal:

"Dva? Zuni by řekli quilli. Proč to? K čemu? Nepřijímám návštěvy! Viš přece, Máníčko, že se s nikým nestýkám!"

"Snad dnes uděláte výjimku, pane profesore!" "Výjimku? Myslíš, abych někoho pozval na kávu?" "Ano, vašeho přítele z Drážďan, toho bílého náčelníka indiánů."

"Hm. Co tě to napadlo právě teď, tiči, řekl by Apač. Jak sis na něho vzpomněla?" "Protože je tady!" Jíjetá? Tady? Kde?"

"Pane na nebi! Ptá se ,kde'? To se rozumí, že dole u domovních dveří. Stojí tam už aspoň hodinu - a vy se ptáte kde!"

"Hodinu? Ale proč ho nevpuštíš dovnitř, Haničko?" "Copak můžu? Ptal se rovnou po kávě a musela jsem ji tedy hned vařit Nemůžu být najednou na dvou místech - v kuchyni a u dveří. A on má asi hroznou žízeň. Nestačí-li dva koflíky -"

Teprve teď profesor pochopil. Zajásal: "Mlč, osobo! Běž, spěchej, otevři mu! Přichází právě včas! Musí mi říct, do jaké míry je pro archeologické bádání důležitá skutečnost, že Keiové mají pro kotel a kámen stejný výraz, totiž tsu. Lze z toho podle mého názoru soudit, že kamenná doba panovala v Americe ještě poměrně do nedávné doby, a proto -"

"Znamenitě, profesore!" vpadl jsem mu do řeči a vstoupil dovnitř. "Můžu vám říct, že Keiové částečně vyrábějí své hrnce k vaření až do dneška z pálené hlíny a kameniny. Že před dobou železných kotlíků byla voda přiváděna do varu rozžhavenými oblázky, to jistě víte."

"Ach - tady jste! Ano, to vím," pokyvoval spokojeně. "Ale, milý příteli, tiguvh, jak říká Utah, jak jste se dostal do domu? Slyšel jsem, že ještě stojíte přede dveřmi." "Stál jsem tam. A protože dveře zůstaly zamčené a já venku

zaslechl vábné brčení kávového mlýnku, pátral jsem po jiném vchodu. Musím se přiznat, milý profesore, že jsem si proklestil cestu kozím chlívkem a Haninou světnicí, přičemž jsem byl nucen kozu i kočku, které se mi nepřátelsky postavily do cesty, vypudit z jejich obvyklých wigwamů."

"Kozu? Mé kočky!" zalkala stará panna srdcelomně a vyrazila ven. Letěla po schodech dolů jako okřídlený anděl - nebo to byl drak? Profesor mi potřásl rukou, ukázal na koflíky a řekl:

"Pijte, než vystydne - gosgazé v řeči Navajů."

Rád jsem vyhověl jeho vyzvání.

"Ještě koflík?" zeptal se Ficlipucli.

"Děkuji. Teď ne, snad až později."

"Tak! A teď pojd'te rychle sem! Umínal jsem si dokázat, že řeč Ugalenců je příbuzná s jazykovým kmenem athabaskických nářečí. Vy mi s tím pomůžete. Čiyoya. Tak! Zde! Tady máte seznam slov! Obrát'te stránku a - holá, co se to tam dole děje?"

Jak se zdálo, začalo totiž právě v té chvíli někde dole uga-lencské nebo athabaskické, rozhodně však indiánské sněmování. Koza zamečela a mečela znovu, stále divočeji, kočka mňoukala, ženský hlas křičel. Běželi jsme úprkem dolů, kde měla hospodyně ložnici. A tam se nám naskytl hrozný pohled. Kočka seděla na nástěnné polici, její paní klečela u postele a schovávala kot'ata pod pokrývkou. Koza, která vyhlásila válku kočičímu narůdku, jej zapudila do ložnice. Nyní stála a prozrazovala svou pomstyctivost d'ábelským mekotem, zadními nohama v rozbitém, na zemi se válejícím

zrcadle, zatímco předníma se snažila udržet se na umyvadle. Jednou nohou se přitom ocitla ve džbáně, druhou si obula do slůvka svátečního čepce. Rohy však bez ustání trkala do zdi nad stolem, na níž visela police s kočkou. Zleva sem oknem svítilo zapadající slunce, zprava rozbitou stěnou chlívků nahlížel dovnitř důvěrně měsíc, pobledlý úžasem. Bohužel, žádný malíř by neměl dost času zachytit toto přívětivé zátíší do náčrtníku, protože scéna byla profesorem zákrokem bleskurychle změněna. S divným křikem a udatností hodnou lepší věci se profesor vrhl na kozu a strhl ji k zemi. Pokládal ji zřejmě za původce všeho zla.

Ale jindy ochotná dárnice mléka si to nechtěla dát líbit, setřásla profesora a jako na odvetu se vrhla na ubohou Hanu, protože si nepochopitelně pletla osoby. Ta stále ještě klečela u postele, ale teď se zděšeně vztyčila a hodila útočící koze na hlavu barevné kotě, které před ní dosud úzkostlivě bránila. Kotě ovšem spustilo zoufalý nářek, čímž se ve staré kočce probudil mateřský cit; skočila z police přímo na hlavu hospodyně a začala ji předními tlapami zpracovávat paruku tak, že se dlouholetá zástupkyně domácí paní vrhla s nářkem k profesorovi, aby u něho našla pomoc.

A ne marně. Ficlipuclí ji odvážně strhl z hlavy škrábající kočku a vyhodil bestii i s parukou otevřeným oknem. Protože však za ní zapomněl okno zavřít, kočka znovu skočila dovnitř, přičemž ve své nedbalosti zanechala paruku venku, aby ji tam zlaté slunce západu láskyplně ozařovalo. Zatím se mu podařilo vypudit kozu zpět do jejího království, a když kočka, která se ujala žalostně mňoukajícího kotěte, skočila i s ním k ostatním do postele, zdálo se, že je všechno nebezpečí zažehnáno a že nejsou obavy před novou krizí.

Bohužel, brzy jsem poznal svůj omyl, protože vypukla nová krize - a jaká! A tím nešťastníkem, proti němuž byla teď vedena ofenzíva, jsem byl já! S rukama založenýma v bok se na mne domácí strážkyně krbu rozkřikla:

"Tak, to je mi pěkné nadělení! Jsem bez sebe, jsem celá pryč! Lidi, řekněte mi, kdo tohle všechno zavinil?"

"Kdo?"

"Ano, kdo? A vy - vy se ptáte? Vy jste to byl, vy! Jste učiněný náčelník lupičů, to jste! Vloupáte se lidem do domu, za jasného dne vniknete do ložnice počestných osob a - a -"

"Pardon! Neotevřel jsem dům, ale jen kozí chlívěk, a je-li tato světnice ložnicí, pak je ložnicí koček! Jsou snad kočky počestnými osobami, Haničko?"

"Mlčte! Nejsem pro vás žádná Hanička! Tak si říkejte své milé nebo nevěstě. Já vám ještě nejsem zadána!"

"Ale, Hano, Haničko!" odvážil se profesor promluvit chlácho-livým tónem.

"Buďte zticha!" rozkřikla se, i na něho. "Vy jste také vinen! Proč jste porazil tu kozu? Jaký je v tom rozum? Je tohle snad vaše láska k zvířeti, na níž má tato dobrá, věrná koza plné právo? Tak - teď se podívejte, jak to tady vypadá! Všechno na zemi! Můj Bože! Tady leží džbán na vodu a čep - čep -"

Zarazila se a s hrůzou pozorovala čepce. Spráskla ruce a úpěnlivě zanařikala:

"Můj čepce, můj jediný sváteční čepce! Ten vypadá!"

Skokem byla u umyvadla, popadla okrasu a pokrývku své úctyhodné hlavy za stuhu, potřásala jí před našimi nosy a pokračovala:

"Je tohle čepce? Může se tohle nazývat čepcem?"

"Proč ne? Vždyť to - přesně vzato - není nic jiného," odpověděl jsem.

"Není? Že není? Ano, měl by to být čepce, ale teď, teď je to hadr, bídný hadr! Pane na nebi! Teprve před čtyřmi roky - o vánocích - mi dal pan profesor peníze na tenhle čepce! Je to můj nejnovější, docela nejnovější čepce! Jak jsem jej šetřila a opatrovala, jako oko v hlavě ošetřovala! A takhle mi jej ta koza zřídila! Řekněte mi - pane profesore - i vy - vy náčelníku lupičů, patří tenhle čepce mně, nebo té koze?"

"Vám!" odpověděli jsme oba v nejdokonalejším souladu.

"Prosím! A protože patří mně, mohl jste zůstat pěkně doma a nelézt sem, abyste zahnal do mé ložnice kozu! Kdo mi ten čepce opraví? Zde, v té zastrčené, bohem zapomenuté víšce! Co si dám na hlavu, až půjdu do kostela, nebo pozvou-li mne dokonce za kmotru? Protější pekař, u něhož ráno kupuji housky, čeká v rodině radostnou událost! A já že bych měla jít v tomto čepci za kmotru? Ne! Takovou hanbu si neudělám!"

Byla v proudu a chystala se pokračovat. Bylo jisté, že tak hned nepřestane, proto jsem použil jediný prostředek, jak ji umlčet. Zvedl jsem rozbité zrcadlo a podržel je před obličejem rozkacené ženy. V rámu zůstalo ještě několik střepin, takže se v nich mohla uvidět. Když viděla, jak ji nastavuji zrcadlo, zalapala na chvíli po dechu a pak zvolala:

"Co s tím? Proč mi to sem strkáte? Myslíte, že je budu spravovat? Ani mne nenapadne!"

"To od vás nikdo nežadá, ale - jen se do něj podívejte!"

Uposlechla mou výzvu, rychle se podívala a řekla s úžasem:

"To je globus, glo-"

"Ani pomyslení," přerušil jsem ji. "Patrně jsem zrcadlo špatně držel. Určitě to není globus. Počkejte, dám zrcadlo níž, tak, teď se podívejte!"

Sotva to udělala, zoufale vykřikla:

"To jsem přece já - já -"

"Ovšem"

"Ale bez - bez-"

Sáhla si na hlavu. Strážkyně profesorské domácnosti neměla vlasy, byla úplně holohlavá. Sotva ucítila hanebnou hladkost té koule, kterou předtím pokládala za globus, zavřískala:

"Má paruka! Má paruka! Kde je má paruka?"

"Kočka ji odnesla!" "Kdo-jak -co?"

"S kočkou - pryč! Kočka ji vzala s sebou, když skočila z okna."

"Ach! Ta bídnic! Odnese ji ven, ven do špíny, do bláta! Včera jsme skládali uhlí! Pane na nebi, to je rána!"

Vyběhla ven, zatímco já s profesorem jsme se vrátili do pracovny. Když jsme usedli, dobrák Ficlipucl se napil kávy, zamyslel se s vážnou tváří tak, jako by přinejmenším luštil kvadraturu kruhu, a podotkl:

"Drahý kolego, je vám snad známo, kde - heuvan v řeči Tonkavů - kde jsou v mém bytě uschovány maz-iyape, totiž kladivo a hřebíky v řeči Dakotů?"

"Bohužel ne."

"Nemýlím-li se," pokračoval profesor s povzdechem, "je stěna kozího chlívku ze dřeva, či, jak říkají Zuniové, z MeloeveT"

"Ano, je z prken."

"Z prken! Jak jste jen mohl vylámat prkna! Věru, kolego, vy jste dokonalý filištínský Goliáš! Doufám však, že je možné ta prkna opět spojit dohromady."

"Nepochybně, profesore. Prkna lze opět sbít."

"Dobře, velmi dobře! Avant at, praví Utahové. Ale kdopak to zde v té osamělé víscé udělá?"

"Já, milý profesore!"

"Ach, vzpomínám si, si binašna, říkají Apači. Vy dovedete všechno, nač se podíváte. Slepil jste mi už, jestli se nemýlím, deštník, přišel jste mi poutko do vysokých bot a můj slamák, taki, jak říkají Diggerové, jste mi krásně vypral. Ano, dokážete všechno. Budete tedy tak laskav a spojíte opět ta prkna. S tím bychom byli hotovi - takiho-imbo-vay, řekli by Tehuové. To ostatní nelze spravit tak snadno. Například zrcadlo -"

"Přinesu zítra nové z Annabergu," řekl jsem.

"Skutečně? To mne uklidňuje. To by bylo od vás opravdu laskavé, kolego. Ale čepec, ten čepec! Ten mi dělá starosti! Nemohl byste zároveň se zrcadlem -"

"Čepec donesu ke švadleně a ta jej upraví tak, že dobrá Hana bude skákat radostí."

"Znamenitě, ha-aš enokh tso! Tím bychom se zbavili všech starostí a dáme se - ale je tu přece ještě jedna věc, huánepiyé, jak by to vyjádřil Tehua. Mám k vám prosbu, drahý příteli."

"Ven s ní, profesore!"

"A nebudete mi ji zazlívát? Niškádissiviniš, abych se vás zeptal v řeči Odžibvů."

"Určitě ne!"

"Tedy! Navštívíte-li mne opět někdy, milý kolego, prosím vás, snažně vás prosím - ketepanou, jak praví Tonkavové - nechodte už kozím chlívkem! Hanu by to zlobilo. Doufám, že mé skromné prosbě vyhovíte."

"Ale zajisté. S radostí. Jenže nevím, jak se pak dostanu dovnitř, když mi Hana zase neotevře. Bylo to tak: když mne uviděla, nasekala nejdříve dříví, rozdělala oheň, umlela kávu - a já zatím stál venku. Příklad ať mi aspoň hodí oknem domovní klíč."

"Ano, to by mohla, dokonce to musí udělat, protože vaše návštěva je mi přece velmi vítaná, přestože jste mi tentokrát pobořil kozí chlívěk. Dobrá, hodí vám domovní klíč oknem - anebo -"

ještě lépe, vyhledám za chvíli - připomeňte mi to, prosím - nějakou šňůru nebo provaz, na němž vám Hana klíč pomalíčku a rozvážně spustí. Jste s tím spokojen?"

."Docela."

"Tak vidíte. A teď, když jsme s touto záležitostí hotovi, přikročíme k hlavní věci. Pracuji na knize, jejíž obsah vás potěší. Mám vám říct, jak ji pojmenuji?"

"Prosím."

"Bude to kniha s názvem O syntetických spojeních předložky ,d' s jmennými kmeny z nářečí Pokonců. Nuže - co tomu říkáte?"

"Co říkám? Pokončové patří do skupiny Maya-Quiché. Zajímáte se o tuto skupinu?"

"Nesmím! A vy se v ní také vyznáte. Doznávám, že je mi mnohé, dokonce velmi mnohé dosud nejasné, a myslím, vapuši dá hus, jak říkají Mandanové, že mi pomůžete."

"Velmi rád. Potěší mne, budu-li vám v něčem prospěšný."

"Dobře, krásně! Bárebi-ire - začneme tedy, jak by řekl Tehua. Budeme srovnávat Ale ještě chci poznamenat, že předložka ,a -"

"Prosím, okamžik! Chci říct, že vám nejprve musím opravit kozí chlívěk, a snad ještě některé jiné věci by si zasloužily pozornost. Udělám to hned. S Mayaquichy se budeme obírat až večer."

"Až večer? Samozřejmě vím, milý kolego, že nejraději pracujete večer a v noci - atsuné u Tuskarorů - ale rád bych věděl už teď, proč předložka , ' -"

"Nic se ode mne teď nedozvíte. Ve dne opravdu pracuji nerad, protože člověk bývá rozptylován a rušen. Dovolte mi, abych tento svůj zvyk zachoval i u vás. Zatím se projdeme vaším domem, zaelíme každou díru a zrestaurojeme kozí pavilón. Pak se najíme, trochu se projdeme -"

"Projdeme?" přerušil mne, jako by byl nemile dotčen. "To, milý kolego, nikdy nedělám. Neplýtvám časem!"

"Bohužel, že to neděláte, ale dnes vás k tomu přinutím. Odstěhoval jste se do hor kvůli zdraví, a proto se nesmíte zavírat v

bytě, ale právě naopak - musíte se hodně pohybovat na čerstvém vzduchu a slunci."

Namítal všelicos, ale nepovolil jsem. Po práci a jídle se mnou musel večer na vycházku.

Takový byl tedy můj přítel profesor Ficlipuclí.

Kromě své vědy neměl žádné požadavky. Jedl a pil všechno, co mu jeho hospodyně předložila, ať to bylo sebesthorší, jen když tím umlčel její naléhání. Společnosti se vyhýbal a rok od roku žil stále osaměleji a uzavřeněji. Byl jsem to snad jen já, s nímž se časem stýkal, a i to probouzelo ve vesnici podivení. Pracoval mnoho. Jeho rukopisy se hromadily v opravdové stohy, ale nikdy nic neuveřejnil. Věděl jsem, že má mezi rukopisy vzácné věci, ale také jsem věděl, že není naděje, že by pro ně získal nakladatele. Ostatně se o to nikdy nesnažil. Říkal, že uveřejnění jeho jazykozpytných prací bude teprve věcí jeho dědice. Kdo jím bude, na to jsem se nechtěl a nemohl ptát.

3. KAPITOLA

O TURECKÉ KÁVĚ A SLANEČKU

Bylo to zase až po letech. Když jsem se vrátil z jedné ze svých amerických toulek, napsal jsem profesorovi, že už jsem doma. Zpravidla jsem mu oznamoval i každý svůj odjezd, ačkoliv to jinak ze zásady nedělám. Mám k tomu dobré důvody: chci se totiž vyhnout různým nabídkám lidí, kteří by mne rádi doprovázeli. Odpovídat na takové nabídky a odmítat je bývá někdy velmi nepříjemné, zvláště když je uchazeč vlivný člověk. Cestuji nejraději sám a nemyslím, že bych byl i nejlepšimu příteli příliš dobrým společníkem. Ovšem, od profesora Ficlipuclího se podobná nabídka nedala očekávat, zvláště ne pro cestu do Orientu. Východ ho vůbec nezajímal.

Přijel jsem tehdy domů přes Terst a Vídeň a našel jsem doma telegram. Od koho? ptám se sám sebe a v duchu lituji nešťastníka, který mi telegrafoval, aby se telegram měsíce válel na mém psacím stole.

Otevřu blanket a čtu:

"Přijďte ihned. Velice důležitý objev."

Bez podpisu. Teprve když jsem rozluštil místo podání, poznal jsem odesílatele.

Profesor Ficlipuclí!

Inu, učinil-li tak důležitý objev, že mi dokonce telegrafuje, myslím, že je mou povinností ho navštívit, řekl jsem si. Pozitíí

je Nový rok a hned potom mám volný den, který můžu obětovat.

A tak jsem se rozjel k profesorovi Ficlipuclimu.

Byl velmi chladný a bouřlivý den, který jsem si vybral k té cestě. Když jsem došel k profesorovu domku, shledal jsem jako vždy, že je uzamčen. Nadarmo jsem zvonil dvakrát, třikrát, pětikrát. Rozhněván jsem zaburácel zvonkem tak, že bych probudil i mrtvého. Teprve pak se nahoře pomalu otevřelo zamrzlé okno a profesor Ficlipuclí zavolal:

"Kdo tu? Kešel nono, říkají jemesští indiáni."

"Konečně! To jsem já, profesore!"

Na rámech okna bylo navátó tolik sněhu, že Ficlipuclí nemohl docela rozevřít okenní křídla. Sotva mne však uslyšel, násilím okno rozevřel, vystrčil hlavu ven a radostně zavolal:

"Vy? Tak přece! Však jsem se na vás načkal!"

"Kde máte hospodyně?"

"Nevím - šai nek-enokh! Copak není doma?"

"To se ptáte mne? Přece to musíte vědět lépe než já, který jsem právě přišel. Zvoním už dlouho."

"Inu, snad tedy odešla do vsi. Počkejte minutku, jen malý okamžik, drahý příteli! Spustím vám klíč, jen co najdu nit, šňůru nebo provázek."

Kratší by bylo, kdyby mi klíč hodil, ale protože bylo kolem domu plno sněhu, nechal jsem profesora, aby mi klíč raději spustil. Čekal jsem. Uplynulo nejméně pět minut, než shora zazněl Ficlipuclího hlas:

"Jen trpělivost, příteli, ještě jsem nic nenašel."

Po dalších pěti minutách nová útěcha:

"Ještě nit nemám, ale už to bude!"

Byla mi přišerná zima a nikde nic, čím bych si ukrátil čekání. Minulo dalších pět minut. Nahoře ticho, klid, po hospodyně ani památka. Mám se snad znovu vloupat do kozího chlívků? Nechtělo se mi - už proto, že bych jej pak musel opět sbíjet! Ale čekání bylo skutečně ukrutné, pomalu jsem ztrácel trpělivost. Rozhodl jsem se, že dům obejdu. Přelezl jsem plot a pátral po možnosti, jak se dostat dovnitř. Obešel jsem už třetí roh a

docházel ke čtvrtému, když jsem si všiml okna, jehož okenice byla sice zavřená, ale závěs u ní nebyl. Vida - tady jsem mohl zkusit štěstí.

, Bez velké námahy jsem vytrhl ze ztrouchnivělého dřeva druhý závěs a pak jsem mohl okenici lehce vysadit. Vnitřní okno, jak jsem teď viděl, bylo jen přivřeno, přestože byl mráz. Asi je chtěli uzavřít, ale rám byl vlkem tak zkroutěný, že to asi nebylo možné. Tabulky byly zmrzlé na kost, neprůhledné.

Strčil jsem do okna, trochu se poddalo, ale to bylo vše. Patrně něco stálo za oknem. Co to bylo, nemohl jsem zamrzlými tabulkami rozeznat, ale povolit to musí! Opřel jsem se víc. Ano, konečně se to pohnulo - vtom rána, cinkot a řinčení, jako v obchodě s porcelánem při zemětřesení.

Běda! Zase jsem něco provedl! Teď jsem to však už nemohl změnit a vlezl jsem tedy dovnitř, abych zjistil, co to vlastně spadlo. Věru, nebylo to nic malého. Ležela tu skříň a vedle ní stará deska z bedny, která se rozměrem zrovna hodila do okenního výklenku. Z toho jsem s obdivuhodnou rychlostí a bystrostí usoudil, že okno nebylo možné zavírat, a důmyslná hospodyně, aby zabránila pronikání chladu skulinami, postavila zmíněnou desku před okno jako vnitřní okenici a za ni přistříčila skříň. Světla zde bylo beztak dost, protože v protější stěně bylo jiné okénko. Silou, které jsem použil, jsem přirazil desku na skříň a porazil ji.

V prvním okamžiku mne ovládla snaha uvést vše do původního stavu, což se mi se skříní a deskou snadno podařilo.

Obtížnější to už bylo s obsahem skříně. Cinkot a řinčení, které jsem slyšel, ve mně probudily chmurné předtuchy, a ačkoliv jinak nejsem pověřivý, takovým předtuchám vždy věřím.

Nejdříve jsem přivřel okno, pokud to dovolil rám, a zvedl skříň, s níž jsem se, vzhledem k její váze, nemálo natrápil.

Přitom se ozvalo znovu osudné rachocení, cinkání a řinkot, které mi živě připomínaly šťastné doby mládí a uváděly mne do nálady, při níž mi po zádech naskakovala husí kůže: jednou rukou mi otec přivětivě kyne, druhou skrývá za zády i s povědomou rákoskou. Hůl si pak vyměnila otcova záda s mými, s tím rozdí-

lem, že u něho setrvávala v uctivém klidu, zatímco na mých zádech dovedla být nadmíru čilá.

Skříň byla zamčena, ale klíč byl v zámku. Otevřel jsem - a div jsem nepadl do mdlob. Jaký to pohled! Hrůzou mi vstávaly vlasy na hlavě a každý z nich si jako by ještě povyskočil. Dobrá hospodyně Hana ukládala do skříně své zavařeniny.

Byly tu krabice, láhve, hrnce a sklenice - ach, jak jsem správně řekl: byly - protože teď - hrůza! - jejich části a obsah se vzájemně proluly takovým způsobem, že srdce jímalo smutek. Skříň byla kdysi pravým skladištěm lahůdek, ale teď bylo všechno promíseno, všechno teklo, kapalo, roztékalo se a plavalo v takové směsici, že pro oči i pro nos bylo naprosto nemožné rozeznat jedno od druhého. Pokoušel jsem se aspoň čichem vníknout do těchto záhadných vůní. Čpěla tu arnika, slivovice, naložený puškvorec, zavařené kdoule, v lihu rozpuštěné benátské mýdlo se čpavkem, jablečková a švestková povidla, cibulová šťáva, naložené meruňky a broskve, nakrájená červená řepa, malinová šťáva, sardinky v oleji, pepř, rozmarýn, rezeda, okurky, baldrián, růžový olej a česnek - to všechno jsem cítil. Můžu říci, že kdyby zemřel můj nos přede mnou, dnes by se obrátil v hrobě.

Dobrá domovní víla však schovávala ve skříni i jiné věci. V dolní přihrádce se koupal plstěný střevíc v polévce z bobů, hedvábný motýlek, umělecky vytvořený ze stuhu křiklavých barev, se stápl v arnice, pár punčoch krásil hromadu švestkových povidel. Dva heryci, kteří sem připutovali až odkudsi z Baltu, se usídlili v lampovém stínidle. Zimní klobouk hostil salám, cukrované mandle a rozsypané kafrové pilulky. Stínidlo zůstalo zlomyslně bez poruchy, zato láhev s inkoustem se rozbila a v její černi, pro literaturu tak cenné, plavaly svorně žluté pomerančové slupky a Červená račí klepýtko. Krátce - před mým polekaným zrakem se jevila taková směs vůní, jídel, nápojů, střepů, hrdel z lahví, uch od hrnců a jiných krásných věcí, že by ji nikdo nevytvořil lépe, i kdyby se o to úmyslně snažil. Pro diváka to mohl být docela veselý pohled, ale já, nešťastný původce a příčina této katastrofy, jsem pociťoval nevolnost. Stál jsem tu

jako pudl, dopadený při nedovoleném činu - ale - bylo vůbec nutné, abych byl chycen při činu?

Uvažoval jsem bleskurychle. Tentokrát byl případ mnohem horší než nedávná příhoda s kozou. Hmotná škoda, kterou způsobila kočka s koťaty - holá, koťata! Hlavou mi bleskla spásná myšlenka. Snad zde ta koťata ještě jsou, a když ne koťata, tak aspoň kočky, které z nich zatím vyrostly. Věděl jsem, že kočky bývají v Hanině světnici, zatímco v noci se procházejí po domě. Naštěstí bylo možné dveře zevnitř otevřít. Vplížil jsem se do předsíně a dlouhý, kradmý skok mne dovedl do ložnice. Díky všem dobrým duchům! Stará kočka se rozvalovala v koši a dvě mladé kočky skákaly po posteli. Stará je už pokládala za dost soběstačnou a zůstala klidně ležet, když jsem její potomky láskyplně zvedl a odnesl. Ve spíži jsem je strčil do skříně a postavil jsem desku znovu na okno, čímž jsem jeviště své neblahé činnosti zevně uvedl do původního stavu. Ihned jsem slyšel blažené lízání a mlaskání. Pomyslel jsem si, že se ta milá zvířátka jistě nepustila do inkoustu, ale ochutnávala lepší věci. Abych se mohl očekávaného překvapení zúčastnit jako divák, bylo teď nutné znovu zasadit okenici zvenčí a uniknout z domu. Zadními dveřmi to nešlo, protože jsem je nemohl zvenčí zastrčit, ale mohl jsem opět použít okno. Vrátil jsem se do Haniny ložnice a otevřel jsem okno. Abych je mohl zvenčí zavřít, použil jsem svůj kapesní nůž, u něhož byla vývrtka. Zavrtal jsem ji do okenního rámu, vyskočil ven, přitáhl okno a chtěl jsem se vrátit před dům. Neobával jsem se, že by mne mé stopy prozradily. Oba obyvatelé tohoto domu byli příliš skromní, než aby si dopřáli luxus praktického ostrovtipu.

Po hospodyně nebyla dosud ani stopa. Dal jsem se do nového zvonění, a to tak vytrvale, až se shora přece jen nakonec ozvala otázka:

"Kdo je dole? Khaté ti? praví Navajos."

"Stále ještě já, milý profesore!"

"Ach! To jste vy? Docela jsem na vás zapomněl. Promiňte, právě mě zaujalo několik onomatopoetických slov, jimiž indiáni napodobují hřmění a hluk bouře. Pojďte, pomůžete mi!"

"Zapomínáte, že nemůžu dovnitř. Chtěl jste mi spustit na šňůře domovní Míč."

"Opravdu! Už si vzpomínám. Věru, nemohl jsem najít provaz a tu mi jakési melodické zarachocení a cinkot - čili dilguš, jak říkali Apači, živě připomnělo indiánské výrazy, napodobující přírodní zvuky. Zapomněl jsem na šňůru a pustil jsem se do nové práce. Ale teď hned - hitanok, jak by řekl Tonkava - vás vpustím dovnitř!"

"Po provaze?"

"Ano."

"Řekl jste, že jste provaz nenašel."

"Ale nějaký najdu, hned se do toho pustím!"

"Poslyšte, profesore, bojím se, že si opět vzpomenete na něco jiného a mne tu necháte stát. Nemám mnoho chuti zůstat celou noc venku v mrazu a sněhu. Snad byste mohl sejít dolů a otevřít mi - nebo ještě lépe, shodte mi ten klíč dolů."

"Znamenitě! to bude skutečně nejjednodušší! Mohl jsem to udělat už dávno! Hned, okamžitě jsem tu s klíčem!"

Zmizel. Po pěti minutách se objevil znovu u okna a zvolal:

"Představte si, klíč zmizel! Držel jsem jej v ruce, teho nane, říkají Rikkarierové, a najednou je pryč. Nemáte tušení, milý příteli, kam jsem jej položil?"

"Hm. Myslím, že vám to můžu říct jistě: na místo, které naleznete čirou náhodou teprve po měsících. Teď jej asi budete

hledat marně."

"To je možné. Víte co? Raději se vzdám dalšího hledání. Ale co zatím uděláte vy? Abych nezapomněl - říkal jste něco o měsících. Kilja říká Inkové."

"Odcestuji, profesore!"

"Počkejte, počkejte - neodcházejte! Potřebuji vás nutně kvůli těm indiánským onomatopoesis a pak vám chci ukázat něco důležitého! Něco báječného! Co mám tedy dělat? Poradte mi něco."

"Hm! Snad bych -"

"Ven s tím! He ono, řeknou Tehuové."

"Vlezu dovnitř kozím chlívkem."

"Ale, milý příteli - já nevím! To by bylo na pováženou! Vždyť snad ani nemáme hřebíky. Hana by sotva souhlasila, aby koza, konkheitson v řeči Tonkavů, strávila noc v otevřeném chlívkem. Mohla by nastydnout. Uvažte, jak je chladno, stuya v řeči Černonožců. Nevíte o jiné možnosti, jak se dostat do domu, do mého tipí, jak praví Dakotové?"

"Těžká věc! Kdybych jen určitě věděl, že se Hana vrátí ještě letos! Počkal bych na ni. Máme už prosinec -"

"Správně, Hana! Jistě má s sebou klíč. Od té doby, co byla u pekaře za kmotru, přichází domů vždycky později a - vida ji! Tamhle jde! Hned se dostanete dovnitř, milý příteli! A pak hned nahoru, ogidákumig, řekl by Odžibvé."

Odstoupil od okna. Přesto, že mi už bylo velmi chladno, připadala mi celá příhoda nadmíru veselá. Dobrák Ficlipucli zaslechl ránu při pádu skříně a označil hřmot jako "melodické rachocení a cinkot". Podivuhodný Člověk! Mně to příliš melodicky neznělo.

Když se Hana přiblížila a spatřila mne, zvolala: "Vy zde, u dveří? Takový vzácný host! Doufám, že nečekáte dlouho."

"Ani ne. Malou hodinku -"

"Pane na nebi! A v takovém mrazu! Proč jste nezazvonil?" "Zvonil jsem, ale profesor někam založil klíč." "ó, ten profesor! Co potřebuje, nikdy nenajde. A od té doby, co mu poslali z Ameriky tu zatrolenou kůži, je to s ním ještě horší."

"Kůži? Jakou kůži, milá Hano?"

"Inu, takový starý kus kůže s červenými tečkami a čarami. Žádný švec by tím ani bačkory nepodšil. Ve dne v noci sedí a bručí, mňouká - no, však ho uslyšíte sám. Ale teď honem dovnitř! Uvařím vám kafičko, ale nejdříve dostanete k zahřátí sklenku kmínky. Ne, neodporujte! Víím, že likéry nemáte rád, ale v dnešním mrazu snad uděláte výjimku. Vyrobila jsem ji sama, je opravdu znamenitá a dobře schována ve skříně."

Běda! Odhalení se kvapem blížilo. Eumenidy, Fúrie, Erinnye i všechny ostatní bohyně pomsty se už rozlétly, aby se od zá-

mínkou kmínky pro zahřátí shromáždily vzadu ve spíži ke společnému útoku. Začátek jsem už v duchu viděl a slyšel - jaký však bude konec?

Vystoupil jsem nahoru k profesorovi. Seděl u stolu nad rukopisem, a když jsem vstoupil, vyskočil a podával mi ruku.

"Konečně! Konečně! A tentokrát šťastně dveřmi a bez jakéhokoliv násilí. To mne těší, to mne ohromně těší, čekvo, jak říkají Tonkavové. Dostanete kávu?"

"Myslím, že ano."

"Výborně! Znamenitě! Pak si prohlédneme tuto kůži. Dříve bych ještě rád věděl, slyšel-li jste u indiánů napodobení zvuků, vyskytujících se v přírodě?"

"Často a mnoho."

"Skvělé! Jste můj člověk! Řekněte mi několik příkladů! Chci se přesvědčit, můžu-li se na vás spolehnout. Jistě je možné očekávat, že primitivní rudoši užívají více zvukomalby než kulturní národy. Nemyslíte?"

"Ne - to nemyslím. Nejsem přívržencem této teorie, profesore. Každý, kdo se dlouho stýkal s rudochy, musí přiznat, že nemají víc onomatopoetických slov než my."

"To se divím, to se velice divím. Rudí, kteří žili v přírodě víc než my, jistě odposlouchali více zvuků, které pak převzali do svých vyjadřovacích způsobů. My napodobíme střelbu, nesnažím se, v řeči Tonkava, ohomatopoeticky .pif - paf - bum - prask! Padne-li něco do vody, .žbluňkne' to, zvonek nám .cinká', dlaněmi .tleskáme'. Pes, apačsky ličane, je dětmi nazýván .4iafan', kočka .čička'. Zvukomalbou je například slovo vrána pro krákorajícího ptáka. Kůň .řehťá', kráva .bučí', koza .mečí' a včela .bzučí'. Řekněte mi teď několik indiánských výrazů, podobných těmto!"

"Mám je pouze jmenovat, nebo v nich také hned hlasem vyjádřit patřičnou zvukomalbu?"

"Samozřejmě, právě tu chci slyšet! Postavte se tady a začněte! Zasmějte se indiánsky!"

"Well Nejkrásněji se směje Tonkava, vypadá to takto: čača čača

Samozřejmě, že jsem toto "čačaja" nevyslovoval, ale zasmál jsem se, lépe řečeno zachechtal. "Skvostné!" pochválil mne profesor.

„Zpívat se řekne v nářečí Moqui: tao-lao, tao-lao, tao-lao!" Tyto zvuky jsem zazpíval. "Dobře. A hrom? Hřmění nebo burácení?" "Aztékové říkají tlatlatzinilitzli a indián kmene Moxo tirru-ruekko. Blesk jmenuje Apač rychle vysloveným hatatitlá. Slovem intohinta vyznačuje týž indián čilost, živost. Dlouhé vyty přerijního vlka napodobí Moqui slovem kuéhué, Tehua kojó a Taos kohévá."

Všechna tato jména jsem zavyl jako vlk. A vtom se otevřely dveře, v nichž se objevila zděšená tvář. Byla to Hana, která zřejmě nadmíru rozčilená chtěla vpadnout dovnitř. Když však slyšela mé hrozné vyty a řvání a viděla můj divoký výraz a gesta, jimiž jsem doplňoval zvuky rudých mužů, polekaně se zastavila a ustrašeně na nás zírala.

"Ohromné! Jedinečné!" zvolal profesor radostně a tleskal rukama. "Ejhle, co potřebuji! Ašti, řekl by Apač. Ale jen dál,

milý příteli, jen dál!"

"Ano, dál!" pokračoval jsem, aniž bych si všiml hospodyně. "V nářečí guarauni se výřekne urukurea, Digger označuje jednoho ptáka podle jeho cvrlikání čil-čil, čil-čil. Zvuk kotle, na nějž se sluče, vysloví Utah přiléhavě trimbuimbamban."

Výřa jsem chmurně zahučel, ptáka jsem jasně vyzpíval a potom zahřměl zvuk kotle. A hned nato jsem pronikavě zavyl: "Utuhuhu-ú!"

"Moqui," vysvětloval jsem vzápětí, "tak napodobí výkřik člověka, který se opařil."

Nemohl jsem pokračovat ve svých praktických ukázkách. Hrozný skřek spáleného, který jsem vyrazil zplna hrdla, už Hana nesnesla. Vrhla se na mne, popadla mne oběma rukama za ramena, třásla mnou a volala:

"Bud'zte zticha! Přestaňte! Copak jste se zbláznil? Celá vesnice už je vzhůru a každý dům se otřásá! Jistě sem přiběhnou lidé v

obavách, že nás přepadla horda divochů! Neblázněte! To je k zoufání!"

"Ale, Hano, Haničko! Vždyť nás rušíš ve vědeckém studiu!" krotil Hanu profesor. "Jdi a nech nás! Ty tomu nerozumíš!"

"Nerozumím? No, kdo tomuhle rozumí, nemá jistě všech pět pohromadě. Na bručení jsem připravena, na to jsem si zvykla, ale, takové vytí, zuření a bláznění nesnesu! Ne a ne! V našem tichém domě to vypadá jako v ležení divochů, Hotentotů nebo Tatarů. Kdo to má snášet a sám se přitom nezbláznit? Kdo?"

"Ale, Haničko!" snažil se ji profesor uklidnit

"Dejte mi pokoj s Haničkou! Jen se nelísejte! V poslední době se z vás stal hotový indiánský náčelník! A ten - ten je také takový - křikloun, zběsilec, Huron! Jedině mne zbylo mezi vámi všemi trochu rozumu. Ale sama na všechno nestačím, jsem tu mezi vámi jako zaprodaná. Ostatně - co jste to zase prováděl dole v mé skříni?"

"V jaké skříni, ko-ua altsese, řekl by Apač? Jak víte, příteli," obrátil se profesor horlivě ke mně, "ko-ua vlastně znamená malý dům, protože rudoši nemají výraz pro skříň."

"Dejte pokoj s tím řečením!" vyjela hospodyně zlostně na profesora. "Neplet' se sem, jak tomu říkají indiáni! Víím, co tím sledujete! Přetvařujete se, však víte dobře proč! Ve spíži - kdo tam byl?"

"Ve spíži? Já ne! Co bych tam dělal? Jakživ do ní nechodím."

"Ale dnes jste tam byl - přiznejte se! Nezapírejte!"

"Ani nápad. Kdybych tam chtěl jít, co bych tam dělal? Nemám čas, Haničko, chodit do spíše, šai katu lei, vyjádřili by to asi Tonkavové. Vždyť právě pracuji na způsobu zdvojení při vytváření množného čísla, superlativu a při časování sloves."

"Poslyšte, profesore," vpadl jsem mu horlivě do řeči, "vidíte, že v nářečí Tonkava znamená zítra takhaštak, což je odvozeno od tagaš - slunce. V řeči Dakotů se řekne dokonale černý sapsapa, odvozeno od sá pá, černý. U indiánů teplých vřidel je pes kussikussi a kůň pouze kussi, mukhlímukhli moucha, mustmustsin kráva nebo bizon, mitsaimitsai kořen - a Aztéko-

ve řeknou místo otýpka klestí tlatlatlal-pisti-tentli. To všechno jsou zdvojeniny, jak jste právě řekl, a je zajímavé -"

"Lapistifendikendi!" rozkřikla se hospodyně a zakrývala si uši. "Mouchy, krávy, otýpky dříví! To je hrozné! O mé skříni ve spíži, o hrozném zkáze ve spíži nemluví nikdo. Poslyšte, vy, znáte-li všechno a umíte-li to říct indiánsky, vysvětlíte mi laskavě, jak se dostaly kočky do mých mandlí?"

"Kočky?" žasl jsem.

"Kočky?" opakoval profesor. "A/ksa v řeči Tehua?"

"Ano, kočky!" rozčilovala se Hana. "Kočky jsou ve skříni! Dovedete si představit, co to znamená? Víte - ale ne, vy to nemůžete vědět, protože jste tady nebyl. Ale on - on to musí vědět. V tom svém indiánském bláznění sešel asi dolů a pustil kočky do spíže, aniž by si představil, jaké tím způsobí neštěstí."

"Ale, má nejmilejší Hano, vždyť já jsem dolů vůbec nesešel. Jenom jsem na zazvonění otevřel toto okenní křídlo a díval jsem se dolů, una - říkají Zuniové."

"Ano, ano! A v zamyšlení jste sešel ze schodů!"

"Bůh uchovej! Má noha, šošonsky nampa, se schodů vůbec nedotkla. Nevěříte-li, odpíráhnu to tisíci přísahami."

"Dejte pokoj se svými přísahami! Jediná vaše přísaha nemá cenu ani za mák, protože už teď nevíte, co jste spáchal před pěti minutami. Ta hrůza, kterou jsem viděla, je pro mne výmluvnější než tisíc vašich přísah. Ale usvědčím vás! Jen pojd'te dolů! Uvidíte, co jste dosud v životě neviděl!"

Popadla profesora za ruku a táhla ho s sebou ze schodů, že sotva popadal dech. Šel jsem za nimi, zvědav na další vývoj událostí.

Ve spíži se zatím koťátka usadila v koutku u dveří a horlivě se olizovala. Dveře spíže i skříň byly otevřeny dokořán a poskytovaly pohled na hotové boží dopuštění. Hana se rozkřikla:

"Jen se podívejte na to nadělení! Co tomu říkáte? Nevstávají vám hrůzou vlasy na hlavě? Pane profesore, jestliže ani teď nepocítíte aspoň trochu výčitek svědomí, tedy jste pro lidstvo navždy a úplně ztracen!" "Děsné! Opravdu děsné!" šeptal Ficlipuclí zbledlými rty a

vytřeštěně zíral na spoušť před sebou. "Všechno je rozbito, docela rozbito, Komančové říkají -"

"Co říkají Komančové, to mne nezajímá!" rozkřikla se hospodyně zuřivě. "Chci vědět, kdo to udělal?"

"Ano, kdo, kdo?"

"Udělal to kočky!"

"Kočky? A jak se kočky dostaly do skříně?"

"Ano, jak? To bych se ráda dozvěděla od vás."

"Ode mne? O tom nic nevím, Haničko, docela nic, vo gihon gina, jak praví Tehuové. Jsem v této věci nevinný jako novorozené, jako slunce na nebesích, kiakó v řeči Kiovů. Jak se to jen mohlo stát?"

"Myslím, že mi to nikdo na světě nemůže říct lépe než vy!" prohlásila hospodyně a neskrývala zžiravý posměšek.

"Já? Ale kdepak! Tato skříň přece vůbec nepatří do oboru mých starostí. Patří vám, Haničko, a proto musíte vy vědět, jak se tohle stalo."

"Já? Ale to už přestává všechno! Já že to mám vědět? Já?"

"Ovšem! Jen si vzpomeňte! Přemýšlejte! Snad se dokonce mylíte a neudělaly to kočky. Ostatně tu kočky ani nevidím!"

"Pane na nebi! Snad si nemyslíte, že je tu nechám, aby se mi v té omáčce ještě utopily? Vyhodila jsem je!"

"Byly tedy opravdu ve skříní?"

"Byly a jak! Jdu sem, abych vašemu hostu donesla likér - byl chudáček takový zmrzlý, že mi ho bylo až líto - a hned, jak jsem sahala na klíč, jsem slyšela ve spíži mlaskání a žbluňkání, že mi to projelo celým tělem. V prvním okamžiku jsem si myslela, že tu jsou myši, snad dokonce krysy -- otevřu a ona tu koťata! Seděla si v zavařenině a pochutnávala si na ní. Div mne mrtvice neronila! Ubožátka se v temné skříní ovšem bála a hledala, kudy ven. Skákala sem, skákala tam - a výsledek? Kde co bylo, porazila a rozbila."

"Tak, tak! Ano, tak to bylo!" přisvědčoval profesor ještě stále ponořen do pozorování katastrofy.

"A vy si to řeknete tak klidně, jako by vám to bylo docela

jedno?" zuřila hospodyně. "Copak je to jen tak, zavřít kočky do skříně?"

"Ne, milá Hano, to není jen tak! To je událost, která - i když o ní uvažuji z té nejlepší stránky - by se neměla stát!"

"Myslíte? Ano, v tom bych s vámi souhlasila, i když bych to neposuzovala z té nejlepší stránky. Sám jste se odsoudil!"

"Sám? Jak to? Já to přece neudělal!"

"Já také ne!" rozkřikla se hospodyně vztekle. "Kromě vás a mne je v domě jen jediný živý tvor, a to naše koza! Patrně to spáchala koza, když my dva jsme nevinní!"

"Ale, Haničko, nemáte přece právo obviňovat kozu, která nám dává výborné mléko - nabo, praví Tehua - z tak zločinného skutku. Ostatně koza nemá tolik rozumu, aby uměla zacházet s klíčem."

"To vím i bez vás, ale když zapíráte svou vinu, tak to musela provést jen koza!"

Celá příhoda se natolik přiosťila, že domácí mír byl zřejmě ohrožen. Že by byl můj starý přítel Ficlipucli podezříván a dokonce obviněn z tohoto bídného činu, na to jsem ani nepomyslel. Chopil jsem se proto slova:

"Profesor je nevinný, Hano!"

"Nevinný! Ještě vy se přidejte na jeho stranu! Kdo by tu tedy byl vinný? Snad já?"

"Také ne! Vidím, že jste nevinna touto pohromou, Haničko."

"Tedy přece koza?" vybuchla ironicky.

"Ani ta ne! Já sám jsem tím vinný, Hano, a zaplatím škodu, která tu vznikla! Způsobil jsem to všechno já!"

"Vy? V-y-y?" opakovala v údivu. "Nežertujete?"

"Ujišťuji vás, že mi není vůbec do žertu."

"Opravdu? Jsem zvědavá, jak to dokážete."

"Inu - chtěl jsem vejít do domu, ale nikdo mi neotvíral. Kozím chlívkem jsem jít nemohl, a tak jsem tedy vysadil okenici této spíže, odstrčil jsem desku a přitom jsem, bohužel, převrhl skříň."

"To se podívejme!" ušklíbala se hospodyně. "A pak jste vlezl dovnitř, co?"

"Ano."

"A zavřel jste kočky do skříně?"

"Je to tak."

"Hahaha! - Myslíte, že uvěřím takové pohádce? Mám vám dokázat, jak je směšná?"

"Nu?"

"Podívejte se - okenice je uzavřena!"

"Ano, zavřel jsem ji."

"A deska stojí před oknem!"

"Postavil jsem ji tam."

"Hlouposti! Jak byste se dostal zase ven?"

"Oknem ve vaší ložnici."

"Bylo otevřeno?"

"Nebylo, ale otevřel jsem si je."

"Vymlouváte se, chcete nahradit škodu! Nevěřím vám ani za mák!"

"Jděte se tedy podívat a uvidíte, že okno není zavřeno!"

"Možná, že jsem je sama zapomněla zavřít. Ne, ne! Vidím vám až do duše! Víím, co máte v úmyslu, a ten úmysl mne nemálo dojíhá."

"Jak to?"

"Chcete se obětovat - to je celé!"

"Hm! Obětovat?"

"Ano! Víím, že si na mne potrpíte, protože vám vždycky uvařím kaflčko, jaké nikdo na světě nedokáže. Chutná vám, vidíte? Nu, nemám pravdu?"

"Ano, to nemůžu popřít."

"Tak tedy!" prohlásila rezolutně. "A protože profesor zapomněl, že byl zde dole, a myslí si, že jsem kočky zavřela do skříně já, chcete se za mne obětovat. Berete vinu na sebe zato, že vařím tak dobrou kávu. Jste dobrý, šlechetný člověk, ale já vaši oběť nepřijímám."

"Ne!" přerušil ji Ficlipucli. "Tak to není!"

"Není, není! ráda bych věděla, jak by to mohlo být jinak!" odpověděla opovržlivě.

"Vysvětlím vám to, Haničko. Váš závěr je sice správný, ale

zaměňujete při něm osoby: náš milý přítel se nechce obětovat za vás, ale za mne."

"Myslíte?"

"Vím to! Nepopírám, že i vám věnoval náš přítel jistou dávku náklonnosti, protože, nehledí-li se na několik vašich menších chybiček, nejste tak zlá osoba, Haničko, ale přece je přirozené, že mně věnuje náš host ještě více přízně. Pnnáší-li nám takovou oběť, jistě myslel dříve na mne než na vás. Padlo na mne nepochopitelné podezření, že jsem v nějakém užším vztahu ke kočkám a k jimi spáchaným činům. Kdo se dovede dívat, komui, říkají Izletové, trochu hlouběji, pochopí, že v této chvíli nejen potřebuji ochranu, ale že si ji také více zasloužím. Tvrdím, že jsem to já, pro něhož se tento velkomyslný muž - šojenem ko-ovap, jak by řekl Taos, zatímco Yuma řekne eskua-lik - za něhož se tedy on chce obětovat."

"Ne pro vás, ale pro mne se obětuje!" odporovala Hana.

"Křičte si, jak chcete, vím, že jsem to já!"

"A říkejte si, co chcete, jsem to já, já! A proto dostane okamžitě hodně silné, čerstvé kaflčko. Hned na ně postavím. Ubožák stál takovou dobu venku, promrzl na kost, a my se tu jen hádáme a na něho nemyslíme. Hned běžím! Nadarmo na sebe nevzal mou vinu!"

Vyběhla vea

Ted' ať mi ještě někdo řekne, že je na zemi spravedlnost! Stál jsem se špatným svědomím před zdemolovanou skříní, na místě mnou spáchaného zločinu, který mne do hloubi duše vyděsil - a hle, místo abych klesal pod tíhou viny a výčitek svědomí, byl jsem korunován věncem velkomyslností a sebeobětování! Byl jsem zachráncem v nouzi a mé nesobecké hrdinství mělo být oslaveno kávou! Ne, to jsem si skutečně nezasloužil!

Profesor hleděl za Hanou. Sotva dozněly její kroky, horlivě se obrátil ke mně.

"Milý příteli, buďte upřímný! Za koho jste se obětoval, za mne nebo za Hanu?"

"Ovšem, že za nevinného, profesore."

"Myslíte, že jsem vinen?"

"Nejste."

"To stačí. Jste ušlechtilý muž. Vaše velkomyslnost ještě více utužuje naše svazky. Podejte mi ruku, nonpé, řekl by Sioux. Chci vám ji stisknout!"

Potřásal mi rukou ze všech sil a pokračoval:

"Nyní se obraťme zády k dějišti zkázy, kholtsok, jak praví Diggerové. Ukážu vám něco velkolepého. Pojdte nahoru!" Vystoupili jsme po dřevěných schodech. V okamžiku, kdy profesor vešel do svého pokoje a já chtěl vstoupit za ním, se otevřely protější dveře a hospodyně mne popadla za ruku. Vtáhla mne do kuchyně, zavřela dveře a zašeptala:

"Ted' ke mně buďte upřímný! Za koho jste se obětoval?"

"Za nevinného, Haničko, to je samozřejmé!"

"Myslíte, že jsem vinna?"

"Naprosto ne! Jsem přesvědčen, že jste s tou kočičí historií neměla vůbec nic společného."

"To jsem chtěla slyšet! Nemyslel jste na profesora, ale na mne. Nikdy vám to nezapomenu! A přiznám se vám, že i vy jste mi přirostl k srdci. Dostanete dnes kávu, jakou jste dosud nepil!"

"Milá Haničko, jen kdyby už byla!"

"Hned vám ji donesu. Chcete hodně cikorky?"

"Ne, ne! Co vás to napadá!"

"Ne? Ale jak si vlastně, vy muži, představujete dobrou kávu? Jak ji mám udělat? Řekněte mi to!"

"Po turecku, Haničko!"

"To neumím."

"Tak poslouchejte, povím vám to. Když kávu pražíte -"

"Už je upražena," přerušila mne.

"Chyba! Ale přece vám povím, jak se to dělá! Vezměte asi čtvrt koflíku zelených zrn, dejte je na pánvičku, přikryjte ji a pražte. Zatím uvařte vodu. Jakmile jsou zrna upražena, roztlučete je na prášek v hmoždíři, který přikryjete, aby vůně ne-vyprchala. Roztlučenou kávu nasypete do koflíku, na to nalejete vařící vodu a turecká káva je hotova. Snadné, že?"

"Dítě by to dokázalo! Ale buďte bez starosti! Dostanete kávu, jakou by pasa nepohrdl -"

"Kde vězíte, milý příteli? Jak pozoruji, zdržujete se v kuchyni, zatímco já čekám, abych vám ukázal, co jsem dostal z Idaha!"

"Pánbůh s námi!" zvolala Hana. "Podívejte se! On se docela oblékl do té kůže! Hrozný člověk! Čím dál tím horší!"

Profesor vypadal věru velmi cizokrajně. Přes ramena mu visela bíle vyloužená kůže a kolem hlavy měl koženou pásku.

"Už jdu," řekl jsem mu. "Jen jsem Hanu zaučoval do přípravy turecké kávy, profesore."

"Turecké? Nechtě toho, milý příteli. Kampak s Turkey! Ted' máme na práci důležitější věci. Pojdte ke mně! Už se stmívá,

tokáno, jak říkají Wihinaštové. Hano, rozsviťte lampu!

Odešel a já za ním s rozsvícenou stolní lampou. Profesor stál uprostřed pokoje a čekal na mne. Když jsem přišel, řekl:

"Postavte světlo na stůl a řekněte mi, znáte-li mladšího Whi-tea?"

"Mladšího Whitea? Koho tím míníte? Znáám mnoho lidí, kteří se jmenují White."

"Míním Whitea z Boisé-City."

"Indiánského knížete? Ovšem, znám ho."

"Vždyť jsem si to myslel! Od jisté doby si s ním dopisuji a prozradím vám, že pomýšlíme na společné vydání spisu o skalních nápisích indiánského původu. Poslal mi tuto kůži s indiánskými kresbami, sestávajícími ze samých figur."

Chce, abych písmo rozluštil, a dychtivě očekává, jak dalece budou naše řešení souhlasit."

"Hm. A kam jste už s luštěním došel?"

"Jsem teprve na začátku, příteli, protože luštění mi působí nemálo námahy. Proto jsem si vzpomněl na vás. Hned vám kůži ukážu a také vumpumový pás, který mi White poslal zároveň s kůží k rozluštění."

Pobíhal horlivě po světnici a prohledával všechny kouty.

"Co hledáte, profesore?" ptám se.

"Tu kůži, nauvall v řeči Tonkava."

"Vždyť ji máte oblečenou na sobě."

"Ach - opravdu! Zcela správně. Nuže, udělejme si pohodlí! Rozložíme ji pěkně na podlahu. Na ni postavíme lampu, takže docílíme vhodné osvětlení, přičemž -"

"Nebudu vám shýbání nepohodlné?"

"Jaké shýbání? Proč bychom se shýbali? Lehneme si prostě na podlahu. Větší pohodlí si nelze přát."

Jak řekl, tak se také stalo. Kůži jsme roztáhli na zem, lampu postavili na ni a lehli si vedle, abychom ohledali figury, lehce vyrysované nožem a obarvené červenou barvou. Profesor mi dopřál čas, abych si mohl vše dobře prohlédnout, načež začal vyzvídat:

"Co asi má představovat tato popsaná kůže?"

"Okamžik! Pokud člověk neprobádá jednotlivé figury, může jen stěží posoudit obsah. Náhodou však znám muže, který toto psal, a proto vám můžu říct i význam písma."

"Nuže?"

"Je to popis válečného tažení, které podnikl Veliký pes proti Vraním indiánům."

"Veliký pes?"

"Náčelník Hadích indiánů - od něho pochází toto písmo."

"Jak to víte?"

"Nuže-jak sám můžete vidět, první figurou je jezdec, držící v rukou válečné a ne lovecké zbraně. Jde tedy do války a ne na lov. Z úst postavy vychází do výše čára a končí kresbou psa, jehož obraz je poměrně veliký. Čára jde z úst, to znamená, že jezdec je nazýván tak, jak ukazuje obrázek nad ním, tedy 'Velký pes'. Pod nohama koně je had s náčelníckými péry na hlavě. Jezdec je tedy Velký pes, náčelník Hadích indiánů."

"Krásně! Znamenitě! Půjde-li to tak dál, budeme brzy hotovi. Vy jste toho muže znal?"

"Slyšel jsem o něm leccos."

"Dobrá! Pokračujte! Tady je obraz -"

Vtom vešla Hana a přinášela slíbenou kávu.

"Tak tady je ta vaše turecká," řekla. "Doufám, že vám zachutná."

Vstal jsem ze země, abych se napil. Hospodyně tu stála s

triumfující tváří, v ruce jeden ze svých největších polévkových šálků. Však to byl šálek! Celý půllitr se do něho vešel. Jak něžný je proti němu turecký flngan, koflíček velký asi jako naše číška na vejce. Tušil jsem, že s touto tureckou se stalo něco ne-tureckého, a proto jsem jen váhavě vztáhl ruku po koflíku.

"Co - je to?" ptal jsem se, sotva jsem spatřil obsah.

"No, turecká káva přece!"

"Hm. Vždyť není černá."

"To je kozím mlékem. Přidala jsem vám ho tentokrát hodně!"

"Pozoruji - káva je oslazená?"

"A jak! Vím přece, co se sluší a patří. Máte rád hodně sladkou, vidíte?"

Běda! Zlé tušení mne nezklamalo. Turecká káva s cukrem a s dvěma pětinkami kozího mléka - to se rýmovalo. Ale byl jsem promrzlý, směs byla teplá, a tak jsem si nechtěl Hanu rozhněvat. Pil jsem tedy "tureckou s kozím mlékem" a přitom jsem se tvářil co možná spokojeně.

"Chutná, co?"

"Znamenitě!"

"Káva jako olej! Udělám dojem, vidíte?"

"Dojem?"

"Samozřejmě. Naproti u kmotříčka pekaře. Představte si, pekařka se chlubí, že vaří nejlepší kávu v celém okolí. Počkejte, až okusí pravou 'tureckou'! Ti budou vyvalovat oči!"

Přimhouřil jsem oči a poručil jsem jí:

"A ještě víc se podívi, až okusí 'zimní kávu'!"

"Zimní káva? Co to je?"

"Turek si vaří letní a zimní kávu, Haničko, copak to nevíte?"

"To nevím! A čím se liší?"

"Káva, kterou jste teď uvařila, je letní káva. Domníval jsem se, že nebudete mít po ruce přísady, nutné pro přípravu zimní kávy, a proto jsem o ní nemluvil, ačkoliv chutná nepoměrně lépe."

"Přísady? Jaké?"

"Vaří se stejně, ale do koflíku se přidá kávová lžička zázvoru a tři kapky anýzového oleje. To je pak káva!"

Luskl jsem prsty a zamlaskal jazykem, jako bych už tu znamenitou pochoutku pil.

"To je pak káva!" opakovala s rozzářeným obličejem. "Je opravdu tak dobrá?"

"Báječná!"

"Ó, spolehněte se, že ji brzy uvařím. Pozvu sousedy a uvařím jim tureckou zimní kávu! Ti budou koukat!"

"Máte nutné přísady, Haničko?"

"Mám, mám! Zázvoru je v kuchyni dost a anýzový olej mi přenechá kovář."

"Copak kovář obchoduje -"

"Ne, to ne! Ale má nemocného psa, pudla. Vypadává mu srst, víte? Zvěrolékař řekl, aby pudla mazali anýzovým olejem."

"Hm! Takže anýzový olej -"

"Bude! Vím, že jej má kovář víc než dost a rád mi ho trochu dá. Neřeknu nikomu ani slovo. Nikdo se nedozví, jak se připravuje turecká zimní káva. Ale jak to uděláme s večeří?"

"Nebudeme jíst!" zvolal profesor. "Na noye tehuio be, říkají Tehuové."

"Nebudete jíst? Myslíte to vážně, pane profesore?"

"Ano, luštíme nápisy na kůži a nemůžeme jíst, jsme-li zaneprázdněni tak důležitými věcmi. Jídlo vyrušuje!"

"Ale nezapomínejte, že máme hosta!"

"Ó, ten se rád zřekne večeře, když tu máme kůži. To je nějaká kůže, vidíte, příteli?"

"Ano, kůže je znamenitá. Ale co se týče večeře -"

"Máte hlad, vidíte!" zvolala hospodyně. "Jede-li Člověk dlouho vlakem a vykoná-li potom ještě takový pochod pěšky, má jistě hlad. Pane profesore! Jiný hostitel by pozval návštěvu do hostince, aby tam s ní vypil sklenku piva, ale vy svého přítele zavřete mezi čtyři stěny! To je hanba -"

"Mlčte!" přerušil ji Ficlipuclí. "Ničemu nerozumíte. Hano! Můj přítel ke mně přišel pracovat a ne pít pivo - hibig, řekne Komanč. Pivo lze užít dosyta jindy." "Ale jíst přece musí!"

Hospodyně to řekla tak důrazně, že se ke mně profesor nesměle obrátil s otázkou:

"Co tomu říkáte? Chcete opravdu jíst? Já jsem už obědval."

"Poledne jsem strávil ve vlaku," přiznal jsem upřímně.

"Hm! Pak ovšem, hrn - tu se ovšem zdá, milý příteli, že byste měl něco sníst. Ale co? Něco, co lze rychle uvařit a ještě rychleji sníst. Nemýlím-li se, máme dobré brambory, sagombe, jak říkají Tehuové. Jíte brambory, milý příteli?"

"Ano."

"A co slanečka?"

"I slanečka."

"Výborně. Hano, uvařte brambory se slanečkem! Ejhle jídlo, které je rychle hotovo a přitom je lehčeji stravitelné než husa nebo zajíc."

"Ale, pane profesore, nemůžeme přece hostovi předložit bram -"

"A proč ne!" vpadl jsem jí do řeči. "Jen uvařte brambory!"

"Nu, pro mne za mne! Ale slanečka vám upravím s cibulí, octem a olejem, aby nevypadal tak uboze."

"Ale teď, ženská, už ať jste s tou cibulí a olejem venku!" zvolal profesor rozhořčeně. "V mém domě neexistuje nic ubohého! Kdo ví, že duševní strava stojí vysoko nad obživou těla - vadlo, říkají jemesští indiáni, si nenacpe žaludek pokrmu, které nemají jiný účel, než aby byly stráveny."

Odešla. Lehli jsme si opět vedle kůže, abychom dále luštili její tajemství. Přitom - přiznávám to bez mučení - mne stále častěji napadala zločinná myšlenka, že také duševní strava, je-li strávena, nemá další účel a že v lidském životě mohou nastat okamžiky, kdy je teplá polévka duševnímu zdraví prospěšnější než zkoumání jelenice, pokryté figurami nabarvenými okrem a rumělkou.

Nehledě k těmto prozaickým úvahám, které jsem v duchu absolvoval, jsme pokračovali v řešení úlohy tak rychle, že jsme s ní byli hotovi právě v okamžiku, když nás Hana volala k večeři.

Jedl jsem toho večera právě krušnohorské jídlo: brambory na

loupačku se slanečkem. V mnohých horských rodinách jedí brambory třikrát denně, ráno a večer jen osolené, k obědu se slanečkem. Je to chudý kraj a sedmi i osmičlenná rodina se musí Často spokojit s jedním jediným slanečkem. A přece právě zde, v tom chudíčkém horském kraji, žijí nejlepší a nejvěrnější občané, jaké si jen lze představit.

Sotva jsme dojedli, odvěkl mne profesor znovu do své pracovny, vytáhl z kapsy sešit dost úctyhodné tloušťky a chystal se zřejmě ke kázání na téma: jak cenné je zaměstnat ducha, když bylo tělo nasyceno. Přerušil jsem ho však ještě dříve, než začal, a s výmluvností, jakou vyvíjí jen pojišťovací agent, jsem začal profesorovi vychvalovat požitky doutníku a sklenky vína jako zakončení naší opulentní večeře. Jakým žaludem se mi podařilo profesora přemluvit, aby okusil tyto dva jemu až dosud neznámé jedy: doutník - khilil, jak říkají Navajové - a dokonce i čiši vína - binto, jak říkají Tehuové - to už dnes ani nevím. Jaké úspěchy sklídila Hana se svou "zimní kávou" v kruhu svých přítelkyň, o tom -

inu, o tom snad povím někdy jindy.

Čtenářům, jímž by svědomí nedalo pokoje, musím dodatečně říci, že jsem ještě před svým odchodem nahradil škodu způsobenou ve spíži, ale napřed jsem učinil generální zpověď. Profesor zabraný do své indiánské jazykovědy ji vyslechl jen napůl. S Hanou to už bylo horší. Vzala mne na milost teprve po dlouhém vyjednávání o míru a zahrnula mne přitom mnohými, z jejího stanoviska naprosto oprávněnými napomenutími.

Těšilo by mne, kdybych vyličenými příhodami získal čtenářovu účast pro osudy mého podivínského přítele Ficlipuclího. Bohužel to, co k nim ještě zbývá dodat, je méně potěšitelné.

Když jsem se zase jednou vrátil domů ze svých toulek světem a napsal profesorovi lísteček, že bych ho rád navštívil, vrátila mi pošta po dvou dnech lístek jako nedoručitelný. Na lístku byla stručná poznámka "Adresát zemřel".

Vzpomněl jsem si na profesorovy rukopisy a rozhodl jsem se hned navštívit jeho poslední bydliště. Domek byl už obydlen jinými lidmi, krejčím a košíkářem. Košíkář koupil domek od pro-

fesorova dědice, jehož jméno a adresu jsem se dozvěděl jen se značnými obtížemi. Byl to jakýsi statkář ve Vogtlandu. Když jsem navštívil hrob svého přítele i hrob jeho hospodyně Hany, která se rozloučila se světem brzy po něm, rozloučil jsem se s těmi dobrými dušemi a vydal jsem se do Vogtlandu. Statkáře jsem našel na jeho usedlosti poblíž Trauen. Dědic profesorových duševních pokladů byl právě na poli. Šel jsem za ním a vyložil mu, proč přijíždím.

"A je, profesor!" usmál se přihloupě. "Tomu vstoupila učenost tak do hlavy, že nakonec nevěděl ani zbla o světě, o životě a obchodech. Žil z úroků malého kapitálu, který jsem zdědil - nebylo toho mnoho. Jeho domek, chatrnou boudu, jsem hned prodal. Za babku, pane, za babku. Jak dům, tak cena - zlodějské peníze!"

"A knihy?" zeptal jsem se s napětím.

"Knihy? No, ty teprve! Vždyť to nikdo neuměl ani přečíst, nikdo to nechtěl. Prodal jsem všechno papírně do makulatury."

"Proboha, opravdu? Do makulatury?"

"Co s tím jiného?"

"A manuskripty? Aspoň ty jste schoval?"

"Manuskripty? Co to vlastně je?"

"Inu, svazky popsaných listů, profesorův rukopis. Měl je ve čtyřech zásuvkách v malé příruční knihovně."

"Aha, ty francouzské škrábanice? Taky přišly do papírny, libra za půl krejcaru."

Myslel jsem, že padnu do mdlob. Ale bylo by to zbytečné. Věc byla hotova, nebylo ji možné změnit. Makulatura!

Celoživotní výsledek namáhavé práce učenice badatele - do makulatury!

Dozvěděl jsem se, že sedlák požádal vesnického učitele, aby rukopisy prohlédl, a učitel, který jim patrně nevěnoval mnoho pozornosti, se domníval, že jde o francouzské školní sešity. Nezdřžoval jsem se dlouho a jel jsem zpět, abych zajel do papírny a pokusil se aspoň něco zachránit. Domníval jsem se, že snad majitel papírny nebo jeho úředníci mohli poznat, že knihy a rukopisy mají větší cenu, než aby byly hozeny do stoupy a ro-

zemlety - ale zmýlil jsem se. Už pohled na "továrnu" mi řekl, jaké je její osazenstvo. Byl to malý, ubohý horský mlýn, žádný velký podnik s parním pohonem a sty úředníky a dělníky. Našel jsem jen mlynáře, omezeného člověka, který si o sobě myslel, že je náramně chytrý, a dva nádeníky, kteří byli ještě nevědo mější než on. Profesorovy papíry už byly zpracovány, nezbyl ani jediný list!

Často mě pak napadlo, že jsem to snad byl já, koho profesor minil, když řekl, že uveřejnění svého díla ponechá dědicům. Snad! Byl jsem jediný, kdo se s ním stýkal, třebaže jen zřídka, ale nijaká profesorova závěť tu nebyla. Ještě dnes si vyčítám, že jsem s ním o té věci nepromluvil důkladněji ještě za jeho života, že jsem neučinil opatření, aby byla jeho práce zachráněna - ne snad pro mne, ale pro jazykovědné bádání o recích indiánských kmenů.

Ubohý profesore, tvůj život byl tedy marný. Ale ne, nebyl marný, protože byl vyplněn vážnou prací, která tě obšťastnila. Práce tě učinila šťastným - jako mnoho učenců, kterým je navíc údělem palma slávy a uznání veřejnosti. Ale snad právě proto jsi mi dvojnásobně milý, dobrý profesore Ficlipuclí, že ses nedočkal uznání. Pokud budu živ, budu na tebe vzpomínat, jako vzpomínáme na dobrého, v prostotě svého srdce nekonečně milého člověka. Shledáme se opět? Jak Bůh dá! Teď se s tebou loučím, starý příteli. Žij blaze - how ke che wa, jak říkají Siouxové.

Karel May: Abdán Effendi

Přeložil Karel Čvančara

Jazykově upravil Luděk Ondruška, 1995

(c) Ilustroval Jan Hora

(c) Vydalo GÁBI a Oddych, Český Těšín, Ostravská 5a

Výtiskly Těšínské papírny, s. r. o., Český Těšín, Strelniční 54

ISBN 80-85767-10-4